

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ
ΤΟΥΣ. «Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ -ΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ ΣΤ' Ζ'
ΚΑΙ Η' ΕΞΑΜΗΝΟΥ, ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ
ΤΟΥΣ».**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ:

ΝΟΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ 3827

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΕΙΡΗΝΗ 3978

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
Κα ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ**

Πάτρα, 2011

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ ΤΟΥΣ. «Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ -ΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ ΣΤ' Ζ' ΚΑΙ Η' ΕΞΑΜΗΝΟΥ, ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ ΤΟΥΣ».

THE VIOLENCE AGAINST WOMEN FROM THEIR SPOUSES. “THE INVESTIGATION OF OPINIONS OF SOCIAL WORK DEPARTMENT STUDENTS OF ATEI PATRAS, 6TH 7TH AND 8TH SEMESTER, AS FOR THE REASONS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN FROM THEIR SPOUSES”.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΝΟΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ 3827
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΕΙΡΗΝΗ 3978

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανωτέρου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Τμήματος (Α. Τ. Ε. Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

«Ευχαριστούμε πολύ όσους και όσες συμμετείχαν για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Αρχικά, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την υπεύθυνη επόπτρια της πτυχιακής εργασίας, κυρία Κοντογεώργη Χρυσούλα, για την συνεργασία της στη σύνταξη της πτυχιακής εργασίας αλλά και για τις παρατηρήσεις της και την καθοδήγησή της καθώς επίσης και την κυρία Κωνσταντίνα Γεωργίου, για την πολύτιμη βοήθειά της .

Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την κ. Τσίρου, υπάλληλος τμήματος Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας (Πρώην πρόνοια) Πύργου 2011, που κατά τη διάρκεια της πρακτικής μας άσκησης, μας παρείχε χρήσιμες πληροφορίες και κατευθύνσεις σχετικά με τη συντροφική βία που ασκείται στις γυναίκες .

Ιδιαίτερος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στις οικογένειές μας και τους φίλους μας για την στήριξή τους σε όλο το διάστημα για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστούμε τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας Πατρών , για το χρόνο που ξόδεψαν στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων με σκοπό την κοινωνική έρευνα της πτυχιακής μας εργασίας» .

«Αφιερωμένη σε όλες τις κακοποιημένες γυναίκες... »

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	IV
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VIII
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	IX
ABSTRACT	X
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	2
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	2
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ ΤΟΥΣ	2
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	2
1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	4
1.3 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	5
1.3.1 <i>Εκδήλωση του φαινομένου της κακοποίησης - κλιμάκωση</i>	6
1.3.1.1 <i>Στατιστικά στοιχεία ενδοοικογενειακής βίας</i>	7
1.3.2 <i>Κυκλική θεωρία της βίας</i>	9
1.3.3 <i>Βασικές αρχές κακοποίησης</i>	14
1.4 ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	20
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	20
2.1 ΟΙ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	20
2.2 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	22
2.3 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	23
2.4 ΟΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	24
2.5 ΟΙ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	24
2.6 Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	26
ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	26
3.1 ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	26
3.1.1 <i>Ενδοψυχικοί</i>	26
3.1.2 <i>Κοινωνικοί</i>	28
3.1.3 <i>Οικονομικοί</i>	29
3.1.4 <i>Πολιτισμικοί</i>	30
3.1.5 <i>Θρησκευτικοί</i>	31
3.2 ΠΡΟΦΙΛ ΔΡΑΣΤΗ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΣ	31
3.2.1 <i>Προφίλ δράστη</i>	31
3.2.2 <i>Προφίλ θύματος</i>	34
3.3 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	41
ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	41
4.1 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	41
4.2 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΡΑΣΤΗ	42
4.3 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	43
4.4 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	47
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	47
5.1 ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	47
5.2 Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	48

5.2.1 Ομαδική θεραπευτική παρέμβαση στις έγγαμες κακοποιημένες γυναίκες	48
5.2.2 Ατομική θεραπευτική παρέμβαση στις έγγαμες κακοποιημένες γυναίκες	50
5.2.3 Ατομική θεραπευτική παρέμβαση στους άνδρες που κακοποιούν	51
5.2.4 Θεραπεία σε κακοποιημένες μητέρες.....	52
5.3 Η ΠΡΟΛΗΨΗ	53
5.4 Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	55
5.5 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ – ΦΟΡΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....	56
5.6 ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	57
5.7 ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ	60
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	65
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	66
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	66
1.1 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	66
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	66
1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	67
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	68
2.1 ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	68
2.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	68
2.3 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.....	68
2.4 ΔΕΙΓΜΑ	68
2.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ.....	69
2.6 ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	69
2.7 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	70
2.8 ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	70
2.9 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	71
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	71
3.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	71
3.2 ΣΥΖΗΤΗΣΗ	134
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	140
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	140
4.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	140
4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	142
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	145
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	152
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	152
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	161

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το πρόβλημα της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους έχει αποτυπωθεί στο πέρασμα των αιώνων στη μυθολογία, την ιστορία, τη λογοτεχνία και γενικότερα στην τέχνη. Ακόμα και σήμερα εξακολουθεί να είναι ένα επίκαιρο θέμα με τρομακτικές προεκτάσεις. Η ενδοοικογενειακή κακοποίηση συνδέεται άμεσα με τη δύναμη και την εξουσία που υπάρχει ανάμεσα στα δύο φύλα, δηλαδή με τη δύναμη και την εξουσία του θύτη απέναντι στο θύμα. Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί κατάφωρη παραβίαση θεμελιωδών αρχών του διεθνούς και εθνικού δικαίου όπως αυτών της προστασίας της ανθρώπινης αξίας, της σωματικής ακεραιότητας και προσωπικότητας, της ισότητας, της προστασίας και της ειδικής μέριμνας για την οικογένεια.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να περιγράψει το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους, όσο πιο αναλυτικά μπορεί και να μελετήσει τις απόψεις των σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας αναφορικά με τα αίτια που ωθούν τους συζύγους να κακοποιήσουν τις γυναίκες τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των φοιτητών, έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου, της κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, αναφορικά με τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το πρακτικό.

Στο θεωρητικό μέρος και συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο η εργασία παρουσιάζει το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους, παραθέτοντας ορισμούς για την κακοποίηση, επιχειρώντας μια ιστορική αναδρομή του φαινομένου, παρουσιάζοντας την κλιμάκωσή του, την κυκλική θεωρία της βίας, τις βασικές αρχές της κακοποίησης αλλά και τις μορφές κακοποίησης που υπάρχουν. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρεί να ερμηνεύσει το φαινόμενο της κακοποίησης μέσα από διάφορες θεωρίες που υπάρχουν και συγκεκριμένα τις ατομικές ψυχιατρικές θεωρίες, τις κοινωνικο-ψυχολογικές, τις κοινωνικο-πολιτισμικές, τις οικολογικές, φεμινιστικές και τέλος την υποστηρικτική θεωρία των πόρων.

Μετά την παρουσίαση των θεωριών, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα αίτια της κακοποίησης, τα οποία διακρίνονται σε ενδοψυχικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά. Επίσης σκιαγραφείται το προφίλ του δράστη και του θύματος και αναφέρονται οι διάφοροι μύθοι που έχουν καλλιεργηθεί γύρω από το φαινόμενο της κακοποίησης.

Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει τις επιπτώσεις της κακοποίησης στη γυναίκα, το δράστη, στην οικογένεια και τέλος στα παιδιά. Το πέμπτο κεφάλαιο, αποτελεί το τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους και προσπαθεί να προσεγγίσει την αντιμετώπιση του προβλήματος της κακοποίησης μέσα από θεραπευτικές παρεμβάσεις. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζεται και σχολιάζεται ο νέος νόμος για την ενδοοικογενειακή βία και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού.

Στο πρακτικό μέρος της εργασίας, αναλύεται η μεθοδολογία, στην οποία στηρίχθηκε η διεξαγωγή της ποσοτικής μας έρευνας, στους φοιτητές έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου, της κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής μας ανάλυσης. Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται τα τελικά μας συμπεράσματα.

ABSTRACT

The aim of present work is to investigate the opinions of students, sixth seventh and eighth half-year period, social work of ATEI Patras, in regard to the reasons of violence against women from their spouses. The work is constituted by two parts: theorist and practical.

In the theoretical part and concretely in the first chapter the present work refers the violence against women from their spouses, attempting a historical retrospection of phenomenon, mentioning definitions for the violence, presenting its escalation, the circular theory of violence, the basic beginnings of violence but also the forms of violence against women that exist. Afterwards, in the second chapter, it attempts to interpret the phenomenon of violence against women through various theories that exist and concretely the individual psychiatric theories, social-psychological, social-cultural, ecological, feminist and finally the supporting theory of resources.

Afterwards the presentation of theories, in the third chapter are analyzed the reasons of violence against women, which are distinguished in personal, social, economically, cultural and religious. Also is sketched out the profile of perpetrator and victim and they are reported the various fables that have been cultivated round the phenomenon of violence against women.

The fourth chapter presents the repercussions of violence in the woman, the perpetrator, in the family and finally in the children. The fifth chapter, constitutes the last capital of theoretical part and it tries to approach the confrontation of problem of violence against women through therapeutic interventions. In the end of capital are presented and commented the new law on the within the family violence and the role of social functional.

In the practical part of work, is analyzed the methodology, in which was supported the conduct of our quantitative research, in the students sixth seventh and eighth half-year period, the social work of ATEI Patras and are presented the results of our statistical analysis. In the end of work are mentioned our final conclusions.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο που διατρέχει το σύνολο των κοινωνιών, ανεξαρτήτως εθνικότητας και φυλής και διαπερνά κάθε γυναίκα ανεξαρτήτως τάξης και ηλικίας. Το κοινωνικό πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών ταυτίζεται με τις απαρχές της κοινωνικής οργάνωσης σε πατριαρχικές κοινωνίες. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει αναγνωρισθεί ως ένα έντονο κοινωνικό πρόβλημα που αγγίζει τη ζωή πολλών ενήλικων γυναικών. Σύμφωνα ωστόσο με τη διεθνή βιβλιογραφία η συντροφική βία αγγίζει τη ζωή και πολλών έφηβων γυναικών σε εξίσου ανησυχητικά μεγέθη. Με βάση τα παραπάνω καθίσταται αναγκαία η μελέτη της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, θέμα με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία. Σκοπός της είναι να αποτυπώσει το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών, να διερευνήσει τα αίτια και τις επιπτώσεις της σε όλα τα μέλη της οικογένειας. Παράλληλα επιχειρεί να μελετήσει και τη θεραπεία του φαινομένου αυτού, δεδομένου ότι πολλές φορές οι δράστες της κακοποίησης επιθυμούν να σταματήσουν τη βίαιη αυτή συμπεριφορά. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι όταν το επίπεδο της βίας είναι μέτριο ή ελαφρύ, τότε είναι δυνατή μια πετυχημένη αντιμετώπιση. Πολλά εξάλλου από τα μέλη της συζυγικής κακοποίησης επιθυμούν να κάνουν προσπάθειες για να παραμείνουν μαζί και να εξαλείψουν την κακοποίηση.

Η μεθοδολογία της εργασίας θα στηριχθεί στη συλλογή πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων. Τα δευτερογενή δεδομένα θα συλλεχθούν μέσα από βιβλία, άρθρα σε περιοδικά αλλά και μέσα από επίσημους διαδικτυακούς τόπους. Τα δεδομένα αυτά θα αφορούν την κακοποίηση των γυναικών, τα αίτια που την προκαλούν, τις επιπτώσεις τόσο στο θύμα, όσο και στο δράστη, την οικογένεια και τα παιδιά. Επίσης θα παρουσιαστεί το νομικό πλαίσιο κατά της κακοποίησης και οι θεραπευτικές προσεγγίσεις του φαινομένου. Τα πρωτογενή στοιχεία θα συλλεχθούν μέσα από τη διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας, χρησιμοποιώντας ως βασικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Σκοπός της έρευνας είναι να αποτυπώσει τις απόψεις των φοιτητών της κοινωνικής εργασίας για τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους. Το δείγμα θα αποτελείται από τους φοιτητές της κοινωνικής εργασίας, του έκτου, έβδομου και όγδοου εξαμήνου. Στο τέλος της εργασίας θα παρατεθούν τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ ΤΟΥΣ

1.1 Ιστορική αναδρομή της βίας κατά των γυναικών

Στην εποχή μας, το πρόβλημα της βίας βρίσκεται σε έξαρση και έχει πάρει παγκόσμιες διαστάσεις. Σίγουρα, όμως, δεν προέκυψε τα τελευταία χρόνια (Walker, 1989). Η βία, σύμφωνα με τους ερευνητές, ξεκινάει πριν από 4.000 χρόνια, μαζί με το πατριαρχικό εξουσιαστικό σύστημα, όπου η τιμωρία, η βία και οι απειλές ήταν τα μέσα επιβολής του ισχυρού πατριάρχη προς τους κατωτέρους του. Για πολλούς αιώνες, η βία ήταν ταμπού. Κανείς δεν μιλούσε γι' αυτήν, κανείς δεν παραδεχόταν ότι υπήρχε, κανείς δεν έκανε κάτι για να την αποτρέψει (Χατζηφωτίου, 2005). Πριν από το 1960-1970 η προσέγγιση στα ζητήματα της βίας κατά των ανδρών και ιδίως κατά των γυναικών, γινότανε περιστασιακά και εξεταζόταν από μια περιορισμένη επιστημονική σκοπιά. Γύρω στα 1824, το ανώτατο δικαστήριο του Μισισιπή στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής εκχωρούσε στον άνδρα το δικαίωμα να κακοποιεί τη γυναίκα του, εφόσον τηρούσε ορισμένες προδιαγραφές συμπεριφοράς. Για παράδειγμα, μπορούσε να της τραβήξει τα μαλλιά, να τη φτύσει, να την κλωτσήσει ή να την πετάξει στο έδαφος, αλλά δεν είχε δικαίωμα να την σκοτώσει (Χατζηφωτίου, 2005). Παράλληλα, στο Αγγλικό δίκαιο της ίδιας περιόδου, δινότανε στον άνδρα το δικαίωμα να κακοποιεί τη γυναίκα του, με την προϋπόθεση ότι η βέργα του ξυλοδαμού δεν θα ξεπερνούσε σε πάχος τη διάμετρο του αντίχειρα του άνδρα. Αυτός ο νόμος έμεινε γνωστός σαν ο «νόμος του αντίχειρα» (Χατζηφωτίου, 2005).

Εκατό χρόνια αργότερα, το 1975, σε κάποια άλλη πολιτεία της Αμερικής, ένας δικαστής που εκδίκασε την υπόθεση κακοποίησης μιας γυναίκας από τον επιχειρηματία άνδρα της, με αποτέλεσμα να της σπάσει μερικά κόκαλα, κάλεσε στο γραφείο του τους ενδιαφερόμενους και αντί για την απόφασή του, ανήγγειλε πως αυτό το ζήτημα είναι μια οικογενειακή υπόθεση και θα είναι λυπηρό να δείξουμε τα βρώμικα σεντόνια μας προς τα έξω, αφού δεν υπάρχει και τόσο σοβαρή κακοποίηση, ας τη λύσουμε σαν ιδιωτική υπόθεση.

Το 1976 οργανώθηκε στις Βρυξέλλες το πρώτο συνέδριο με θέμα «Εγκλήματα κατά των γυναικών». Εκεί για πρώτη φορά η ανδρική βία καταγγέλθηκε επίσημα προς τα έξω. Παράλληλα, η δραστηριοποίηση των γυναικείων οργανώσεων σε επίπεδο ενημέρωσης του κοινού, η δημιουργία των καταφυγίων για κακοποιημένες γυναίκες και γενικά η ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος με σαφή και συγκεκριμένα αιτήματα, αποκάλυψε «ενώπιον του Δήμου» τα μέχρι σήμερα δρώμενα «εντός του οίκου».

Το 1980 τα Ηνωμένα Έθνη, ο οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών και το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και άλλοι κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, άρχισαν να εντείνουν τις προσπάθειες και το ενδιαφέρον τους για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία τις περισσότερες φορές μένει αθέατη ώστε

να μην μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς την έκτασή της. Μιλάμε για «σκοτεινά» νούμερα, αλλά η βία αυτή είναι επίμονη, και καθώς επαναλαμβάνεται κάποιες φορές γίνεται και ορατή δημόσια.

Παρόλο που συνηθίζουμε να λέμε ότι βρισκόμαστε στον αιώνα της ισότητας, μόλις το 1993 σε μια διεθνή διάσκεψη της Βιέννης αναγνωρίστηκε ότι οι γυναίκες έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες. Στον ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με την Διεθνή Έκθεση της Ελλάδας στο 5^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τις γυναίκες στο Πεκίνο του 1995, μέχρι τότε δεν είχε γίνει καμιά επιστημονική έρευνα για τις μορφές βίας κατά των γυναικών σε κανένα τομέα (Χατζηφωτίου, 2005). Με εξαίρεση μερικών πολύ ενδιαφερουσών, αλλά και αναχρονιστικών πια μελετών που αφορούσαν σε θέματα, όπως κατανομής της δύναμης και συζυγικής ικανοποίησης στην ελληνική οικογένεια θέμα της κακοποίησης και τις κοινωνικές του προεκτάσεις στην Ελλάδα. Ωστόσο την τελευταία πενταετία, αρκετές ερευνητικές δραστηριότητες αναπτύχθηκαν και έφεραν στο φως ενδιαφέροντα αποτελέσματα και ευρήματα για το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας και στην χώρα μας (Αρτινοπούλου, 2003; Αποτοπούλου, 1999; Chatzifotiou, 1999, 2001, 2003; Τσιγγρή 1996; Κανδυλάκη, 2001α; Πενταράκη, 2003).

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το θέμα της βίας εις βάρος των γυναικών αναφέρθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο της ανακοίνωσης του 1996 σχετικά με την σωματεμπορία γυναικών, μετά την οποία ξεκίνησε η πρωτοβουλία του προγράμματος Daphne το 1997, το οποίο αφορά στην διεξαγωγή ευρωπαϊκών ερευνητικών μελετών σε θέματα ισότητας των δύο φύλων με έμφαση στην βία κατά των γυναικών και παιδιών. Το ίδιο έτος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παρότρυνε την Επιτροπή να ξεκινήσει μια εκστρατεία για να προωθηθεί, η «μηδενική ανοχή» (Zero Tolerance) της κακοποίησης των γυναικών από την κοινωνία. (Hagemann-White, 2001).

Οι διασκέψεις διεθνών εμπειρογνομόνων που έγιναν στην Κολονία και σε Βιέννη το Δεκέμβριο του 1998 και τον Μάρτιο του 1999 αντίστοιχα πρότειναν ένα σύνολο 62 προτύπων και συστάσεων για το πώς θα καταπολεμηθεί η κακοποίηση των γυναικών. Αυτές επηρέασαν την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό. Μια Τρίτη διάσκεψη έγινε τον Νοέμβριο του ίδιου έτους υπό τη φινλανδική προεδρία. Η εκστρατεία ολοκληρώθηκε με διάσκεψη που διοργανώθηκε σε συνεργασία με την πορτογαλική προεδρία τον Μάιο του 2000, δίνοντας την σκυτάλη στην διάσκεψη του Μαΐου του 2004 που διοργανώθηκε στην Αθήνα υπό την Ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή ένωση. Επίσης, η παγκόσμια εκστρατεία της Διεθνούς Αμνηστίας «Να σταματήσουμε τη βία κατά των γυναικών» ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2004 και διήρκεσε δυο χρόνια. Στο διάστημα αυτό, τα περίπου 1.800.000 μέλη της οργάνωσης σε όλο τον κόσμο ένωσαν τη φωνή τους και απαίτησαν να γίνουν σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών. Η εκστρατεία αυτή ήταν η συνέχεια της μακρόχρονης δράσης της Διεθνούς Αμνηστίας για τα δικαιώματα των γυναικών και επικεντρώθηκε στη βία που αντιμετωπίζουν (Hagemann-White, 2001).

1.2 Ορισμοί εννοιών

Όσοι έχουν ασχοληθεί με το θέμα της κακοποίησης γνωρίζουν τη δυσκολία που υπάρχει στην επιλογή και καθιέρωση ενός ορισμού, ο οποίος θα είναι αποδεκτός από όλους. Αυτό, συμβαίνει γιατί οι μορφές της βίας επικαλύπτουν η μια την άλλη, η αντικειμενική έκταση του προβλήματος αγνοείται και οι παράγοντες που συντελούν και οδηγούν το άτομο στη βία, εξαρτώνται από κάποιους άλλους. Σύμφωνα με την Ρήγα (2006), αυτή, έγκειται στο ότι η κακοποίηση εξελίσσεται διαφορετικά μέσα στο χρόνο και στο χώρο καθώς επίσης και στο γεγονός ότι η οικογένεια μέσα στην οποία κυριαρχεί η βία δεν κοινοποιεί και δεν καταγγέλλει το φαινόμενο αυτό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να γνωστοποιείται μόνο ένα μικρό ποσοστό περιστατικών κακοποίησης, εκείνα τα οποία πιστοποιούνται με ιατρική εξέταση και δεν μπορούν να μείνουν κρυφά λόγω των σοβαρών τραυματισμών των θυμάτων. Στις περιπτώσεις αυτές η υπάρχουσα κακοποίηση καταγράφεται είτε από την αστυνομία, είτε από τα νοσοκομεία, είτε από το χαμόγελο του παιδιού (αν υπάρχουν παιδιά) είτε από κοινωνικές υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων, ή ακόμα από συγγενείς και φίλους ή γείτονες του θύματος (Ρήγα, 2006).

Ένας γενικός ορισμός

Με πλήρη επίγνωση όλων αυτών των δυσκολιών, έχει προταθεί ένας ορισμός αρκετά γενικός (Gosset et al., 2006), και ευρύς ώστε να συμπεριλαμβάνει τις περισσότερες περιπτώσεις κακοποίησης. Η αποδοχή του βασίζεται στο θεμελιώδες χαρακτηριστικό που αποδίδει το δικαίωμα στην κακοποίηση μέσα στον οικογενειακό χώρο. Αποτελεί βία: *κάθε μορφή κατάχρησης εξουσίας και η κατάφορη προσβολή της προσωπικής ελευθερίας σε πλήρη περιφρόνηση των απαραβίαστων δικαιωμάτων του άλλου.*

Ο ορισμός της κακοποίησης βάσει της Ελληνικής αστυνομίας

Σύμφωνα με το αρχηγείο της Ελληνικής αστυνομίας (<http://www.femnetsalonica.gr/eqxiridio-ELAS>.) ως κακοποίηση ορίζεται *κάθε είδους σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από μέλη της οικογένειάς του.* Κύριες εκφάνσεις της βίας στην οικογένεια αποτελούν οι επιθέσεις εφήβων προς τους γονείς, η κακοποίηση και εκμετάλλευση ανήλικων ή ηλικιωμένων μελών της οικογένειας η βία μεταξύ συζύγων ή συντρόφων. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων διαπράττεται από άνδρες εναντίον γυναικών (Sushma, 2002, Goroll & Mulley, 2009).

Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων και συζυγικός βιασμός

Ως κακοποίηση νοείται επίσης και η βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων που διαπράττεται στο πλαίσιο ερωτικής ή συζυγικής σχέσης με στόχο τον έλεγχο του ενός συντρόφου από τον άλλο και την επιβολή κυριαρχίας στη σχέση (Department of Public Health, 2006). Η συντροφική βία αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας. Τα τελευταία χρόνια, στον τομέα της συντροφικής βίας έχουν αρχίσει να επισημαίνονται η συχνότητα και η επιρροή της λεκτικής βίας στη σύγχρονη επικοινωνία ως μια μορφή βίας που αφήνει σημάδια με μεγάλη χρονική διάρκεια. Η λεκτική κακοποίηση μπορεί να οδηγήσει στη σωματική κακοποίηση και να αποτελέσει παράγοντα ενδοοικογενειακής βίας (Κεφαλοπούλου & Μπούρη, 2006).

Επίσης ο συζυγικός βιασμός εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της κακοποίησης των γυναικών και αφορά στην άσκηση σωματικής, ψυχικής ή και σεξουαλικής βίας σε μια γυναίκα από το σύζυγο ή τον ερωτικό σύντροφο, με στόχο την επιβολή ελέγχου (ΚΕΘΙ, 2000).

Ορισμός της κακοποίησης βάσει της Ευρώπης

Στην Ευρώπη αποδεκτός ορισμός της κακοποίησης είναι εκείνος που έχει προταθεί από τη Δανία και τον δέχτηκαν όλες οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες: «Κάθε σωματική, σεξουαλική, ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον τωρινό ή πρώην σύζυγο ή από το σύντροφο ή άλλα μέλη της οικογένειας» (Βέργου, 2004).

Ορισμός της κακοποίησης σύμφωνα με τη Φαρμάκη

Με την λέξη «κακοποίηση», άλλοτε εννοούμε τη χρήση σωματικής βίας, άλλοτε τη σεξουαλική επιβολή, άλλοτε τη λεγόμενη ψυχολογική βία, λεκτική βία και άλλοτε την οικονομική αποστέρηση. Παρόλο που διαφορετικές μορφές κακοποίησης μπορεί να συμβαίνουν ξεχωριστά ή συνδυαστικά, η σωματική βία είναι η πιο προφανής (Φαρμάκη, 2011).

Ορισμός της κακοποίησης σύμφωνα με την Walker

Τέλος, κατά τη Walker (1989), η γυναίκα η οποία θα δεχτεί κακοποίηση μία φορά σε όλη τη διάρκεια της σχέσης της, δεν κρίνεται ως κακοποιημένη. Εάν όμως η κακοποίηση συμβεί ξανά και η γυναίκα παραμείνει στη σχέση, τότε μόνο χαρακτηρίζεται κακοποιημένη. Αντίθετα η Αρτινοπούλου και ο Φαρσεδάκης (2003) θεωρούν ότι υπάρχει κακοποίηση ανεξάρτητα από το αν η χρήση της βίας είναι επαναλαμβανόμενη ή συμβεί μόνο μία φορά.

1.3 Το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης

Η παρούσα ενότητα θα μελετήσει το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης, εστιάζοντας στην εκδήλωση και την κλιμάκωση του φαινομένου, μέσα από στατιστικά στοιχεία που συλλέχθηκαν από ελληνικές και

ευρωπαϊκές έρευνες, θα αναφερθεί στην κυκλική θεωρία της βίας και τέλος στις βασικές αρχές της κακοποίησης.

1.3.1 Εκδήλωση του φαινομένου της κακοποίησης - κλιμάκωση

Η ψυχολογική βία εκδηλώνεται με λεκτικούς υβρισμούς, οι οποίοι στοχεύουν να καταρακώσουν την ψυχολογία και την προσωπικότητα της γυναίκας. Συγκεκριμένα στη λεκτική βία ο δράστης φωνάζει στο θύμα, το βρίζει, το εξευτελίζει, το απειλεί και το τρομοκρατεί λεκτικά. Στον κοινωνικό αποκλεισμό ο δράστης απαγορεύει στη γυναίκα του – σύντροφο να επικοινωνεί με οποιονδήποτε από την οικογένειά της, ή με φίλους και γνωστούς και στον οικονομικό αποκλεισμό δεν την αφήνει να διαχειρίζεται τα χρήματα της οικογένειας ακόμα και αν προέρχονται από την ίδια. Αναφορικά με τον εργασιακό αποκλεισμό ο δράστης εξαναγκάζει τη γυναίκα του – σύντροφό του να παραιτηθεί, χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα εξαναγκασμού με σκοπό είτε να παραιτηθεί από μόνη της, είτε να την απολύσουν. Μερικά από τα μέσα αυτά είναι (Πενταράκη, 2004):

- ü Πολλαπλές παρενοχλήσεις στο χώρο απασχόλησης με πολλά τηλέφωνα ή ανεπιθύμητες επισκέψεις.
- ü Συχνές αδικαιολόγητες απουσίες από το χώρο της εργασίας που προκύπτουν είτε από άμεσες προσπάθειες εγκλεισμού μέσα στο σπίτι, π.χ. βίαιος εγκλεισμός στο σπίτι, είτε από έμμεσες προσπάθειες, π.χ. εξαναγκασμός της γυναίκας να ξενυχτάει.
- ü Παντελής άρνηση του δράστη να αναλάβει μέρος της φροντίδας του σπιτιού και των λοιπών οικογενειακών υποχρεώσεων.

Επίσης ο δράστης μπορεί να εξαναγκάζει τη γυναίκα του – σύντροφο σε «εθελούσια» έξοδο από την εργασία, σε πρόωρη συνταξιοδότηση, της απαγορεύει να συμμετέχει σε σεμινάρια επιμόρφωσης που θα βοηθήσουν στην προαγωγή της, της απαγορεύει να πάρει το πτυχίο της ή να κάνει μεταπτυχιακό. Άλλες φορές ο δράστης της απαγορεύει άμεσα να εργαστεί παντελώς ή να εργαστεί σε συγκεκριμένους χώρους ενώ τέλος υπονομεύει έμμεσα το δικαίωμα της γυναίκας να εργαστεί με τα εξής μέσα (Πενταράκη, 2004):

- ü Αμφισβητεί τις δυνατότητές της να τα καταφέρει, προδικάζοντας την αποτυχία σε κάποια συγκεκριμένη θέση
- ü Εστιάζει στα αρνητικά κάποιας υποψήφιας θέσης (χαμηλός μισθός, πιθανότητα εκμετάλλευσης, μακρινή απόσταση, «όλοι οι συνάδελφοι είναι άνδρες – τι θα λένε για σένα», «θα κουράζεσαι υπερβολικά», «σιγά τη δουλειά που θα κάνεις» κα.).
- ü Την υπενθυμίζει και της επιβάλλει το ρόλο της ως μητέρα («πρωταρχική σου υποχρέωση είναι τα παιδιά», «τα παιδιά τώρα σε έχουν ανάγκη», «πως θα τα καταφέρνεις με το σπίτι και τα παιδιά», «εγώ να ξέρεις δεν ανακατεύομαι με τα παιδιά» κα.).

Η σωματική βία εκδηλώνεται με χαστούκισμα, κλωτσιά, πνίξιμο, κουτούλημα, χτύπημα, γρατζουνιές, εκδορές κάψιμο, τράβηγμα μαλλιών, σπρώξιμο στις σκάλες, μώλωπες και συχνά με τη χρήση όπλου κάθε μορφής

(μαχαίρι και άλλα). Η σωματική βία μπορεί να φτάσει μέχρι και την ανθρωποκτονία (Χατζηφωτίου, 2005, Πενταράκη, 2004).

Τέλος στη σεξουαλική κακοποίηση ή συζυγικό βιασμό, ο δράστης εξαναγκάζει τη γυναίκα του – σύντροφο στη σεξουαλική πράξη, η οποία για την ίδια είναι δυσάρεστη, τρομακτική ή και βίαιη. Η γυναίκα δεν έχει λόγο για τη σεξουαλικότητά της. Η σεξουαλική πράξη παραβιάζει τα πρότυπα εμπιστοσύνης, ειδικά στο πλαίσιο σχέσεων ασύμμετρης εξουσίας (Στρατίκη, 2007).

1.3.1.1 Στατιστικά στοιχεία ενδοοικογενειακής βίας

Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003) η πραγματική έκταση του προβλήματος της κακοποίησης δεν μπορεί να εκτιμηθεί, εξαιτίας του άδηλου αριθμού κακοποιήσεων. Παρακάτω παρουσιάζονται δυο μεγάλες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα από α) τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και β) από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, αναφορικά με την κακοποίηση απέναντι στις γυναίκες, καθώς και στοιχεία από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)

Πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα Οκτώβριος 2002–Απρίλιος 2003, Στόχος της έρευνας ήταν η καταγραφή των περιστατικών της ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική κοινωνία με θύμα τη γυναίκα και δράστη το σύζυγο/σύντροφό της.. Το δείγμα αποτέλεσαν 1.200 γυναίκες, ηλικίας 18-60 ετών, κάτοικοι αστικών, ημιαστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι μορφές κακοποίησης που υφίστανται οι γυναίκες από τους συζύγους/ συντρόφους τους είναι 56% λεκτική – ψυχολογική βία (προσβολές, βρισιές, περιορισμούς ή απομόνωση, απειλές), 3,5% σεξουαλική βία και 3,6% σωματική βία. Από τις γυναίκες οι οποίες δήλωσαν ότι κακοποιούνται σωματικά από τους συντρόφους τους, μόνο το 37,1% αναγνωρίζει τη συμπεριφορά αυτή ως βίαιη ενώ μόλις το 29,5% αυτών που δήλωσαν εξαναγκαστική σεξουαλική επαφή το θεώρησαν ως σεξουαλική κακοποίηση.

Η γυναίκα–θύμα καταχρηστικής συμπεριφοράς, τείνει να διατηρεί παθητική αμυντική στάση απέναντι στο σύζυγο/σύντροφό της και συχνά αυτοενοχοποιείται η μία στις τρεις (33,3%) αισθάνεται υπεύθυνη για τη βίαιη συμπεριφορά του συντρόφου της.

Υπάρχει μια ποικιλία απόψεων σχετικά με το ποιες συμπεριφορές των συντρόφων/συζύγων τους θεωρούν οι γυναίκες ως βίαιες. Αν και για την πλειοψηφία των ερωτώμενων (60,8%) βίαιες είναι όλες οι καταχρηστικές συμπεριφορές κατά των γυναικών, φαίνεται να αναγνωρίζουν ως βία συμπεριφορές που συνδέονται με τις σωματικές βλάβες και τη σεξουαλική βία.

Οι περισσότερες γυναίκες (76%) χαρακτηρίζουν τη βία κατά των γυναικών ως σοβαρή εγκληματική πράξη, αλλά ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό (11,2%) θεωρεί την ενδο-οικογενειακή βία ως λάθος, αλλά όχι έγκλημα.

Η στάση τους απέναντι στην βία κατά των γυναικών από το σύζυγο/σύντροφό τους διαφοροποιήθηκε ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες που διέμεναν στα αστικά κέντρα, έτειναν να θεωρούν το σύνολο των καταχρηστικών συμπεριφορών ως βίαιες σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτές που διέμεναν σε ημιαστικές ή αγροτικές περιοχές.

Οι γυναίκες που υφίστανται τη σωματική – σεξουαλική βία είναι συνήθως πάνω από 45 χρόνων, στοιχειώδους μόρφωσης και μερικής απασχόλησης. Όσες γυναίκες βρίσκονται σε διάσταση δήλωσαν ότι δέχονται συχνά κάθε λογής βίαιη συμπεριφορά.

Αναφορικά με το χρονικό διάστημα που παρατηρείται η καταχρηστική συμπεριφορά στην οικογένεια, το (56,2%) από τις γυναίκες που ανέφεραν ότι υφίστανται βία οποιασδήποτε μορφής, δήλωσε ότι υφίστανται κακομεταχείριση επί δέκα έτη και άνω.

Από το (32,4%) των γυναικών που δήλωσε ότι τραυματίστηκε από το δράστη, το (85,3%) απέκτησε μώλωπες και το (41,2%) είχε μόνο εκδορές. Με την πάροδο του χρόνου υπήρξε αποκλιμάκωση της βίαιης συμπεριφοράς σύμφωνα με το (21%) (έγινε λιγότερο συχνή και λιγότερο βίαιη), ενώ το (24,8%) ανέφερε ότι η τελευταία δεν άλλαξε καθόλου. Δεν υπήρξε χρήση/κατάχρηση αλκοόλ ή ουσιών σύμφωνα με το (61,9%).

Αντίφαση παρατηρείται στην αντίδρασή των γυναικών στα περιστατικά βίας, αφού στη δυνητική περίπτωση που τους συνέβαινε κάτι τέτοιο οι περισσότερες γυναίκες (66,6%) θα αντιδρούσαν δραστικά (θα χώριζαν), ενώ όσες υφίστανται βία στην περίοδο διεξαγωγής της έρευνας συνήθως προσπαθούν να ηρεμήσουν το δράστη (34,3%).

Η αντίδραση τους, επίσης, διαφοροποιείται ανάλογα με τη μορφή της βίαιης συμπεριφοράς: Όσες κακοποιούνται σωματικά και σεξουαλικά αντιδρούν με χωρισμό συχνότερα (44,2%) από τις γυναίκες που κακοποιούνται λεκτικά και ψυχολογικά (34,5%), οι οποίες κυρίως προσπαθούν να ηρεμήσουν το σύζυγο/σύντροφό τους.

Τα παιδιά της οικογένειας μερικές φορές ή συχνά τυχαίνει να είναι παρόντα στα βίαια ξεσπάσματα του συζύγου σε ποσοστό (28,4%). Κυριότερη αντίδραση τους είναι να προσπαθούν να ηρεμήσουν τον δράστη (32,1%), Άλλα πάλι δείχνουν φοβισμένα από αυτό που βλέπουν και κλείνονται στο δωμάτιο τους (21,9%) ή ξεσπούν σε κλάματα (17,5%).

Το (13,3%) των κακοποιημένων γυναικών υπήρξε μάρτυρας σκηνών βίας μεταξύ των γονέων κατά την παιδική τους ηλικία και επιπλέον το (11,2%) δηλώνει ότι υπήρξε θύμα κακοποίησης στην οικογένεια προέλευσης κατά την παιδική ηλικία, με συχνότερο δράστη τον πατέρα.

Όσον αφορά στη σύνδεση κακοποίησης στην παιδική ηλικία και μεταγενέστερης βίας, το 26,3% των γυναικών που υπήρξαν μάρτυρες βίας μεταξύ των γονέων τους ζουν σήμερα με ένα βίαιο σύζυγο/σύντροφο και το 29,2% που υπήρξαν θύματα ενδο-οικογενειακής βίας κατά την παιδική τους ηλικία, συμβιώνουν με ένα βίαιο σύζυγο/σύντροφο. Επίσης, το 28% των γυναικών που είχαν υποστεί βία σε παρελθοντικές σχέσεις παραμένουν θύματα βίας στην παρούσα σχέση τους.

Η έρευνα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας

Η έρευνα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, πραγματοποιήθηκε κατά την χρονική περίοδο 01/01/2002 έως 31/10/2006 και είχε ως θέμα της: «*Ενδοοικογενειακή Βία – Δειγματοληπτική στατιστική αξιοποίηση των στοιχείων, που αφορούν στην κακοποίηση γυναικών*». Η συγκεκριμένη έρευνα αναφερόταν σε όλες τις γυναίκες που απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα της Γ.Γ.Ι. Δείγμα (n) επεξεργασίας: 1870 περιστατικά κακοποίησης (www.isotita.gr). Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται παρακάτω:

Το (84%) των γυναικών που υπέστησαν κακοποίηση και απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα, ήταν ελληνίδες και το (16%) ήταν αλλοδαπές (4 από τις 10 προέρχονταν από τα Βαλκάνια). Έγγαμες ήταν το (67%) των γυναικών, ενώ διαζευγμένες ή σε διάσταση ήταν το (21%) (δηλαδή 1 στις 5). Το (35%) των συμμετεχόντων (1 στις 3) παντρεύτηκε το δράστη ενώ είχε δείγματα βίαιης συμπεριφοράς του (ψυχολογική, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση) και πριν παντρευτούν. Διαπιστώνεται επίσης, ότι οι κακοποιητικές σχέσεις είναι συνήθως μακροχρόνιες: περίπου 2 στις 3 γυναίκες είχαν σχέση για περισσότερο από 10 έτη.

Η πλειοψηφία των γυναικών, 7 στις 10, ήταν απόφοιτες Δευτεροβάθμιας, Τεχνολογικής ή και Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, 3 στις 10 ήταν Τεχνολογικής ή Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης και επίσης 3 στις 10 ήταν Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Βασικό συμπέρασμα από τα παραπάνω είναι ότι η γυναίκα ενδέχεται να καταστεί θύμα βίας ανεξαρτήτως του μορφωτικού επιπέδου της. Τέλος, μια γυναίκα μπορεί να υπάρξει θύμα κακοποίησης ανεξαρτήτως της οικονομικής της κατάστασης: 6 στις 10 βρίσκονταν σε μέτρια ή καλή οικονομική κατάσταση.

Δράστης ενδοοικογενειακής βίας, σε ποσοστό (82%), ήταν ο σύζυγος του θύματος, σε ποσοστό (12%) ο σύντροφος, ενώ, σε μικρότερα ποσοστά άτομα του οικογενειακού ή κοινωνικού περιγύρου (πατέρας, αδελφός, τέκνο, άλλο). Ως προς το μορφωτικό επίπεδο, κατά προσέγγιση 6 στους 10 ήταν απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας, Τεχνολογικής ή Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης και 3 στους 10 ήταν απόφοιτοι Ανωτέρας ή Ανωτάτης Εκπαίδευσης. Όσο δε αφορά στην εργασιακή κατάσταση των δραστών, μόλις 1 στους 10 δράστες ήταν άνεργος. Χρήση ουσιών (αλκοόλ, ναρκωτικά, ψυχοφάρμακα), όπως ανέφεραν οι γυναίκες, δεν έκαναν οι 6 στους 10.

1.3.2 Κυκλική θεωρία της βίας

Η θεωρία της κυκλικής βίας αναπτύχθηκε από την Walker (1989), σύμφωνα με τη οποία οι γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση, δεν κακοποιούνται ούτε συνέχεια, αλλά ούτε και σε τυχαία χρονικά διαστήματα. Οι έρευνες που αφορούν στην κακοποίηση της γυναίκας, διαπίστωσαν την ύπαρξη ενός καθορισμένου κύκλου συμβάντων, ο οποίος διέρχεται από τρεις φάσεις. Πιο αναλυτικά, η πρώτη φάση ονομάζεται δημιουργία της έντασης. Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής, η γυναίκα έχει τη δυνατότητα να αποφύγει την ένταση και το θυμό του συζύγου της με διάφορες τεχνικές, όπως να γίνει

περιποιητική ή και υποχωρητική. Σε περίπτωση που δεν τα καταφέρει και ο θυμός κλιμακωθεί, αυτόματα νιώθει ένοχη και υπεύθυνη για το θυμό του (Walker, 1989). Ο θυμός του συζύγου μπορεί να εκφραστεί είτε με εχθρική σιωπή, είτε με επιθετικά βλέμματα, είτε με οργισμένο τόνο της φωνής του (Hirigoyen, 2005). Ενδεικτικό χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης φάσης, είναι η άρνηση της γυναίκας να αποδεχθεί την πραγματικότητα και η προσπάθειά της να ελαχιστοποιήσει στο μυαλό της την επίθεση, δεδομένου ότι ο δράστης θα μπορούσε να συμπεριφερθεί χειρότερα (Walker, 1989).

Επίσης στο στάδιο αυτό η γυναίκα, προσπαθεί να δικαιολογήσει τον άνδρα της, θεωρώντας ότι μπορεί να είχε μια δύσκολη μέρα ή ότι δεν ήξερε τι έκανε. Οι παραπάνω σκέψεις της γυναίκας την οδηγούν ώστε να μη θυμώσει με τον άνδρα της (Παπάνης & Ρουμेलιώτου, 2007) και να θεωρεί ότι αν βελτιώσει της συμπεριφορά της απέναντί του δεν θα επαναληφθεί αντίστοιχο επεισόδιο, με αποτέλεσμα, να οδηγείται, χωρίς η ίδια να το αντιλαμβάνεται στη δεύτερη φάση της κυκλικής βίας, της έντονης κακοποίησης (Hirigoyen, 2005).

Από τη μεριά του δράστη, ο ίδιος γνωρίζει ότι η συμπεριφορά του δεν είναι αποδεκτή, παρόλα αυτά η παθητική στάση της γυναίκας του αυξάνει το θυμό του. Γνωρίζει επίσης ότι η στάση του δεν είναι αποδεκτή δημοσίως και για το λόγο αυτό εκδηλώνει το θυμό του μόνο μέσα στο σπίτι του. Από φόβο μήπως τον εγκαταλείψει η σύζυγός του γίνεται περισσότερο καταπιεστικός θεωρώντας ότι με την κακοποίηση θα την κρατήσει (Walker, 1989).

Η πρώτη φάση μπορεί να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα, ακόμα και για χρόνια, δεδομένου ότι το ζευγάρι δεν επιθυμεί σοβαρά επεισόδια κακοποίησης, μέχρι να εκδηλωθεί ένα εξωτερικό γεγονός και να περάσει η βία στη δεύτερη φάση της, τη φάση της έντονης κακοποίησης, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω (Walker, 1989).

Η μετάβαση στη δεύτερη φάση οφείλεται στο γεγονός, ότι η κακοποιημένη γυναίκα εξαντλημένη από το στρες και μη μπορώντας να κρατήσει άλλο την ισορροπία της πρώτης φάσης, απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από το δράστη, με συνέπεια εκείνος να κινείται όλο και πιο καταπιεστικά εναντίον της. Οτιδήποτε πράττει η γυναίκα εκείνη τη στιγμή, παρεξηγείται και οδηγεί στην κλιμάκωση της βίας (Hirigoyen, 2005).

Βασικό χαρακτηριστικό της δεύτερης φάσης, που τη διαχωρίζει από την πρώτη είναι το μέγεθος της κακοποίησης, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι και στην πρώτη φάση δεν θεωρείται σοβαρή η κακοποίηση. Απλά κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, η κατάσταση έχει ξεφύγει από τον έλεγχο τόσο του δράστη (Hirigoyen, 2005), ο οποίος δεν υπακούει στη λογική, όσο και του θύματος. Αποτέλεσμα του παραπάνω, είναι ο σύζυγος να κακοποιεί σοβαρά την γυναίκα του και εκείνη να μην ξέρει πώς να αντιδράσει, δεδομένου ότι αν παραμείνει σιωπηλή, η παθητικότητά της τον εξαγριώνει, ενώ αν προσπαθήσει να αντισταθεί και να προφυλαχθεί, η αντίστασή της επίσης τον εξαγριώνει. Συνήθως ωστόσο οι κακοποιημένες γυναίκες, προτιμούν στη δεύτερη αυτή φάση, να παραμείνουν σιωπηλές, διότι φοβούνται ότι οποιαδήποτε αντίδρασή τους θα θυμώσει ακόμα περισσότερο το δράστη (Walker, 1989, Παπάνης & Ρουμελιώτου, 2007).

Το είδος της κακοποίησης της δεύτερης φάσης, δεν μπορεί να προβλεφθεί από τις γυναίκες (Walker, 1989). Μπορεί να είναι είτε σωματική κακοποίηση (σπρωξίματα, στραμπούληγμα χεριού, γροθιές ακόμα και απειλή με όπλο), είτε σεξουαλική κακοποίηση για να επιβεβαιώσει την κυριαρχία του επάνω στο θύμα (Hirigoyen, 2005). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός, ότι τις περισσότερες φορές, οι γυναίκες προκαλούν τη δεύτερη φάση της βίας, διότι δεν μπορούν να υπομένουν το άγχος και το φόβο του πότε θα συμβεί. Η αναμονή της δεύτερης φάσης μπορεί να προκαλέσει στις γυναίκες ψυχολογικό στρες με αποτέλεσμα να γίνουν αγχώδεις και καταθλιπτικές.

Πολλές γυναίκες υποφέρουν από ισχυρούς πονοκεφάλους, στομαχόπονους, υπέρταση, εκδήλωση αλλεργικών δερματικών συμπτωμάτων και ταχυπαλμίες, κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης. Άλλος λόγος που μπορεί να οδηγήσει τις γυναίκες στην πρόκληση της δεύτερης φάσης είναι διότι γνωρίζουν ότι στην τρίτη φάση, τα πράγματα θα ηρεμήσουν. Με τον τρόπο αυτό η γυναίκα έχει τον έλεγχο του χρόνου και της αιτίας του επεισοδίου, αντί να βρίσκεται στο έλεος του (Walker, 1989).

Οι δράστες κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, προσπαθούν να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους, αποδίδοντας της στο ποτό, ή στην πολύ κούραση της δουλειάς. Η διάρκεια της δεύτερης φάσης είναι πιο σύντομη από την διάρκεια της πρώτης φάσης αλλά και από τη διάρκεια της τρίτης. Συνήθως διαρκεί από ώρες μέχρι μία ημέρα, ενώ κάποιες φορές γυναίκες έχουν αναφέρει ότι το δεύτερο στάδιο διήρκησε για μια εβδομάδα ή και παραπάνω (Walker, 1989).

Σύμφωνα με τις έρευνες που έκανε η Walker (1989), η ύπαρξη ενός ατόμου, πέραν των παιδιών, μπορεί να αλλάξει σημαντικά τη δεύτερη φάση της κακοποίησης, τόσο ως προς τη φύση της βίας, όσοι και ως προς την ένταση του επεισοδίου, τόσο μάλιστα ώστε να μην προκληθεί βίαιο επεισόδιο. Το παραπάνω εξηγείται από το γεγονός, ότι οι άνδρες γνωρίζουν ότι η συμπεριφορά τους αυτή δεν είναι αποδεκτή από το κοινωνικό σύνολο και επιθυμούν να τη θεωρούν ιδιωτική υπόθεση, καλά κρυμμένη.

Η δεύτερη φάση της βίας, ολοκληρώνεται μόνο όταν το επιθυμεί ο δράστης, είτε επειδή έχει κουραστεί είτε επειδή έχει εκτονωθεί (Walker, 1989, Hirigoyen, 2005). Στο σημείο αυτό αξίζει να ειπωθεί, ότι κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, μερικές γυναίκες, νιώθουν ότι αποστασιοποιούνται από την κακοποίηση και νιώθουν σα να βλέπουν τα σώματά τους να κακοποιούνται και όχι οι ίδιες. Ο διχασμός αυτός συνοδεύεται με μια αίσθηση δυσπιστίας για το αν έγινε πραγματικά το επεισόδιο ή όχι (Walker, 1989).

Στο τέλος του επεισοδίου, οι γυναίκες διέρχονται από ένα αρχικό σοκ και στη συνέχεια προσπαθούν να δικαιολογήσουν και να ελαχιστοποιήσουν τη σημασία του επεισοδίου (Hirigoyen, 2005). Για το λόγο αυτό σπάνια ζητούν τη βοήθεια ειδικού, παρά μόνο αν τα τραύματα είναι τόσο σημαντικά ώστε χρειάζονται ιατρική βοήθεια και πάλι όμως μπορεί να τη ζητήσουν καθυστερημένα. Οι γυναίκες που κακοποιούνται, μη ζητώντας βοήθεια ειδικού, προφανώς να νιώθουν ότι το επεισόδιο δε συνέβη ποτέ. Άλλες πάλι θεωρούν ότι τίποτε δεν μπορεί να της προστατεύσει από τη βία του συζύγου τους. Χαρακτηριστικό στο σημείο αυτό είναι οι μαρτυρίες κακοποιημένων γυναικών (Walker, 1989), βάσει των οποίων η αστυνομία που παρενέβη στη διάρκεια της φάσης αυτής, έπεισε τις γυναίκες να μην υποβάλλουν μηνύσεις,

ενώ πολλές φορές μετά τη φυγή της αστυνομίας ο θυμός του δράστη κλιμακώνεται. Τα θύματα της κακοποίησης θα ένιωθαν περισσότερη ασφάλεια εάν η αστυνομία απομάκρυνε για πάντα τους δράστες από το σπίτι τους.

Τη δεύτερη φάση της κακοποίησης ακολουθεί η τρίτη και τελευταία φάση της κακοποίησης, η ευγενική και μεταμελημένη συμπεριφορά, την οποία προσδοκά το ζευγάρι. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φάσης αυτής είναι η αγάπη του δράστη προς το θύμα, η ευγένειά του και η μεταμέλειά του για τη συμπεριφορά του (Παπάνης & Ρουμेलιώτου, 2007). Στη φάση αυτή, από τη στιγμή που η γυναίκα δεχτεί τη μεταμέλεια του δράστη, μετατρέπεται σε θύμα

Η τρίτη φάση διακατέχεται από ηρεμία καθώς η ένταση που δημιουργήθηκε στην πρώτη φάση εκτονώθηκε στη δεύτερη. Ο δράστης πιστεύει πραγματικά ότι δε θα ξαναφερθεί με ανάλογο τρόπο καθώς επίσης και ότι έχει «δώσει ένα καλό μάθημα» στη γυναίκα του οπότε και η ίδια δε θα συμπεριφερθεί με τον ίδιο τρόπο που του προκαλέσει το θυμό. Η συμπεριφορά του τώρα, είναι τόσο καλή ώστε η γυναίκα από εκεί που ένιωθε θυμό τώρα νιώθει σιγουριά, ευτυχία και αγάπη. Για να επιτύχει την αλλαγή αυτή στη συμπεριφορά της γυναίκας του, ο δράστης κινητοποιεί και άμεσα συγγενικά του πρόσωπα, τα οποία προσπαθούν να πείσουν τη γυναίκα για τη μεταμέλεια του συζύγου της (Hirigoyen, 2005). Πολλές φορές μάλιστα τα πρόσωπα αυτά δημιουργούν τύψεις στη γυναίκα λέγοντάς της ότι χωρίς αυτήν ο δράστης θα καταστραφεί ή ότι τα παιδιά δεν θα είναι ευτυχισμένα μακριά από τον πατέρα τους. Η γυναίκα τότε, συνειδητοποιεί τον εύθραυστο και ανασφαλή χαρακτήρα του συζύγου της και δέχεται να τον συγχωρέσει (Walker, 1989). Οι κακοποιημένες γυναίκες αισθάνονται την απόγνωση, τη μοναξιά και την κοινωνική αποξένωση των αντρών τους, βλέποντας τον εαυτό τους ως το μέσο εκείνο που θα διατηρήσει την καλή συναισθηματική κατάσταση τους.

Παρόλο που όλοι γνωρίζουν ότι μοναδικός υπαίτιος είναι ο άνδρας που κακοποίησε τη γυναίκα του, η κακοποιημένη γυναίκα θεωρείται υπεύθυνη για τις συνέπειες της οποιασδήποτε τιμωρίας του. Οι γυναίκες επίσης λόγω κοινωνικοπολιτισμικών αιτιών, που αναφέρθηκαν στο παρόν κεφάλαιο, πείθονται εύκολα, διότι νιώθουν ενοχές αν διαλυθεί ο γάμος τους (Χατζηφωτίου, 2005).

Δεν είναι λίγες οι φορές που ο δράστης απειλεί τη γυναίκα για τη ζωή του. Συγκεκριμένα της υπενθυμίζει πόσο πολύ τη χρειάζεται και υποστηρίζει ότι κάτι τρομερό θα του συμβεί αν τον εγκαταλείψει. Σύμφωνα με την Walker (1989) η αυτοκτονία δεν είναι μια αβάσιμη απειλή. Στην έρευνά της 10% των ανδρών που κακοποιούσαν τις γυναίκες τους, αυτοκτόνησαν, όταν εκείνες πήραν την απόφαση και τον εγκατέλειψαν οριστικά.

Επίσης πολλές γυναίκες, πείθουν τον εαυτό τους, ότι ο πραγματικός χαρακτήρας του συζύγου τους είναι αυτός που εκδηλώνεται στην τρίτη φάση, οπότε και δέχεται να επιστρέψει σε αυτόν. Δεν είναι λίγες οι φορές, που οι κακοποιημένες γυναίκες έχουν αποσύρει μηνύσει και αιτήσεις διαζυγίου, μέχρι να εμφανιστεί άλλο ένα επεισόδιο κακοποίησης (Walker, 1989).

Βάσει όλων των παραπάνω, γίνεται κατανοητό, ότι κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης οι γυναίκες δυσκολεύονται πάρα πολύ να πάρουν την απόφαση να εγκαταλείψουν το σύζυγό τους. Συγκεκριμένα πιστεύουν ότι αν περιοριστούν οι δύο προηγούμενες φάσεις, τότε ο γάμος τους θα είναι ιδανικός. Όσες ωστόσο γυναίκες, έχουν βιώσει πολλές φορές τον κύκλο της βίας, θυμώνουν με τον εαυτό τους διότι θυσιάζουν τη σωματική και ψυχολογική τους υγεία με μια προσωρινή κατάσταση γαλήνης. (Hirigoyen, 2005)

Η διάρκεια της τρίτης φάσης της κακοποίησης δεν είναι συγκεκριμένη. Συνήθως όμως διαρκεί περισσότερο από τη δεύτερη φάση και λιγότερο από την πρώτη. Όταν όμως περάσει η τρίτη φάση, τη διαδέχεται ξανά η πρώτη ξεκινώντας έναν νέο κύκλο βίας. Αρκετές γυναίκες έχουν μάθει να διατηρούν για μεγάλο χρονικό διάστημα την τρίτη αυτή φάση της βίας. Ωστόσο όταν εκδηλωθεί η πρώτη φάση, αρκετές μπορούν να χάσουν τον έλεγχο και να τραυματίσουν ή ακόμα και να σκοτώσουν το σύζυγό τους. Σύμφωνα με την έρευνα της Walker (1989) τρεις γυναίκες σκότωσαν το σύζυγό τους, μετά από μερικούς κύκλους κακοποίησης στους οποίους οι βίαιες φάσεις ήταν μικρής διάρκειας και ακολουθούσαν από μακριές περιόδους ηρεμίας. Η επίθεση έγινε λίγο μετά την έναρξη μιας φάσης δημιουργίας της έντασης ενός νέου κύκλου. Όλες οι γυναίκες δήλωσαν ότι δεν είχαν σκοπό να δολοφονήσουν τον άνδρα τους, απλά δεν άντεχαν άλλες κακοποιήσεις και ήθελαν να τους σταματήσουν (Walker, 1989).

Σύμφωνα με την Hirigoyen (2005), οι φάσεις της κυκλικής βίας είναι τέσσερις και όχι τρεις. Συγκεκριμένα διακρίνει την τελευταία φάση της Walker (1989), τη φάση της ευγενικής και μεταμελημένης συμπεριφοράς, σε δύο επιμέρους φάσεις: τη φάση της μεταμέλειας και τη φάση της συμφιλίωσης. Κατά τη φάση της μεταμέλειας, ο δράστης επιδιώκει να ελαχιστοποιήσει τη συμπεριφορά του, νιώθοντας τύψεις για αυτά που έκανε και δικαιολογώντας τα ως αποτέλεσμα του ποτού, ή της δύσκολης κατάστασης που επικρατεί στη δουλειά του, με σκοπό να ενοχοποιήσει τη σύζυγό του και να την κάνει να τον συγχωρήσει. Επίσης στο στάδιο αυτό, εάν τελικά δεν πείσει ο ίδιος τη γυναίκα του χρησιμοποιεί συγγενικά του πρόσωπα για να την μεταπείσουν και να την κάνουν να νιώσει τύψεις εάν εγκαταλείψει το σπίτι της (Hirigoyen, 2005, Walker, 1989).

Η φάση της συμφιλίωσης ή αλλιώς «μήνας του μέλιτος», ο δράστης γίνεται περιποιητικός απέναντι στη γυναίκα του. Της δείχνει την αγάπη του, τη βοηθάει στο σπίτι, της χαρίζει δώρα, με απώτερο σκοπό να τη «δεσμεύσει». Στη φάση αυτή οι γυναίκες θεωρούν ότι αυτός είναι ο πραγματικός εαυτός του συζύγου τους και τους συγχωρούν, αποσύροντας πολλές φορές μηνύσεις και αγωγές διαζυγίου (Hirigoyen, 2005, Walker, 1989).

Σε ένα ακόμη σημείο που διαφοροποιείται η Hirigoyen (2005) από την Walker, (1989) είναι στο ότι οι γυναίκες μετά από αρκετά περιστατικά του κύκλου της βίας θεωρούν την κατάσταση ως φυσιολογική και αρκετές φορές δικαιολογημένη, με αποτέλεσμα να θέτουν σε κίνδυνο της ζωής τους. Αντίθετα η Walker, (1989), όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, θεωρεί ότι μετά από αρκετά περιστατικά κύκλου βίας οι γυναίκες μπορούν να καταφύγουν στη δολοφονία του συζύγου τους.

1.3.3 Βασικές αρχές κακοποίησης

Η βιβλιογραφική επισκόπηση των ερευνών που διεξήχθησαν αναφορικά με την ενδο - οικογενειακή βία, καταδεικνύει κάποιες βασικές αρχές, οι οποίες ενοχοποιούνται εν μέρει για την εμφάνιση ή την κλιμάκωση της ενδο – οικογενειακής βίας. Οι αρχές αυτές παρουσιάζονται παρακάτω (Parker et al., 1993):

- ü Η γεωγραφική απομόνωση της οικογένειας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κακοποίηση, καθώς το θύμα δεν έχει στη διάθεσή του υποστηρικτικά δίκτυα, με συνέπεια ο δράστης να μπορεί εύκολα να έχει υπό τον έλεγχό του την κατάσταση.
- ü Η υπερβολική συναισθηματική εξάρτηση από το σύζυγο/σύντροφο οδηγεί το θύμα σε κοινωνική απομόνωση, καθώς προσδοκά ότι όλες της οι ανάγκες θα ικανοποιηθούν από τον πρώτο και κατά συνέπεια δεν έχει τη δυνατότητα να στραφεί σε σημαντικούς Άλλους όταν θα υποστεί κακοποίηση.
- ü Η οικονομική δυσπραγία της γυναίκας την καθιστά εξαρτημένη από το σύζυγο/σύντροφο, με αποτέλεσμα να θεωρείται αρκετές φορές από τον τελευταίο ως «ιδιοκτησία» του.
- ü Τα χρόνια ιατρικά προβλήματα, είτε για τη γυναίκα, είτε για τα παιδιά, είναι παράγοντας ευπάθειας, υπό την έννοια ότι συνεπάγονται υπερμέγεθες οικονομικό και συναισθηματικό βάρος για την οικογένεια.
- ü Η έλλειψη ικανοτήτων διαπαιδαγώγησης και φροντίδας των παιδιών και η σύγκρουση των γονεϊκών ρόλων είναι δυνατό να οδηγήσουν σε δυσάρεστες καταστάσεις, οι οποίες ξεκινούν ως ελάσσοнос σημασίας πειθαρχικά προβλήματα και κλιμακώνονται σε βία μέσα στην οικογένεια.
- ü Η εγκυμοσύνη είναι δυνατόν να σηματοδοτήσει οξείες κρίσεις που μπορεί να καταλήξουν σε καταχρηστική συμπεριφορά, είτε πρόκειται για την κυοφορία ενός ανεπιθύμητου παιδιού, είτε για το επερχόμενο άγχος για τη φροντίδα του και την κάλυψη των αναγκών του, είτε για την πυροδότηση ζήλειας στο σύντροφο, εξαιτίας της μεγάλης προσοχής που δίνει η γυναίκα στο παιδί (Parker et al., 1993).
- ü Μια σειρά προβλημάτων φαίνεται να ενοχοποιείται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς: η ηλικία και ο αριθμός των παιδιών, η παρουσία προγόνων, κάποιος θάνατος, η απιστία, η αλλαγή επαγγελματικής καριέρας, ή ακόμα και η εγκατάλειψη, συσχετίζονται με τη δυσλειτουργία στην οικογένεια, η οποία, με τη σειρά της, οδηγεί στη βία.
- ü Η κατάχρηση εξαρτησιογόνων ουσιών θεωρείται αιτιολογικός παράγοντας αναφορικά με την πρόκληση οικονομικών και συναισθηματικών προβλημάτων στην οικογένεια. Σε κάποιες οικογένειες που υπάρχει εξάρτηση από ουσίες, η βία αποτελεί συχνά απαντώμενη συμπεριφορά, ενώ η ίδια η εξάρτηση χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για την κακοποίηση, η οποία απαγορεύεται από τις κοινωνικές νόρμες και αξίες (Gelles, 1997).

- ü Η μορφωτική ή/και η επαγγελματική ανισότητα μεταξύ των συζύγων/συντρόφων, παρουσιάζεται να παίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση βίας. Στην περίπτωση που η γυναίκα υπερέχει του άνδρα στα παραπάνω, είναι δυνατόν να αναδυθούν αισθήματα ανεπάρκειας και ανικανότητας στον άνδρα, ο οποίος προσλαμβάνει τη διαφορά ως ένδειξη αδυναμίας να είναι ο ίδιος επικεφαλής της οικογένειας. Η έρευνα των Hornung, McCullogh & Sugimoto, καταδεικνύει ότι η ανισότητα στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική ενασχόληση, πυροδοτεί την καταχρηστική συμπεριφορά στο ζεύγος, η οποία εμφανίζεται κυρίως με τη μορφή της ψυχολογικής βίας και λιγότερο (εντούτοις, σε ένα σημαντικό ποσοστό) με τη μορφή της σωματικής βίας και της απειλής κατά της ζωής (Hornung et al., 1981).
- ü Η ηλικία φαίνεται να είναι ένας από τους πλέον σταθερούς παράγοντες κινδύνου αναφορικά με την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς. Περίπου το 20% των ανδρών ηλικίας 18-25 ετών και το 17% των ανδρών ηλικίας 26-35 ετών, έχει τουλάχιστον μία φορά ασκήσει οποιασδήποτε μορφής βία κατά της συζύγου/συντρόφου του τον τελευταίο χρόνο. Επιπρόσθετα, ο γάμος ή η συμβίωση σε νεαρή ηλικία και κυρίως μετά από σύντομη περίοδο γνωριμίας, θεωρείται δείκτης πιθανής μελλοντικής κακοποίησης (Parker et al., 1993).
- ü Η επανειλημμένη σύναψη στενών σχέσεων, στις οποίες έχει σημειωθεί οποιαδήποτε μορφή βίας, σε οποιοδήποτε βαθμό, φαίνεται να παίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση βίαιης συμπεριφοράς με θύμα τη γυναίκα (Parker et al., 1993).
- ü Η ελλιπής γνώση της γυναίκας για το παρελθόν του συζύγου/συντρόφου της αναφορικά με τις ερωτικές του σχέσεις ή/και τις σχέσεις του με τους γονείς (Parker et al., 1993).
- ü Η σύγκρουση μεταξύ των μελών της οικογένειας αναφορικά με τις καθημερινές δραστηριότητες, φαίνεται να ενοχοποιείται σε ένα βαθμό σχετικά με την εμφάνιση βίας μεταξύ των συζύγων/συντρόφων (Parker et al., 1993).
- ü Η σύγκρουση των ρόλων μέσα στην οικογένεια, συνήθως οδηγεί σε καταχρηστική συμπεριφορά, καθώς οι υποχρεώσεις των μελών δεν ορίζονται σύμφωνα με την ικανότητα ή το ενδιαφέρον που ενέχουν για τα τελευταία, αλλά με βάση το φύλο και την ηλικία τους (Parker et al., 1993).

1.4 Μορφές κακοποίησης

Ο κατάλογος της βίαιης συμπεριφοράς εναντίον της συζύγου ή της εκτός γάμου συντρόφου είναι πολύ εκτεταμένος και καλύπτει διάφορες περιστάσεις και επίπεδα κακοποίησης. Υπάρχει η ψυχολογική βία, που συμπεριλαμβάνει τη λεκτική βία, τον κοινωνικό, οικονομικό και εργασιακό αποκλεισμό και την υποτίμηση της προσωπικότητας, καθώς και απειλές για τη ζωή της. Γενικότερα ως ψυχολογική βία έχει οριστεί κάθε συμπεριφορά που

μειώνει την αυτοεκτίμηση και το αίσθημα ασφάλειας ή αυτοελέγχου της συντρόφου (Walker, 1989).

Η λεκτική βία, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ψυχολογική, εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που κινούνται από φωνές και εξυβρίσεις έως λεκτικό εξευτελισμό, απειλές και λεκτική τρομοκράτηση του θύματος (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003). Συνήθεις απειλές είναι ότι μπορεί να πάρουν τα παιδιά της. Είναι ένα είδος βίας που ακολουθεί κάποιο σενάριο, επαναλαμβάνεται και ισχυροποιείται με ο χρόνο. Ξεκινάει με το να ελέγχει συνεχώς ο άνδρας τη γυναίκα του, να τη ζηλεύει να τη βρίζει και στο τέλος να την ταπεινώνει. Αν όλα αυτά τα σημάδια συνέβαιναν απομονωμένα, θα μπορούσαν να είναι κάτι ανώδυνο αλλά όταν συμβαίνουν μαζί ή έντονα, τότε είναι βία. (Hirigoyen, 2006)

Η οικονομική αποστέρηση, μορφή της ψυχολογικής βίας, εμφανίζεται σε περιπτώσεις όπου η γυναίκα δεν εργάζεται και ο σύζυγος χρησιμοποιεί το χρήμα ως όπλο καταναγκασμού (στερεί από την γυναίκα του την αυτονομία της έτσι ώστε να μην έχει ελευθερία κινήσεων, εάν επιλέξει το χωρισμό, ή της στερεί τις βασικές της ανάγκες) (Hirigoyen, 2005, Walker, 1989). Επίσης, όταν το θύμα δεν έχει πρόσβαση στα έσοδα της οικογένειας και ο θύτης απαιτεί τον απόλυτο έλεγχο των εσόδων και εξόδων του θύματος (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκη, 2003). Οικονομική βία είναι επίσης, και η εργασία σε οικογενειακή επιχείρηση χωρίς ασφάλιση, με χρήματα που δεν αναλογούν στις ώρες εργασίας και τα προσόντα του ατόμου που απασχολείται, με αποτέλεσμα να μην έχουν καμιά προστασία και νομική κατοχύρωση (Hirigoyen, 2005). Τέλος, οι άνδρες μπορεί να ζουν συντηρούμενοι από τις γυναίκες τους χρησιμοποιώντας ως πρόφαση την απόλυσή τους ή το αβέβαιο επάγγελμά τους (Hirigoyen, 2005, Walker, 1989) και να κατασπαταλούν το μισθό ή την περιουσία της γυναίκας τους, να δημιουργούν χρέη παίρνοντας δάνειο στο όνομά της ή χρεώνοντας την πιστωτική της κάρτα με δικά του έξοδα (Πενταράκη, 2004).

Δείκτες οικονομικής βίας

Η οικονομική βία είναι συνήθως ιδιαίτερα εμφανής στις ηλικιωμένες γυναίκες αλλά και στις νεότερες. Οι δείκτες οικονομικής βίας είναι (Χατζηφωτίου, 2006):

- ü Φτώχεια
- ü Έλλειψη στέγης
- ü Χρέη
- ü Έλλειψη τροφής και στοιχειωδών ανέσεων για την οικογένεια
- ü Απλήρωτοι λογαριασμοί/ανικανότητα να πληρωθούν
- ü Ανεπαρκής τροφή/ρουχισμός
- ü Αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ του εισοδήματος και των συνθηκών διαβίωσης
- ü Αδικαιολόγητη ή αιφνίδια ανάληψη χρημάτων από τραπεζικούς ογαριασμούς

Η κοινωνική απομόνωση, μορφή της ψυχολογικής κακοποίησης, έχει στόχο την απομάκρυνση της γυναίκας τόσο από την οικογένειά και τους φίλους της όσο και από την εργασία της. Γενικότερα η γυναίκα δεν έχει καθόλου κοινωνική ζωή, ενώ πολλές φορές της στερείται το κινητό τηλέφωνο ή ο υπολογιστής, ώστε να μην μπορεί να επικοινωνεί (Hirigoyen, 2005), ενώ

σε άλλες περιπτώσεις ο σύζυγος αποφασίζει για τις κοινωνικές συναναστροφές της γυναίκας του (Walker, 1989). Επίσης, υπονομεύει τις προσπάθειές της να βρει εργασία ή να παραμείνει σε αυτή: της επιτίθεται πριν από την συνέντευξη, συκοφαντεί, χρηματίζει ή απειλεί τους εργοδότες προκειμένου να μη προσληφθεί ή να απολυθεί από κάποια εργασία, δεν την αφήνει να πάει στη δουλειά της, αλλάζει τα ξυπνητήρια ή της τηλεφωνεί συνέχεια ενώ εργάζεται (Kurst-Swanger & Jacqueline, 2003) ή την πείθει να εγκαταλείψει την εργασία της με την πρόφαση ότι πρέπει να αφοσιωθεί στο σπίτι και στην ανατροφή των παιδιών τους (Hirigoyen, 2005).

Η σωματική βία αφορά στην προσβολή της σωματικής ακεραιότητας του θύματος που προκαλείται από βίαιες επιθέσεις του θύτη. Τα αποτελέσματά της, αναλόγως με το βαθμό και το είδος της επίθεσης, κυμαίνονται από τραυματισμούς ελαφρούς ή σοβαρότερους που μπορεί μερικοί να απαιτούν νοσοκομειακή περίθαλψη και χειρουργικές επεμβάσεις μέχρι και το θάνατο του θύματος (Πενταράκη, 2003). Συγκεκριμένα, οι μικρότερες κακοποιήσεις περιλαμβάνουν: χαστούκια, ξυλιές, τράβηγμα μαλλιών, κ.ά (Walker, 1989), ενώ οι μεγαλύτερες περιλαμβάνουν: γροθιές στο πρόσωπο και το κεφάλι, κλωτσιές σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, σπρωξιές και πετάγματα μέσα στο δωμάτιο ή από τη σκάλα ή πάνω σε αντικείμενα, καψίματα από σίδερο, τσιγάρο ή καυτά υγρά, τραύματα από πέταγμα αντικειμένων, μαχαιρώματα, ακρωτηριασμούς και τραύματα από πυροβόλα όπλα (Walker, 1989, Χατζηφωτίου, 2005). Η σωματική βία επίσης, πολλές φορές είναι περισσότερο έκδηλη στη διάρκεια της εγκυμοσύνης όπου ο δράστης χτυπά την κοιλιά της γυναίκας (Walker, 1989, Liebschutz J. et al 2003, Goroll & Mulley, 2009). Οι προαναφερόμενες μορφές αποτελούν την άσκηση άμεσης σωματικής βίας, ενώ βία μπορεί να ασκείται και έμμεσα με την άσχημη συμπεριφορά στο παιδί της γυναίκας που είχε αποκτηθεί από προηγούμενο γάμο ή την επίθεση σε κατοικίδια (Hirigoyen (2005).

Οι δείκτες σωματικής κακοποίησης είναι (Χατζηφωτίου, 2006):

- ü Τραυματισμοί: μελανιές, πληγές, κατάγματα, πληγές στην οδοντοστοιχία, πληγές στο κεφάλι, εσωτερικές πληγές, αποβολές, καψίματα
- ü Οι τραυματισμοί δεν αντιστοιχούν στις δοθείσες εξηγήσεις περί τον τρόπο που συνέβησαν.
- ü Τραυματισμοί για τους οποίους η γυναίκα δεν θέλει/δεν μπορεί να δώσει εξηγήσεις
- ü Ιστορικό αδικαιολόγητων τραυματισμών
- ü Ιστορικό επαναλαμβανόμενων τραυματισμών
- ü Τραυματισμοί σε καλά προφυλαγμένα μέρη του σώματος
- ü Καψίματα σε ασυνήθεις σημεία του σώματος ή ασυνήθιστου τύπου
- ü Χρονική καθυστέρηση μεταξύ τραυματισμών και αναζήτησης βοήθειας
- ü Σωματικά τραύματα κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης

Τέλος, υπάρχει η σεξουαλική κακοποίηση ή συζυγικός βιασμός, ο καταναγκασμός δηλαδή για συμμετοχή στη σεξουαλική διαδικασία, καθώς και την υιοθέτηση τρόπων σεξουαλικής συμπεριφοράς, όχι μόνο μη αποδεκτών, αλλά και απωθητικών για τη γυναίκα (Σαμαρτζή, 1996). Πρόκειται για κάθε ανεπιθύμητη συνουσία που γίνεται με την επιβολή ή την απειλή βίας, ή όταν η σύζυγος είναι ανίκανη να συναινέσει σε αυτήν (Bergen, 1996, Russell, 2006).

Κατά τους Finkelhor και Yllo (2006), πρόκειται για μια πράξη τρομακτική και κτηνώδη η οποία συνήθως λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μιας βίαιης και καταστρεπτικής σχέσης. Ο συζυγικός βιασμός συχνά συνοδεύεται από οργή και ζήλια του δράστη για το θύμα (εξαιτίας της υποψίας ότι συνουσιάζεται με άλλους), κριτική για την ερωτική της συμπεριφορά, αλλά και χυδαία διακωμώδηση της γυναικείας φύσης. Ο όρος αυτός καλύπτει όχι μόνο παντρεμένα, αλλά και χωρισμένα ή διαζευγμένα ζευγάρια. Μερικοί ερευνητές (Johnson & Sigler, 1997) υποστηρίζουν ότι ο συζυγικός βιασμός είναι «απλώς μια προέκταση της ενδοοικογενειακής βίας». Ο Gelles (2006) πρεσβεύει ότι το φαινόμενο αυτό δεν απαντάται ποτέ μόνο του, αλλά συνοδεύεται από άλλες μορφές βίας και κυρίως τη σωματική.

Οι δείκτες σεξουαλικής κακοποίησης είναι (Χατζηφωτίου, 2006):

- ü Τραυματισμοί στα γεννητικά όργανα, στον πρωκτό, τους μηρούς και το στήθος
- ü Ερεθισμοί στα γεννητικά όργανα, τα ούρα και άλλα σημεία
- ü Συχνές μολύνσεις στα γεννητικά όργανα και/ή στα ούρα
- ü Πόνος στην κοιλιακή χώρα
- ü Σεξουαλικά μεταδιδόμενες μολύνσεις/ασθένειες
- ü Αιμορραγία του κόλπου και της μήτρας
- ü Δυσκολίες στο βάδισμα και/ή κάθισμα
- ü Ερωτικά δαγκώματα
- ü Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη/έκτρωση

Σύμφωνα με τους Finkelhor και Yllo (2006) υπάρχουν τρεις τύποι συζυγικού βιασμού:

1. Βιασμός συνοδευόμενος από σωματική κακοποίηση (battering rape): Η μορφή αυτή συζυγικού βιασμού, θεωρείται αρκετά συνηθισμένη. Ο δράστης – σύζυγος, χτυπά και εξευτελίζει τη γυναίκα του με σκοπό να της ασκήσει έλεγχο και να της επιβληθεί και όχι να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές του επιθυμίες.
2. Βιασμός χωρίς σωματική κακοποίηση (nonbattering rape/force-only rape): Στην περίπτωση αυτή, ο δράστης έχει σκοπό να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές του επιθυμίες και όχι να κακοποιήσει σωματικά τη σύζυγό του. Ωστόσο και η μορφή αυτή κακοποίησης δεν είναι λιγότερο εξευτελιστική και τρομακτική από οποιαδήποτε άλλη.
3. Βιασμός λόγω εμμονής με το σεξ και σαδιστικών τάσεων (obsessive/sadistic rape): Προϋπόθεση για αυτή τη μορφή, είναι ο τρόμος των γυναικών, ο οποίος αυξάνει τη διέγερση των δραστών. Ο δράστης έχει εμμονή με το σεξ και αντιμετωπίζει τη γυναίκα του ως σεξουαλικό αντικείμενο.

Μία άλλη μορφή κακοποίησης αποτελεί η θρησκευτική κακοποίηση – εκμετάλλευση, κατά την οποία ο άνδρας χλευάζει τα θρησκευτικά πιστεύω της γυναίκας του, δεν την αφήνει να λάβει μέρος σε θρησκευτικές εκδηλώσεις και δεν επιτρέπει να ανατραφούν τα παιδιά τους σύμφωνα με τα πιστεύω της (De Benedictus & Jaffe, 2004).

Τέλος, μια σύγχρονη μορφή κακοποίησης αποτελεί η παρενόχληση μέσω παραφύλαξης (stalking), η οποία παρατηρείται στη φάση του χωρισμού των συζύγων, όπου ο δράστης αρνείται να δεχτεί το χωρισμό και

παρακολουθεί τη γυναίκα στο δρόμο, εμφανίζεται απρόσμενα στο σπίτι ή τον εργασιακό της χώρο, κάνει φθορές στο σπίτι ή στο αυτοκίνητο της ή την απειλεί άμεσα για σωματική βλάβη, κάνει αλληπάλληλα ενοχλητικά τηλεφωνήματα ή αφήνει μηνύματα στον τηλεφωνητή της, της αποστέλλει γράμματα ή ανεπιθύμητα δώρα (λουλούδια κ.ά.) ή την παρενοχλεί μέσω ίντερνετ (cyberstalking) στέλνοντας ανεπιθύμητα ή απειλητικά e-mail¹ (Burgess et al., 2009). Σκοπός των προαναφερόμενων πράξεων είναι η πρόκληση φόβου για την ασφάλειά του ίδιου του θύματος και για το λόγο αυτό χρησιμοποιεί την απειλή, η οποία αποτελεί την πρώτη ένδειξη της βίας (Department of Justice Canada, 2004). Η παρενόχληση μέσω παραφύλαξης, πολλές φορές οδηγεί στην ανθρωποκτονία της γυναίκας (Burgess & Crowell, 1997). Ο σύζυγος εξαρτάται τόσο πολύ από τη γυναίκα και όταν αυτή τον εγκαταλείψει δεν μπορεί να το δεχτεί και προτιμά να την σκοτώσει από το να την θεωρεί ανεξάρτητη και αυτόνομη (Hirigoyen, 2005).

Οι προαναφερόμενες μορφές βίας δεν αποτελούν στάδια εκδήλωσης της κακοποίησης μιας γυναίκας. Σε μία σχέση κακοποίησης οι γυναίκες υφίστανται είτε μία μόνο μορφή κακοποίησης, είτε περισσότερες από μία μορφές κακοποίησης οι οποίες ασκούνται ταυτόχρονα ή διαδοχικά (McCue, 2007). Οι Follingstad et al. (2006) έχουν αναφέρει ότι η ψυχολογική κακοποίηση συμβαίνει στην πλειονότητα των σχέσεων, στις οποίες υπάρχει σωματική κακοποίηση (Αρτινοπούλου, 2006) ενώ η ψυχολογική βία συνδέεται στενά με την πιθανότητα βίαιων σωματικών επιθέσεων (Straus, 2006). Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι η πρώιμη εμφάνιση ψυχολογικής κακοποίησης τείνει να καταλήγει σε σωματική κακοποίηση μέσα στα πρώτα χρόνια του γάμου (O'Leary & Jouriles, 2006).

---

¹ Επιπλέον με τα εικονικά κοινωνικά δίκτυα, όπως το Facebook, ο cyber-stalker έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ή να διατηρήσει επικοινωνία με τους φίλους, την οικογένεια ή τους συναδέλφους της πρώην συντρόφου του και διαδίδοντας συκοφαντίες ή αποκαλύπτοντας προσωπικές της πληροφορίες προσπαθεί να βλάψει τη φήμη της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες προσωπικότητας, όπου κάθε μία δίνει τη δική της ερμηνεία στο φαινόμενο της κακοποίησης. Όλες όμως καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα, αυτό της βίας κατά των γυναικών.

2.1 Οι ατομικές ψυχιατρικές θεωρίες

Σύμφωνα με τις *ατομικές ψυχιατρικές θεωρίες*, η πρωταρχική πηγή της κακοποίησης, ενυπάρχει στα παθολογικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δράστη ή / και του θύματος, τα οποία είναι απόρροια της ελλιπούς ψυχονοητικής ανάπτυξης του ατόμου (Hart et al., 1993) και τα οποία αναπτύσσουν μια παρεκκλίνουσα ή και παθολογική προσωπικότητα (Τριανταφυλλίδου, 1986). Συγκεκριμένα οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι η βία οφείλεται στα γενετικά χαρακτηριστικά των ανδρών, όπως είναι η δομή του εγκεφάλου, οι χημικές ανισορροπίες ακόμη και η αύξηση ορμονικών ουσιών όπως είναι η τεστοστερόνη (Χατζηφωτίου, 2005). Από τη μεριά των γυναικών, σύμφωνα με τον Gayford (1975 οπ. αν. Χατζηφωτίου, 2005), παρουσιάζεται «ένας βαθμός ανεπάρκειας» και είναι άτομα με πληγωμένη προσωπικότητα.

Τις περισσότερες φορές, ισχυρίζεται ο ψυχίατρος, χρειάζονται προστασία από τις δικές τους παρορμητικές ενέργειες, δεδομένου ότι φοβούνται τη βία, αλλά παρόλα αυτά αναζητούν βίαιους άνδρες ή προκαλούν με τη συμπεριφορά τους την επίθεση. Ίδια άποψη, παρουσιάζεται και στους Pizzey και Shapiro (1982 οπ. αν. Χατζηφωτίου, 2005), βάσει των οποίων οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν τη βία με την προσωπικότητά τους ή τη συμπεριφορά τους, υποστηρίζοντας ότι είναι εθισμένες στη βία. Πολλοί ψυχολόγοι, ισχυρίζονται ότι γυναίκες, που έχουν υποστεί βία κατά την παιδική τους ηλικία, δοκιμάζουν «μια ικανοποίηση μαζοχιστικής τάξης όντας αντικείμενο κακοποίησης» (Hirigoyen, 2005). Συγκεκριμένα ισχυρίζονται ότι στη βία που υφίστανται, ξαναβρίσκουν μια ηδονή εγγύτητας με το κορμί του βίαιου γονιού.

Οι ατομικές θεωρίες, δέχτηκαν αρκετές κριτικές, δεδομένου ότι δεν βοηθούν στην εξήγηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας (Χατζηφωτίου, 2005). Μάλιστα, όσες φορές οι ψυχολόγοι, δεν μπόρεσαν να βοηθήσουν κάποια κακοποιημένη γυναίκα, απέδωσαν την κατάσταση στο μαζοχισμό των γυναικών (Hirigoyen, 2005).

Σύμφωνα με τις κοινωνικοψυχολογικές προσεγγίσεις, ο δράστης της κακοποίησης είναι ως προσωπικότητα αδύναμος, με παθολογική ζήλια, χαμηλή αυτοπεποίθηση και ανασφάλεια (Χατζηφωτίου, 2005). Παράλληλα οι κοινωνικοψυχολογικές προσεγγίσεις εισάγουν την έννοια της κοινωνικής μάθησης, βάσει της οποίας άτομα που υπήρξαν μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας, κατά την παιδική τους ηλικία, ή δέχτηκαν οι ίδιοι βία, εμφανίζουν περισσότερες πιθανότητες να ασκήσουν ή να δεχτούν ενδοοικογενειακή βία (Τριανταφυλλίδου, 1986, Μουζακίτης 1989, Begun, 1999,). Το παραπάνω

φαινόμενο ονομάζεται «κύκλος βίας» ή «διαγενεακή μεταβίβαση βίας» και έχει στόχο να ερμηνεύσει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας ως επίκτητη συμπεριφορά του βίαιου άνδρα.

Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι όταν ένα παιδί, μεγαλώσει μέσα σε μια οικογένεια όπου ο πατέρας χτυπά τη μητέρα του, ασυναίσθητα πράττει αυτό που έχει μάθει από μίμηση, ότι δηλαδή η βία αποτελεί φυσιολογικό φαινόμενο στη ζωή ενός ζευγαριού (Hirigoyen, 2005). Η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης ανήκει στον Bandura (1983) σύμφωνα με τον οποίο κάθε κοινωνική συμπεριφορά μαθαίνεται μέσω: 1) άμεσης εμπειρίας μέσω της οποίας το άτομο άμεσα ανταμείβεται για τη συμπεριφορά, και 2) έμμεσης εμπειρίας όπου το άτομο μαθαίνει μέσα από την υποκατάσταση. Οι «σημαντικοί» άλλοι (στην περίπτωση της κακοποίησης οι γονείς του δράστη) αποτελούν μοντέλα συμπεριφοράς και το άτομο μαθαίνει μέσω της μίμησης αυτών των μοντέλων. Ο Bandura πραγματοποίησε μια σειρά ερευνών με μικρά παιδιά που έβλεπαν ένα ενήλικα να βιοπραγεί σε μια κούκλα. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η επιθετική συμπεριφορά μπορεί να μαθευτεί άμεσα αλλά και έμμεσα: αφού μαθευτεί μπορεί να γενικευτεί σε άλλα πλαίσια και χρονικές περιόδους. Πράγματι, η έκθεση των παιδιών σε βίαια τηλεοπτικά προγράμματα βρέθηκε να αυξάνει την επιθετικότητα ειδικά των αγοριών.

Επίσης πολλές φορές η επιλογή ενός συντρόφου στηρίζεται σε ψυχολογικούς παράγοντες. Συγκεκριμένα μια γυναίκα που επιθυμεί να βοηθήσει, επιλέγει ένα άτομο, το οποίο επιθυμεί να ασχολούνται μαζί του. Κατ' επέκταση, ένας άντρας που επιθυμεί να εξουσιάζει, επιλέγει μια γυναίκα εξαρτημένη και υποταγμένη (Hirigoyen, 2005, Mignon et al., 2002). Πολλές γυναίκες, νιώθουν ότι δε ζουν, εάν οι άλλοι δεν τις έχουν ανάγκη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ζουν διαμέσου εκείνου που επιθυμούν να ικανοποιήσουν, φροντίζοντάς τον περισσότερο από τον ίδιο τους τον εαυτό. Στην περίπτωση αυτή, όταν ο άνδρας δεν αναγνωρίζει τη θυσία της γυναίκας, μπορεί να βρεθεί η γυναίκα, νιώθοντας απόρριψη, να επιζητά περισσότερη στοργή. Τότε, εάν ο άνδρας, δεν μπορεί να ανταποκριθεί, αντιδρά με βίαιο τρόπο.

Σύμφωνα επίσης με τις ψυχολογικές θεωρίες, οι γυναίκες που κακοποιούνται, νιώθουν ανεπαρκείς και νομίζουν ότι δεν μπορούν να κάνουν κάτι σωστό. Οποιαδήποτε επίσης επιτυχία τους συνηθίζουν να την υποβαθμίζουν (Mignon et al., 2002). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οποιαδήποτε αρνητική κριτική δεχτούν από το σύζυγό τους να τη δέχονται άκριτα και να συνεχίζουν να αμφιβάλλουν για τις ικανότητές τους (Walker, 1989, Δρούγα κ.α., 2001).

2.2 Οι κοινωνικοψυχολογικές θεωρίες

Σύμφωνα με τις *κοινωνικοψυχολογικές προσεγγίσεις*, η στάση που κάθε άτομο έχει απέναντι στον εαυτό του οργανώνει και κατευθύνει τη συμπεριφορά του. Έτσι λοιπόν, οι άνθρωποι αναζητούν συνέπεια μεταξύ των δικών τους πίστευων και των πληροφοριών που δέχονται από τις συναλλαγές τους με το κοινωνικό περιβάλλον. Τα άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση μπορεί να υιοθετούν ανέντιμη συμπεριφορά, καθώς αυτή δεν παραβιάζει την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους. Εναλλακτικά, ορισμένοι άνθρωποι είναι πιθανό να αποκτήσουν κίνητρα για τη διατήρηση ή τη βελτίωση της αυτοεκτίμησής τους μέσω αποκλίνουσας συμπεριφοράς, όταν αυτή έχει την έγκριση μίας αποκλίνουσας ομάδας αναφοράς. Μελέτες σύγκρισης παραπτωμάτων και μη παραπτωμάτων δείχνουν με συνέπεια την ύπαρξη αρνητικής αυτοαντίληψης, με χαμηλή αρέσκεια, αξιολόγηση και σεβασμό μεταξύ των παραπτωμάτων (Thornton, 1987).

Σύμφωνα με την Yick (2001), η βίαιη συμπεριφορά του συζύγου μπορεί να οφείλεται σε προηγούμενη επιβράβευση του δράστη για μια ανάλογη συμπεριφορά ή σε τιμωρία του εάν ενδεχομένως δεν έπραξε τη βίαιη συμπεριφορά. Η επιβράβευση μπορεί να έχει συμπεριφοριστική μορφή (έμαθε αυτήν τη συμπεριφορά), συναισθηματική (σαδιστική ευχαρίστηση) ή και κοινωνική (επιβράβευση της ανωτερότητας του ανδρός). Το παραπάνω μπορεί να ενταχθεί στη λεγόμενη συμπεριφοριστική θεωρία.

Τέλος η θεωρία των συγκρούσεων, υποστηρίζει ότι μέσα σε κάθε οικογένεια υπάρχει ένα ιδιαίτερο επίπεδο ανοχής της βίας, το οποίο διαφέρει από οικογένεια σε οικογένεια. Το επίπεδο αυτό περνά από τη μια γενιά στην άλλη. Μόνο όταν το επίπεδο αυτό ανέβει, μέσα σε μια οικογένεια, τα μέλη της θεωρούν τον εαυτό τους θύματα. Πολλά επεισόδια κακοποίησης, τα οποία δεν ξεπερνούν το επίπεδο ανοχής, δεν θεωρούνται από τα μέλη ως κακοποίηση (Walker, 1997), αλλά ως σκληρή πειθαρχία, η οποία απαιτείται προκειμένου να επιτευχθεί κάποιος στόχος. Πρόκειται για ένα γρήγορο και αποτελεσματικό μέσο που επιτρέπει κάποιον να εκτονώνει το θυμό του. Βέβαια αργότερα εξελίσσεται σε περισσότερη βία, για να υπάρξουν τα ίδια αποτελέσματα.

Οι κοινωνικοψυχολογικές προσεγγίσεις, έχουν δεχτεί κριτική, δεδομένου ότι στηρίζονται στην άποψη ότι η βία μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και επομένως είναι σα να τη θεωρούν δεδομένου με αποτέλεσμα να μην βρίσκουν τρόπους αντιμετώπισης (Χατζηφωτίου, 2005).

Οι κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις, δίνουν έμφαση στη θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια. Συγκεκριμένα οι γυναίκες από την κοινωνική τους κατάσταση θεωρούν ότι βρίσκονται σε κατώτερη θέση (Solomon, 1992). Από την εποχή ήδη της βιομηχανικής επανάστασης έχουν εδραιωθεί τα στερεότυπα της αρρενωπότητας και της θηλυπρέπειας. Οι άνδρες δηλαδή ενθαρρύνονται να είναι περισσότερο επιθετικοί από τις γυναίκες, ενώ η σεξουαλική επιθετικότητά τους αυξάνει την αίσθηση ανδρισμού και αρρενωπότητας (Πενταράκη, 1997). Οι γονείς με τη σειρά τους συμβάλουν στη διαίωσιση των στερεοτύπων αυτών, θεωρώντας και ανατρέφοντας τα αγόρια με την πεποίθηση ότι είναι δυνατά και θαρραλέα, ότι δεν πρέπει να κλαίνε, δεν πρέπει να δείχνουν τις ευαισθησίες τους και τα συναισθήματά

τους, ενώ αντίθετα τα κορίτσια πρέπει να είναι γλυκομίλητα, ευγενικά και συγκαταβατικά, επικεντρωμένα πάντα στις ανάγκες των άλλων.

Τα αιτία λοιπόν της κακοποίησης εντοπίζεται στην ανισορροπία των δυναμικών και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας (Loseke, 2004). Με βάση τα παραπάνω, εύλογα γίνεται κατανοητό ότι η αρρενωπότητα ταυτίζεται με τη δύναμη, το θάρρος, τη θέληση και τη δράση και η θηλυπρέπεια με τη γλυκύτητα, την υπομονή και το μητρικό ένστικτο (Hirigoyen, 2005). Έτσι λοιπόν, οι κακοποιημένες γυναίκες θεωρούν ότι η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι. Μάλιστα είναι πρόθυμες να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε επιθυμία τους για καριέρα, προκειμένου να ευχαριστήσουν το σύζυγό τους (Walker, 1989). Σύμφωνα με τη Χατζηφωτίου (2005), η γυναίκα είναι ευπαθής στην ενδοοικογενειακή βία, λόγω της θέσης της στην κοινωνία, η οποία είναι χαμηλότερη τόσο κοινωνικά όσο και οικονομικά από εκείνη των ανδρών.

Όσον αφορά στο γάμο, τα στερεότυπα έχουν κάνει τις γυναίκες να θεωρούν, ότι δείχνοντας αυταπάρνηση και υποταγή θα έχουν έναν καλό και επιτυχημένο γάμο. Σε περίπτωση λοιπόν, που βιαιοπραγήσει ο σύζυγος, οι γυναίκες νιώθουν ότι απέτυχαν ως σύζυγοι, ντρέπονται που δεν ήταν ικανές να αλλάξουν την κατάσταση και που δεν ήταν ικανές να δημιουργήσουν μια ευτυχισμένη οικογένεια με αποτέλεσμα να μη φανερώνουν την κακοποίηση, η οποία προφανώς θα διαιωνίζεται (Hirigoyen, 2005). Σύμφωνα με έρευνα του Strauss (1987 οπ. αν Χατζηφωτίου, 2005) σε αμερικανική κοινωνία, εκεί όπου δεν υπήρχαν ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών, η ενδοοικογενειακή βία βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα και αντίθετα εκεί όπου οι κοινωνικοί δεσμοί ήταν χαλαροί, η βία ήταν αυξημένη. Το πρώτο συμπέρασμα συμφωνεί απόλυτα με τη Smith (1989 οπ. αν Χατζηφωτίου, 2005), σύμφωνα με την οποία η βία αντανακλά σχέσεις που δεν είναι ισότιμες από άποψη εξουσίας.

2.3 Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες

Οι *κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις*, εκτός από τους ρόλους στην κοινωνία, δίνουν έμφαση και στην κοινωνική δομή, υποστηρίζοντας ότι το άγχος μπορεί να οδηγήσει στη βία. Άγχος μπορεί να προκληθεί από την αδυναμία επίτευξης στόχων, από κακές οικονομικές συνθήκες όπως η φτώχεια, η έλλειψη κατοικίας, η μη επαγγελματική αποκατάσταση ή η πίεση στον εργασιακό χώρο. Ωστόσο δεν είναι απαραίτητο ότι όπου υπάρχουν κακές οικονομικές συνθήκες ή άγχος, εκεί εμφανίζεται και η βία (Μουζακίτης, 1989, Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με τη θεωρία της υποκοουλτούρας της βίας, η καταχρηστική συμπεριφορά συμβαίνει τακτικά και είναι αποδεκτή, τόσο από τους δράστες, όσο και από τα θύματα, μέσα σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον υποκοουλτούρας. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι κάποιες κοινωνικές ομάδες έχουν διαφορετικά επίπεδα βίας, καθώς κινούνται σε συνθήκες και χώρους διαβίωσης, στους οποίους οι υπάρχουσες νόρμες και αξίες ενθαρρύνουν τη βίαιη συμπεριφορά. Η θεωρία αυτή ενδυναμώνεται από το γεγονός ότι τα βίαια επεισόδια φαίνεται να συμβαίνουν κυρίως σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές (Gelles & Cornell, 1985).

2.4 Οι οικολογικές θεωρίες

Οι *οικολογικές θεωρίες* υποστηρίζουν ότι οι αδυναμίες και τα ελλείμματα σε επίπεδο προσωπικής λειτουργικότητας, συνθηκών και περιβάλλοντος πλαισιώνονται από ένα ευρύτερο δίκτυο υπηρεσιών, δομών και κοινωνικών πεποιθήσεων, το οποίο λειτουργεί είτε υποστηρικτικά είτε επιβαρυντικά και στην εμφάνιση αλλά και στη διαμόρφωση των συνεπειών της κακοποίησης και παραμέλησης. Ο Bowlby (1977) υποστηρίζει τη θεωρία των συναισθηματικών δεσμών, βάσει της οποίας ο δράστης δεν έχει δημιουργήσει ισχυρούς δεσμούς αγάπης με την οικογένειά του και κατ'επέκταση δεν μπορεί να διαμορφώσει και να αναπτύξει κατάλληλες και στενές διαπροσωπικές σχέσεις. Έτσι λοιπόν διαμορφώνει μια υποτιμητική αντίληψη για τον εαυτό του ως σύζυγο και θέλει να ελέγχει συνεχώς τα άτομα που τον περιβάλλουν (κυρίως τη γυναίκα του) (Μουζακίτης, 1989).

2.5 Οι φεμινιστικές θεωρίες

Οι *φεμινιστικές θεωρίες* για την κακοποίηση, παρουσιάζουν ενδιαφέρον και μπορούν να ταυτιστούν με τις κοινωνικοπολιτισμικές, εφόσον και αυτές αναφέρονται στη θέση της γυναίκας. Σύμφωνα με τον Dutton (1994), η κακοποίηση των ανδρών ενθαρρύνεται από τις δομές της πατριαρχικής κοινωνίας, η οποία θεωρεί τη γυναίκα κατώτερη από τον άνδρα και υποτελή σε αυτόν. Η φεμινιστική θεωρία της Burt (1980) για το βιασμό περιέγραψε τον τρόπο που οι κοινωνικές απόψεις μπορούν να ενισχύσουν τη σεξουαλική επιθετικότητα. Υποστήριξε ότι οι στερεότυπες απόψεις για το ρόλο του φύλου, οι αντικρουόμενες σεξουαλικές πεποιθήσεις, καθώς και η αποδοχή της διαπροσωπικής βίας αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που μεσολαβούν ανάμεσα στην κουλτούρα της κοινωνίας και τη σεξουαλική επιθετικότητα.

Οι φεμινιστικές θεωρίες βλέπουν το βιασμό σαν μια ψευδοσεξουαλική πράξη η οποία παρακινείται βασικά από την κοινωνικοπολιτική κυριαρχία των ανδρών. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 ο βιασμός αποτέλεσε ένα μείζον θέμα για το φεμινιστικό κίνημα, γεγονός που τουλάχιστον εν μέρει αποδιδόταν στην αντίληψη ότι η μορφή αυτή βίας οφειλόταν στην αλλαγή ρόλου που συνέβαινε σταδιακά στις γυναίκες (Donat & D'Emilio, 1992). Διατυπώθηκε η άποψη ότι όχι μόνο ο βιασμός αλλά και ο φόβος για ενδεχόμενο βιασμό εξυπηρετεί ένα μηχανισμό κοινωνικού ελέγχου (Riger & Gordon, 1981).

2.6 Η υποστηρικτική θεωρία των πόρων

Σύμφωνα με τον Goode (1971), υποστηρικτή της *θεωρίας των πόρων*, οι δράστες της κακοποίησης διαθέτουν περισσότερα μέσα, είναι δηλαδή πιο άνετα οικονομικά και βρίσκονται σε υψηλότερη κοινωνική θέση (μπορεί ενδεχομένως να είναι μορφωμένοι σε αντίθεση με τη σύζυγό τους), με αποτέλεσμα να υποτιμούν τη σύντροφό τους και να επιδιώκουν να της επιβάλουν τη θέλησή τους. Σύμφωνα επίσης με την Πενταράκη (2004), η μορφή αυτή βίας, που οφείλεται στους οικονομικούς πόρους, στοχεύει ώστε η γυναίκα να παραμείνει οικονομικά εξαρτώμενη από τον άντρα της (Σιμώνη, Λιόλου, 2006). Στη συγκεκριμένη περίπτωση η γυναίκα δεν θεωρείται

εξαρτώμενη μόνο οικονομικά αλλά και ψυχολογικά, εφόσον δεν έχει καμία ελευθερία. Δεν της επιτρέπεται να μάθει να διαχειρίζεται χρήματα και αν ξέρει, οι ικανότητες αυτές μειώνονται εφόσον δεν της επιτρέπεται να πάρει τις αποφάσεις που παίρνει ένας ενήλικας. Επιπλέον ότι θέλει να αποκτήσει κάτι πρέπει να παρακαλεί για να το αποκτήσει (Walker, 1997). Η θεωρία των οικονομικών πόρων δεν εμφανίζεται μόνο σε περιπτώσεις που ο μισθός της γυναίκας είναι κατώτερος αλλά και σε περιπτώσεις όπου η γυναίκα κερδίζει περισσότερο. Στις περιπτώσεις αυτές ο άνδρας χρησιμοποιεί τη βία για να δικαιολογηθεί ως προς το ότι η σύζυγός του παραμελεί το σπίτι (Hirigoyen, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

3.1 Αιτιολογικοί παράγοντες

Το παρόν κεφάλαιο έχει στόχο να διερευνήσει και να μελετήσει τα αίτια της κακοποίησης μέσα στην οικογένεια. Η μέχρι τώρα έρευνα, έχει ευνοήσει μια προσέγγιση που ονομάζεται «ψυχολογική ατομικοποίηση» του φαινομένου της βίας, σύμφωνα με την οποία για την κακοποίηση ευθύνονται «τα βίαια άτομα και οι βίαιες οικογένειες», χωρίς όμως να αναγνωρίζεται η «κοινωνικοποίηση» του φαινομένου, χωρίς να διερευνάται δηλαδή η ευθύνη του σύγχρονου κράτους και των επιλογών που κάνει σχετικά με την οικονομία, την εργασία, την εκπαίδευση, τον καθορισμό κοινωνικών αξιών, στην αύξηση της κακοποίησης μέσα στην οικογένεια (Ρήγα, 2006).

Τα αίτια της κακοποίησης, που υφίστανται συνήθως οι γυναίκες προέρχονται από ενδοψυχικούς (ψυχολογικούς και ατομικούς), κοινωνικούς και οικονομικούς, αλλά και πολιτισμικούς (θρησκεία) παράγοντες.

3.1.1 Ενδοψυχικοί

Η πρωταρχική πηγή της κακοποίησης εντοπίζεται στα παθολογικά χαρακτηριστικά της δομής της προσωπικότητας του δράστη ή/και του θύματος, τα οποία είναι απόρροια της ελλιπούς ψυχονοητικής ανάπτυξης του ατόμου στην (πρώιμη) παιδική ηλικία. Παράλληλα υποστηρίζεται ότι υπάρχουν υψηλά ποσοστά ψυχοπαθολογίας στα άτομα που παρουσιάζουν καταχρηστική συμπεριφορά) (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2007). Πιο αναλυτικά, οι θύτες συχνά προέρχονται από οικογένειες όπου η βία ήταν καθημερινό φαινόμενο, έχουν παραστεί μάρτυρες ξυλοδαμού της μητέρας ή έχουν κακοποιηθεί και οι ίδιοι όταν ήταν παιδιά (Σπύρου και συν, 2007). Ο δράστης δηλαδή, έχει μάθει να φέρεται βίαια, καθώς έχει υπάρξει είτε μάρτυρας σκηνών βίας, είτε θύμα βίαιης συμπεριφοράς, κυρίως στην οικογένεια προέλευσης. Παράλληλα, η (βίαιη) συμπεριφορά του έχει ενισχυθεί μέσω επιβράβευσης από το περιβάλλον του, από το οποίο το άτομο δεν μαθαίνει μόνο να είναι βίαιο, αλλά μαθαίνει να δικαιολογεί ηθικά και κοινωνικά την καταχρηστική του συμπεριφορά. Η θεωρία αυτή ερμηνεύει επαρκώς το γεγονός ότι σε κάποιες οικογένειες είναι δυνατόν να υπάρξουν πολλαπλοί δράστες σωματικής ή/και σεξουαλικής βίας

Είναι συνήθως ανώριμοι, εξαρτητικοί, με έντονα αισθήματα ανεπάρκειας και χαμηλής αυτοεκτίμησης. Η παρανοϊκότητα και ο σαδισμός, κύρια χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, είναι αυξημένα. Ζηλεύουν παθολογικά, είναι καχύποπτοι, επιθετικοί και επικριτικοί στις πράξεις των άλλων. Θέλουν να κατέχουν ολοκληρωτικά τη γυναίκα τους και απαιτούν συνεχώς να είναι δίπλα τους. Πολλές φορές η ζήλια του δράστη, είτε για την αυτονομία της γυναίκας του, είτε γιατί νομίζει ότι τον απατά οδηγούν στην κακοποίησή της. Πολλοί άνδρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους δεν ανέχονται να είναι αυτές ανώτερές τους και να αισθάνονται ισάξιες με εκείνους. Η παθολογική λοιπόν ζήλια δεν είναι αίτιο μιας απιστίας της γυναίκας αλλά πηγάζει μέσα από μια εσωτερική ένταση που προσπαθεί να κρύψει μ' αυτό τον τρόπο (Hirigoyen, 2006).

Ασυνείδητα, οι δράστες αισθάνονται μια πλευρά του εαυτού τους αδύναμη, αυτό δεν γίνεται ανεκτό από του ίδιους και προβάλλοντας αυτή την πλευρά στη γυναίκα, της επιτίθενται («δεν είμαι εγώ αδύναμος, είναι αυτή»). Με αυτό τον τρόπο, η επιθετική συμπεριφορά του άντρα έχει στόχο την ταπείνωση και τον εξευτελισμό της γυναίκας και την ενίσχυση της δικής του αυτοεκτίμησης και ταυτότητας. Συγκεκριμένα στη σεξουαλική κακοποίηση, πολλοί είναι οι άνδρες που θεωρούν ότι το σεξ είναι ένα αναμφισβήτητο δικαίωμα τους και μία απαραίτητη υποχρέωση των συζύγων τους. Το «όχι» σαν απάντηση στη σεξουαλική πράξη είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό και ανεκτό από τη στιγμή που έχουν ανταλλάξει όρκους αιώνιας πίστης. Αισθάνονται ότι τα σώματα των γυναικών τους τους ανήκουν και γι' αυτό δεν θεωρούν το σεξ υπό το κράτος πίεσης ως βιασμό (Finkelhor & Yllo, 1995. Walker, 1984). Επίσης πολλοί δράστες χρησιμοποιούν το βιασμό σαν μία μορφή τιμωρίας. Κακοποιούν τις γυναίκες τους, επιδιώκοντας να τους δώσουν ένα «μάθημα» για κάτι που - σύμφωνα με τους ίδιους - έκαναν, ή δεν έκαναν.

Ο βιασμός της συζύγου μπορεί να αποσκοπεί στην απόκτηση ελέγχου πάνω της. Η Bergen, σε έρευνα που διεξήγαγε το 1996, συνάντησε αρκετές περιπτώσεις γυναικών, τις οποίες οι άνδρες τους βιάζουν με σκοπό να τις αφήσουν έγκυες, έτσι ώστε να μην μπορούν, λόγω των παιδιών, εύκολα να τους εγκαταλείψουν. Ο Gelles (1997) τέλος, υποστηρίζει ότι ο συζυγικός βιασμός αποτελεί μέσο του άνδρα να αποδείξει την ανωτερότητά του, παρά το γεγονός ότι μπορεί να έχει, για παράδειγμα, φτωχή μόρφωση ή να είναι άνεργος. Γι' αυτό το λόγο, επιδεικνύει σωματική δύναμη. Ο Lederer (Martin, 1981) υποστηρίζει ότι οι άνδρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους δεν ανέχονται να είναι αυτές ανώτερες τους και να αισθάνονται ισάξιες με εκείνους.

Πολλές φορές ο άνδρας αδυνατεί να επιβάλλει την ανδροπρέπεια του στην εργασία του και την εκφράζει με βίαιους τρόπους στη γυναίκα του. Η κακοποίηση επομένως, έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να συμβεί όταν ο άντρας νιώθει απειλημένος ή μαιωμένος από τη δουλειά ή τις διαπροσωπικές σχέσεις του. Έτσι μεταθέτει την επιθετικότητα που δέχεται από το περιβάλλον στη σύζυγό του ή τη φίλη του. Επιπρόσθετα, έχει υποστηριχτεί ότι οι άνδρες που εργάζονται σε διαρθρωτικά βίαια περιβάλλοντα εργασίας, είναι πιθανόν αμφιθυμικοί σχετικά με την αποδοχή ή την απόρριψη της ιεραρχίας και του ελέγχου. Οι ίδιοι υφίστανται τον έλεγχο και την εξουσία του περιβάλλοντος και παράλληλα – εντασσόμενοι σε ένα τέτοιο πλαίσιο και προσαρμοζόμενοι σε αυτό - το αναπαράγουν στην οικογένειά τους. Το παράδοξο είναι ότι η διαρθρωτική βία σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα θεωρείται αποδεκτή και μερικές φορές επιβραβεύεται, ενώ η βία στην οικογένεια θεωρείται όλο και περισσότερο αποδοκιμαστέα και επιλήψιμη συμπεριφορά, οπότε και τιμωρητέα (Fereti & Stavrianiaki, 1997).

Επίσης η αύξηση της βίας μέσα σε οικογένειες οφείλεται στην αλλαγή του τρόπου ζωής και στις υπερβολικές απαιτήσεις της εποχής μας. Είναι το άγχος της καθημερινότητας, το στρες, η ακριβή ζωή και η αποξένωση από τον διπλανό του, που έχουν φέρει τον άνθρωπο σε απόγνωση και τον έχουν οδηγήσει στο να ξεσπά στο εσωτερικό της οικογένειας. Ο σύγχρονος άνδρας συχνά αισθάνεται ότι απειλείται, ανεξάρτητα από το κοινωνικό ή πολιτιστικό επίπεδο. Μεγαλωμένος μέσα σε ένα φαλλοκρατικό περιβάλλον δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει τη νέα θέση της γυναίκας και δε βλέπει ως ισότιμη την

ύπαρξή της δίπλα του. Σε μια συνηθισμένη κατάσταση σύγκρουσης ή διαφωνίας αισθάνεται ότι αμφισβητείται πλήρως. Ως απειλή βλέπει ακόμα και το γεγονός ότι δεν ελέγχει πλέον τη γυναίκα και κακοποιώντας την θα νιώσει ότι ανακτά το χαμένο έλεγχο. *Η γυναίκα δεν είναι αντικείμενο του πόθου, αλλά αντικείμενο της ανάγκης. Ο άντρας πιστεύει ότι βρίσκεται σε μια κατάσταση επιβίωσης: ή εκείνη ή αυτός*

Συχνά επίσης, η κατανάλωση αλκοόλ ή παραισθησιογόνων ουσιών χρησιμοποιείται σαν πρόσχημα για την ανάρμοστη συμπεριφορά. Η κατανάλωση αλκοόλ ή η χρήση τοξικών ουσιών σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί την κύρια αιτία εκδήλωσης βίας. Το ποτό ή τα ναρκωτικά προσφέρουν απλώς ένα καλό άλλοθι για να απαλλαγούν οι δράστες από την ευθύνη τους. Ωστόσο μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να επιδρά έμμεσα στην εκδήλωσή της. Σύμφωνα με ποσοτική ανάλυση στοιχείων 6 στους 10 δράστες ενδοοικογενειακής βίας δεν κάνουν χρήση ουσιών (αλκοόλ, ναρκωτικά, ψυχοφάρμακα).

Ο δράστης τέλος μπορεί να κακοποιεί τη γυναίκα του επειδή δεν έχει επικοινωνιακές δεξιότητες και δεν μπορεί να συνδιαλεχθεί με ίσους όρους με τη γυναίκα του. Επιπλέον, ο θύτης ενδεχομένως χρησιμοποιεί τη βία σαν μέσο για να αποδείξει σ' αυτήν την ανωτερότητά του, παρά το γεγονός ότι μπορεί να έχει, για παράδειγμα, φτωχή μόρφωση ή να είναι άνεργος. Γι' αυτό το λόγο, επιδεικνύει σωματική δύναμη.

3.1.2 Κοινωνικοί

Τα κοινωνικά ταμπού και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις γυναίκες, τις διστάζουν να αποκαλύψουν περιστατικά κακοποίησης, από φόβο μήπως γελοιοποιηθούν. Ακόμα και στις μέρες μας επικρατεί η προκατάληψη της γυναίκας που συνειδητά υφίσταται την κακοποίηση (συχνά ακούγεται η φράση «τα θέλει και τα παθαίνει!», σαν η βία να αποτελεί είδος απόλαυσης) (Σπύρου και συν, 2007).

Η αιτία της κακοποίησης εντοπίζεται στην ανισορροπία των δυναμικών και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας. Επισημαίνεται ότι τα αίτια της ενδο-οικογενειακής βίας έχουν πολλαπλές ρίζες, όπως οι ρυθμιστικές δομές, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των μελών της οικογένειας, οι ματαιώσεις που τυχόν δέχονται τα τελευταία, ή ακόμα και οι συγκρούσεις που προκύπτουν στους κόλπους της οικογένειας. Συνήθως, στην οικογένεια υπάρχει περισσότερη καταχρηστική συμπεριφορά από ό,τι αναφέρεται ή καταγγέλλεται. Τις περισσότερες δε φορές, η βία στην οικογένεια είτε γίνεται αντικείμενο άρνησης, είτε παραβλέπεται (Gelles & Cornell, 1985). Η κακοποίηση επίσης, οφείλεται σε ανεπαρκείς και ακατάλληλες σχέσεις με τους γονείς, γεγονός που παρεμποδίζει την ανάπτυξη ενός δεσμού αγάπης μεταξύ της γονεϊκής φιγούρας και του παιδιού. Τα προβλήματα συναισθηματικών δεσμών που προκύπτουν κατά την παιδική ηλικία, δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για δυσκολίες στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις κατά την ενήλικη ζωή (Bowlby, 1979).

Η καταχρηστική συμπεριφορά συμβαίνει τακτικά και είναι αποδεκτή, τόσο από τους δράστες, όσο και από τα θύματα, εντός ενός συγκεκριμένου περιβάλλοντος υποκοουλτούρας, όπως είναι η αστική ή αγροτική περιοχή, το

προάστιο ή γκέτο. Η κοινωνική σύνθεση και η κουλτούρα της γειτονιάς, επηρεάζουν έμμεσα ή άμεσα την άσκηση βίας στο οικογενειακό περιβάλλον της συνοικίας και της κοινότητας (Σπύρου και συν, 2007). Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι κάποιες κοινωνικές ομάδες έχουν διαφορετικά επίπεδα βίας, καθώς κινούνται σε συνθήκες και χώρους διαβίωσης, στους οποίους οι υπάρχουσες νόρμες και αξίες ενθαρρύνουν τη βίαιη συμπεριφορά. Η θεωρία αυτή ενδυναμώνεται από το γεγονός ότι τα βίαια επεισόδια φαίνεται να συμβαίνουν κυρίως σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές.

3.1.3 Οικονομικοί

Αναφορικά με τους οικονομικούς παράγοντες, η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο της, μπορεί να οδηγήσει σε κακοποίηση. Η οικονομική μορφή κακοποίησης στοχεύει στο να γίνει η γυναίκα οικονομικά εξαρτημένη από τον άντρα της, ώστε να γίνει ακόμα πιο ευάλωτη στην κακοποίηση, να παγιδευτεί περισσότερο στη σχέση και να μην μπορεί να βρει διεξόδους. Για παράδειγμα μπορεί να την εμποδίζει να βρει ή να κρατήσει μια θέση εργασίας, την εμποδίζει να τελειώσει τις σπουδές της, προσπαθεί να την εμποδίσει από το να παρακολουθήσει σεμινάρια κατάρτισης, πηγαίνει στο χώρο εργασίας της και της δημιουργεί προβλήματα.

Επίσης πολλές φορές, παρατηρείται η οικονομική εκμετάλλευση της γυναίκας από το σύζυγο. Και σε αυτήν την περίπτωση στόχος του δράστη είναι να καταστήσει τη γυναίκα οικονομικά εξαρτώμενη από αυτόν, με το να την αναγκάζει να του δίνει το μισθό της, να παίρνει δάνειο στο όνομά της, να χρεώνει την πιστωτική της κάρτα με δικά του έξοδα, ή να την αναγκάζει να μεταβιβάσει στο όνομά του την περιουσία της.

Τέλος, η έλλειψη πόρων, από πλευράς του συζύγου, αρκετές φορές, είναι δυνατόν να οδηγήσει σε βίαιη συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή και τη διατήρηση της εξουσίας.

Σύμφωνα με την έρευνα της Πενταράκη (2004), ο σύζυγος που ασκεί βία στη σύντροφό του έχει μια οπτική απαξίωσης της γυναικείας απασχόλησης την οποία προσπαθεί να επιβάλει στη σύζυγο-σύντροφο και να την ωθήσει σε παραίτηση από την αγορά εργασίας ή σε μη ένταξη στην αγορά εργασίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει έντονη η παραδοσιακή αντίληψη πως για τη γυναίκα δημιουργία είναι μόνο η οικογένεια και η ανατροφή των παιδιών. Αυτού του είδους η αντίληψη οδηγεί σε αυτό που ονομάζει η Συμεωνίδου «βέτο στην εργασία των γυναικών» και εντοπίστηκε ως μια μεταβλητή που επηρεάζει την απασχόληση.

Η συντροφική βία μπορεί να θεωρηθεί ως ένας παράγοντας που επιδρά στη γυναικεία απασχόληση κατά τρόπο αφενός ενισχυτικό των κυρίων παραγόντων που συνθέτουν τον αγορά εργασίας αλλά και αφετέρου, αυτόνομα και προσδιοριστικά της θέσης και των προοπτικών των γυναικών στην αγορά εργασίας. Οι υπάρχουσες διακρίσεις στην αγορά εργασίας είναι αυτές που κυρίως επιδρούν στη γυναικεία απασχόληση, αλλά θεωρούμε ότι και η ύπαρξη της συντροφικής βίας υποσκάπτει τις επαγγελματικές προοπτικές της εργαζόμενης. Από την άποψη αυτή, η άσκηση συντροφικής βίας ενάντια σε μια γυναίκα μπορεί να επιδράσει στη γυναικεία απασχόληση αποθαρρύνοντας την είσοδο στην αγορά εργασίας γυναικών που αφενός

λόγω των διακρίσεων και αφετέρου λόγω των πιέσεων που τους ασκεί ο σύντροφός τους, παραιτούνται από την αγορά εργασίας.

Αν ληφθεί υπόψη η καταγεγραμμένη στάση των ανδρών απέναντι στην απασχόληση των συζύγων τους, οδηγούμαστε σε μια πραγματικότητα κατά την οποία η νέα γυναίκα υποχρεώνεται σήμερα να εγκαταλείψει την επαγγελματική της απασχόληση, όχι μόνο γιατί οι διακρίσεις στο εργασιακό περιβάλλον την ωθούν, αλλά γιατί υπάρχουν και οι πιέσεις του συζύγου. Το πρόβλημα είναι ο προσδιορισμός του κατά πόσον και κάτω από ποιες προϋποθέσεις η διακοπή της επαγγελματικής πορείας απορρέει από την άσκηση βίας ενάντια στις γυναίκες. Δεν πρόκειται για πρόβλημα μόνο θεωρητικό, αλλά και πρακτικό, που συνίσταται στη δυσκολία κατανομής των γυναικών που παραιτούνται από την εργασία στις εξής κατηγορίες: σε εκείνες που παραιτούνται εξαιτίας των δύσκολων εργασιακών συνθηκών και σε εκείνες που παραιτούνται λόγω άσκησης συντροφικής βίας.

Η άσκηση της συντροφικής βίας υποδηλώνει ότι ο σύζυγος / σύντροφος που την ασκεί λειτουργεί μέσα από ένα πλαίσιο σεξιστικών και στερεότυπων αντιλήψεων. Ένα από τα πιο έντονα στερεότυπα αφορά τον ρόλο φύλου, που όπως αναφέρεται (Μουσουρού, 1993): «Παρά την εξέλιξη του στερεότυπου της μητέρας, ο στερεότυπος του ρόλου-φύλου (που τον περιλαμβάνει) έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα ανθεκτικός και προσδιοριστικός όχι μόνο των πλαισίων απασχόλησης της γυναίκας, αλλά και των επιπτώσεων που έχει γι' αυτήν η απασχόληση αυτή. Αυτό είναι λίγο πολύ εμφανές σε όλα τα σχήματα οργάνωσης του οικογενειακού βίου και αποτυπώνεται στις αυξομειώσεις του γυναικείου εργατικού δυναμικού ανάλογα με τη φάση του (ατομικού) κύκλου οικογενειακής ζωής της γυναίκας, αλλά και στις αυξομειώσεις των ωρών εβδομαδιαίας απασχόλησης του δυναμικού αυτού. Αποτυπώνεται επίσης στα επαγγέλματα που οι γυναίκες ασκούν και στις θέσεις που αυτές καταλαμβάνουν. Πρόκειται εντέλει για την αποτύπωση ενός αγώνα ανάμεσα στην πραγματικότητα που επιβάλλει την γυναικεία απασχόληση και τον στερεότυπο που την απορρίπτει ή την περιορίζει σε όρια τα οποία επιτρέπουν τον συνδυασμό της με την μητρότητα, κατά τρόπο ώστε αυτή να παραμένει (ή να φαίνεται ότι παραμένει) ασυμβίβαστα κυριαρχική. Ο αγώνας αυτός αφορά τις γυναίκες, αλλά και τους άνδρες και τις μεταξύ τους σχέσεις. Αφορά επίσης και τα παιδιά και τον τρόπο με τον οποίο αυτά βιώνουν τις επιπτώσεις του στους γονείς τους και τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια».

3.1.4 Πολιτισμικοί

Σε κοινωνίες με πατριαρχικές δομές ενθαρρύνεται η βία από τους άνδρες προς τις γυναίκες. Στις κοινωνίες αυτές, οι γυναίκες υφίστανται κακοποίηση επειδή θεωρούνται υποδεέστερες από τους άνδρες. Στα πλαίσια επίσης της κοινωνικοποίησης των δύο φύλων, οι άνδρες ενθαρρύνονται να είναι περισσότερο επιθετικοί από τις γυναίκες, ενώ η σεξουαλική επιθετικότητα τους αυξάνει την αίσθηση ανδρισμού και αρρενωπότητας. Καθώς δεν ενθαρρύνονται να μιλούν για τα συναισθήματά τους, όταν αντιμετωπίζουν δυσκολίες, είναι δυνατόν να καταφύγουν στη σεξουαλική δραστηριότητα ή στη βία, προκειμένου να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να αντιμετωπίσουν

τα προβλήματα που προκύπτουν. Όταν οι άνδρες υφίστανται βία, αυτό συμβαίνει γιατί έχουν θηλυπρεπή ρόλο στην κοινωνία

Η «φυλετική» επίσης σύνθεση και οι πολιτισμικές αξίες που αναπόφευκτα ακολουθούν διάφορες εθνοτικές και φυλετικές ομάδες, μιας περιοχής, κοινότητας ή γειτονιάς μπορεί να καθορίσουν τις διάφορες συμπεριφορές μέσα και έξω από το σπίτι επομένως και τη βία στο οικογενειακό περιβάλλον (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2007).

Υπάρχουν επίσης περιοχές με «περίεργα» για άλλες κοινωνίες ήθη και έθιμα, όπως συμβαίνει στο Μπαγκλαντές και στην Ινδία, όπου η νύφη αν δε δώσει δώρα ή πολλά δώρα έχει πιθανότητες να υποστεί βία μέσα στο γάμο.

3.1.5 Θρησκευτικοί

Οι περιστάσεις που οδηγούν στο να θεωρείται μια πράξη ως επιλήψιμη κακομεταχείριση στον οικογενειακό χώρο είναι συνυφασμένες με τις πολιτισμικές και παραδοσιακές αξίες τις οποίες αποδέχεται ένα εθνικό σύνολο με συγκεκριμένη θρησκευτική ταυτότητα. Ο περιορισμένος χώρος της παρούσης μελέτης δεν επιτρέπει μια πλήρη διαχρονική και διαπολιτισμική ανάλυση της διαφορετικότητας της κακοποίησης και της βίας μέσα στην οικογένεια. Σαν ένα παράδειγμα μνημονεύεται εδώ η παλαιά συνήθεια στην Ινδία να θυσιάζεται η χήρα πάνω στην ίδια πυρά που είχε τοποθετηθεί η σωρός του αποθανόντος συζύγου. Η παράδοση και τα έθιμα δεν αναγνώριζαν στη σύζυγο προσωπική ανεξαρτησία μετά το θάνατο του άνδρα της. Άλλο παράδειγμα είναι οι περιπτώσεις λιθοβολισμού και θανάτωσης παντρεμένων γυναικών από συγγενείς σε περίπτωση συζυγικής απιστίας, η οποία αποτελεί ατίμωση της οικογένειας. Σε γενικές γραμμές η ενδοοικογενειακή βία εκφράζεται διαφορετικά ανάλογα με το ιστορικό και πολιτισμικό περιεχόμενο μιας κοινωνίας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων κοριτσιών ηλικίας από 4 έως 12 ετών, που συμβαίνει σε πολλές χώρες όπως η Αίγυπτος, η Αιθιοπία, η Κένυα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αλλά και σε κοινότητες μουσουλμάνων μεταναστών στις ΗΠΑ, στον Καναδά ακόμα και στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα μαζικό έγκλημα, που τελείται εις βάρος των γυναικών, κάτω από το πέπλο της σιωπηρής-πολλές φορές- ανοχής των θρησκειών, κρατών και κυβερνήσεων (Γερούκη, 2006).

3.2 ΠΡΟΦΙΛ ΔΡΑΣΤΗ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΣ

3.2.1 Προφίλ δράστη

Ο ισχυρισμός που θέλει τους άνδρες που κακοποιούν τις γυναίκες τους να είναι άρρωστοι, είναι λανθασμένος (Λιόλιου Σιμωνή, 2006). Ο δράστης της ενδοοικογενειακής βίας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως προσωπικότητα, υπερβολικά εξαρτημένος από τη γυναίκα του, γεγονός που συμβάλλει στη δυναμική της εμφάνισης της ενδο- οικογενειακής βίας (Αρτινοπούλου, 2006). Η εσωτερική τους δηλαδή ένταση συνδέεται με τον φόβο που νιώθουν μήπως εγκαταλειφθούν, αλλά και για να βάλουν τη γυναίκα στη θέση της, έτσι ώστε να μη νιώθουν εξαρτημένοι συναισθηματικά από αυτήν (Hirigoyen, 2005).

Έτσι σε κάθε κατάσταση που θυμίζει χωρισμό, κατακλύζονται από αισθήματα φόβου και οργής και καταφεύγουν στη βία. Παράλληλα από φόβο μήπως εγκαταλειφθούν προσπαθούν αν συγχωρηθούν και ζητούν από τη γυναίκα τους μια συμπεριφορά επανορθωτική. Ο φόβος των ανδρών μήπως εγκαταλειφθούν από τις συζύγους τους είναι έντονος, διότι νιώθουν ότι δεν μπορούν να μείνουν μόνοι τους και να φροντίσουν τον εαυτό τους.

Οι άνδρες που ασκούν βία στη σχέση τους, είναι συχνά αμφιθυμικοί και αγχώδεις σχετικά με την αυτονομία της γυναίκας τους. Επομένως χρησιμοποιούν τη βία ως μέσο για να την ελέγξουν (Hirigoyen, 2005). Η πιεστική συμπεριφορά εκ μέρους του συζύγου είναι δυνατόν να εξαλείψει την αίσθηση αυτονομίας της συντρόφου του, περιορίζοντας τα κοινωνικά υποστηρικτικά δίκτυά της και τις εναλλακτικές της σχέσεις (φίλοι, συνεργάτες, συγγενείς, κλπ), περιστέλλοντας τις δραστηριότητές της εντός του σπιτιού και ελέγχοντας την πρόσβασή της στα οικονομικά, στη μόρφωση και την εργασία (Dutton, 1988). Οι άνδρες που χρησιμοποιούν βία μέσα στην οικογένεια φαίνεται να επικεντρώνονται στη σύντροφο για την κάλυψη οποιασδήποτε συναισθηματικής τους ανάγκης (Αρτινοπούλου, 2006). Στα θέματα γύρω από τις σχέσεις, επιθυμούν αλλά ταυτόχρονα φοβούνται τη συναισθηματική ένωση με τις συντρόφους τους και στηρίζονται από αυτές ως τις μοναδικές πηγές αγάπης υποστήριξης, συντροφικότητας και επίλυσης προβλημάτων. Τα άτομα που βιώνουν έντονη συναισθηματική εξάρτηση της συντροφικότητας τους, όταν αισθάνονται ότι απειλείται η συναισθηματική τους ασφάλεια, επιχειρούν να τις ελέγξουν, χρησιμοποιώντας πολλές φορές βία και καταναγκασμό (Hirigoyen, 2005). Προκειμένου δηλαδή να κατακλυστούν από συναισθήματα εκμηδενισμού χρησιμοποιούν τη βία για να προστατέψουν την ψυχική τους ισορροπία.

Παράλληλα, έχει υποστηριχθεί ότι η ζήλεια (Walker, 1989) και η χαμηλή αυτο-εκτίμηση των ανδρών, πυροδοτούν τη βίαιη συμπεριφορά τους (Walker, 1989, Hirigoyen, 2005). Η χρήση βίας εναντίον της αδυναμότερης (υπό το πρίσμα της φυσιολογίας) γυναίκας, τούς παρέχει ικανοποίηση αντικατάστασης και αναπλήρωσης για το οποιοδήποτε αίσθημα αδυναμίας άσκησης ελέγχου που βιώνουν σε άλλους τομείς της ζωής τους (Αρτινοπούλου, 2006).

Επίσης αρκετοί είναι οι βίαιοι άνδρες που έχουν κακοποιηθεί οι ίδιοι ως παιδιά. Οι εμπειρίες τους αυτές είναι χαραγμένες ανεξίτηλα στη μνήμη τους, επηρεάζοντας την ψυχολογική και κοινωνική τους ανάπτυξη, η οποία μετέπειτα έχει επιπτώσεις στην προσαρμογή τους ως σύζυγοι και ως πατέρες. Συγκεκριμένα δημιουργούν μια υποτιμητική αντίληψη για τον εαυτό τους και μια γενική ανασφάλεια στους ρόλους τους μέσα στην οικογένεια (Μουζακίτης, 1989). Τα παραπάνω τους δημιουργούν ανασφάλεια και έναν έλεγχο για τα πάντα, τα οποία πολλές φορές οδηγούν σε βίαιες πράξεις εναντίον των γυναικών τους.

Επίσης αρκετοί άνδρες χρησιμοποιούν τη βία κατά της συζύγου/συντρόφου τους ως μέσο αντισταθμιστικό για τα αισθήματα αποστέρησης, θυμού, ή ακόμα και για τις ψυχοπιεστικές καταστάσεις που βιώνουν στο χώρο εργασίας τους και υποστηρίζουν ότι οι γυναίκες τους δεν τους βοηθούν να τα ξεπεράσουν (Hirigoyen, 2005). Με τη βία, αποκτούν τη χαμένη αυτο-εκτίμησή τους και την αίσθηση σημαντικότητας και αυταξίας που

προσβάλλονται στο επαγγελματικό τους περιβάλλον, δεδομένου ότι την εκλαμβάνουν ως μηχανισμό άμυνας (Αρτινοπούλου, 2006).

Οι Barnett & Hamberger (Αρτινοπούλου, 2006) σε έρευνά τους αναφέρουν ότι οι άνδρες που επιδεικνύουν καταχρηστική συμπεριφορά, παρουσιάζουν διαφορές από τους μη βίαιους άνδρες αναφορικά με την οικειότητα, την παρορμητικότητα, την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και την προσαρμογή.

Επίσης οι βίαιοι άνδρες που παρουσιάζουν καταχρηστική συμπεριφορά απέναντι στις συζύγους τους, θεωρούν ότι είναι αποδεκτό να έχουν τέτοια συμπεριφορά μέσα στο γάμο, δεδομένου της θέσης της γυναίκας, την οποία και θεωρούν κατώτερη, εφόσον ο άνδρας είναι ο αρχηγός του σπιτιού και η γυναίκα πρέπει να τον υπακούει (Hirigoyen, 2005, Αρτινοπούλου 2006). Οι άνδρες αυτοί εκδηλώνουν άκαμπτες αυταρχικές στάσεις και πιστεύουν στην παραδοσιακή υπεροχή των ανδρών και τα στερεότυπα που συνδέονται με τον κυρίαρχο ρόλο του άνδρα μέσα στην οικογένεια ή στη σχέση. Σύμφωνα με τις φεμινιστικές προσεγγίσεις, η κοινωνία προετοιμάζει τους άντρες να έχουν κυρίαρχο ρόλο μέσα στην οικογένεια και όταν δεν το καταφέρνουν με φυσικό τρόπο χρησιμοποιούν τη βία (Hirigoyen, 2005, Λιόλιου Σιμωνή, 2006). Συγκεκριμένα ένα μικρό αγόρι δεν είναι περισσότερο επιθετικό από ένα μικρό κορίτσι. Όταν όμως οι γονείς αποδέχονται τη βία του αγοριού ως μέσο καταξίωσης και επικρίνουν τη βία του κοριτσιού, λέγοντάς του ότι συμπεριφέρεται ως αγοροκόριτσο, τότε οι νόρμες αυτές αποτυπώνονται στα παιδιά και τα αγόρια θεωρούνται ως άτομα με εξουσία ενώ τα κορίτσια ως άτομα που πρέπει να υπακούουν στα αγόρια.

Οι βίαιοι άντρες συχνά ελαχιστοποιούν τη συμπεριφορά τους και τη δικαιολογούν με βάση εξωτερικά αίτια, ρίχνοντας τις ευθύνες στις συζύγους τους (Hirigoyen, 2005). Οι άνδρες που κακοποιούν γίνονται ευερέθιστοι χωρίς κάποιον προφανή λόγο, ισχυριζόμενοι ότι είναι κακοδιάθετοι, παραπονιούνται ότι δεν κοιμήθηκαν καλά, ότι έχουν πολλά προβλήματα (οικονομικές έγνοιες) και ψάχνουν αιτίες για να δικαιολογήσουν τον εκνευρισμό τους (η γυναίκα προκάλεσε την οργή). Αποφεύγουν τις ευθύνες τους και ισχυρίζονται ότι αναγκαστικά φταίει κάποιος άλλος, παριστάνοντας τα θύματα.

Οι άντρες που κακοποιούν τις συζύγους τους γνωρίζουν πώς να μετριάσουν την απώλεια ελέγχου σε δραστηριότητες εκτός σπιτιού ή στην δουλειά τους, εφόσον σκοπός τους είναι να διασώσουν την κοινωνική τους ζωή (Hirigoyen, 2005). Η ενδοοικογενειακή λοιπόν βία, λαμβάνει χώρα στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού και δεν κοινοποιείται σε κανέναν (Χατζηφωτίου, 2005).

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι τα χαρακτηριστικά των ανδρών που κακοποιούν είναι (Βέργου, 2004):

1. Αμφιθυμικοί, αγχώδεις, έχουν φόβο προς τη συναισθηματική αλληλεγγύη και την οικειότητα.
2. Έχουν άγχος για την αυτονομία της συντρόφου τους και φροντίζουν να την αποκόψουν από οποιονδήποτε μπορεί να της βοηθήσει σε οποιοδήποτε επίπεδο.
3. Παρουσιάζουν ζήλεια, χαμηλή αυτοεκτίμηση και έλλειψη αδυναμίας ελέγχου σε άλλους τομείς της ζωής τους.

Παράλληλα με τα παραπάνω η Hirigoyen (2005), διακρίνει δύο βασικές μορφές προσωπικότητας που είναι βίαιες. Πρόκειται για τις ναρκισσιστικές και τις άκαμπτες προσωπικότητες. Ο παθολογικός ναρκισσισμός οδηγεί στη βία, εφόσον το άτομο θεωρείται άρπαγας, εισβάλλει στη ψυχική επικράτεια του άλλου και χρησιμοποιεί τις αδυναμίες του και τα ευάλωτα σημεία του για να ανυψωθεί. Τα άτομα αυτά έχουν την ανάγκη να θαυμάζονται από όλους, είναι μεγαλομανή, δε δέχονται κριτική, στερούνται συναισθημάτων και αδιαφορούν για τους άλλους. Στις προσωπικές τους σχέσεις είναι κυρίαρχοι και γοητευτικοί και επιζητούν την υπόταξη και την απομόνωση της συντρόφισσάς τους. Στην ουσία δε ζητούν αγάπη αλλά θαυμασμό και φροντίδα και για το λόγο αυτό χρησιμοποιούν τη σύντροφό τους όσο εκείνη τον καταξιώνει και την απορρίπτουν όταν πάψει να τους είναι χρήσιμη. Οι ναρκισσιστικές προσωπικότητες είναι άνθρωποι σκληροί, αναισθητοί στον πόνο και καυχώνται ότι όλα μπορούν να τα πετύχουν, προσπαθώντας με κάθε μέσο και κυρίως με τη βία. Οι άκαμπτες προσωπικότητες διακρίνονται στις μονομανείς και στις παρανοϊκές. Οι μονομανείς είναι τελειομανή άτομα που θεωρούν τους υπόλοιπους ανεύθυνους και ασυνεπείς. Οι μονομανείς προσωπικότητες αναμασούν ένα μίσος ή μια εκδίκηση και έπειτα καταφεύγουν στην ανεξέλεγκτη βία, η οποία είναι κυρίως φυσική. Οι παρανοϊκές προσωπικότητες φοβούνται τη μεγάλη συναισθηματική εγγύτητα με κάποιον και θεωρούν υπεύθυνο τον άλλο, όταν κάτι δεν πάει καλά. Τα άτομα αυτά θεωρούν τη γυναίκα υποταγμένη, που δεν πρέπει να κατέχει κανένα υλικό μέσο, εμποδίζοντάς την να εργάζεται, να διαχειρίζεται το χρήμα του νοικοκυριού, να βλέπει τους φίλους και την οικογένειά της. Στο σπίτι τους είναι τύραννοι και η βία πυροδοτείται όταν η γυναίκα αντιδράσει. Ο παρανοϊκός σύζυγος δεν έχει καμία εμπιστοσύνη στη σύζυγό του και την ελέγχει διαρκώς. Οι παρανοϊκές προσωπικότητες, θεωρούνται ως οι πιο επικίνδυνες εφόσον η μανία και η ζήλια τους μπορούν να οδηγήσουν σε ανθρωποκτονία της γυναίκας, που επιχειρεί να γλιτώσει, αλλά κάποιες φορές και των παιδιών, που την ακολουθεί συχνά η αυτοκτονία.

3.2.2 Προφίλ Θύματος

Οι γυναίκες που υφίστανται καταχρηστική συμπεριφορά, χαρακτηρίζονται από ελλιπή αυτο-εκτίμηση, η οποία απορρέει από την αποδοχή και ενσωμάτωση των αποδομένων σε αυτές (από το περιβάλλον) χαρακτηριστικών της ανεπάρκειας και της ανικανότητας (Walker, 1989). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αμφιβάλλουν για την επάρκειά τους και να υποβαθμίζουν οποιαδήποτε επιτυχία τους. Εξάλλου, εμφανίζονται να μην έχουν επαρκώς ανεπτυγμένη την ικανότητα να ασκήσουν έλεγχο στη ζωή τους και να πάρουν δραστικά μέτρα για να τη βελτιώσουν. Κρατούν μια στάση παθητική σε ό,τι τους συμβαίνει και αποδίδουν τα προβλήματα σε «κακή τύχη», «τετελεσμένα γεγονότα», που η λύση τους είναι πέραν των δυνάμεών τους (Τριανταφυλλίδου, 1986, Μουζακίτης, 1989). Πολλές φορές τα επαναλαμβανόμενα περιστατικά βίας είναι εκείνα που μειώνουν το κίνητρο της γυναίκας να αντιδράσει με αποτέλεσμα να κρατήσει μια παθητική στάση (Τριανταφυλλίδου, 1986). Επιπρόσθετα, έχουν υποστεί οι ίδιες κακοποίηση ή έχουν υπάρξει μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους κατά την παιδική τους ηλικία, γεγονός που τις οδηγεί στην αποδοχή του ρόλου του θύματος (Αρτινοπούλου, 2006).

Μεταξύ των άλλων, έχουν ανεπτυγμένο το αίσθημα της ντροπής, όταν τα επεισόδια είναι συχνά με αποτέλεσμα να αποκρύπτουν τόσο τα σωματικά, όσο και τα ψυχολογικά τους τραύματα και να αποκλείονται κοινωνικά ή/και να αποσύρονται συναισθηματικά (Τριανταφυλλίδου, 1986, Χατζηφωτίου, 2005). Το παραπάνω εντοπίζεται κυρίως σε γυναίκες που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα (Λιόλιου Σιμωνή, 2006). Παράλληλα, δεν έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα εκπαιδευτικά, οικονομικά, ή ακόμα και ψυχολογικά εφόδια που θα τις επέτρεπαν να ξεφύγουν από την καταχρηστική κατάσταση, στην οποία βρίσκονται. Για το λόγο αυτό πολλές γυναίκες παραμένουν στη βίαιη σχέση (Λιόλιου Σιμωνή, 2006). Επίσης, είναι πλήρως εξαρτημένες από το σύζυγο/σύντροφο και (κατά συνέπεια) παρουσιάζονται πρόθυμες να υποστούν οποιαδήποτε σοβαρή προσβολή ή βλάβη, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις υπάρχουσες ανάγκες τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, παρουσιάζουν έλλειψη επαρκούς επικοινωνιακής ικανότητας, ώστε να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, ή να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους. Εξάλλου, λειτουργούν μέσα στη σχέση με βάση την εξιδανικευμένη εικόνα τους για το πώς θα έπρεπε να είναι η τελευταία και, κατά κάποιο τρόπο, πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να «αλλάξουν» το σύζυγο/σύντροφό τους (Αρτινοπούλου, 2006).

Τέλος, έχουν εσωτερικεύσει στερεοτυπικούς ρόλους των φύλων, με συνέπεια να αισθάνονται ένοχες αν προσπαθήσουν να αμφισβητήσουν και να αποκολληθούν από την άκαμπτη πατριαρχική δομή. Σε αυτήν την προοπτική, οι γυναίκες εκπαιδεύονται από νωρίς – εξαιτίας των υπαρχουσών κοινωνικών αντιλήψεων και πρακτικών – να είναι καλές σύζυγοι και καλές μητέρες, καθώς η σημαντικότητα και η βαρύτητα του γάμου τονίζεται και διαιωνίζεται (διαφορετικά για το κάθε φύλο) μέσω της πολιτισμικής κληρονομιάς της κάθε κοινωνίας. Γενικά κυρίαρχες έννοιες που χρεώνονται οι γυναίκες κατά τη διαδικασία της ανατροφής τους, της καθοδήγησής και της εκπαίδευσής τους είναι η πειθώ, η υποταγή, ο φόβος, ο πόνος, η ντροπή, η ανοχή, η υποχωρητικότητα, η ικεσία (Λιόλιου Σιμωνή, 2006). Βάσει αυτού του προτύπου, οι γυναίκες οφείλουν να «υπηρετούν» τους άνδρες, να καλύπτουν τις ανάγκες τους και να επιμελούνται τον οίκο τους, ενώ οι άνδρες έχουν ως καθήκον να είναι «εργατικοί» και να προσκομίζουν στην οικογένεια τα απαραίτητα προς το ζην (Hirigoyen, 2005). Έτσι, αν δεν ανταποκριθούν με *πλήρη* αποτελεσματικότητα στα κοινωνικά στερεοτυπικά πρότυπα, οι ίδιες νιώθουν ενοχές και σε ένα μεγάλο ποσοστό υπεύθυνες για τις βίαιες αντιδράσεις του άνδρα-συζύγου/συντρόφου τους, από τον οποίο δεν προσδοκούν πλέον την επιβράβευση, αλλά την τιμωρία, εφόσον δεν εκτέλεσαν *ορθά* το καθήκον τους (Tiffet, 1993). Γενικά οι γυναίκες θύματα της κακοποίησης, τείνουν να αξιολογούν τις επιδόσεις τους στο σπίτι και έξω από το σπίτι βάσει διαφορετικών κριτηρίων. Σκέφτονται παραδοσιακά για τις δουλειές του σπιτιού, αφού αυτές αποτελούν τη βάση για την αυτοεκτίμησή τους. οι δραστηριότητές τους έξω από το σπίτι δεν λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση του εαυτού τους. έτσι όταν τα πράγματα δεν πάνε καλά στο σπίτι κατηγορούν τους εαυτούς τους και θεωρούνται αποτυχημένες (Walker, 1989). Επίσης υποχρεώνουν τον εαυτό τους να τηρούν σιωπή όταν υφίστανται κάθε είδους κακοποίηση (Λιόλιου Σιμωνή, 2006).

Οι συμπεριφορές αυτές δεν προσδιορίζουν μόνο την επιθυμία ή τις προσδοκίες των δύο φύλων για τη σημασία που αποδίδεται στο γάμο ως

κοινωνική συνθήκη, αλλά κυρίως την άρρητη απαίτηση και για τα δύο φύλα να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις καθεστηκυίες αρχές που τον διέπουν. Αποτέλεσμα αυτού, είναι η ταυτότητα των ατόμων να συνδέεται άμεσα και άρρηκτα με τον κοινωνικά προκαθορισμένο προσανατολισμό των δύο φύλων (Αρτινοπούλου, 2006). Οι κακοποιημένες γυναίκες που εργάζονται δίνουν τα χρήματά τους στους άντρες τους. Ακόμα και εκείνες που παρέχουν την οικονομική σταθερότητα στην οικογένειά τους, αισθάνονται πως τα έσοδά τους ανήκουν στους άντρες τους και τελικά δίνουν σε αυτούς το δικαίωμα να αποφασίσουν για τη διαχείριση των χρημάτων της οικογένειας. Η κακοποιημένη γυναίκα βλέπει τον άνδρα ως κεφαλή της οικογένειας, ακόμα και αν είναι αυτή που στηρίζει την οικογένεια. Κάνει οτιδήποτε για να βεβαιωθεί πως ο άνδρας της αισθάνεται ο αρχηγός της οικογένειας (Walker, 1984).

Η κακοποίηση προκαλεί στις γυναίκες-θύματα ενδο-οικογενειακής βίας, φόβο, θυμό και απογοήτευση. Φοβούνται συνέχεια, γνωρίζοντας πως κάποια απρόβλεπτη στιγμή θα βρεθούν πάλι στην ίδια κατάσταση, φοβούνται για την υγεία τους, γιατί την επόμενη φορά η κακοποίηση μπορεί να είναι χειρότερη, νιώθουν θυμό, μίσος και έχουν σκέψεις εκδίκησης που όμως δεν πραγματοποιούνται, αλλά αντίθετα αργότερα δικαιολογούν τους συζύγους τους και απογοητεύονται εφόσον νομίζουν ότι δεν μπορούν να εκπληρώσουν σωστά το ρόλο τους (Τριανταφυλλίδου, 1986). Ερευνητικά δεδομένα αποκαλύπτουν ότι αμέσως μετά την καταχρηστική συμπεριφορά, τα θύματα βιώνουν έντονα το αίσθημα της ανικανότητας, ενώ το άγχος και το καταθλιπτικό συναίσθημα συνήθως σχηματίζονται ως θυμικές αντιδράσεις αργότερα. Στις κακοποιημένες γυναίκες το αίσθημα ανικανότητας καταγράφεται ως «επίκτητη αδυναμία», ενώ ο Gerow ορίζει την τελευταία ως «μια συνθήκη, στην οποία το υποκείμενο δεν επιχειρεί να ξεφύγει από μια οδυνηρή ή επιβλαβή κατάσταση, αφού έχει μάθει από μια παρόμοια κατάσταση στο παρελθόν ότι η διαφυγή είναι αδύνατη». Αν μια γυναίκα ακούει συνέχεια ότι είναι ανάξια, μπορεί να το πιστέψει και να αρχίσει να κατηγορεί τον εαυτό της για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Μακροπρόθεσμα, αρχίζει να πιστεύει ότι είναι τελείως ανίκανη για οποιαδήποτε αντίδραση και έτσι συνηθίζει σε μια κατάσταση παθητικής αντιμετώπισης και ένα αίσθημα πλήρους αδυναμίας (Walker, 1984). Η επίκτητη αδυναμία εντοπίζεται σε τρεις κυρίως συνιστώσες: α) στα αισθήματα απογοήτευσης, κατάθλιψης και αδυναμίας, β) στην άμβλυνση της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων της καθημερινότητας και γ) στη σταδιακή μείωση επαρκούς αντίδρασης, η οποία οδηγεί σε παθητικότητα της γυναίκας (Walker, 1984, Boyssan et al., 2008).

Πολλές κακοποιημένες γυναίκες προσπαθούν να ελέγξουν τη συμπεριφορά των άλλων γύρω τους, ώστε να μη συμβαίνουν πράγματα που θα μπορούσαν να κάνουν τους άντρες τους να θυμώσουν. Η γυναίκα πιστεύει πως αν μπορέσει να ελέγξει όλους τους παράγοντες θα αποφύγει το θυμό του άνδρα. Γενικά θεωρεί τον εαυτό της υπεύθυνο για τη δημιουργία σωστού περιβάλλοντος για το καθένα μέλος της οικογένειας (Walker, 1984).

Σημαντική, επίσης, κρίνεται η αδυναμία τους να διαχωρίσουν τη σεξουαλική πράξη από τον έρωτα και την αγάπη, με αποτέλεσμα να θεωρούν ότι τα παραπάνω συναισθήματα εκφράζονται και εκδηλώνονται μόνο μέσω έντονων σεξουαλικών σχέσεων. Ενώ συμπεριφορές του συντρόφου που απεικονίζουν εξευτελισμό, εκφοβισμό, απειλές και απομόνωση, θα έπρεπε να

θεωρηθούν ως ψυχολογική κακοποίηση, ότι συμπεριφορές που υποθετικά ταιριάζουν στις κοινωνικές ιδέες του «ρομαντικού έρωτα», δεν θα θεωρηθούν από τις γυναίκες ως καταχρηστική συμπεριφορά (Παπαδομαρκάκη, 2006).

Συνοψίζοντας οι κακοποιημένες γυναίκες παρουσιάζουν συνήθως τα εξής χαρακτηριστικά (Βέργου, 2004):

1. Έλλειψη αυτοεκτίμησης.
2. Έλλειψη ικανότητας ελέγχου της ζωής τους και αυτονομίας.
3. Αποδοχή του ρόλου τους λόγω προηγούμενης κακοποίησης ατόμων του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.
4. Ανάπτυξη του αισθήματος ντροπής αποδοχής της κατάστασης τους.
5. Έλλειψη επικοινωνιακής ικανότητας.
6. Αποδοχή του κοινωνικού στερεότυπο για το ρόλο τους στην οικογένεια.
7. Ανάπτυξη συναισθημάτων ενοχής για αυτά που συμβαίνουν και προσδοκίας τιμωρίας .
8. Ανικανότητα διαχωρισμού της σεξουαλικής πράξης από τον έρωτα και την αγάπη και αποδοχή της σεξουαλικής πράξης ως έκφραση συντροφικότητας.
9. Ανάπτυξη συναισθημάτων όπως ο φόβος, ο θυμός και η απογοήτευση.

3.3 Μυθολογία της ενδοοικογενειακής βίας

Υπάρχουν κάποιοι μύθοι, που συντηρούνται διαχρονικά αναφορικά με το φαινόμενο και αυτό γίνεται κυρίως για να εξηγηθούν και να δικαιολογηθούν κοινωνικές σκοπιμότητες, όπως θα δούμε παρακάτω. Ο πρώτος αναφέρει ότι *δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες* επομένως κοινωνικά επέρχεται κάποια ισοτιμία και αγνοείται συστηματικά και ηθελημένα το γεγονός ότι οι περισσότερες δράστες είναι άνδρες. Σε μερικές έρευνες, παρουσιάζεται ένα ποσοστό γυναικών που ασκούν βία κατά του συζύγου / συντρόφου τους. Ωστόσο πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι όσες γυναίκες ασκούν βία συμπεριφορά το κάνουν διότι βρίσκονται σε κατάσταση άμυνας και η βία συμπεριφορά τους δεν έχει την έκταση, τη δυναμική και τις επιπτώσεις που ενέχει η βία συμπεριφορά ενός άνδρα. Το παραπάνω γίνεται αντιληπτό εάν σκεφθεί κάποιος τη σωματική διάπλωση ενός άνδρα και μιας γυναίκας. Παράλληλα η επιθετικότητα ενός άνδρα εκλαμβάνεται ως ανδρισμός, κάτι το οποίο δεν υφίσταται για τις γυναίκες (Walker, 1989).

Όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία συνήθως χαρακτηρίζουν προβληματικά άτομα, άρα ένα άτομο που δεν τα παρουσιάζει είναι υπεράνω υποψίας και αποκλείεται να ασκεί κακοποίηση. Το παραπάνω αποτελεί μια υπεραπλουστευμένη διαπίστωση, εάν μελετήσει κάποιος πλήθος ερευνών, οι οποίες αποτυπώνουν τα χαρακτηριστικά των ανδρών που κακοποιούν και συμπεραίνουν ότι υπάρχουν πληθώρα ξεχωριστών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας αλλά και διαφορετικές εμπειρίες (οικογενειακό ιστορικό, ποινικό μητρώο, κ.α.).

Η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς επομένως, κάποιος που δεν είναι αλκοολικός ή τοξικομανής δεν παρουσιάζει τέτοιου είδους συμπεριφορές και είναι και αυτός υπεράνω υποψίας. Αποτελεί γεγονός ότι η κατάχρηση ουσιών αποτελεί βασικό δείκτη επιθετικής συμπεριφοράς του άνδρα έναντι της συζύγου / συντρόφου του. Ωστόσο, έχει αποδειχθεί ότι η κατάχρηση ουσιών αποτελεί περισσότερο δικαιολογία για την κακοποίηση και όχι την αιτία για την άσκησή της.

Όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους επομένως είναι δικαιολογημένοι σε κάποιο σημείο, διότι αυτό συμβαίνει επειδή είναι νευρικοί και δε φταίνε αυτοί, αλλά η αδυναμία τους να ελέγξουν το θυμό τους. Ωστόσο στην πραγματικότητα, αναφέρονται ελάχιστες περιπτώσεις, όπου ο δράστης δεν είχε τον απόλυτο έλεγχο των πράξεών του (για παράδειγμα, κρίσεις επιληψίας). Συνήθως, η καταχρηστική συμπεριφορά είναι εκούσια και ως τέτοια μπορεί να αποφευχθεί, αν το άτομο το θελήσει. Εξάλλου, δεν θα πρέπει να συγχέεται ο παρορμητισμός που συχνά διακρίνει το δράστη, με την αδυναμία ελέγχου των ενεργειών του (Παπαμιχαήλ, 2008).

Οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα καταχρηστικής συμπεριφοράς δηλαδή, επινοούν γεγονότα που δεν υπάρχουν, παρερμηνεύουν συμπεριφορές και συνεπώς δεν είναι αξιόπιστες για το μέγεθος της κακοποίησης, άρα, είναι αναξιόπιστες γενικότερα. Το παραπάνω είναι άτοπο δεδομένου ότι οι περισσότερες γυναίκες αποκρύπτουν περιστατικά βίας, συνήθως από ντροπή παρόλο που εμφανίζουν δυσλειτουργίες στην επαγγελματική, κοινωνική και προσωπική τους ζωή.

Οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την καταχρηστική συμπεριφορά επομένως, αυτές φταίνε, γιατί προκαλούν το δράστη με τη συμπεριφορά τους και αν η κακοποίηση συνεχίζεται είναι γιατί αυτές δεν έχουν κάνει κάτι καλά. Η κακοποίηση κατά των γυναικών συμβαίνει ανεξαρτήτως της συμπεριφοράς της. Ακόμα όμως και αν αποδεχτεί κάποιος ότι μια γυναίκα πυροδότησε την καταχρηστική συμπεριφορά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί και να νομιμοποιηθεί μια τέτοια συμπεριφορά κατά των γυναικών.

Η καταχρηστική συμπεριφορά συχνά παύει να επισυμβαίνει από μόνη της επομένως, οι κακοποιημένες γυναίκες πρέπει να έχουν υπομονή και να περιμένουν να εξαφανιστεί διότι υπάρχει η ελπίδα να γίνει και αυτό χωρίς να στιγματιστούν κοινωνικά για να λύσουν το πρόβλημα τους. Είναι γεγονός ότι οι θύτες της κακοποίησης μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τη βίαιη συμπεριφορά τους ποτέ όμως δεν παύουν να κακοποιούν. Ακόμα και αν σταματήσουν να κακοποιούν σωματικά, λεκτικά και ψυχολογικά πάντα θα κακοποιούν για να έχουν τον έλεγχο της συζύγου – συντρόφου τους (Βέργου, 2004).

Η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη «θεραπεία» από ότι η φυλακή και έτσι ο δράστης μένει ατιμώρητος και με την εντύπωση ότι χρειάζεται ιατρική φροντίδα και όχι σωφρονισμό. Πολλές φορές η δικαιοσύνη παραπέμπει το δράστη σε προγράμματα ψυχοθεραπείας προκειμένου να εξαλείψει την καταχρηστική συμπεριφορά του. Αρκετές έρευνες όμως αποδεικνύουν ότι τα προγράμματα ψυχοθεραπείας δεν είναι αποτελεσματικά για την ολοκληρωτική εξάλειψη τέτοιων φαινομένων.

Οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες. Το γεγονός ότι δεν έχουν πουθενά αλλού να καταφύγουν, λόγω προσωπικών (φοβούνται για αντίποινα) ή οικονομικών (είναι εξαρτημένες από το σύζυγο οικονομικά) παραγόντων, δε λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Κάποιες φορές επίσης η πολιτισμική αποδοχή της βίας, αποτελούν βασικά εμπόδια που κρατούν μια γυναίκα σε μια σχέση καταχρηστικής συμπεριφοράς. Επίσης, ο στιγματισμός με τέτοιου είδους χαρακτηρισμούς τις συνιστούν αυτομάτως μέρος του προβλήματος, αφού μία μαζοχίστρια την καθιστάς ευχαριστημένη κακοποιώντας την. Τέλος πρέπει να τονιστεί ότι αρκετές είναι οι γυναίκες που παραπέμφθηκαν στις αρμόδιες αρχές για να εγκαταλείψουν το σύζυγο – δράστη.

Η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση άρα, όσοι ενδιαφέρονται να βοηθήσουν πρέπει να μείνουν απ' έξω, αφού παραβιάζουν το ιδιωτικό άσυλο και η πολιτεία δε δύναται να ασχοληθεί με ιδιωτικές υποθέσεις. Ο παραπάνω μύθος είναι απαράδεκτος, δεδομένου ότι η στέρηση των βασικών δικαιωμάτων ενός ανθρώπου, στη συγκεκριμένη περίπτωση της γυναίκας, η κατάχρηση εξουσίας, η διαιώνιση της βίας από γενιά σε γενιά, αποτελούν ζητήματα που αφορούν μια ολόκληρη κοινωνία και όχι μόνο μια οικογένεια (Walker, 1989).

Η καταχρηστική συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες και όλες οι άλλες είναι υπεράνω υποψίας και δεν παρουσιάζουν ποτέ τέτοια φαινόμενα. Το παραπάνω πρόκειται για θεμελιώδες σφάλμα κοινωνικής απόδοσης. Η δυσλειτουργία στην οικογένεια, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό που είναι δυνατόν να εμφανίζεται παράλληλα με τη βίαιη συμπεριφορά, εντούτοις δεν μπορεί να θεωρηθεί καθαυτός αιτιολογικός παράγοντας.

Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους και επομένως, είναι δική τους καθαρά η ευθύνη παρουσίασης του φαινομένου. Το παραπάνω αποτελεί μια καλή δικαιολογία για το δράστη, προκειμένου να νομιμοποιήσει την καταχρηστική συμπεριφορά του. Από την άλλη οι κακοποιημένες γυναίκες έχουν έντονο το αίσθημα της ενοχής για όσα υφίστανται.

Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη ερμηνεία αναφορικά με το φαινόμενο της κακοποίησης αφού για τους λόγους που έχουμε ήδη αναφέρει δεν υπάρχει ενασχόληση με το φαινόμενο. Η ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας στηρίζεται σε διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες αν συνδυαστούν μπορούν να ερμηνεύσουν το κάθε φαινόμενο ξεχωριστά, δεδομένου ότι η ενδοοικογενειακή βία, αποτελεί ένα ζήτημα περίπλοκο το οποίο ανάγεται σε πολιτισμικά, κοινωνικά, ιστορικά και προσωπικά αίτια. Η μόνη ασφαλής οδός εξέτασης της κακοποίησης εντός και εκτός της οικογένειας, είναι η πραγμάτευση της δυναμικής αλληλεπίδρασης των παραγόντων που συντελούν στην εμφάνισή της.

Η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα και όλες οι άλλες είναι υπεράνω υποψίας και δεν παρουσιάζουν ποτέ τέτοια φαινόμενα. Η πραγματικότητα είναι ότι η κακοποίηση στις οικονομικά και κοινωνικά δυσμενέστερες οικογένειες γίνεται ευκολότερα γνωστή στις δικαστικές αρχές και στις υπηρεσίες πρόνοιας, από ό,τι τα

περιστατικά που επισυμβαίνουν σε οικογένειες μεσαίας και ανώτερης κοινωνικής τάξης. Ωστόσο, οι μελέτες και οι επίσημες στατιστικές σχετικά με τη βία στην οικογένεια, δεικνύουν ότι η τελευταία λαμβάνει χώρα σε οποιοδήποτε κοινωνικό στρώμα (Walker, 1989).

Η καταχρηστική συμπεριφορά επισυμβαίνει σε ψυχικά ασθενή άτομα άρα, δε φταίνε αυτοί, αλλά η ασθένεια τους. Τα δεδομένα των ερευνών καταδεικνύουν ότι λιγότερο από το 10% των περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας συνδέεται με κάποια ψυχική νόσο του δράστη ή του θύματος. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις τα αίτια είναι κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά και άλλα.

Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με καταχρηστική συμπεριφορά και δεν μπορεί κανείς εύκολα να επέμβει, άρα, οι θεραπευτικές προσεγγίσεις της πολιτείας δεν έχουν λόγω ύπαρξης. (Βέργου, 2004). Οι έρευνες καταδεικνύουν ότι οι ενήλικες που παρουσιάζουν βίαιη συμπεριφορά, έχουν περισσότερες πιθανότητες από τον υπόλοιπο πληθυσμό να έχουν κακοποιηθεί κατά την παιδική τους ηλικία. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να εγκαθιδρυθεί αιτιοκρατική σχέση μεταξύ κακοποίησης σε παιδική ηλικία και ενήλικη ζωή. Πρόκειται περισσότερο για πιθανολογία μάλλον, παρά για πραγματικό ισχυρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

4.1 Επιπτώσεις στις γυναίκες

Οι επιπτώσεις της παρατεταμένης βίας στις γυναίκες, μπορούν να διακριθούν σε σωματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές. Οι πιο άμεσες συνέπειες στη σωματική υγεία είναι οι τραυματισμοί όπως εκδορές, γρατζουνιές, μώλωπες, «μαυρισμένα» μάτια, πληγές από μαχαίρι, «ανοιγμένες» μύτες, σπασμένα κόκαλα και βλάβη της όρασης ή της ακοής (Browne, 2006), μέχρι και ανθρωποκτονία (Πενταράκη, 2003). Οι γυναίκες που έχουν βιαστεί από το σύζυγο τους, πολύ συχνά, παρουσιάζουν τραύματα στα γεννητικά όργανα, μολύνσεις από σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη (Liebschutz et al., 2003). Όταν η βία υφίσταται κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης μπορεί να οδηγήσει σε καταστάσεις όπως η αποκόλληση του πλακούντα, ρήξη μήτρας, αιμορραγία, αποβολές και πρόωρη γέννηση ή γέννηση ελλιποβαρών βρεφών (Smith & Sanfilippo, 1997).

Παράλληλα, υπάρχουν και οι έμμεσες σωματικές επιπτώσεις (ψυχοσωματικά συμπτώματα) που προκαλούνται από το άγχος της γυναίκας για τη μελλοντική κακοποίηση: πονοκέφαλοι, οσφυαλγίες, εκζέματα, προβλήματα στην αναπνοή (Walker, 1989), γαστρεντερικές διαταραχές, στομαχικά έλκη, σπαστική κολίτιδα (Liebschutz et al., 2003).

Οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες στη γυναίκα είναι: άγχος, σοκ, θυμός, φόβος, άρνηση του συμβάντος, κατάθλιψη, ενοχή, αίσθημα εξευτελισμού, έλλειψη κινήτρων, αδυναμία εύρεσης εναλλακτικών λύσεων (Bergen, 1996, Easteal, 1992, Russell, 2006) και νιώθουν το αίσθημα του «μαθημένου αβοήθητου» ή αλλιώς επίκτητη αδυναμία². Η γυναίκα δηλαδή αδυνατεί να αντιδράσει και δέχεται παθητικά ό,τι της συμβαίνει. Συγκεκριμένα, θεωρεί ότι δεν μπορεί να αλλάξει αυτήν την κατάσταση, η οποία γίνεται πλέον πραγματικότητα και ξεφεύγει από τον έλεγχο της (Walker, 1989). Συνήθως τα θύματα, πιστεύουν λανθασμένα ότι δεν μπορούν να αλλάξουν την κατάσταση, παρόλο που μπορούν και έχουν μεγάλες δυνατότητες για να την αλλάξουν (Quinless & Nelson, 1988).

Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας συμπληρώνεται από τη θεωρία του μετατραυματικού στρες (Posttraumatic Stress Disorder), το οποίο οδηγεί τις κακοποιημένες γυναίκες σε αδυναμία μεταβολής της κατάστασης στην οποία ζουν, καθώς συνεχώς τους έρχεται στο μυαλό η κακοποίηση που έχουν δεχτεί (Walker, 1997). Όπως συμβαίνει με τη μαθημένη αδυναμία, έτσι και εδώ οι γυναίκες δεν θεωρούν ότι οι πράξεις τους θα έχουν θετικό αποτέλεσμα. Για το λόγο αυτό οδηγούνται σε αντενέργειες, όπως να επιδιώκουν να μη θυμούνται, προκειμένου να προστατευθούν (Walker, 1997).

---

² Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας ανακαλύφθηκε από τον ψυχολόγο M. Seligman με εργαστηριακά πειράματα σε ζώα το 1960: έκλεισε σε κλουβιά σκυλιά και τα υπέβαλε σε ηλεκτροσόκ. Διαπίστωσε πως όταν τα σκυλιά αντιλήφθηκαν ότι δεν μπορούσαν να κάνουν κάτι για να αποτρέψουν το ηλεκτροσόκ, σταμάτησαν οποιαδήποτε επιθυμία να δραστηρεύσουν. Ο λόγος που συνέβη αυτό ήταν ότι τα σκυλιά δεν ήταν απαθή, αλλά είχαν αναπτύξει μηχανισμούς αντιμετώπισης του πόνου. Το σχήμα αυτό εφαρμόστηκε σε ανθρώπους το 1970 από την L. E. Walker. Δείγμα του πειράματος αποτέλεσαν γυναίκες και κακοποιημένες γυναίκες (Walker L. E., Terrifying Love, 1989).

Μακροπρόθεσμα αλλάζουν τις διατροφικές τους συνήθειες και αυξάνουν σημαντικά το κάπνισμα, τη χρήση αλκοόλ, ψυχοφαρμάκων ή ναρκωτικών ουσιών προκειμένου να καταπολεμήσουν την πραγματικότητα που βιώνουν, τον τρόμο, το άγχος ή την κατάθλιψη (McCue M., 2007, Goroll & Mulley, 2009). Επίσης, χάνουν την αυτοεκτίμησή τους, ενώ πολλές φορές, όσες κακοποιούνται και σεξουαλικά, χάνουν το ενδιαφέρον τους για το σεξ. Τέλος, ζουν με το φόβο ότι η κακοποίηση θα συνεχιστεί για πάντα, δυσκολεύονται να συνάψουν οποιαδήποτε κοινωνική σχέση και σταματούν να εμπιστεύονται τους συγγενείς ή τους φίλους τους (Levinson 2004, Walker, 1989).

Η μοναξιά, η απομόνωση και η έλλειψη προσωπικών επαφών με τους φίλους δημιουργεί μεγαλύτερο άγχος στις γυναίκες. Η γυναίκα περιορίζεται με βία και απειλές και αποκλείεται η πρόσβασή της σε βοήθεια ή ακόμη και ιατρική φροντίδα, ενώ κάποιες φορές επιβάλλει η ίδια απομόνωση στον εαυτό της εξαιτίας της ντροπής και της απροθυμίας να αποκαλύψει αυτό που της συμβαίνει (Χατζηφωτίου, 2005).

Η βία και η διαρκής κριτική οδηγούν σε απώλεια αυτοσεβασμού και αυτοπεποίθησης. Όταν μια γυναίκα ακούει διαρκώς ότι είναι ανάξια, μετά από καιρό αρχίζει να το πιστεύει και θεωρεί τον εαυτό της υπεύθυνο για την κακοποίηση που δέχεται. Επίσης, σε ένα μεγάλο αριθμό μελετών (Gayford, 2005, Hoff, 2005 και Stanco, 2005) έχει αναφερθεί ότι οι γυναίκες που κακοποιούνται αποπειρώνται να αυτοκτονήσουν ή τους περνούν από το μυαλό αυτοκτονικές σκέψεις. Υπάρχουν επίσης γυναίκες που οδηγούνται στην ανθρωποκτονία του συζύγου τους υποστηρίζοντας ότι τις απειλούσε συχνότερα ότι θα τις σκοτώσει ή τις απειλούσε με όπλα (Walker, 1997).

4.2 Επιπτώσεις στο δράστη

Η συμπεριφορά κακοποίησης ξεκινά αρχικά μόνο απ' αυτόν που κακοποιεί. Με το χρόνο όμως πιθανά να εξελίσσεται σε σύστημα κακοποίησης. Το μέλος που κακοποιεί εξακολουθεί να μαθαίνει και να βελτιώνει ρόλους κακοποίησης, ενώ το μέλος που κακοποιείται συχνά εξακολουθεί να μαθαίνει το ρόλο του θύματος. Η κατάσταση αυτή μπορεί να συνεχίζεται έως ότου παρουσιαστούν οι κατάλληλες πηγές βοήθειας κοντά του που θα ενισχύσουν την αυτο-εμπιστοσύνη και αυτο-εκτίμησή του, την συνειδητοποίηση του δικαιώματός του να μην ανέχεται τέτοιες συμπεριφορές, και την σταδιακή ενδυνάμωση και χειραφέτησή του.

Συμπληρωματικά, υπάρχει η επικίνδυνη περίπτωση της υποεκτίμησης του φαινομένου της θυματοποίησης των γυναικών και της έκτασής της καθώς ένα τέτοιο φαινόμενο ανήκει στην σφαίρα των θεμάτων εκείνων που συνηθίζονταν να θεωρούνται ως «ιδιωτικά θέματα» (Χατζηφωτίου, 2005).

Η συνείδηση στους περισσότερους άντρες ότι επιβάλλεται να αναπτύξουν τον δυναμισμό του φύλου τους, ακόμα και μέσα από την επιθετικότητα και την άσκηση βίας, βρίσκει θύματα τις κοινωνικά αδύναμες ομάδες: γυναίκες, παιδιά, μετανάστριες (Πενταράκη, 1997). Η σιγουριά της μη απάντησης στη βία τους, η κοινωνική ανοχή, η απουσία θεσμών προστασίας των θυμάτων, η απουσία συχνά ποινικής δίωξης των δραστών, μαζί με τη βεβαιότητα ότι γενικά αδυνατούν οι γυναίκες να ανταποδώσουν τον

ξυλοδαρμό, ή να αμυνθούν επιτιθέμενες, δίνουν το δικαίωμα στους άντρες να θεωρούν τους εαυτούς τους εξαρχής ισχυρούς και απόλυτους διαχειριστές αυτής της εξουσίας. Η συνείδηση της απόλυτης κυριαρχίας πάνω στον αδύναμο, δημιουργεί σχέση εξουσιαστή-εξουσιαζόμενου. Η μη πλήρης αποδοχή του ρόλου τους από τις γυναίκες-θύματα προκαλεί την αμφισβήτηση στον θύτη-άντρα, ο οποίος απαντάει με συνεχή κακοποίηση. Ο άντρας επομένως που κακοποιεί έχει υπερβολικές, εξαιρετικά αυστηρές και απόλυτες αντιλήψεις όσον αφορά τους ρόλους των δύο φύλων. Απόρροια αυτής της αυταρχικής και σεξιστικής αντίληψης είναι η ανάπτυξη μη ρεαλιστικών και σεξιστικών απαιτητικών προσδοκιών, οι οποίες προκαλούν συμπεριφορές εξουσιαστικές όταν θεωρεί ότι η σύντροφός του έχει παραβιάσει τις προσδοκίες / απαιτήσεις του που στηρίζονται στον κοινωνικά κατώτερο καθορισμένο ρόλο της.

4.3 Επιπτώσεις στην οικογένεια

Η κακοποίηση, όταν συμβαίνει μέσα στην οικογένεια, έχει ως αποτέλεσμα να χαλαρώνει όλο και περισσότερο τους δεσμούς ανάμεσα στα μέλη της, να αυξάνει τις συγκρούσεις, να καθιστά το διάλογο επιφανειακό και πολλές φορές ανύπαρκτο και τα μέλη να διεκδικούν το ατομικό τους συμφέρον με οποιοδήποτε τρόπο. Τα μέλη πλέον δεν απευθύνονται στο οικογενειακό τους περιβάλλον, προτιμούν να απομονωθούν και να βρουν διαφορετικούς τρόπους στήριξης. Τα διαζύγια αυξάνουν και η διάλυση του γάμου ή της συμβίωσης αποτελεί μια καθημερινή πραγματικότητα.

Όσ τόσο πολλές γυναίκες θέλουν να προσπαθήσουν για τη συνέχιση της σχέσης και του γάμου τους, και χρειάζονται την παρέμβαση των ειδικών για να καταστείλουν την βίαιη συμπεριφορά των συντρόφων τους. Θέλουν να βοηθηθούν στο να βρουν τρόπους να προσπαθήσουν για ένα νέο ξεκίνημα στις σχέσεις τους χωρίς κακοποίηση, σαν μια εναλλακτική λύση στη διάλυση της οικογένειας και να συνεχίσουν να ζουν μαζί. Η αντικατάσταση της βίαιης εκδήλωσης θυμού με τη μορφή αυτοεπιβεβαίωσης και επίλυσης των προβλημάτων, βοηθά στη αντιμετώπιση του προβλήματος (Χατζηφωτίου, 2005).

4.4 Επιπτώσεις στα παιδιά

Τις περισσότερες φορές, που παρατηρείται κακοποίηση κατά των γυναικών με παιδιά, θύματα είναι και τα ίδια τα παιδιά. Οι επιζήμιες επιπτώσεις της σωματικής κακοποίησης του παιδιού, γίνονται ορατές στα προβλήματα συμπεριφοράς που αυτό μπορεί να παρουσιάσει. Βασικά γνωρίσματα στη συμπεριφορά του είναι η κατάθλιψη, η επιθετικότητα, η αντικοινωνικότητα. Η έντονη επιθετικότητα, προβάλλεται σαν μία αντίδραση του παιδιού απέναντι στην συμπεριφορά και την μεταχείριση την οποία υφίσταται. Όταν ο ανήλικος, γνωρίζει από την παιδική και νεανική του ηλικία τη βία, είναι φυσικό να την χρησιμοποιεί και ο ίδιος. Χρησιμοποιεί δηλαδή βία ως αντίδραση στη βία που έχει υποστεί. Συνέπεια όλης αυτής της κατάστασης, είναι η απομόνωση – απομάκρυνση από το κοινωνικό σύνολο. Σημαντικό στοιχείο είναι η θλίψη η οποία δημιουργείται στον εσωτερικό του κόσμο, λόγω της όλης αυτής κατάστασης, καθώς η βία – κακοποίηση προέρχεται από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Τα παιδιά που γίνονται μάρτυρες κακοποίησης, παρουσιάζουν έντονες κοινωνικο-συναισθηματικές δυσκολίες. Έχουν σημαντικά προβλήματα, στην προσκόλλησή τους στα άτομα που τα φροντίζουν και στις κοινωνικές τους επαφές. Η ποιότητα της σχέσης γονιού παιδιού διαταράσσεται και χαρακτηρίζεται από ανασφάλεια, εκ μέρους του παιδιού. Αυτή η αλληλόδραση γονέα – παιδιού, δημιουργεί αρνητικές προϋποθέσεις για δημιουργία σχέσεων με άλλα παιδιά καθώς και ενός γενικότερου κύκλου ατόμων. Επιπλέον αυτή η συναισθηματική και κοινωνική δυσλειτουργία, δημιουργεί στο παιδί ένα αίσθημα φόβου. Το παιδί αισθάνεται φόβο, τόσο απέναντι στους γονείς, όσο και σε άτομα εκτός οικογένειας. Ο φόβος αυτός για τους ανθρώπους συμβάλλει σε ένα μεγάλο ποσοστό στην απομόνωσή τους. Το κακοποιημένο παιδί αισθάνεται αδύναμο και απροστάτευτο, ενώ λόγω αυτής της κατάστασης δεν μπορεί να εμπιστευθεί άλλα άτομα, χάνει δηλαδή την εμπιστοσύνη του στους άλλους ανθρώπους. Πολλά παιδιά που ζουν σε περιβάλλον ενδοοικογενειακής βίας, ενδέχεται να εμφανίσουν συμπτώματα μετά - τραυματικού άγχους, κυρίως εφιάλτες κατά την διάρκεια σχετικών συζητήσεων (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, 1998).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα όρια ανάμεσα στον απλό σωφρονισμό που επιβάλλεται από τους γονείς (μέτρα τιμωρίας, π.χ. ένα χαστούκι) και στην κακοποίηση είναι πολύ δύσκολο να χαραχθούν. Άρα είναι πολύ πιθανό, οι γονείς να μεταβούν από την απλή επιβολή πειθαρχίας σε πράξεις κακοποίησης. Αναφορικά λοιπόν με την χρήση σωματικής τιμωρίας ως τρόπο επιβολής πειθαρχίας, εντοπίζονται αρκετές αρνητικές επιπτώσεις για το παιδί και την προσωπικότητά του. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα δυσδιάκριτα όρια ξεπερνιούνται. Το είδος της τιμωρίας και τρόπος επιβολής της συνιστούν ένα τεράστιο ψυχοπαιδαγωγικό πρόβλημα. Πολλοί ψυχαναλυτές οι οποίοι δεν έμειναν αδιάφοροι απέναντι σε αυτό το θέμα, τονίζουν ή και υπερτονίζουν τις εκτροπές που μπορεί να δημιουργήσουν στο τιμωρούμενο άτομο, τα ισχυρά συναισθήματα που του προκαλούν οι επιβαλλόμενες ποινές. Υπογραμμίζουν μάλιστα ότι οι τιμωρίες, εκτρέπουν το παιδί από την αυτοπειθαρχία και αυξάνουν την ένταση της έμμονης συμπεριφοράς. Πολλοί μάλιστα έχουν αποδείξει ότι οι απειλές και οι τιμωρίες σε περιπτώσεις κακής και αντιδραστικής συμπεριφοράς των παιδιών, οι

οποίες μπορεί να συνδέονται με νευρωτικές καταστάσεις (κλεπτομανία, χρήση ναρκωτικών κ.λ.π.) δεν είναι σε καμία περίπτωση αποτελεσματικές.

Η τιμωρία δεν διορθώνει, αλλά αντίθετα απειλεί, περιφρονεί και βλάπτει το παιδί ή τον έφηβο που εκφράζει αρνητική συμπεριφορά. Το παιδί το οποίο τιμωρείται και γίνεται αποδέκτης βίας από τους γονείς, θα γίνεται συνεχώς χειρότερο, αλλά και αργότερα ως πατέρας ή ως μητέρα, θα τιμωρεί τα παιδιά του διαιωνίζοντας έτσι τον «κύκλο του μίσους και της βίας». Επίσης υπάρχουν πολλοί ψυχολόγοι, που χαρακτηρίζουν την τιμωρία του παιδιού ως πράξη μίσους και αδικίας, ανίκανη να το κάνει καλύτερο. Οι τελευταίες αυτές θέσεις υποστηρίχθηκαν και από τον Α. Νήλ, τον γνωστό κήρυκα της αντιαυταρχικής αγωγής. Βέβαιο είναι το γεγονός ότι, το παιδί που τιμωρείται αισθάνεται άσχημα. Τα πιθανά να συμβούν είναι δύο. Πρώτον να γίνει χειρότερο το τιμωρούμενο παιδί. Δεύτερον, να τιθασεύσει προσωρινά τις ενδεχόμενες επιθετικές και γενικότερα αρνητικές του δραστηριότητες, για να τις εκδηλώσει αργότερα, όταν δεν θα υπάρχει περιορισμός από τους γονείς του και μάλιστα με μία μορφή μνησικακίας. Βέβαιο επίσης είναι ότι, κανένα παιδί, όταν τιμωρείται, δεν αισθάνεται άνετα, αλλά ούτε θεωρεί ευεργέτη εκείνον που το τιμωρεί. Το αντίθετο κυρίως συμβαίνει όταν η τιμωρία εκφράζεται με ακραίο βίαιο τρόπο. Σπάνιες ή και ανύπαρκτες πρέπει να θεωρηθούν οι περιπτώσεις εκείνες, που το τιμωρούμενο παιδί θεωρεί την ποινή ως πράξη που το συμφέρει, που γίνεται για το καλό του. Επιπλέον ως κυρίαρχη συνέπεια, θεωρείται το γεγονός ότι, η σχέση του παιδιού με τον τιμωρό γονέα διαταράσσεται, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν δεν ακολουθούν πράξεις συναισθηματικής εξισορρόπησης, αρκετά χρήσιμες για την ψυχική υγεία του παιδιού (Κρασανάκης, 1999).

Κρίνεται βέβαια αναγκαίο να σημειωθεί το γεγονός ότι, η σωματική κακοποίηση δεν έχει τις ίδιες επιδράσεις σε όλα τα παιδιά. Σημαντικό και καθοριστικό ρόλο παίζουν η αυστηρότητα και η διάρκεια της κακοποίησης. Όσο πιο διαρκής και αυστηρή είναι η κακοποίηση, τόσο σοβαρότερα και βαθύτερα θα είναι τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται στο παιδί. Η μακρά χρονική διάρκεια κατά την οποία συμβαίνει η κακοποίηση, επιβαρύνει την κατάσταση και αυξάνει την βαρύτητα των επιπτώσεων, καθώς η βία μετατρέπεται σε καθεστώς και διαβρώνει τις βασικές δομές λειτουργίας της οικογένειας. Η συχνότητα με την οποία συμβαίνει η κακοποίηση δημιουργεί μία ζοφερή για τα παιδιά κατάσταση, καθώς η βία είναι συνεχής και παρούσα σε όλες τις φάσεις της σωματικής και πνευματικής του ανάπτυξης. Επιπλέον, όσο η σωματική κακοποίηση συνυπάρχει και με τις υπόλοιπες μορφές κακοποίησης (σεξουαλική, ψυχολογική, παραμέληση, βία ανάμεσα στους γονείς) τόσο πιο τραγικές θα είναι και οι συνέπειες της.

Όσο εκτός από τα όσα έχουν ήδη αναφερθεί, ουσιώδεις είναι επίσης οι μακροχρόνιες συνέπειες – επιπτώσεις της σωματικής κακοποίησης των ανηλίκων. Οι επιδράσεις αυτές είναι καθοριστικές για την διάπλαση της προσωπικότητας του παιδιού και των μελλοντικών του συμπεριφορών και αντιδράσεων, καθώς τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός ανθρώπου, όπως είναι ήδη γνωστό παίζουν αποφασιστικό ρόλο για την μετέπειτα εξέλιξη και πορεία του. Άρα λοιπόν όπως γίνεται αντιληπτό, η επιθετική και βίαιη συμπεριφορά των γονέων, έχει μεγάλη σημασία για την ζωή των παιδιών τους. Καθώς ο γονέας βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης με το παιδί του, και λόγω ακριβώς αυτής της εξάρτησης «δεν είναι μόνο πηγή ζωής, τροφής και απολαύσεων,

αλλά και η από θέση απόλυτης ισχύος, πηγή καταναγκασμού και απαγορεύσεων» (Βουϊδάσκης, 1987).

Οι μακροχρόνιες λοιπόν συνέπειες, της κακοποίησης απέναντι στα παιδιά, ενδέχεται να εκδηλωθούν με διαταραγμένες προσωπικές σχέσεις στο μέλλον, καθώς επίσης και αυξημένες πιθανότητες κακοποίησης των δικών τους παιδιών. Πολλοί ερευνητές έχουν υποστηρίξει ότι, η κακοποίηση των παιδιών, αυξάνει τις πιθανότητες αυτά να εκδηλώσουν πρώιμη εγκληματική δράση. Ορισμένοι μάλιστα συνδέουν το είδος της κακοποίησης, με την μορφή της εγκληματικότητας με την οποία εμπλέκονται αργότερα οι ανήλικοι Έτσι για παράδειγμα, έχει υποστηριχθεί ότι τα άτομα τα οποία είχαν υποστεί σωματική κακοποίηση ως παιδιά, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να γίνουν αργότερα βίαιοι ως ενήλικοι (Ζαραφωνίτου, 1995).

Υπάρχει δηλαδή υιοθέτηση της βίαιης συμπεριφοράς, ως μίμηση γονικού προτύπου. Ο ανήλικος είναι μία προσωπικότητα εν τω γίνεσθαι, υπό διαμόρφωση, εσωτερικεύει συμπεριφορές και δέχεται επιδράσεις χωρίς να έχει την ικανότητα για αξιολόγηση και κρίση. Κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, τα βασικά πρότυπα των παιδιών είναι οι γονείς και ακολουθούν χωρίς να έχουν την ικανότητα ουσιαστικής επιλογής, η φυσιολογική ανωριμότητα η οποία είναι συνυφασμένη με την ηλικία επιτρέπουν την δημιουργία και εδραίωση αυτής της κατάστασης. Η βία στις περιπτώσεις οικογενειών που κακοποιούν τα παιδιά τους, αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη επιβίωσης, τόσο στον μικρόκοσμο της οικογένειας όσο και στον μακρόκοσμο της ευρύτερης κοινωνίας. Ισχύει λοιπόν η εκμάθηση της βίας, ως τρόπου διαβίωσης. Μία βασική αιτία κινητοποίησης και πραγμάτωσης αυτής της κατάστασης είναι όπως ήδη αναφέρθηκε, η ταύτιση με το γονικό πρότυπο. Η ταύτιση, νοείται ως η παλαιότερη έκφραση συναισθηματικού δεσμού, με ένα άλλο πρόσωπο και προηγείται της επιλογής αντικειμένου επιθυμίας. Το εγώ διαπλάθεται κατά το πρότυπο του (Ποταμιάνου, 1988).

Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να εμποδίσει σοβαρά το παιδί να ολοκληρώσει ορισμένα στάδια της εξέλιξής του, ανάλογα με την ηλικία του, ή να αποδώσει ικανοποιητικά στο σχολείο, στην ομάδα των συνομηλίκων και στην κοινότητα. Στις φυλακές, τα ψυχιατρεία, τα αναμορφωτήρια και τα ειδικά σχολεία, σε μεγάλο ποσοστό, βρίσκονται άτομα που στην παιδική τους ηλικία είχαν βιώσει απόρριψη και έλλειψη αγάπης. Συναισθηματικά κακοποιημένα παιδιά εκδηλώνουν επιθετικότητα στην προσπάθεια να ελέγξουν το περιβάλλον τους ή γίνονται απαθή, αδιάφορα, με αμβλείες συναισθηματικές αντιδράσεις. Ως ενήλικες νιώθουν μίσος, θυμό, έλλειψη ενδιαφέροντος για τους συνανθρώπους τους. Δυσκολεύονται να δημιουργήσουν σχέσεις αμοιβαίας ικανοποίησης, δεν μπορούν να συνεργαστούν, να σταθεροποιηθούν και να αποδώσουν στη δουλειά τους. Έχουν την τάση να παρουσιάζουν έντονες συναισθηματικές αλλαγές και να λειτουργούν πάνω σε ένα στενό μοντέλο «δούναι και λαβείν» και όχι στο πρότυπο της αμοιβαιότητας των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων που απαιτεί η αρμονική κοινωνική ζωή (Παρασκευόπουλος, 1985).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

5.1 Αποκάλυψη του προβλήματος

Η κακοποίηση μέσα στην οικογένεια είναι ένα καθημερινό φαινόμενο που όμως παραμένει από τα πιο καλά φυλαγμένα μυστικά. Αφενός μεν η ανοχή των τοπικών κοινωνιών στη βία και την κακοποίηση, αφετέρου το αίσθημα ντροπής και ενοχής των θυμάτων, εμποδίζουν τα τελευταία, στη συντριπτική τους πλειονότητα γυναίκες, να αναζητήσουν βοήθεια. Ακόμη όμως και όσες από αυτές τολμούν να κοινοποιήσουν το πρόβλημά τους και να προχωρήσουν σε αναζήτηση βοήθειας, βρίσκονται συχνά αντιμέτωπες με ένα περιορισμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών, φορέων και ειδικών επαγγελματιών, αλλά και με την προκατάληψη των κοινωνικών αντιλήψεων και στερεοτύπων, που κάθε άλλο παρά βοηθητικά είναι απέναντι στο πρόβλημα (Χατζηφωτίου, 2005).

Μόλις γίνει αντιληπτή η κακοποίηση μέσα στην οικογένεια απαιτείται μια διεπιστημονική προσέγγιση των επαγγελματιών και όχι μια μορφή μεμονωμένης και εξειδικευμένης υποστήριξης. Κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, εγκληματολόγοι, δικηγόροι, ιατροί και άλλοι επιστήμονες απαιτείται να συνεργαστούν και να εξετάσουν το πρόβλημα σφαιρικά. Ο καθένας θα εξετάσει την οικογενειακή βία από τη δική του πλευρά και όλοι μαζί θα συνεργαστούν για να βοηθήσουν στην αντιμετώπισή της. Η αντιμετώπιση αυτή θα πρέπει να αφορά όλα τα μέλη της οικογένειας και όχι μόνο το κακοποιημένο άτομο. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός ότι ο θύτης θα πρέπει μεν να βοηθηθεί να αλλάξει το βίαιο κομμάτι της προσωπικότητάς του, αλλά θα πρέπει και να υποστεί τις αντίστοιχες ποινές που θα προβλέπει ο νόμος για το αδίκημά του. Ασφαλώς, το σχέδιο της κοινής προσέγγισης για βοήθεια σε όλα τα μέλη της οικογένειας σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ως τρόπος διπλής θυματοποίησης κατά των θυμάτων τα οποία ίσως θεωρηθούν ότι αντιμετωπίζονται ως άτομα που αποκλίνουν από τα φυσιολογικά και χρειάζονται θεραπεία (Χατζηφωτίου, 2005)..

Έρευνες αποκαλύπτουν ότι είναι ακόμα και σήμερα δύσκολο για τις γυναίκες να αποκαλύψουν τις εμπειρίες θυματοποίησής τους ιδιαίτερα όταν αυτές συμβαίνουν μέσα στον οικογενειακό τους χώρο. Επίσης, υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα συνειδητοποίησης του προβλήματος της βίας και έτσι οδηγούμαστε στο να έχουμε διαφορετικές εκτιμήσεις της ίδιας της θυματοποίησης καθώς και διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας στην κατανόηση και τον χειρισμό τέτοιων επεισοδίων. Τέλος, σε πολλές χώρες υπάρχει έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας και επαρκών υπηρεσιών για την σωστή και αποτελεσματική προστασία και βοήθεια των θυμάτων (Χατζηφωτίου, 2005)..

Η αύξηση των τραυματικών εμπειριών θυματοποίησης των γυναικών, ιδιαίτερα με τις μορφές του βιασμού, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της ενδοοικογενειακής βίας, αποτελούν μία μεγάλη κοινωνική απειλή που απαιτεί έντονη και συνεχής εθνική αλλά και διεθνής προσοχή και έρευνα. Σήμερα υπάρχει επιτακτική ανάγκη για λεπτομερή και εστιασμένη πληροφόρηση και ανάλυση αλλά και κατάλληλη σκέψη και συλλογισμός στο πλαίσιο μιας

εθνικής πολιτικής για την κοινωνική ανάπτυξη και την αποτροπή του εγκλήματος (Χατζηφωτίου, 2005).

5.2 Η θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος

5.2.1 Ομαδική θεραπευτική παρέμβαση στις έγγαμες κακοποιημένες γυναίκες

Οι τεχνικές παρέμβασης στην κρίση είναι κατάλληλες μετά από ένα σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης, διότι εστιάζονται στο συγκεκριμένο κρίσιμο επεισόδιο. Τη στιγμή εκείνη, τόσο ο θύτης όσο και το θύμα επιθυμούν να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο έχασαν τον έλεγχο των πράξεων τους και προσπαθούν να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους (Walker, 1997).

Οι θεραπευτές οφείλουν να διδάξουν στο θύτη και στο θύμα, τρόπους προκειμένου να αποφύγουν μελλοντικές κρίσεις, προσφέροντάς τους λύσεις στα προβλήματα που δημιούργησαν την παρούσα κρίση, την ώρα που αποδίδουν σ' αυτή μεγάλη σημασία. Μόνο τη στιγμή αυτή τα θύματα μπορούν να πείσουν τους δράστες να κάνουν ψυχοθεραπεία. Ο δράστης, πέραν των άλλων, φοβάται τον ίδιο τον θυμό του, που δεν μπορεί να τον ελέγξει (Taylor, 1986). Κάθε σύζυγος λοιπόν, οφείλει να αντιληφθεί και να αρχίσει να ελέγχει τον προσωπικό του θυμό, την ένταση και τους τρόπους εκδήλωσής τους. Η υποχώρηση αυτή αρχίζει και συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της θεραπείας με τη χρήση του ημερολογίου θυμού / έντασης. Σκοπός του σταδίου αυτού είναι: α) να προάγει την προσωπική ευθύνη για τις εκδηλώσεις, β) να δείξει τη σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη της έντασης και στα παροδικά περιστατικά θυμού, γ) να υπογραμμίσει και να αρχίσει να αλλάζει τον τρόπο ανάπτυξης αμοιβαίου θυμού και ματαίωσης και δ) να χρησιμοποιήσει τον αυξανόμενο θυμό και τα διάφορα επίπεδα έντασης σαν σημεία κινδύνου που μπορεί να αλλάξουν την πορεία εκδηλώσεων θυμού. Αυτός ο λογικός και συναισθηματικά φορτισμένος τρόπος αποπρογραμματισμού του συζύγου που κακοποιεί και του ζευγαριού αναφορικά με τη φύση του θυμού και των εκδηλώσεων του, έχει προτεραιότητα και κατά τη διάρκεια της θεραπείας πρέπει να ξαναχρησιμοποιηθεί (Taylor, 1986).

Στόχος λοιπόν, της ομαδικής θεραπευτικής παρέμβασης είναι η αλλαγή της συμπεριφοράς του δράστη και του θύματος (Walker, 1997). Για την επίτευξη του στόχου αυτού ο θεραπευτής χρησιμοποιεί την ανάπτυξη της θετικής ανατροφοδότησης σχετικά με την αναγνώριση του θυμού. Μαθαίνει δηλαδή στο ζευγάρι ότι ο εκνευρισμός και η λαθεμένη ερμηνεία του θυμού μπορούν να διορθωθούν με συζυγική ανατροφοδότηση. Εφόσον η κυρίαρχη διάθεση στη σχέση κακοποίησης είναι πολύ αρνητική και επιτιμητική, το ζευγάρι πρέπει να βοηθηθεί να χρησιμοποιήσει τη θετική ανατροφοδότηση μάλλον παρά την κριτική που εντείνει τη σύγκρουση. Ο θεραπευτής παρουσιάζει αρχικά την ανάγκη για ανατροφοδότηση για να επιτευχθούν αλλαγές στους τρόπους αλληλεπίδρασης και μετά εξηγεί τη διαφορά ανάμεσα στη θετική κριτική και ανατροφοδότηση και στην αρνητική καταστροφική κριτική. Ύστερα εκθέτει προφορικά τον ακριβή τρόπο προφορικής ή άλλης επικοινωνίας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί. Το ζευγάρι παίρνει και γραπτές οδηγίες αναφορικά με την έκφραση παραπόνων, κριτικής και αντιληπτικότητας. Αυτοί οι νέοι τρόποι συμπεριφοράς ενισχύονται περισσότερο α-

κόμη από συνεντεύξεις εκδραμάτισης και ανταλλαγής ρόλων (role - playing) (Taylor, 1986). Το παραπάνω χρειάζεται αρκετό χρόνο, δεδομένου ότι οι περισσότερες γυναίκες χρειάζονται πολύ χρόνο για να προχωρήσουν σε θετικές αλλαγές. Η θεραπεία με επέμβαση σε κάποια κρίση είναι, αναγκαστικά, μικρής χρονικής διάρκειας. Είναι, συνήθως, μόνο η αρχή της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας (Walker, 1997). Συγκεκριμένα η αρνητική αλληλεπίδραση των δύο συζύγων του τύπου εκνευρισμός, υποτίμηση και αγνόηση των σημάτων προειδοποίησης του θυμού, πρέπει να αντιμετωπισθούν κατά τις πέντε πρώτες συναντήσεις. Μόνο όταν ο κύκλος διαβάθμισης του θυμού διακόπτεται γίνεται εφικτή η επικοινωνία και η επίλυση προβλημάτων.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αρνητική αλληλεπίδραση των συζύγων ο θεραπευτής μπορεί να ζητήσει από τους δύο συζύγους να καταγράψουν σημεία εκνευρισμού δικά τους και του συντρόφου τους που συγκρίνονται και συζητούνται στις κοινές συνεντεύξεις. Χρησιμοποιώντας ο θεραπευτής επιχειρήματα κλισέ, αναγκάζει το ζευγάρι να χρησιμοποιεί εκνευριστικούς τρόπους και αδιέξοδους για να πετύχει μεγαλύτερη επίγνωση. Ακόμη μπορεί να ζητήσει από το ζευγάρι να ξαναπαίξει σκηνές «χρησιμοποιώντας ανταποκριτική ακρόαση και μηνύματα εγώ». Η αρνητική ενισχυτική συμπεριφορά όπως η υποτίμηση και η αγνόηση σημείων ανάπτυξης του θυμού αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, αρχίζοντας δηλαδή με αμοιβαία αναγνώριση και μετά με ασκήσεις ανταλλαγής ρόλων. Ο κάθε σύζυγος παίρνει γραπτό υλικό που καλύπτει αυτούς τους τρόπους συμπεριφοράς και του ζητείται να αναφερθεί στον εαυτό του σε ένα εβδομαδιαίο ημερολόγιο «επικοινωνίας σχέσεων» (Taylor, 1986).

Σκοπός των παραπάνω τεχνικών είναι η δημιουργία ελέγχου και ελεύθερης έκφρασης μέσω επικοινωνίας. Το ζευγάρι αρχίζει να κατανοεί ότι ο θυμός και η βία αποτελούν πολύ σοβαρή απώλεια στρατηγικών ελέγχου, τόσο σοβαρή ώστε να οδηγήσει σταδιακά σε πιθανή εξαφάνιση της επικοινωνίας. Το ζευγάρι διδάσκεται στρατηγικές για διακοπή και ανακατεύθυνση του κύκλου του θυμού. Ο σύντροφος που κακοποιεί μπορεί να αρχίσει να ελέγχει και να κατευθύνει αλλού το θυμό του ανάλογα με την κατανόηση που βρίσκει στον σύντροφο του ότι αποτελεί μόνο ένα συναίσθημα καθώς και τη συγκεκριμένη του έκφραση (του συναισθήματος), στη σχέση τους.

Αφού το ζευγάρι, έχει διδαχθεί τρόπους σωστής επικοινωνίας, το επόμενο βήμα είναι να διδαχθεί τεχνικές προσανατολισμένες στην επίλυση του προβλήματος. Το επιστέγασμα της κοινής θεραπείας είναι μια ήπια συνύπαρξη και μια ειρηνική σχέση που πρέπει να περιλαμβάνει την υψηλή ικανότητα για λύση προβλημάτων. Στο τελευταίο στάδιο της θεραπείας, ο θεραπευτής στοχεύει στην ανάπτυξη και τη συντήρηση υψηλής ποιότητας ζωής του ζευγαριού. Η επιτυχημένη εφαρμογή της στρατηγικής αυτής αρχίζει και τελειώνει με μια ακατάπαυστη έμφαση στην αμοιβαία υποστήριξη, στη θετική περίοδο «κουβεντούλας», στην τρυφερή αμοιβαία σχέση, στη θετική ατομική και συζυγική τοποθέτηση των στόχων. Αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της διάθεσης αλλαγής αποτελεί η δοκιμή στην πράξη αξιών, γνωμών, πεποιθήσεων, σεξουαλικών στερεοτύπων και ελέγχου της ζήλιας.

Προς την κατεύθυνση αυτή οδηγεί ο θεραπευτής το ζευγάρι μέσω μιας ανάλυσης των «πιστεύω» τους και με κύριο επίκεντρο τη σχέση τους και τις

προσδοκίες τους από το ρόλο του άλλου. Το ζευγάρι χρησιμοποιεί ένα σύστημα δοκιμασίας τεσσάρων σημείων για να αξιολογήσουν το σύστημα προσδοκίας τους: χρόνο, λογική, πραγματικότητα, κόστος. Η ελαστικότητα στο ζευγάρι επιτρέπει σε κάθε μέλος να κρατά τις βαθύτερες πεποιθήσεις του αλλά να συμβιβάζονται, να αναβάλλουν ή να τροποποιούν διερευνήσεις, πεποιθήσεις, αναμενόμενες προσδοκίες. Η μείωση της ακαμψίας που μπορεί να προέλθει από την ευλυγισία τους και προς τον σύντροφο τους δημιουργεί μια θετική ατμόσφαιρα αποδοχής χωρίς έλεγχο και υποχωρητικότητα που βασίζεται στην επιθυμία μάλλον παρά στην απαίτηση. Η ζήλια μπορεί να επισημανθεί σε πραγματικές, φανταστικές ή παθολογικές μορφές σε πολλές συζυγικές σχέσεις. Πολλά βίαια ζευγάρια οδηγούνται συχνά σε διαλυτικές καταστάσεις θυμού, αποτέλεσμα και των δύο τύπων ζήλιας (Star, 1978). Ο θεραπευτής διδάσκει αυτά τα ζευγάρια να δοκιμάσουν στην πραγματικότητα τη ζήλια τους. Τα βοηθά να επιλύσουν πραγματικά θέματα ζήλιας ή να εξομαλύνουν «αληθινά» θέματα ζήλιας ή να αντιμετωπίσουν τη δύναμη και την ανασφάλεια που βρίσκεται κάτω από τα περισσότερα «ψεύτικα» θέματα ζήλιας (Taylor, 1986).

5.2.2 Ατομική θεραπευτική παρέμβαση στις έγγαμες κακοποιημένες γυναίκες

Στόχος της θεραπευτικής παρέμβασης σε κακοποιημένες γυναίκες που παραμένουν παντρεμένες, είναι να αποσαφηνιστούν τα αντιφατικά τους συναισθήματα, τα οποία είναι αγάπη και μίσος, θυμός και παθητικότητα, λύσσα και τρόμος, κατάθλιψη και ανησυχία, διάθεση για φυγή και διάθεση για παραμονή, αίσθηση ασφάλειας και αίσθηση πανικού κλπ (Walker, 1997).

Η θεραπεία των παντρεμένων γυναικών πρέπει να γίνεται ξεχωριστά από τους συζύγους τους, εκτός από πολύ ειδικές περιπτώσεις. Ο θεραπευτής θα πρέπει να είναι πολύ υπομονετικός, προκειμένου να αρχίσει η γυναίκα να τον εμπιστεύεται. Από τη στιγμή που θα γίνει αυτό, ο θεραπευτής πρέπει να δίνει και πολύ χρόνο στη γυναίκα για να ολοκληρώσει την ιστορία της. Το ίδιο συμβαίνει και με τους δράστες, οι οποίοι δυσκολεύονται επίσης πολύ να ανοιχτούν και να μιλήσουν με τη θέλησή τους (Sgarzi & McDevitt, 2003).

Αυτό που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μια αποτελεσματική παρέμβαση των θεραπευτών σε σχέση με την κακοποιημένη γυναίκα, είναι να κατανοήσουν τη δυσκολία και τους δισταγμούς της μέχρι η ίδια να συμβιβαστεί με το γεγονός ότι βρίσκεται σε μια βίαιη σχέση και να χαρακτηρίσει τον εαυτό της κακοποιημένη γυναίκα. Αυτό συμβαίνει διότι οι γυναίκες που βιώνουν μια βίαιη σχέση έχουν πολύ έντονο αίσθημα προσωπικής αποτυχίας, φοβούνται μήπως γνωστοποιηθεί το ζήτημά τους, το οποίο θεωρούν πως είναι καθαρά ιδιωτικού και προσωπικού χαρακτήρα, και κατά συνέπεια έχουν δικαιολογημένους φόβους σχετικά με την ασφάλειά τους καθώς και αυτή των παιδιών τους. Για τους παραπάνω λόγους, οι θεραπευτές θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι κατά των προετοιμασία των συναντήσεών τους με τις γυναίκες και να έχουν προγραμματίσει με μεγάλη προσοχή τη συνεδρία τους (Χατζηφωτίου, 2005). Στη διάρκεια της θεραπείας, σε στιγμές κρίσης, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσει η γυναίκα πως είναι κακοποιημένη και πως τα ίδια τα γεγονότα της προσδίδουν αυτόν τον χαρακτηρισμό. Η άρνηση αυτού του χαρακτηρισμού από τη γυναίκα είναι ένας

τυπικός μηχανισμός, ο οποίος την αποτρέπει από το να προχωρήσει σε οποιαδήποτε ενέργεια (Walker, 1997).

Οι θεραπευτές πρέπει να καταγράφουν τις λεπτομέρειες του επεισοδίου κακοποίησης, να τις τεκμηριώνουν και όπου χρειάζεται να λαμβάνονται έγχρωμες φωτογραφίες από τις πληγές ή τις μελανιές της γυναίκας για την περίπτωση που χρειαστούν αργότερα στο δικαστήριο (Walker, 1997).

Ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να προσεγγίζεται μια γυναίκα κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης από τον θεραπευτή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την επιτυχία της διαδικασίας (Sgarzi & McDevitt, 2003). Η γυναίκα πρέπει να αισθανθεί ότι γίνεται πιστευτή και ότι έχει την κατάλληλη ανταπόκριση και υποστήριξη από τον ειδικό. Αυτό σίγουρα διευκολύνει την ανάρρωσή της από τα τραυματικά γεγονότα που την οδήγησαν να ζητήσει βοήθεια και θα τη βοηθήσει αργότερα να χτίσει μια σχέση εμπιστοσύνης και ασφάλειας με τον ειδικό. Ωστόσο οι θεραπευτές μπορεί να μην έχουν καθαρή άποψη για το είδος και τον τρόπο βοήθειας που θα μπορούσαν να παράσχουν σε γυναίκες που βρίσκονται σε μια τέτοια κατάσταση. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει πλούσια ενημέρωση από τη διεθνή βιβλιογραφία, που περιλαμβάνει τρόπους προσέγγισης και συμπεριφορών που μπορούν να επιστρατεύσουν οι κοινωνικοί λειτουργοί για να αντεπεξέλθουν στο σκοπό τους. Κάποιοι από τους τρόπους αυτούς είναι (Χατζηφωτίου, 2005, Τσίρου, 2011):

- Η διεξαγωγή της συνέντευξης σε ένα ήσυχο ιδιωτικό μέρος, μακριά από το βίαιο σύντροφο και το οικογενειακό περιβάλλον. Σε περίπτωση που τα παιδιά της κακοποιημένης γυναίκας είναι παρόντα επιδιώκεται να τα προσέχει κάποιος άλλος κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.
- Ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να είναι το πρώτο άτομο στο οποίο απευθύνεται η γυναίκα για το πρόβλημά της, οπότε ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να αναγνωρίσει τις εμπειρίες και τις δυσκολίες της κακοποιημένης γυναίκας.
- Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να μάθει εάν η κακοποιημένη γυναίκα έχει άλλες πηγές υποστήριξης όπως φίλους, συναδέλφους κ.α.
- Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να ρωτήσει τη γυναίκα τι σκέπτεται να κάνει, προτού τις εκφράσει τη δική του άποψη
- Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να γνωρίζει πόσο δύσκολο είναι για μια γυναίκα να εγκαταλείψει το σπίτι της
- Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να βεβαιωθεί ότι εξακολουθούν να είναι διαθέσιμες οι τοπικές πηγές βοήθειας για τις οποίες οφείλει να της δώσει πληροφορίες
- Τέλος ο κοινωνικός λειτουργός, πρέπει να είναι προετοιμασμένος ότι η κακοποιημένη γυναίκα μπορεί να επιστρέψει στο βίαιο σύντροφό της.

5.2.3 Ατομική θεραπευτική παρέμβαση στους άνδρες που κακοποιούν

Στόχος των θεραπευτικών προγραμμάτων, που απευθύνονται στους δράστες κακοποίησης είναι να εστιάσουν στη συμπεριφορά του δράστη και να

προσπαθήσουν να αλλάξουν τη συμπεριφορά αυτή και να την αντικαταστήσουν με άλλες (Χατζηφωτίου, 2005). Οι θεραπευτές πρέπει να γνωρίζουν ότι θα δυσκολευτεί προκειμένου να περιγράψει τις λεπτομέρειες ενός επεισοδίου κακοποίησης. Συγκεκριμένα στις συζητήσεις τους οι δράστες εμμένουν στη συμπεριφορά των γυναικών, η οποία προκάλεσε τη βία. Επιδιώκουν να δικαιολογήσουν τη βίαιη συμπεριφορά τους, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους στις λεπτομέρειες του επεισοδίου που τους έκαναν να χάσουν τον έλεγχο των πράξεων τους. Παρατηρείται μάλιστα συχνά το φαινόμενο οι δράστες να δικαιολογούνται λέγοντας πως η γυναίκα «το άξιζε». Άλλοι επιμένουν ότι είναι δικαιολογημένοι γιατί ο ρόλος τους είναι να δώσουν στη γυναίκα ένα μάθημα.

Ο θεραπευτής πρέπει να τονίζει στους δράστες ότι ανεξαρτήτως των αιτιών, η βίαιη συμπεριφορά του έχει τρομερές συνέπειες. Πρέπει, ταυτόχρονα να διδάσκει στον δράστη πώς να ελέγχει τον θυμό του (Walker, 1997) και πώς μπορεί να τον διαχειριστεί με θετικό τρόπο, να αποκτά ευαισθησία για τα αισθήματά του, αλλά και τα αισθήματα των άλλων καθώς επίσης και να αυξάνει την κατανόηση και τον αυτοέλεγχό του (Χατζηφωτίου, 2005).

5.2.4 Θεραπεία σε κακοποιημένες μητέρες

Όταν η βία λαμβάνει χώρα μέσα σε οικογένεια, όπου υπάρχουν παιδιά, είναι αναπόφευκτο ότι δεν επηρεάζεται μόνο η γυναίκα που υφίσταται την κακοποίηση αλλά και το ίδιο το παιδί. Επομένως, η θεραπεία που απευθύνεται σε κακοποιημένες μητέρες πρέπει να στοχεύει στην ψυχική αποκατάσταση τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού. Πολλές φορές όταν κακοποιείται μια μητέρα, υπάρχουν ενδείξεις και για κακοποίηση του παιδιού.

Στόχος των κοινωνικών λειτουργών στην περίπτωση αυτή είναι αρχικά να διασφαλίσουν ένα ασφαλές και ζεστό περιβάλλον, προκειμένου να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη από μέρους των παιδιών και να παρασχεθεί η κατάλληλη βοήθεια (Χατζηφωτίου, 2005).

Στη συνέχεια οι κοινωνικοί λειτουργοί με τη βοήθεια του παιδιού οφείλουν να εντοπίσουν τη φύση του προβλήματος (είδος κακοποίησης) και τη διάθεση των γονέων να βοηθηθούν. Παράλληλα ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να έχει τις κατάλληλες ικανότητες και να γνωρίζει όλες τις πηγές βοήθειας προς τα θύματα (Αγάθωνος & Γεωργοπούλου, 1998).

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον κόσμο της κακοποίησης των παιδιών στην οικογένεια, είναι διπλός. Ο βασικότερος στόχος της θεραπευτικής αντιμετώπισης είναι η παραμονή του παιδιού στην οικογένεια με ασφάλεια. Ωστόσο τις περισσότερες φορές η μόνη θεραπεία μπορεί να είναι η άμεση απομάκρυνση του παιδιού από το επικίνδυνο οικογενειακό περιβάλλον (Χατζηφωτίου, 2005). Έτσι, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού διαμορφώνεται ανάμεσα σε δύο κύριους άξονες. Άλλοτε είναι ρόλος συμβούλου και θεραπευτή σε σχέση με τα πρόσωπα και άλλοτε ασκεί «επιτελικό ρόλο» και καλείται να πάρει αποφάσεις και να κινησει διαδικασίες ανεξάρτητα από την θέληση των προσώπων, πράγμα που προϋποθέτει μια σωστή αρχική διαγνωστική εκτίμηση της όλης οικογενειακής κατάστασης.

Βασικοί στόχοι ενός κοινωνικού λειτουργού, απέναντι στα κακοποιημένα παιδιά, είναι οι παρακάτω (Levin, 1994):

- ü Να νιώσουν τα παιδιά ασφάλεια, στο περιβάλλον όπου βρίσκονται
- ü Να αναπτύξουν μια θετική αυτοεικόνα και μια αλtruιστική συμπεριφορά που δείχνει ενδιαφέρον και σεβασμό προς τους άλλους.
- ü Να μάθουν να επιλύουν τις διαφορές τους με ειρηνικό τρόπο
- ü Να μάθουν να βρίσκουν εναλλακτικές λύσεις στα προβλήματά τους
- ü Να ασκηθούν στη συνεργασία και στη δημοκρατική συμπεριφορά και να αναπτύξουν την εμπιστοσύνη τους προς τους άλλους

Προκειμένου ωστόσο, να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να λάβει υπόψη της ορισμένα χαρακτηριστικά της σκέψης των μικρών παιδιών, σύμφωνα με τη Levin (1994):

1. Έχουν την τάση να σκέφτονται μόνο μια πλευρά ενός ζητήματος
2. Είναι εγωκεντρικά
3. Σκέφτονται απόλυτα.

5.3 Η πρόληψη

Η πρόληψη είναι ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας. Σκοπός των προγραμμάτων πρόληψης είναι να βοηθήσουν τα μέλη της οικογένειας να αποφύγουν ή να αντιμετωπίσουν τυχόν συγκρούσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε βίαιες πράξεις. Σύμφωνα με τον Edwards, η πρόληψη ορίζεται ως η «αποτροπή γεγονότων που προκαλούν αρνητικές συνέπειες». Αφορά αφενός στην ενημέρωση των ατόμων και αφετέρου στη λήψη μέτρων για την εξάλειψη των αιτιών που προκαλούν την εκδήλωση βίας μέσα στην οικογένεια Edwards (1995).

Πιο συγκεκριμένα, πολλά μπορούν να είναι τα επίπεδα δράσης και παρέμβασης που θα μπορούσαν και θα έπρεπε να αναπτυχθούν για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας στην οικογένεια και συγκεκριμένα αυτή κατά των γυναικών όπως εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, σε συνδυασμό με την κάλυψη του νομοθετικού κενού για την ενδοοικογενειακή βία, ώστε να δίνεται έμφαση στην τιμωρία του δράστη και την πολυδιάστατη υποστήριξη του θύματος (Ghez, 2001). Επίσης, αναγκαία είναι η εξειδίκευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται άμεσα στο χειρισμό του προβλήματος, όπως η αστυνομία, οι δικαστικοί, ιατροδικαστικοί και κοινωνικοί λειτουργοί, αλλά και η συνεργασία της πολιτείας με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες έρχονται ίσως πιο εύκολα σε επαφή με τα θύματα. Ακόμη, επιβάλλεται η απόλυτη συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους τοπικούς φορείς και τις υπηρεσίες που θα συμπορευτούν με τις προσπάθειες των ειδικών και θα ισχυροποιήσουν το δίκτυο κοινωνικής φροντίδας στην κοινότητα που θα αγκαλιάσει και βοηθήσει τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Τέλος, η χάραξη κοινωνικών πολιτικών βάσει ενός κεντρικού εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της βίας, σε συνδυασμό με την εγκαθίδρυση ενός εθνικού κέντρου αντεγκληματικής πολιτικής και έρευνας στην χώρα μας, θεωρούνται ως δραστικές λύσεις, προς

την πληρέστερη αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, επισημαίνεται η ανάπτυξη δράσης που αφορά στη χάραξη στρατηγικών παρέμβασης σε επίπεδο κοινότητας. Σχετικά πρόσφατα έχει αναγνωρισθεί από τη διεθνή βιβλιογραφία η σημασία της παρέμβασης και συνεργασίας των κοινοτικών φορέων, τόσο στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων (Gibelman, 1995· Ζαϊμάκης, 2002), όσο και ειδικότερα στην αντιμετώπιση του φαινομένου της οικογενειακής βίας. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το έργο των εξειδικευμένων επαγγελματιών για την αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια (κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων κ.ά.), ολοκληρώνεται μόνο μέσα από την απόλυτη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και τις υπηρεσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Πιο συγκεκριμένα, το σύνολο των ενδιαφερομένων επαγγελματιών και κοινοτικών-κοινωνικών φορέων θα πρέπει να εναρμονίζει τις προσπάθειές του προς την κατάκτηση συγκεκριμένων στόχων, όπως η μείωση της κοινωνικής ανοχής για την οικογενειακή βία, η επίτευξη δομικών και οικονομικών αλλαγών στην κοινότητα και ο προβληματισμός γύρω από έναν επαναπροσδιορισμό της οικογενειακής βίας ως παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Mignon et al., 2002· Mullender, 2002· Wallace, 2002).

Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, επισημαίνεται ότι απαιτείται η συνεργασία όλων των οργανισμών της κοινότητας, όπως κοινωνικές και δικαστικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, σχολεία, συμβουλευτικά κέντρα, επιχειρήσεις, εκκλησιαστικές αρχές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, γυναικείες οργανώσεις, μαζικά μέσα ενημέρωσης και άλλα, για την αλλαγή των στάσεων και την άρση των στερεοτυπικών αντιλήψεων γύρω από τους ρόλους των δύο φύλων, αλλά και για την κατάρριψη των μύθων του βιολογικού ντετερμινισμού που προωθούν θεωρίες γύρω από τη συγκεκριμένη «φύση» γυναικών και ανδρών, οριοθετώντας έτσι αντίστοιχες προσδοκίες από αυτούς. Η οργάνωση και διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για το γεγονός ότι το φύλο δεν είναι «φυσικό» δεδομένο, αλλά σύνθετο κοινωνικό, ιστορικό και πολιτιστικό κατασκεύασμα, και για το ότι γυναίκες και άνδρες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα σε όλους τους τομείς της κοινωνίας μας, αποτελεί ουσιαστική παρεμβατική δράση των φορέων μιας κοινωνίας που θέλει να καταπολεμήσει τις διακρίσεις και τη νομιμοποίηση συμπεριφορών που καταπατούν τα ατομικά δικαιώματα του συνανθρώπου.

Σχετικά με το δεύτερο στόχο, θεωρείται καθοριστικό το γεγονός ότι για τη μείωση των περιστατικών βίας είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν οικονομικά προγράμματα στην κοινότητα, προγράμματα παιδικής φροντίδας και προστασίας αλλά και εκπαιδευτικά σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης ανέργων, τα οποία αφενός θα μειώσουν το άγχος της οικογένειας και θα εξοπλίσουν τα μέλη της απέναντι σε ένα αβέβαιο οικονομικά μέλλον, αφετέρου θα προσφέρουν ασφάλεια και υποστήριξη στα θύματα κακοποίησης. Στην τελευταία περίπτωση, επισημαίνεται ότι τα υψηλά ποσοστά της γυναικείας ανεργίας και η συνεπαγόμενη έλλειψη της οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών, τις καθιστούν αδύναμες στο να αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τη βίαιη σχέση. Ο φόβος για το «πώς θα τα βγάλουν πέρα» και πώς θα αντεπεξέλθουν στις ανάγκες των παιδιών τους τις καθλώνει, με αποτέλεσμα να υπομένουν την κατάσταση για χρόνια. Εάν

λοιπόν υπάρχουν οι κατάλληλες δομές στην κοινότητα που να στηρίζουν τις γυναίκες που βιώνουν σχέσεις κακοποίησης και τα παιδιά τους, οι γυναίκες αυτές θα μπορέσουν να ξεφύγουν από τον «φαύλο κύκλο» της βίας και να ζήσουν οι ίδιες και τα παιδιά τους ως ισότιμα μέλη του κοινωνικού γίνεσθαι, χωρίς να καταπατούνται τα ατομικά τους δικαιώματα. Τέλος, ο τρίτος στόχος θα πρέπει να προσανατολίζεται στην ανάπτυξη μιας εθνικής συναίνεσης στην αποδοχή του γεγονότος ότι η οικογενειακή βία είναι καταστροφική για το άτομο και την κοινωνία, είναι παράνομη, και αφορά στην καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Ο δημιουργικός συνδυασμός των παραπάνω σημείων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η έγκαιρη και σωστή διαμόρφωση των αντιλήψεων γύρω από την ισότητα των φύλων, την επικοινωνία και τους αποδεκτούς τρόπους επίλυσης συγκρούσεων, μπορεί να προλάβει μελλοντικές εκδηλώσεις βίας. Αυτό είναι και το επίκεντρο πολλών προγραμμάτων σε όλο τον κόσμο, που προάγουν την πρόληψη προσπαθώντας να δημιουργήσουν συνθήκες οι οποίες να διευκολύνουν πιο ισότιμες ανθρώπινες σχέσεις, σχέσεις όπου να γίνεται σεβαστός ο συνάνθρωπος και τα δικαιώματά του. Στην προσπάθεια αυτή, η ευθύνη των τοπικών επίσημων και ανεπίσημων φορέων και οργανώσεων είναι ιδιαίτερα μεγάλη.

5.4 Η κοινωνία απέναντι στο πρόβλημα

Το κοινωνικό δίκτυο αφορά στο σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που περιβάλλουν το άτομο και ποικίλει σε μέγεθος, γεωγραφική κατανομή και σύνθεση. Η κοινωνική φροντίδα, αναφέρεται στη συναισθηματική, οικονομική και πρακτική βοήθεια που προσφέρεται ή όχι στο άτομο από το κοινωνικό δίκτυο όπου ανήκει (Gottlieb, 1983). Δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι όλα τα κοινωνικά δίκτυα προσφέρουν υποστήριξη, και ότι παρόλο που τα άτομα συνηθίζουν να κοινωνικοποιούνται με άλλα άτομα αποβλέποντας συχνά στη απολαβή κοινωνικής υποστήριξης, ωστόσο δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται πάντοτε κάτι τέτοιο. Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις που συμβαίνει, μπορεί να μην εκλαμβάνεται πάντα ως βοηθητική δράση από τα άτομα που τη δέχονται. Γι' αυτόν το λόγο, θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπ' όψιν η αξιολόγηση της φροντίδας που προσφέρεται από τους ίδιους τους αποδέκτες της.

Δύο είναι οι κύριες κατευθύνσεις μέτρησης και αξιολόγησης της κοινωνικής φροντίδας: η μέτρηση με βάση τη λειτουργία της και η μέτρηση με βάση τη δομή της (Χαρζηφωτίου, 2005). Η πρώτη κατεύθυνση αφορά στη διερεύνηση της υποκειμενικής εκτίμησης και την αξιολόγηση της παρεχόμενης φροντίδας από τον ίδιο τον αποδέκτη της, ενώ η δεύτερη διερευνά την αντικειμενική καταγραφή της ποσότητας της παρεχόμενης φροντίδας, κυρίως από αυτούς που την παρέχουν. Οι παραπάνω κατευθύνσεις προσφέρουν πολλά στην επιστημονική γνώση και έρευνα γύρω από την ανάλυση των κοινωνικών δικτύων. Ωστόσο, για το σχεδιασμό των προγραμμάτων ενίσχυσης των θυμάτων βίας και την ανάπτυξη προγραμμάτων ευαισθητοποίησης των ατόμων (μελών δικτύων, και εν δυνάμει μονάδων παροχής φροντίδας), προτείνεται η χρήση της πρώτης κατεύθυνσης, που

αξιολογεί την ποιοτική διάσταση της παρεχόμενης φροντίδας, έναντι της ποσοτικής, και τη θεωρεί πιο σημαντική για την ευημερία του ατόμου σε κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες, υπάρχουν και τα άτυπα δίκτυα φροντίδας των οποίων η συμβολή είναι συχνά καθοριστική. Τα άτυπα δίκτυα είναι η ανεπίσημη φροντίδα και βοήθεια που προσφέρει η οικογένεια, οι φίλοι, οι γείτονες ή οι συνάδελφοι, οι εκκλησιαστικές αρχές ή τα ΜΜΕ. Αναλυτικότερα, η οικογένεια και οι φίλοι θεωρούνται τα πιο σημαντικά άτυπα κοινωνικά δίκτυα που αναμένεται να προσφέρουν στήριξη στα άτομα όταν αυτά είναι συναισθηματικά ευάλωτα. Η φροντίδα που παρέχουν μπορεί να πάρει πολλές μορφές. Άλλες φορές έχει υλικό χαρακτήρα, όπως χρηματικές παροχές, παροχή στέγης, βοήθεια με τα ανήλικα παιδιά (Χατζηφωτίου, 2005), και άλλοτε έχει συναισθηματικό περιεχόμενο, όπως ηθική συμπαράσταση, εμπιστοσύνη, ενδιαφέρον για τις εμπειρίες του θύματος και υποστήριξη του ώστε να ξαναβρεί την αυτοεκτίμησή του. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις η φροντίδα περιορίζεται στη μεταβίβαση χρήσιμων πληροφοριών και συμβουλών που βοηθούν στη λύση προβλημάτων ή στην εύρεση περισσότερων εναλλακτικών λύσεων. Συχνά όμως οι ίδιοι οι φορείς της άτυπης φροντίδας (φίλοι, συγγενείς, κ.λ.π.) μπορεί να παίζουν και ανασταλτικό ρόλο στην ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των θυμάτων κακοποίησης; και των επίσημων φορέων (Στασινοπούλου, 1992, Chatzifotiou και Dobash, 2001). Αυτό πολλές φορές συμβαίνει καθώς τα άτομα μπορεί να μην γνωρίζουν εάν υπάρχουν ειδικευμένες υπηρεσίες στην κοινότητα και τι έργο προσφέρουν, και κατά συνέπεια δεν πληροφορούν ή παροτρύνουν τα θύματα βίας να προσεγγίσουν τέτοιες υπηρεσίες. Για το λόγο αυτόν, θα πρέπει να υπάρχουν προγράμματα από την τοπική κοινωνία για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μελών των άτυπων δικτύων, ώστε να γνωρίζουν σε ποιες υπηρεσίες θα μπορούν να παραπέμπουν τα θύματα βίας, αλλά και για την πληροφόρηση των ίδιων των θυμάτων ότι θα ωφεληθούν από την επαφή τους με τις σχετικές υπηρεσίες.

5.5 Αρμόδιοι οργανισμοί – φορείς αντιμετώπισης

Στην Ελλάδα, οι επίσημοι φορείς που ασχολούνται εξειδικευμένα με το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια είναι ακόμη περιορισμένοι (Χατζηφωτίου, 2005). Ωστόσο, την τελευταία πενταετία έχουν γίνει σημαντικά βήματα, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί μια σειρά από εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, έχουν δοθεί χρηματοδοτήσεις για τηλεφωνικές γραμμές SOS, έχει ξεκινήσει η λειτουργία τριών νέων ξενώνων, έχουν διεξαχθεί επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες με θέμα την ενδοοικογενειακή βία, έχουν δημοσιευτεί τα πρώτα εθνικά στατιστικά στοιχεία για την βία κατά των γυναικών, και έχουν λάβει έγκριση χρηματοδότησης και συνεπώς και διεξαγωγής σημαντικά ερευνητικά προγράμματα για την βία.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι αρμόδια για την προώθηση και την πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων σε όλους τους τομείς, πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό. Η Γ.Γ.Ι., για την πληρέστερη ενημέρωση του κοινού, θεωρεί αναγκαίο τον καταμερισμό των υπηρεσιών που παρέχουν τα τμήματα και οι μονάδες της, όπου μπορούν να

απευθύνονται οι πολίτες. Έτσι, λειτουργούν τα τμήματα του γραφείου πληροφόρησης του κοινού, το νομικό τμήμα, το τμήμα εκδόσεων και εκδηλώσεων και το τμήμα διεθνών σχέσεων.

Το κέντρο υποδοχής κακοποιημένων γυναικών στην Αθήνα, είναι άλλος ένας εξειδικευμένος φορέας, στον οποίο συνήθως οι γυναίκες απευθύνονται μετά από χρόνια κακοποίηση, αφενός επειδή δύσκολα βρίσκουν το θάρρος να αντιμετωπίσουν το κοινωνικό κατεστημένο που συχνά αδιαφορεί αλλά και περιφρονεί τα θύματα τέτοιων μορφών βίας, αλλά και επειδή αισθάνονται ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν τους συμπαραστέκονται όπως θα ήθελαν.

Επίσης, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, που λειτουργεί από το 1994, έχει πέντε παραρτήματα σε όλη τη χώρα, και στους βασικούς άξονες δραστηριοτήτων του περιλαμβάνει και την υποστήριξη των γυναικών που υφίστανται κακοποίηση, περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό. Το 2000 οργάνωσε την εκστρατεία ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και των αρμόδιων φορέων για την βία κατά των γυναικών στην οικογένεια, και το 2002 εξέδωσε το «εγχειρίδιο αυτοβοήθειας για τις κακοποιημένες γυναίκες», προκειμένου να βοηθήσει με πρακτικές συμβουλές τις γυναίκες που υφίστανται βία, τόσο κατά την ώρα της κρίσης, όσο και προληπτικά, αλλά και την οργάνωση και ενίσχυση της ζωής τους μετά από τέτοια περιστατικά.

Τέλος, ο τομέας της περιφερειακής οργάνωσης αποτελεί έναν χώρο με πολλές δυνατότητες ανάπτυξης προγραμμάτων και δράσεων για την ισότητα και την κατάργηση των διακρίσεων, καθώς από το 1983 λειτουργούν νομαρχιακές επιτροπές ισότητας στις κατά τόπους νομαρχίες. Πιο συγκεκριμένα, με το προεδρικό διάταγμα 370/1989, θεσμοθετήθηκαν τόσο τα νομαρχιακά γραφεία ισότητας σε κάθε νομαρχία όσο και οι νομαρχιακές επιτροπές ισότητας. Επίσης, κάθε νομάρχης είναι αρμόδιος για τη συγκρότηση των επιτροπών με εκπροσώπους κρατικών, τοπικών, μαζικών φορέων και γυναικείων οργανώσεων. Το 1998, εξάλλου, ξεκίνησε η λειτουργία περιφερειακών κέντρων ισότητας σε κάθε περιφέρεια της χώρας με σκοπό την προώθηση και υλοποίηση της ισότητας των φύλων σε τοπικό επίπεδο.

5.6 Νομική αντιμετώπιση στην Ελλάδα

Το 2006 ψηφίστηκε στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, ο νόμος 3500/2006- ΦΕΚ 232/Α/24.10.2006, για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις, ο οποίος αποτελείται από 28 άρθρα.

Με τον παρόντα νόμο επέρχεται μια τομή στην μέχρι σήμερα ακολουθούμενη αντεγκληματική πολιτική στο συγκεκριμένο νομοθετικό πεδίο, καθώς οι διατάξεις του εμφορούνται από μια εντελώς διαφορετική φιλοσοφία: εκείνη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο νόμος αυτός φιλοδοξεί να συστρατεύσει όλους τους φορείς της Πολιτείας σε μια προσπάθεια να αντιμετωπισθούν αυστηρά και αποφασιστικά τα ακραία φαινόμενα αυταρχισμού και αυθαιρεσίας μέσα στην ελληνική οικογένεια. Σε μια προσπάθεια να προστατευθούν αποτελεσματικά τα θύματα της ενδοοικογενειακής βαρβαρότητας. Να ακουσθούν καθαρά οι μέχρι σήμερα

σιωπηλοί μάρτυρες μιας, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατ' όνομα μόνο οικογενειακής ζωής (Μηλιώνη, 2008).

Αναλυτικότερα βασικές επιδιώξεις του νόμου είναι : α) η περιφρούρηση της σωματικής ακεραιότητας, της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας και της αυτοδιάθεσης του ατόμου εντός των οικογενειακών τειχών β) η προστασία της σωματικής αλλά και της ψυχικής υγείας του παιδιού γ) η οριοθέτηση ενός υγιούς οικογενειακού περιβάλλοντος.

Ο σχεδιασμός του νόμου αποσκοπεί τόσο στην «συμβολική» του λειτουργία απαξιώνοντας κάθε μορφή βίας που ασκείται μέσα στην οικογένεια, όσο και στην παιδαγωγική. Τα ατομικά δικαιώματα δεν σταματούν μπροστά στο κατώφλι της οικογένειας, η οικογένεια δηλαδή δεν μπορεί να είναι ο τόπος όπου καταπατά κανείς ελεύθερα, ακώλυτα και ατιμώρητα κάθε ανθρώπινη ελευθερία, συνταγματικά κατοχυρωμένη. Επιπλέον αποσκοπεί στην κάλυψη, όπως αναφέρθηκε παραπάνω των νομοθετικών κενών με : πρώτον να εκσυγχρονίσει το κατασταλτικό οπλοστάσιο της Πολιτείας και δεύτερον να τονώσει την στο συγκεκριμένο πεδίο, ενισχύοντας την νομική θέση των θυμάτων και δι' αυτών την κοινωνική συνοχή της οικογένειας.

Σύμφωνα με τις ποινικές διατάξεις του νόμου το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους. Σε περίπτωση που η πράξη είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

Σε περίπτωση που η πράξη τελεσθεί σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους (Μπεχλιβάνη, 2007).

Επίσης αν η πράξη συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

Σύμφωνα επίσης με το άρθρο 7 του παρόντος νόμου, το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος με βία ή απειλή να πράξει κάτι, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του. Το μέλος επίσης της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόπο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση (Μπεχλιβάνη, 2007).

Για τη συναισθηματική-ψυχολογική και σεξουαλική κακοποίηση, ο νόμος προβλέπει ότι το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών. Παράλληλα ο νόμος τιμωρεί και όσους, ενώ γνωρίζουν την εκδήλωση

κακοποίησης μέσα στην οικογένεια δεν αναφέρουν τίποτε στις αρχές, επειδή απειλούνται από τον δράστη, δεδομένου ότι το άρθρο 10 προβλέπει: *Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειας του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.*

Οι προβλεπόμενες από τον νόμο ποινικές κυρώσεις είναι γενικά αυστηρότερες, δεδομένου ότι, εάν συγκριθούν τα ενδοοικογενειακά εγκλήματα με τις αντίστοιχες ποινικές υποστάσεις του Π.Κ., είναι σαφές ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερη απαξία. Το γεγονός δηλαδή ότι η βία ασκείται σε βάρος ανθρώπων που μένουν υπό την ίδια στέγη με τον δράστη δεν καθιστά την πράξη λιγότερο, αλλά αντίθετα περισσότερο απεχθή. Βασικός στόχος του νόμου είναι και η ενεργή κοινωνική προστασία, στήριξη και συμπαράσταση στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Ως προς τούτο, προβλέπεται η υποχρέωση της αστυνομίας να ενημερώνει το θύμα για τις δυνατότητες παροχής σε αυτό πλήρους ηθικής και της αναγκαίας υλικής συμπαράστασης από τους υφιστάμενους Προνοιακούς και Κοινωνικούς φορείς της Πολιτείας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι φορείς αυτοί αναλαμβάνουν την κοινωνική στήριξη των κακοποιημένων γυναικών μέσα στην οικογένεια με τηλεφωνική γραμμή άμεσης κοινωνικής βοήθειας, κέντρα κοινωνικής στήριξης, συμβουλευτικούς σταθμούς, ξενώνες φιλοξενίας, υπηρεσία διαχείρισης κρίσεων (Μηλιώνη, 2008).

Προβλέπεται, επίσης, η δυνατότητα επιβολής από το δικαστήριο συγκεκριμένων περιοριστικών όρων (π.χ. απομάκρυνση του υπαιτίου από την οικογενειακή κατοικία, απαγόρευση προσέγγισης στον χώρο κατοικίας ή εργασίας του θύματος κ.α.) με σκοπό την άμεση προστασία του θύματος και των άλλων μελών της οικογένειας από τον βιαιοπραγούντα δράστη (Αλεξιάδη, 2006). Απαγορεύεται (θεσπίζεται μάλιστα και σχετικό ποινικό αδίκημα) η δημοσιοποίηση των στοιχείων του δράστη και του θύματος κατά το στάδιο της προδικασίας, ώστε να αποτραπεί ο στιγματισμός της οικογένειας (και ιδιαίτερα των παιδιών) στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Επίσης θεσπίζεται η ανωμοτί εξέταση των μελών της οικογένειας ως μαρτύρων στην ποινική δίκη. Παρέχεται ακόμη η απαλλαγή του θύματος ενδοοικογενειακής βίας από τα δικαστικά έξοδα, για τις άμεσα απαιτούμενες νομικές διαδικασίες, εφόσον το θύμα βρίσκεται σε αδυναμία να κινήσει τις προβλεπόμενες διαδικασίες για την προστασία του (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Προστασίας του Πολίτη, 2010).

Σύμφωνα επίσης με το νέο νόμο η ποινική δίωξη για τα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ασκείται αυτεπαγγέλτως και όχι κατ' έγκλησιν. Εάν δεν τελεσφορήσει η ποινική διαμεσολάβηση, ακολουθείται η αυτόφωρη διαδικασία, οπότε ο δράστης καλείται να άρει ή να αποκαταστήσει τις συνέπειες της βίβανουσης πράξης του.

Ορίζεται επίσης το ελάχιστο ποσό για τη χρηματική ικανοποίηση του θύματος, λόγω ηθικής βλάβης, το οποίο ανέρχεται σε € 1.000.

Τέλος με τα άρθρα του νόμου, 11, 12 και 13 θεσπίζεται ένας νέος θεσμός, ο θεσμός της ποινικής διαμεσολαβήσεως. Ο συγκεκριμένος θεσμός

θεσμοθετήθηκε σε συμμόρφωση της χώρας μας προς την απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 15.3.2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, το 10 άρθρο της οποίας επέβαλλε στα κράτη-μέλη την προώθηση της διαμεσολαβήσεως σε ποινικές υποθέσεις το αργότερο μέχρι τις 22.3.2006 (Δημόπουλος, 2006).

Ο συγκεκριμένος νόμος επιφέρει κάποιες νέες πολύ σημαντικές τομές. Για πρώτη φορά, αποδοκιμάζεται ρητά η σωματική βία σε βάρος ανηλίκων ως μέσο σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής τους. Στο νόμο ορίζεται ρητά ότι η άσκηση της βίας αυτής μπορεί πλέον να οδηγήσει στην ολική ή μερική αφαίρεση από τον βιαιοπραγούντα γονέα της γονικής μέριμνας. Η χώρα μας εναρμονίζεται έτσι με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και με τη δημόσια θέση του Συνηγόρου του Πολίτη. Για πρώτη φορά, τα πλημμελήματα της απλής και της επαναλαμβανόμενης όλης ελαφριάς σωματικής βλάβης, της απειλής και της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας που τελούνται εντός της οικογένειας τιμωρούνται ως αυτεπαγγέλτως διωκόμενα εγκλήματα. Για την αποτελεσματικότερη προστασία των θυμάτων ορίζεται επί πλέον ότι στα εγκλήματα αυτά θα εφαρμόζεται εφεξής υποχρεωτικά η διαδικασία των επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενων εγκλημάτων. Για πρώτη φορά, διευρύνεται η έννοια του θύματος (και αντίστοιχα η έννοια του κατά το Αστικό Δίκαιο παθόντος), αφού αναγνωρίζεται ευθέως ότι θύμα δεν είναι μόνον ο καθ' ου αμέσως ασκείται η βία, αλλ' ότι η συμπεριφορά αυτή έχει σοβαρές επιπτώσεις και στον ψυχικό κόσμο του ανηλίκου που είναι μάρτυς της βίας. Ως θύμα λοιπόν της ενδοοικογενειακής βίας αναγνωρίζεται και ο ανήλικος, ενώπιον του οποίου αυτή τελείται. Εξάλλου, με τον νέο νόμο θεσπίζονται νέες εγκληματικές συμπεριφορές, που μέχρι σήμερα δεν θεωρούνταν καν αξιόποινες πράξεις σε ενδοοικογενειακό επίπεδο. Όπως, τιμωρείται με ιδιαίτερη αυστηρότητα η ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη σε όλες τις μορφές της όταν τελείται ενώπιον ανηλίκου, η οποία, όπως είπαμε, συμβάλλει ώστε ο ανήλικος να αναπαράγει αργότερα τα ίδια πρότυπα βίαιης συμπεριφοράς και στην δική του οικογένεια.

5.7 Ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Οι αρχές άσκησης του επαγγέλματος που πρέπει να καθοδηγούν τους κοινωνικούς λειτουργούς όταν ξεκινούν μια ομάδα γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση, θα πρέπει να είναι πολύ ξεκάθαρες (Χατζηφωτίου, 2005). Έτσι, οι συντονιστές θα πρέπει από την αρχή να εκδηλώνουν απόλυτο σεβασμό προς τις γυναίκες-μέλη. Αυτό επιτυγχάνεται πιο εύκολα μέσα από τις παρακάτω συμπεριφορές: πρώτον, ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να αφήνει την κάθε γυναίκα να πει την ιστορία της και να την ενθαρρύνει για να «κατονομάζει και να περιγράφει τον κόσμο (της)». Δεύτερον, να πιστέψει τις γυναίκες, τις ιστορίες τους, και όλα όσα αντιλαμβάνονται οι ίδιες σαν πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, να δεχτεί την παρουσίαση της κατάστασής τους σαν «κάτι πολύ φυσικό» και να μην υποθέτει ότι οι γυναίκες έχουν αναγκαστικά χαμηλή αυτοεκτίμηση. Τρίτον, ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να διευκολύνει τη γυναίκα στη διαδικασία αύξησης της αυτογνωσίας που μπορεί να έχει. Αυτό μπορεί να γίνεται με τους εξής χειρισμούς: να επιβεβαιώνουν τόσο τις πραγματικές όσο και τις πιθανές ικανότητες και

δυνάμεις των γυναικών, με έμφαση στο «πώς έχουν καταφέρει να επιβιώσουν μέχρι τώρα» και επίσης να χρησιμοποιούν τις προσωπικές τους ιστορίες τους και τη δική τους «γνώση της ζωής τους» σαν ένα φυσικό μέσο αυτογνωσίας και βοήθειας. Να τις βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τον καταπιεστή τους στο πλαίσιο της ομάδας και να αναγνωρίσουν ότι αυτός προκάλεσε την αρνητική εικόνα και εκτίμηση για τον εαυτό τους. Να βοηθήσουν τις γυναίκες να αναγνωρίσουν τις κοινές κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές διαστάσεις των καταστάσεών τους, και να καταλάβουν ότι μπορούν να πάρουν την ζωή τους στα χέρια τους. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να τις ενημερώνουν για τις ποικίλες εναλλακτικές λύσεις που τους προσφέρονται, συμπεριλαμβανομένου κάποιου είδους κοινωνικής δράσης, ωστόσο θα πρέπει να τονίζουν ότι η επιλογή παραμένει στις γυναίκες.

Έτσι, η δεύτερη αρχή, η οποία προέρχεται από την πρώτη, είναι ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να βασίζονται όλη την παρέμβασή τους στην αυτοδιάθεση των μελών της ομάδας. Προϋπόθεση για αυτό είναι η ένδειξη εμπιστοσύνης των κοινωνικών λειτουργών προς τα μέλη. Ένας τρόπος για να δείξουν την εμπιστοσύνη τους είναι η δημιουργία ενός συστήματος αλληλοβοήθειας των μελών. Από τις πρώτες συνεδρίες της ομάδας, και καθώς οι γυναίκες λένε την ιστορία τους, κάθε γυναίκα συνειδητοποιεί ότι το να ακούει την ιστορία των άλλων γυναικών την κάνει να αισθάνεται λιγότερο μόνη και κάπως καλύτερα όσον αφορά τον εαυτό της. Όταν οι κοινωνικοί λειτουργοί αναγνωρίσουν ότι στην πραγματικότητα οι γυναίκες είναι οι ειδικοί για να βοηθούν η μία την άλλη, η πορεία της κινητοποίησης και υποστήριξης των ικανοτήτων και των δυνάμεων μπορεί να ξεκινήσει.

Η αυτοδιάθεση επίσης προϋποθέτει ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί δέχονται ό,τι οι γυναίκες θέλουν. Όπως η Rapp (1992) δηλώνει κατηγορηματικά: «Εάν αυτοδιάθεση του εξυπηρετούμενου σημαίνει το να τον παίρνουν στα σοβαρά, τότε αναλογικά, τα αιτήματα του εξυπηρετούμενου θα πρέπει να θεωρούνται απολύτως ανώτερα». Αυτό μπορεί να προκαλέσει προβλήματα για τους κοινωνικούς λειτουργούς π.χ. εάν η γυναίκα-μέλος μιας ομάδας επιλέγει να μένει με έναν σύντροφο που την κακοποιεί, τότε ο κοινωνικός λειτουργός δεν έχει το δικαίωμα να το αρνηθεί. Οι τρόποι προσέγγισης μιας τέτοιας περίπτωσης από την πλευρά του κοινωνικού λειτουργού, σχετίζονται με την Αμφισβήτηση, τη Συζήτηση και την Αντιμετώπιση του θέματος, σε συνεργασία με τη γυναίκα. Αντίθετα, ο κοινωνικός λειτουργός δεν νομιμοποιείται να δηλώνει ότι ξέρει ποιο είναι το καλύτερο για τη συγκεκριμένη γυναίκα.

Το ότι εργάζεται με την ομάδα στο σύνολο της, δεν σημαίνει ότι ο κοινωνικός λειτουργός δεν αντιμετωπίζει και την κάθε γυναίκα-μέλος ξεχωριστά. Κατά συνέπεια, η δουλειά του θα πρέπει να καθοδηγείται και από μια τρίτη αρχή, αυτή της εξατομίκευσης. Μια εκσυγχρονισμένη και λειτουργική ερμηνεία της αρχής αυτής, εστιάζεται στις δυνάμεις, τις ικανότητες και την ενδυνάμωση των ατόμων, και προϋποθέτει ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί αποφεύγουν να προδικάζουν λύσεις και στόχους και να «ομογενοποιούν τους εξυπηρετούμενούς τους» (Rapp, 1992). Η εξατομίκευση, επίσης, σημαίνει ότι η εξέλιξη της λειτουργίας της ομάδας και η διάρκειά της πρέπει να αποφασιστεί από τις γυναίκες. Επιπλέον, η κάθε γυναίκα-μέλος χωριστά μπορεί να ζητήσει το τέλος της συμμετοχής της στην ομάδα, εάν κρίνει ότι δεν έχει επιτύχει τους στόχους που είχε θέσει για τον εαυτό της και δεν πιστεύει

πλέον ότι η ομάδα μπορεί να τη βοηθήσει περισσότερο. Η εξατομίκευση, ακόμα, προϋποθέτει ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί αρνούνται τις ετικέτες όπως «κακοποιημένη γυναίκα» και «ομάδα κακοποιημένων γυναικών», κάτι που θα σήμαινε ότι οι γυναίκες δεν αντιμετωπίζονται σαν ολοκληρωμένα άτομα αλλά απλώς σαν θύματα. Το θέμα είναι να αρνηθούν την εκδοχή της παθητικότητας, που εισάγει η ετικέτα του «θύματος», χωρίς όμως και να απορρίπτουν το γεγονός της θυματοποίησης- καταπίεσης. Σκοπός των κοινωνικών λειτουργών είναι να βλέπουν πάντα τις γυναίκες ως ενεργά υποκείμενα και όχι ως παθητικά αντικείμενα. Έτσι, η αναφορά στα μέλη της ομάδας ως «γυναίκες που έχουν επιβιώσει από την κακοποίηση των συντρόφων τους», τους προσφέρει μια ευκαιρία να ανακτήσουν εν μέρει τον έλεγχο της ζωής τους, αναγνωρίζοντας την κακοποίηση σαν κάτι που έχουν βιώσει, και έχουν επιβιώσει μέσα από αυτό. Οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν θα πρέπει να ξεχνούν ότι οι γυναίκες που έχουν κακοποιηθεί «πάνω απ' όλα είναι ανθρώπινες οντότητες με το ίδιο δυναμικό και τις ίδιες φιλοδοξίες όπως οποιοσδήποτε άλλος». Σε αντίθετη περίπτωση, οι ίδιοι ουσιαστικά τις κακοποιούν περισσότερο» (Breton, 1990).

Αντιμετωπίζοντας τις γυναίκες σαν ανθρώπινες οντότητες, οι κοινωνικοί λειτουργοί προάγουν μια ομάδα με περιεχόμενο, όπου, με προγράμματα ενθάρρυνσης και ενδυνάμωσης, οι γυναίκες μπορούν να αποδείξουν και να μοιραστούν τις ιδιαίτερες δυνάμεις τους, να προβάλουν τα ταλέντα τους και να αναγνωρίσουν τις δυνατότητές τους, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητάς τους να συναισθάνονται, να φροντίζουν και να παρηγορούν η μία την άλλη και να εφαρμόζουν και να αναπτύσσουν τις ικανότητές τους. Όμως, όπως όλες οι ανθρώπινες οντότητες, έτσι και οι γυναίκες αυτές χρειάζονται δίκτυα συνεχούς υποστήριξης, όχι μόνο για να αποδεχτούν τις υπάρχουσες δυνάμεις τους και να διατηρήσουν τις αλλαγές που έχουν επιτύχει, αλλά επίσης για να αναπτύξουν ενδεχομένως καινούργιες δυνάμεις και να συνεχίσουν να κάνουν αλλαγές στη ζωή τους. Παρόλο που γυναίκες, οι οποίες έχουν υποστεί κακοποίηση συνήθως χρειάζονται την υποστήριξη μιας ομάδα αλληλοβοήθειας της οποίας να ηγείται ένας ειδικός για μια σχετικά μεγάλη χρονική περίοδο, η συνεργασία τους με την ομάδα και τους κοινωνικούς λειτουργούς μπορεί να σταματήσει. Στην περίπτωση αυτή, οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να εγγυηθούν την υποστήριξή τους μεμονωμένα στις γυναίκες.

Επομένως, η τελευταία αρχή είναι η μεγαλύτερη δυνατή χρήση της άτυπης φροντίδας στην κοινότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί αντιλαμβάνονται την κοινότητα σαν μέσο βοήθειας (Sullivan, 1992), αναγνωρίζοντας άτυπους βοηθούς και πηγές βοήθειας, όπως κέντρα ψυχαγωγίας, βιβλιοθήκες και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες, ενημερώνοντας τις γυναίκες σχετικά και φέρνοντάς τις σε επαφή μαζί τους αν οι ίδιες το επιθυμούν. Η αρχή αυτή, επίσης, απαιτεί οι κοινωνικοί λειτουργοί να μεγιστοποιούν την υποστήριξη των γυναικών μέσα στην κοινότητα, μεταβάλλοντας υπάρχουσες δομές ή δημιουργώντας νέες για να γίνουν κατανοητές οι ανάγκες των μελών. Όπου τα άτυπα δίκτυα φροντίδας είναι ανύπαρκτα, οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να ενθαρρύνουν τα μέλη της ομάδας να δουν τον εαυτό τους σαν τον πρώτο κρίκο σε ένα νέο υποστηρικτικό σύστημα, που θα υπάρχει εντός της ομάδας και θα συνεχίσει να υπάρχει και όταν θα φύγουν από την ομάδα (Breton, 1990). Τέλος, οι κοινωνικοί λειτουργοί θα χρειαστεί να

δημιουργήσουν πυρήνες συνεργασίας στην κοινότητα (Breton, 1994). Αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες της κοινότητας και αποδεχόμενοι τη συνεργασία με τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα της κοινότητας, οι κοινωνικοί λειτουργοί ενισχύουν την αντίληψη των γυναικών ότι είναι όχι μόνο μέλη μιας ομάδας αλλά και μέλη μιας κοινότητας και διευκολύνουν έτσι περισσότερο την ενσωμάτωσή τους σε αυτή.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει επίσης να είναι προετοιμασμένοι (συναισθηματικά και διανοητικά) να συγκεντρωθούν σε θέματα που συχνά προκύπτουν σε ομάδες γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση. Ένας σημαντικός παράγοντας όπου πρέπει να δώσουν έμφαση από την αρχή είναι εκείνος της ισχύος. Για παράδειγμα, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέλη θα χειρίζονται τις καταστάσεις τους και θα περιμένουν να τις μοιραστούν με τις υπόλοιπες γυναίκες της ομάδας, δημιουργείται η θετική ενέργεια που χρειάζεται η ομάδα για να αλληλεπιδράσει. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να θεωρούν ότι κάθε γυναίκα έχει κάποια δύναμη και ότι οι όλες οι γυναίκες μαζί έχουν μεγαλύτερη δύναμη. Ξεκινώντας από μια αξιωματική θέση που προϋποθέτει ότι οι γυναίκες ήδη έχουν δυνάμεις μέσα τους, ανοίγεται ο δρόμος για να αναγνωρίσουν τις επιλογές τις οποίες κάνουν και να κινηθούν προς διαφορετικές επιλογές, εάν το θελήσουν.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η ασφάλεια που χρειάζεται να διατηρείται στο προσκήνιο της ομάδας. Ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να το προσεγγίζουν οι κοινωνικοί λειτουργοί, είναι ότι κάθε γυναίκα είναι υπεύθυνη για την ασφάλειά της και για αυτή των παιδιών της, πράγμα που επίσης προϋποθέτει ότι κάθε γυναίκα είναι ικανή και αυτάρκης. Από το θέμα της ασφάλειας προκύπτει και η διερεύνηση για τις πιθανές πηγές βοήθειας στην κοινότητα στην οποία ζουν. Αυτές οι πηγές περιλαμβάνουν τη γνώση του νομικού συστήματος, το ρόλο της αστυνομίας και των ιατρικών και άλλων υπηρεσιών κ.λ.π. Οι γυναίκες στην ομάδα έχουν τη δυνατότητα να μοιραστούν τις εμπειρίες τους για τις διαθέσιμες πηγές και να επιδιώξουν την άσκηση του δικαιώματός τους για νομική προστασία και για πρόσβαση σε πηγές βοήθειας της κοινότητας. Επίσης, η ενημέρωση γύρω από θέματα της επάρκειας των υπηρεσιών που προσφέρονται και των πολιτισμικών και κοινωνικών προκαταλήψεων που επηρεάζουν τη στάση της αστυνομίας, των γιατρών και άλλων λειτουργών, μπορεί να είναι κάποια από τα σχετικά θέματα προς συζήτηση στην ομάδα.

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παροχή εξωτερικής βοήθειας μαζί με τη δυναμική της «εσωτερικής δύναμης» αποτελεί το μοτίβο ή το κυρίαρχο θέμα που επανέρχεται κατά τη διάρκεια λειτουργίας μιας τέτοιας ομάδας. Για παράδειγμα, η Miller (1991) πιστεύει ότι οι γυναίκες έχουν την ικανότητα και τη δύναμη να «χρησιμοποιούν τη δύναμη της μιας για να βοηθήσουν την άλλη, ώστε να αυξηθούν οι ικανότητες, η αποδοτικότητα και η ικανότητα της καθεμιάς να δρα». Το σύστημα αλληλοβοήθειας που αναπτύσσεται στην ομάδα και στηρίζεται στις έννοιες της αποδοχής και του σεβασμού ενθαρρύνει και στηρίζει αυτή τη δύναμη ή ικανότητα συσχέτισης των γυναικών. Επίσης, τα θέματα που συζητιούνται στην ομάδα συχνά δημιουργούν έναν φανταστικό καθρέπτη στον οποίο κάθε γυναίκα βλέπει μέρη του εαυτού της ή της κατάστασής της. Είναι βέβαιο πως αποκτάται νέα γνώση κάθε φορά που η ομάδα συζητάει ένα από τα θέματα που έχουν επιλεγεί. Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών - συντονιστών είναι να καθοδηγήσουν προς αυτά τα

θέματα, να τα ορίσουν, να τα επανεισαγάγουν όταν χρειάζεται, να προσθέσουν πληροφορίες που μπορεί να είναι χρήσιμες, να τα επεκτείνουν και να τα συνδέσουν. Για παράδειγμα, όταν οι γυναίκες μιλάνε σχετικά με το πόσο σκληρά έχουν προσπαθήσει να κάνουν τους συζύγους τους να αλλάξουν, οι συντονιστές θα πρέπει να τους υπενθυμίζουν ότι δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται στην αλλαγή του άλλου, αφού σε προηγούμενο σημείο της συζήτησης είχαν συμφωνήσει ότι κανένας δεν μπορεί να αλλάξει κάποιον άλλον. Αυτή η παρέμβαση των συντονιστών είναι ιδιαίτερα βοηθητική, αφού συγκρατούν και προκαλούν τις γυναίκες να κοιτάξουν προς μια κατεύθυνση στην οποία θα έχουν περισσότερο προσωπικό έλεγχο και επιλογές.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αποτελεί γεγονός, ότι η οικογένεια στην Ελλάδα αποτελεί έναν ισχυρό κοινωνικοπολιτικό θεσμό, του οποίου όμως οι δεσμοί έχουν χαλαρώσει και κάνουν ορατό το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Υπάρχει ωστόσο ο κίνδυνος, της υποεκτίμησης του φαινομένου, καθώς ένα τέτοιο φαινόμενο ανήκει στη σφαίρα των θεμάτων εκείνων που συνηθίζονται να θεωρούνται ως «ιδιωτικά θέματα». Ακόμα και σήμερα, οι γυναίκες δυσκολεύονται να αποκαλύψουν τις εμπειρίες της κακοποίησής τους μέσα στην ίδια τους την οικογένεια. Επίσης υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα συνειδητοποίησης του προβλήματος της βίας και έτσι πολλές φορές υπάρχουν διαφορετικές εκτιμήσεις της ίδιας της θυματοποίησης καθώς και διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας στην κατανόηση και τον χειρισμό τέτοιων επεισοδίων.

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσης εργασίας κατέδειξε την πολυπλοκότητα του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και την αναγκαιότητα ύπαρξης εξατομικευμένης βοήθειας για το κάθε μέλος.

Σε γενικές γραμμές, αξίζει να ειπωθεί ότι η ενδοοικογενειακή βία πρέπει να αναγνωρίζεται από τη νομοθεσία ως έγκλημα και ως τέτοιο πρέπει να καταχωρείται. Έτσι σε συνεργασία με τις αρμόδιες αστυνομικές και δικαστικές αρχές, τα νοσοκομεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες θα πρέπει να καταγράφονται όλα τα περιστατικά κακοποίησης κατά των γυναικών. Παράλληλα πρέπει να ενισχύεται η αναζήτηση τρόπων για την ανίχνευση των πιθανών προγνωστικών δεικτών εκδήλωσης βίαιων συμπεριφορών, προκειμένου να υπάρξει όσο το δυνατόν αναλυτικότερη περιγραφή της ενδοοικογενειακής βίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1.1 Σημαντικότητα της έρευνας

Συχνά ακούμε περιστατικά κακοποίησης γυναικών από το σύζυγό τους, που μπορεί να κρατούν για χρόνια ή και για ολόκληρη τη ζωή τους. Πολλοί από εμάς αναρωτιούνται «Γιατί αυτές οι γυναίκες παραμένουν στο γάμο τους ύστερα από την κακοποίηση που επιδέχονται;» Αναφέρονται διάφορες απόψεις, ποιες όμως είναι οι πραγματικές; Εμείς μέσα από αυτή τη μελέτη, σκοπό έχουμε να διερευνήσουμε τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους. Το δείγμα μας ήταν οι φοιτητές/τριες τριών τελευταίων εξαμήνων της Κοινωνικής Εργασίας Πατρών οι οποίοι είναι πιο ενημερωμένοι σε σύγκριση με τα μικρότερα εξάμηνα ως προς το θέμα της κακοποίησης. Η παρούσα έρευνα καθίσταται σημαντική διότι αφενός μεν διερευνά τις γνώσεις των σπουδαστών του τμήματος Κοινωνικής εργασίας γύρω από θέματα κακοποίησης, φαινόμενο το οποίο συνδέεται με το επάγγελμά τους και αφετέρου διερευνά εάν γνωρίζουν οι σπουδαστές τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντεπεξέλθουν σε ανάλογα περιστατικά. Με τον τρόπο αυτό πραγματοποιείται μια σύντομη αξιολόγηση του προγράμματος σπουδών του τμήματος γύρω από το θέμα της κακοποίησης.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι να διερευνήσει τα αίτια που οδηγούν τους άνδρες στην κακοποίηση των γυναικών τους. Συγκεκριμένα μελετώνται οι απόψεις των φοιτητών έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου, του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, προκειμένου να διεξαχθούν αποτελέσματα από την ευαίσθητη αυτή ομάδα πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Πιο αναλυτικά επιχειρείται να διερευνηθεί η γνώση των σπουδαστών αναφορικά με το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους στο γάμο, τις μορφές κακοποίησης, την έκταση του φαινομένου αλλά και την ύπαρξη υποστηρικτικών φορέων. Παράλληλα διερευνάται η γνώση τους για τα αίτια της κακοποίησης, αλλά και για τους μύθους που υπάρχουν. Τέλος διερευνάται η ύπαρξη από μέρους των σπουδαστών ανάλογων εμπειριών από το κοντινό τους περιβάλλον, προκειμένου να μελετηθεί η επαρκής γνώση τους για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων.

Ως επιμέρους στόχοι ορίζονται οι ακόλουθοι:

1. Η διερεύνηση του φαινομένου της κακοποίησης, αναφορικά με τις μορφές της, την έκτασή της αλλά και τους φορείς υποστήριξης.
2. Η μελέτη των αιτιών που οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων προς τις γυναίκες τους

3. Η καταγραφή των μύθων που έχουν δημιουργηθεί γύρω από το φαινόμενο της κακοποίησης.
4. Η καταγραφή εμπειριών από το κοντινό περιβάλλον των σπουδαστών έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου, του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας είναι:

1. Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, μπορούν να αναγνωρίσουν τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους.
2. Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, είναι ενήμεροι για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και για τους τρόπους αντιμετώπισής του.
3. Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, είναι ενήμεροι για τη μυθολογία της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Είδος έρευνας

Το είδος της έρευνας που θα ακολουθήσουμε είναι η ποσοτική διότι βασικό χαρακτηριστικό της ποσοτικής έρευνας είναι να προσεγγίζει μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε σύντομο χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με το θέμα μας, μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε τις απόψεις των σπουδαστών/τριών ΣΤ' Ζ' και Η' εξαμήνου του τμήματος της Κοινωνικής εργασίας Πατρών ως προς τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους. Η ποσοτική έρευνα είναι αυτή που χρησιμοποιούνται στατιστικά μοντέλα για να αναλυθούν τα αποτελέσματα της και γίνεται κυρίως με το ερωτηματολόγιο. (Κυριαζή Ν., 2005)

2.2 Μέθοδος έρευνας

Η Μέθοδος της έρευνας σχετίζεται με το τι θέλουμε να μελετήσουμε. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η μέθοδος που θα ακολουθήσουμε είναι «η μέθοδος επισκόπησης», κατά την οποία καταγράφονται κυρίως με ποσοτικά δεδομένα διάφορα μέτρα, στάσεις, απόψεις και συμπεριφορές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε τις απόψεις των φοιτητών του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας. (Κυριαζή Ν., 2005)

2.3 Πληθυσμός

Ο ορισμός πληθυσμού είναι από τα σοβαρότερα προβλήματα στην έρευνα. Ο πληθυσμός αποτελείται από όλους τους δυνητικούς ερωτώμενους, οι οποίοι θεωρούνται κατάλληλοι για να συμμετάσχουν στην έρευνα (Αθανασίου, 2000). Στη συγκεκριμένη έρευνα ο πληθυσμός αποτελείται από τους 195 σπουδαστές του έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου του τμήματος Κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας.

2.4 Δείγμα

Ένα αναπόσπαστο κομμάτι της δειγματοληψίας είναι ο καθορισμός του μεγέθους του δείγματος που πρέπει να χρησιμοποιηθεί (Αθανασίου, 2000). Στη συγκεκριμένη έρευνα το δείγμα αποτελείται από 80 σπουδαστές του έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου του τμήματος Κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας.

Το πλαίσιο δείγματος (sampling frame) είναι οι κατάλογοι εκείνοι που περιλαμβάνουν όλους τους δυνητικούς ερωτώμενους από όπου θα επιλεγεί το δείγμα (Αθανασίου, 2000). Στη συγκεκριμένη έρευνα το πλαίσιο δείγματος

αποτελεί ο κατάλογος των φοιτητών του έκτου έβδομου και όγδοου εξαμήνου του τμήματος Κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας.

Η μονάδα δειγματοληψίας είναι η βασική μονάδα (πχ επιχείρηση, νοικοκυριό, οργανισμός) που περιέχει τα στοιχεία (δηλαδή τους δυνητικούς ερωτώμενους) του πληθυσμού απ' όπου θα ληφθεί το δείγμα (Αθανασίου, 2000). Στη συγκεκριμένη έρευνα τη μονάδα δειγματοληψίας αποτελεί το τμήμα της Κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας.

Η μέθοδος της δειγματοληψίας αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η επιλογή των στοιχείων του πληθυσμού που θα αποτελούν το δείγμα (Αθανασίου, 2000). Στη συγκεκριμένη έρευνα η μέθοδος δειγματοληψίας θα είναι η βολική δειγματοληψία (convenience), δηλαδή θα προσεγγίσουμε τα πλησιέστερα προς εμάς άτομα που είναι οι σπουδαστές του τμήματός μας. Η επιλογή της συγκεκριμένης δειγματοληψίας έγινε για λόγους ταχύτητας διεξαγωγής της έρευνας, λόγω ευκολίας αλλά και για λόγους εξοικονόμησης χρημάτων. Θα πάρουμε το 41% του πληθυσμού, δηλαδή 80 σπουδαστές.

2.5 Ερευνητικό εργαλείο

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα ειδικό έντυπο που περιλαμβάνει συνήθως τυποποιημένες ερωτήσεις για τη συλλογή συγκεκριμένων στοιχείων. Αυτό θα πρέπει να απευθύνεται σε τουλάχιστον 50 άτομα με σκοπό την εγκυρότητα της έρευνας. (Κυριαζή Ν., 2005)

Το ερωτηματολόγιο της παρούσης έρευνας αποτελείται συνολικά από 25 ερωτήσεις κλειστού κυρίως αλλά και ανοικτού τύπου. Συγκεκριμένα οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου είναι τρεις και οι υπόλοιπες 22 είναι κλειστού τύπου. Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε πέντε μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά 4 ερωτήσεις προκειμένου να συλλεχθούν τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από 10 ερωτήσεις σχετικά με το φαινόμενο της κακοποίησης, τις μορφές της, την έκτασή της, τους φορείς υποστήριξης, αλλά και την ενημέρωση ως προς την κακοποίηση. Το τρίτο μέρος αποτελείται από 4 ερωτήσεις που διερευνούν τα αίτια της κακοποίησης. Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει μία ερώτηση με 20 διατυπώσεις αναφορικά με τους μύθους της κακοποίησης. Τέλος το πέμπτο και τελευταίο μέρος αποτελείται από 6 ερωτήσεις που διερευνούν τις εμπειρίες κακοποίησης των ερωτώμενων από το κοντινό τους περιβάλλον.

Συνολικά θα μοιραστούν 80 ερωτηματολόγια, στα τρία τελευταία εξάμηνα δεδομένου ότι κάποια από αυτά μπορεί να χαθούν ή να ακυρωθούν. Για την αξιοπιστία λοιπόν της έρευνας πρέπει να διανεμηθούν παραπάνω ερωτηματολόγια από αυτά που συνολικά επιθυμούμε να συγκεντρώσουμε. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 60 ερωτηματολόγια.

2.6 Τόπος και χρόνος διεξαγωγής της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη στο χώρο του Α.Τ.Ε.Ι Πατρών, καθώς απευθύνεται στους σπουδαστές του Α.Τ.Ε.Ι αυτού το μήνα Φεβρουάριο του 2011. Η διανομή των ερωτηματολογίων έγινε μέσα σε δύο εργάσιμες ημέρες. Από τη στιγμή που μοιράστηκαν τα ερωτηματολόγια δόθηκε περιθώριο 3 ωρών έτσι

ώστε οι σπουδαστές να έχουν την άνεση του χρόνου με σκοπό να απαντηθούν όσο γίνεται πιο έγκυρα τα ερωτηματολόγια. Για τυχόν απώλειες οι ερευνήτριες προνόησαν να αυξήσουν τα ερωτηματολόγια από τα 50, που είναι απαραίτητα σε αριθμό για τη διεξαγωγή μιας ποσοτικής έρευνας, στα 80. Οι σπουδαστές ενημερώνονταν κάθε φορά που λάμβαναν το ερωτηματολόγιο για το σημείο που θα έπρεπε να το επιστρέψουν μετά από 3 ώρες. Το σημείο που ορίστηκε για την επιστροφή των ερωτηματολογίων ήταν το κτήριο Κ' στον όροφο της κοινωνικής εργασίας που πραγματοποιούνται οι θεωρίες.

2.7 Στατιστική ανάλυση

Η στατιστική επεξεργασία πραγματοποιήθηκε από το προσωπικό της έρευνας(Παναγιώτου Ειρήνη και Νότη Αλεξάνδρα)σε πλήρη πίνακα συχνοτήτων, με σκοπό να βρούμε τα ποσοστά των φοιτητών που απαντούν σε κάθε ερώτηση ξεχωριστά καθώς και τις απόλυτες συχνότητες, δηλαδή τον αριθμό των φοιτητών που απαντούν σε κάθε ερώτηση, πέραν από τα ποσοστά.

2.8 Κόστος έρευνας

- ü Φωτοτυπίες (82€)
- ü Τηλεφωνική Επικοινωνία (50€)
- ü Εξώφυλλο για βιβλιοδεσίες (30€)

2.9 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας

Οι ηθικοί περιορισμοί της παρούσας έρευνας αναφέρονται στις ηθικές αναστολές μερικών εκ των ερωτώμενων να δώσουν πληροφόρηση αναφορικά με τις εμπειρίες που έχουν από το κοντινό τους περιβάλλον γύρω από το θέμα της κακοποίησης. Αυτό πιθανόν να αύξησε τις αναληθείς απαντήσεις και να διέφθειρε την εγκυρότητα των τελικών αποτελεσμάτων. Για τον λόγο αυτό, κατά τη διανομή των ερωτηματολογίων διασαφηνίστηκε στους ερωτώμενους ότι θα τηρηθούν οι αρχές της εμπιστευτικότητας και την ανωνυμίας, εφόσον τα προσωπικά τους στοιχεία θα παραμείνουν απόρρητα. Ακόμη οι συμμετέχοντες θα δώσουν την συναίνεσή τους για να πάρουν μέρος στην έρευνα και ανά πάσα στιγμή θα μπορούν να αποχωρήσουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Αποτελέσματα έρευνας

1. Ποιο είναι το φύλο σας ;

Πίνακας 1: Κατανομή ερωτηθέντων σύμφωνα με το φύλο τους

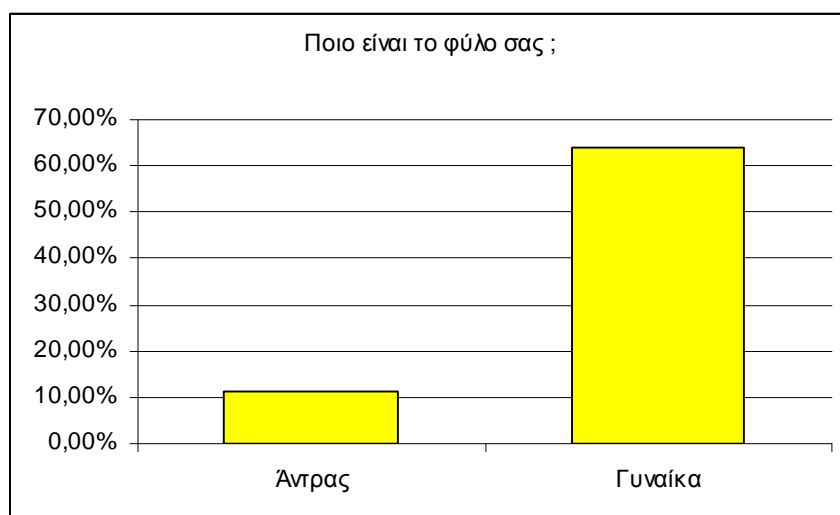
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αντρας	9	11.25%	15%	15%
	Γυναίκα	51	63.75%	85%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Όσον αφορά το φύλλο των φοιτητών παρατηρούμε ότι:

§ Το 85% του δείγματος (51 άτομα) που είναι γυναίκες, σε αντίθεση με

§ Το 15% του δείγματος (9 άτομα) που είναι άντρες

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

2. Ποια είναι η ηλικία σας ;

Πίνακας 2: Κατανομή ερωτηθέντων ανά ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	20-22	48	60%	80%	80%
	23-25	8	10%	13.3%	93.3%
	26+	4	5%	6.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

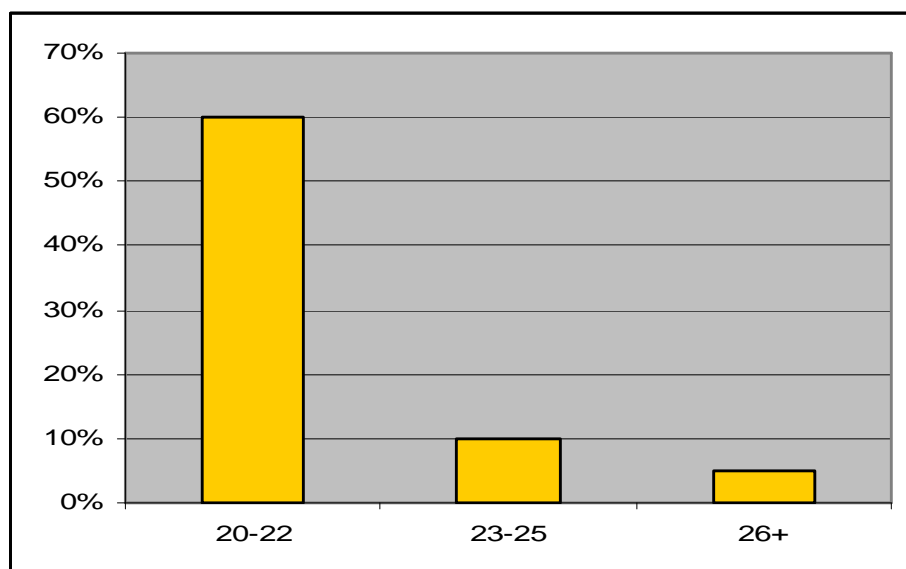
Όσον αφορά την κατανομή των ερωτηθέντων ανά ηλικία, διαπιστώνουμε ότι:

§ Το 80% (48 φοιτητές) είναι μεταξύ 20 και 22 ετών

§ Το 13.3% (8 φοιτητές) είναι μεταξύ 23 και 25 ετών και

§ Το 6.7% (4 φοιτητές) είναι άνω των 26 ετών.

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

3. Ποιο είναι το εξάμηνο φοίτησής σας;

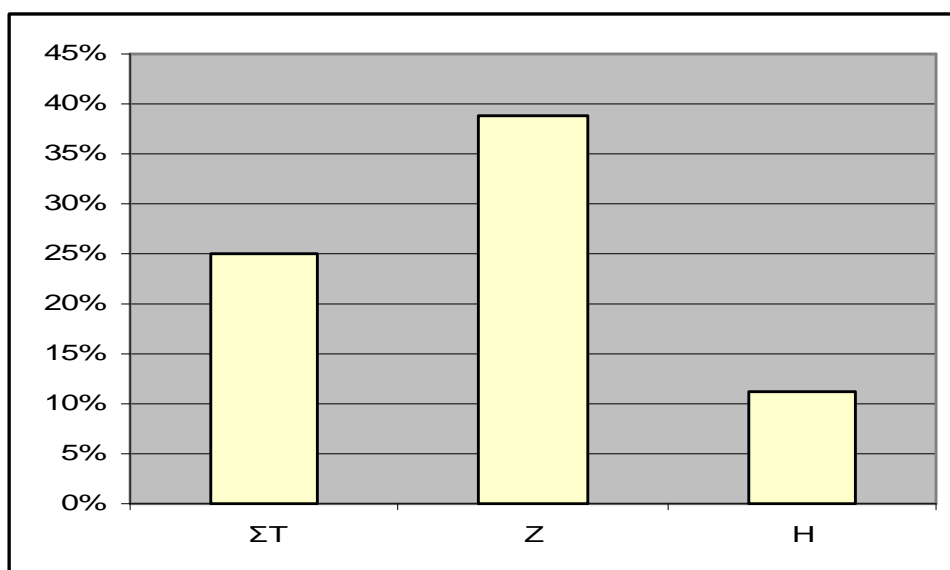
Πίνακας 3: Κατανομή ερωτηθέντων ανά εξάμηνο φοίτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΣΤ	20	25%	33.3%	33.3%
	Z	31	38.75%	51.7%	85%
	H	9	11.25%	15%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Το εξάμηνο φοίτησης των ερωτηθέντων έχει ως εξής :

- § Το 33.3% (20 φοιτητές) ανήκει στο ΣΤ' εξάμηνο
- § Το 51.7% (31 φοιτητές) ανήκει στο Ζ' εξάμηνο, ενώ
- § Το 15% (9 φοιτητές) ανήκει στο Η' εξάμηνο

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

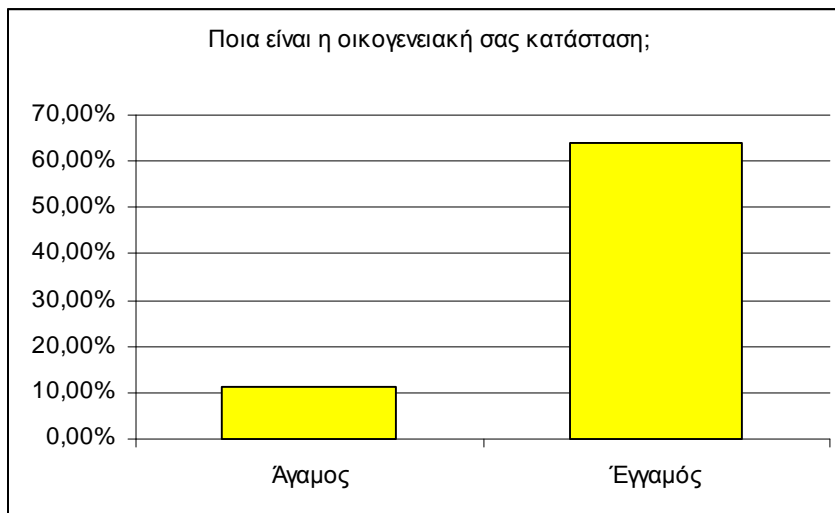
4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Πίνακας 4: οικογενειακή κατάσταση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άγαμος	9	11.25%	15%	15%
	Έγγαμος	51	63.75%	85%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Κατά την οικογενειακή κατάσταση καταγράφηκε ότι:

- § Το 15% του δείγματος (9 φοιτητές) δηλώνουν έγγαμοι, ενώ
- § Το 85% του δείγματος (51 φοιτητές) δηλώνουν άγαμοι

5. Πόσο ενημερωμένος/η εκτιμάτε ότι είστε σχετικά με το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους στο γάμο;

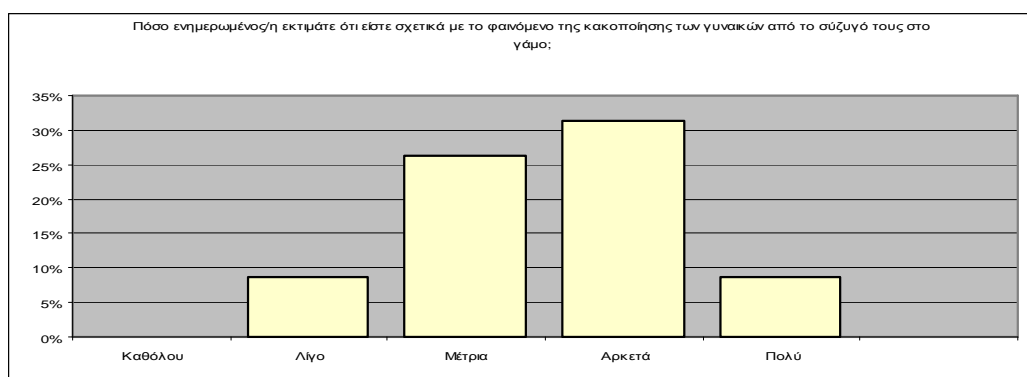
Πίνακας 5.Κλίμακες ως προς το βαθμό ενημέρωσης απέναντι στο φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	=	=	=	=
	Λίγο	7	8.75%	11.7%	11.7%
	Μέτρια	21	26.25%	35%	46.7%
	Αρκετά	25	31.25%	41.6%	88.3%
	Πολύ	7	8.75%	11.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση κατά πόσο ενημερωμένος/η εκτιμάτε ότι είστε σχετικά με το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους στο γάμο:

- § Στην παραπάνω ερώτηση δεν βρέθηκε κάποιος φοιτητής που να δηλώνει ότι δεν είναι καθόλου ενημερωμένος, ωστόσο
- § Το 11.7% του δείγματος (7φοιτητές) δηλώνουν ότι είναι λίγο ενημερωμένοι
- § Το 35% του δείγματος (21φοιτητές) δηλώνουν ότι είναι μέτρια ενημερωμένοι
- § Το 41.6% του δείγματος (25 φοιτητές) δηλώνουν ότι είναι αρκετά ενημερωμένοι και τέλος
- § Το 11.7% του δείγματος (7φοιτητές) δηλώνουν ότι είναι πολύ ενημερωμένοι

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

6. Καταγράψτε την άποψη σας σχετικά με ποια από τα παρακάτω συμφωνείτε ή όχι ότι είναι μορφή κακοποίησης των γυναικών.

6α. Σωματική

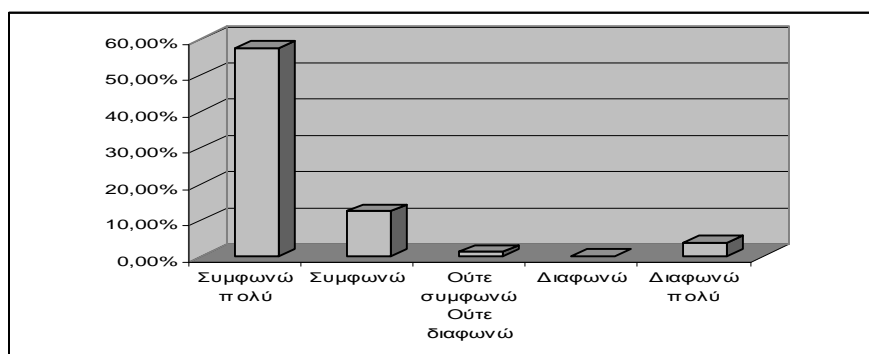
Πίνακας 6:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν, ότι η σωματική είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	46	57.5%	76.7%	76.7%
	Συμφωνώ	10	12.5%	16.7%	93.4%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	1	1.25%	1.6%	95%
	Διαφωνώ	=	=	=	95%
	Διαφωνώ πολύ	3	3.75%	5%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η σωματική είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το εξής:

- § Το 76.7% (46 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 16.7% (10 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 1.6 % (1φοιτητής), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Δεν βρέθηκε κάποιος φοιτητής που να δηλώνει ότι «διαφωνεί απλά» ωστόσο
- § Το 5% (3 φοιτητές) δηλώνει ότι διαφωνεί πολύ.

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

§

6β. Ψυχολογική

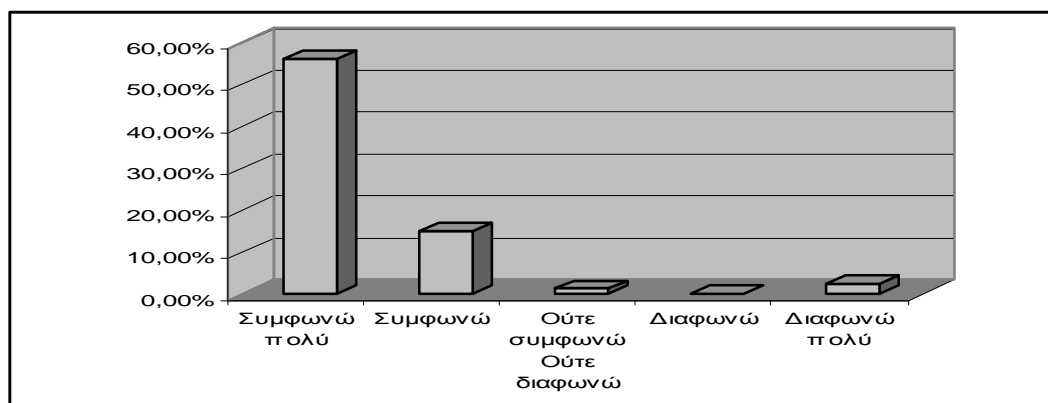
Πίνακας 7:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν , ότι η ψυχολογική είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	45	56.25%	75%	75%
	Συμφωνώ	12	15%	20%	95%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	1	1.25%	1.67%	96.7%
	Διαφωνώ	=	=	=	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η ψυχολογική είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το εξής:

- § Το 75% (45 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 20% (12 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 1.67% (1 φοιτητής), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 0% (0 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

6γ. Οικονομική αποστέρηση

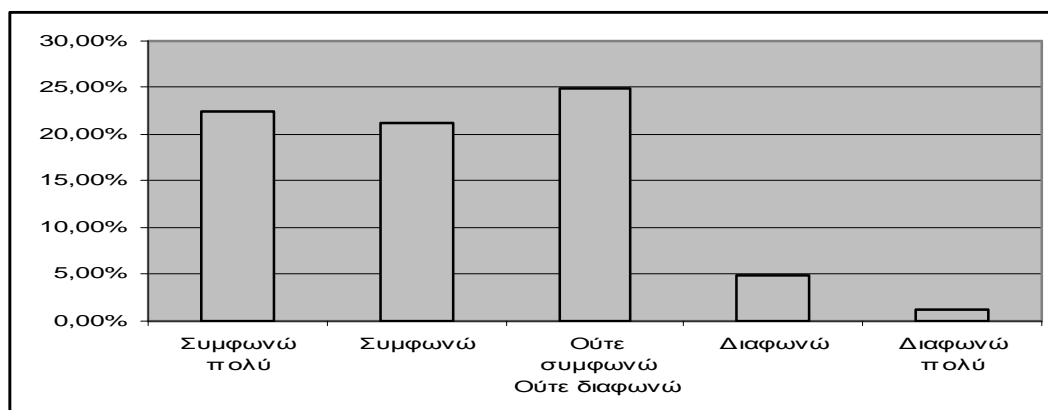
Πίνακας 8:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν , ότι η οικονομική αποστέρηση είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	18	22.5%	30%	30%
	Συμφωνώ	17	21.25%	28.3%	58.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	20	25%	33.3%	91.6%
	Διαφωνώ	4	5%	6.7%	98.3%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η οικονομική αποστέρηση είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το εξής:

- § Το 30% (18 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 28.3% (17 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 33.3% (20 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

6δ. Σεξουαλική

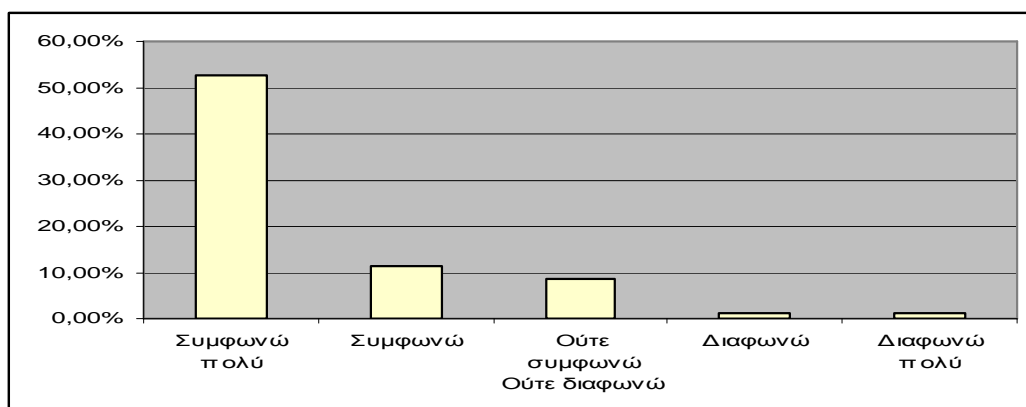
Πίνακας 9:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν , ότι η σεξουαλική είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	42	52.5%	70%	70%
	Συμφωνώ	9	11.25%	15%	85%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	7	8.75%	11.66%	96.66%
	Διαφωνώ	1	1.25%	1.67%	98.33%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.67%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η σεξουαλική είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το εξής:

- § Το 70% (42 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 15% (9 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 11.66% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί
- § Το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

6ε. Θρησκευτικός εξαναγκασμός

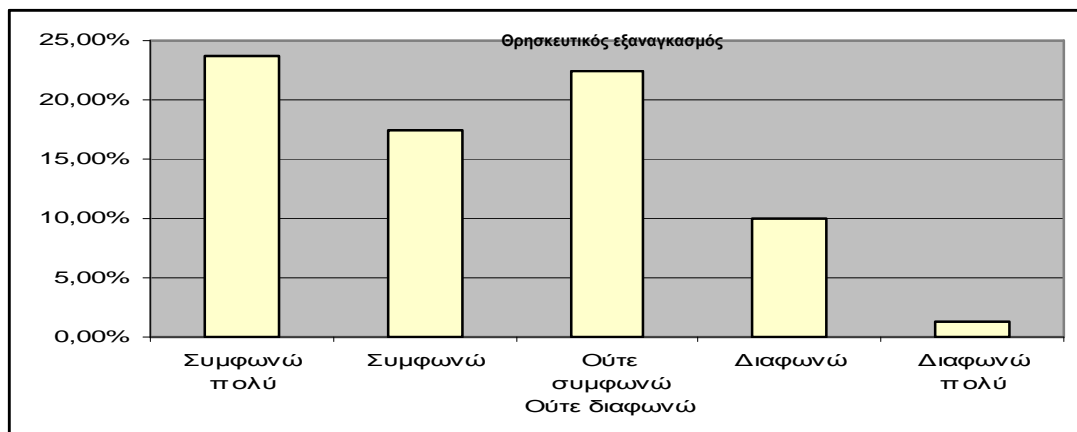
Πίνακας 10:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν , ότι ο
Θρησκευτικός εξαναγκασμός είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	19	23.75%	31.67%	31.67%
	Συμφωνώ	14	17.5%	23.33%	55%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	18	22.5%	30%	85%
	Διαφωνώ	8	10%	13.33%	98.33%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.67%	100%
	Total	60	75,0	100%	
Missing	System	20	25,0		
Total		80	100,0		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η ο
θρησκευτικός εξαναγκασμός είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το
εξής:

- § Το 31.67% (19 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 23.33% (14 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 30% (18 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το
ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

6ζ. Λεκτική

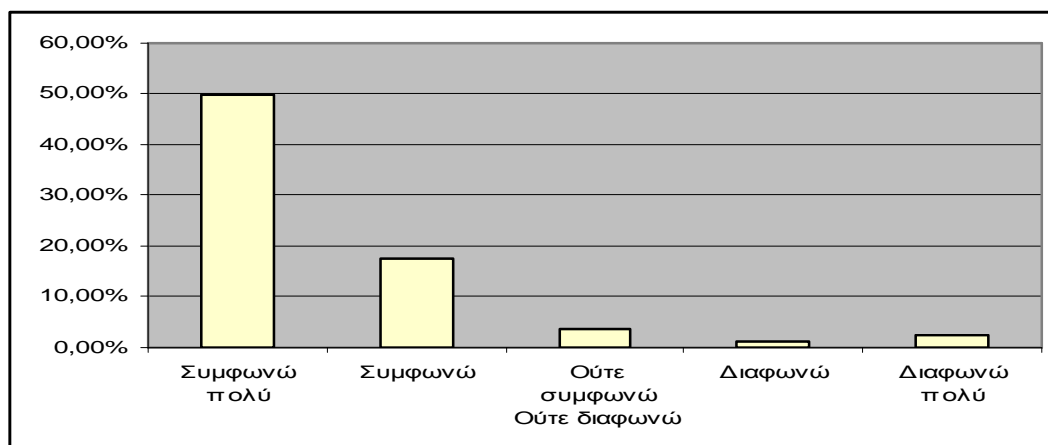
Πίνακας 11:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν ή διαφωνούν , ότι η λεκτική είναι μορφή κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	40	50%	66.7%	66.7%
	Συμφωνώ	14	17.5%	23.3%	90%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	3	3.75%	5%	95%
	Διαφωνώ	1	1.25%	1.7%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	100%
	Total		60	75%	100%
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές συμφωνούν , ότι η λεκτική είναι μορφή κακοποίησης, διαπιστώθηκε το εξής:

- § Το 66.7% (40 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 23.3% (14 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 5% (3 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί
- § Το 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

7. Γνωρίζετε ποια είναι η έκταση του φαινομένου;

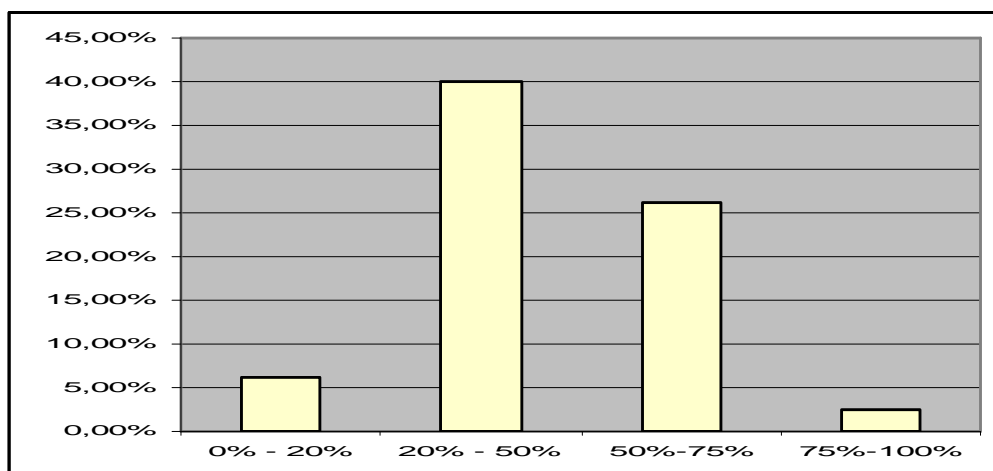
Πίνακας 12: Επιλογή ποσοστού ως προς την έκταση φαινομένου της κακοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0% - 20%	5	6.25%	8.3%	8.3%
	20% - 50%	32	40%	53.4%	6.7%
	50%-75%	21	26.25%	35%	96.7%
	75%-100%	2	2.5%	3.9%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση ως προς το κατά πόσο οι φοιτητές θεωρούν ότι εκδηλώνεται το φαινόμενο της κακοποίησης, καταγράφηκε το εξής:

- § Το 8.3% (5 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 0% έως 20%
- § Το 53.4% (32 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 20% έως 50%
- § Το 35% (21 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 50% έως 75%
- § Το 3.3% (2 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 75% έως 100%

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

8. Πιστεύετε ότι παρέχεται υποστήριξη στις κακοποιημένες γυναίκες σήμερα;

Πίνακας 13: Υποστήριξη των κακοποιημένων γυναικών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	45	56.25%	75%	75%
	Όχι	15	18.75%	25%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το εάν πιστεύουν ότι υπάρχει υποστήριξη στις κακοποιημένες γυναίκες σήμερα:

§ Το 75% (45 φοιτητές) απάντησε Ναι

§ Το 25% (15 φοιτητές) απάντησε Όχι

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

9. Γνωρίζετε φορείς υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών;

Πίνακας 14: φορείς υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών

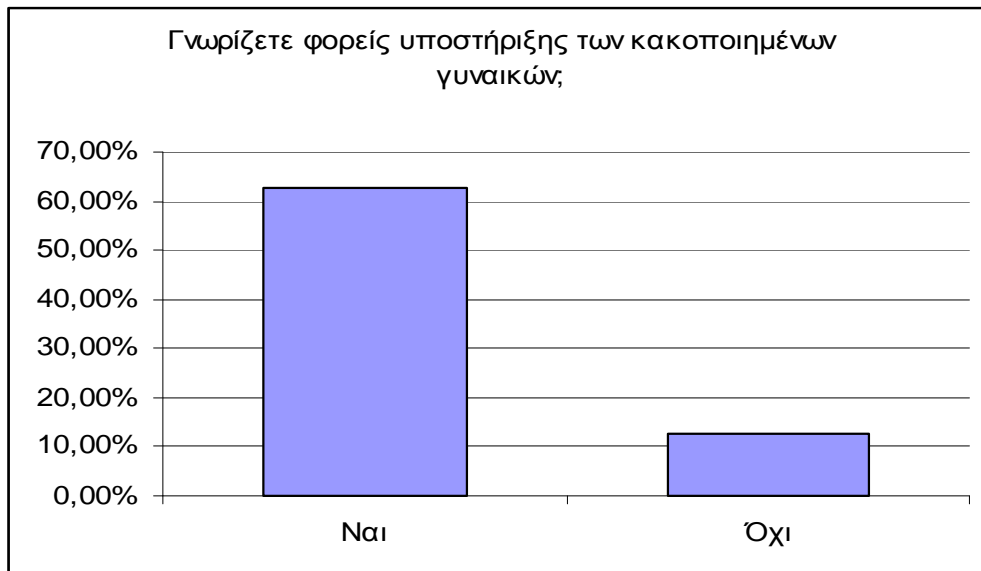
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	50	62.5%	83.33%	83.33%
	Όχι	10	12.5%	16.67%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν γνωρίζουν αν υπάρχουν φορείς υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών:

§ Το 83.33% (50 φοιτητές) απάντησε Ναι

§ Το 16.67% (10 φοιτητές) απάντησε Όχι

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

10.Πιστεύετε ότι υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών;

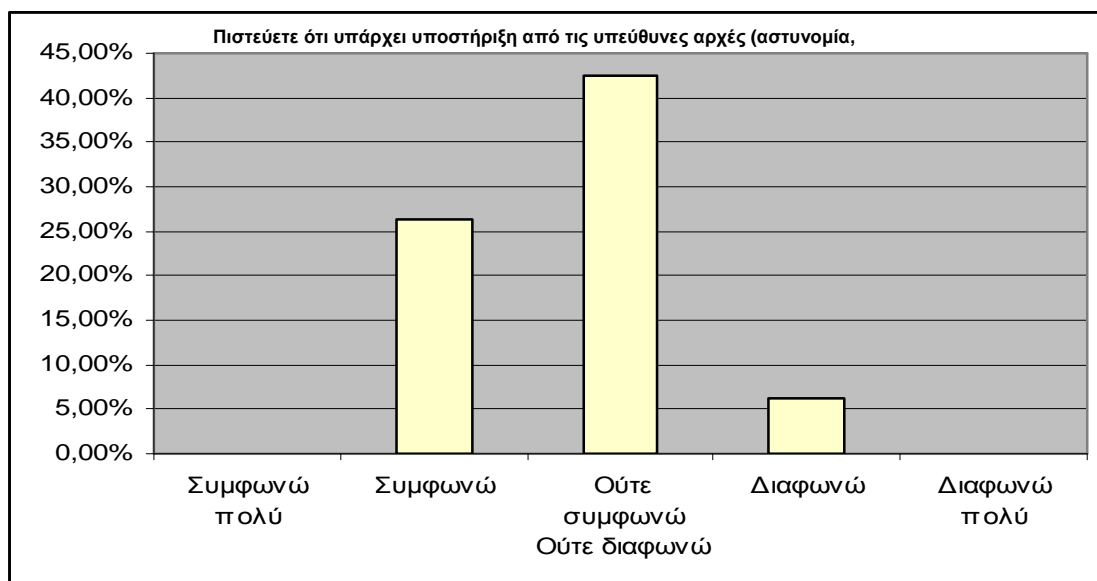
Πίνακας 15:Κλίμακες ως προς το κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν ότι υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	=	=	=	=
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	35%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	34	42.5%	56.7%	91.7%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.3%	91.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν πιστεύουν ότι υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 35% (21 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 56.7% (34 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

11.Θεωρείτε ότι υπάρχει σήμερα ενημέρωση για την κακοποίηση;

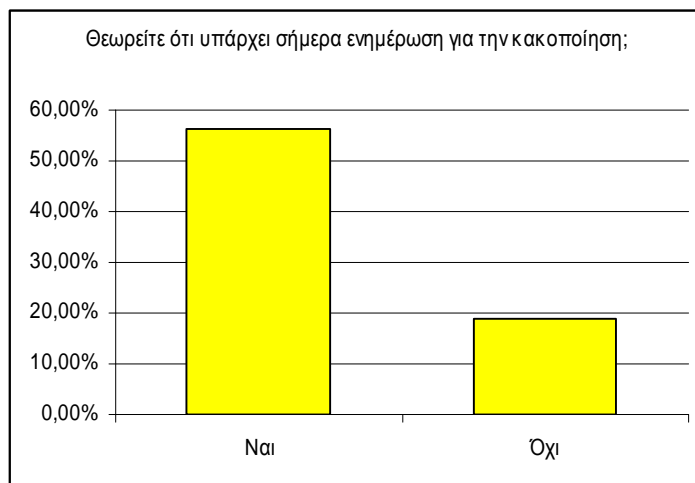
Πίνακας 16:ενημέρωση για την κακοποίηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	45	56.25%	75%	75%
	Όχι	15	18.75%	25%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στη ερώτηση για το αν το δείγμα πιστεύει ότι υπάρχει ενημέρωση για την κακοποίηση σήμερα:

- § Το 75% (45 φοιτητές) απάντησε Ναι
- § Το 25% (15 φοιτητές) απάντησε Όχι

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

12. Αν θεωρείτε ότι υπάρχει από πού προέρχεται;

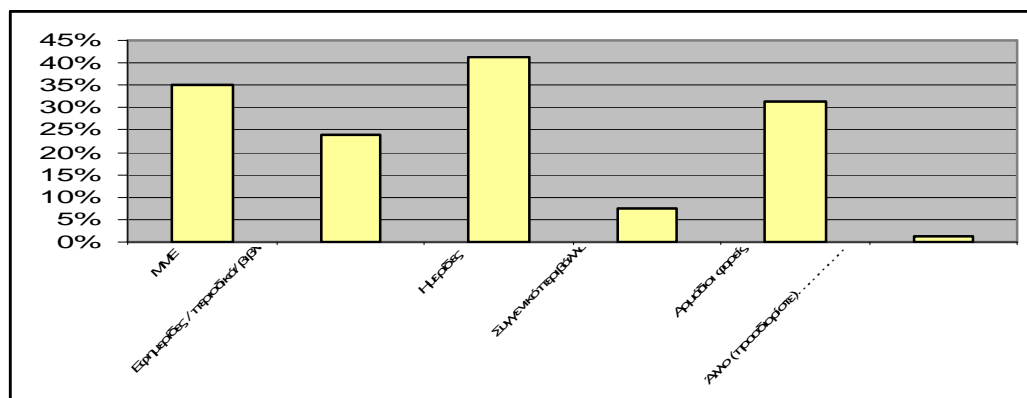
Πίνακας 17: Μέσα από τα οποία προέρχεται η ενημέρωση για την κακοποίηση

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	MME	28	35%	62.2%
	Εφημερίδες / περιοδικά/ βιβλία	19	23.75%	42.2%
	Ημερίδες	33	41.25%	73.3%
	Συγγενικό περιβάλλον	6	7.5%	13.3%
	Αρμόδιοι φορείς	25	31.25%	55.5%
	Άλλο (προσδιορίστε)...	1	1.25%	2.2%
	Total	45		
Missing	System	35		
Total		80		

Στην ερώτηση για το από πού προέρχεται η ενημέρωση για όσους συμφωνούν ότι υπάρχει ενημέρωση διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 62.2% (28 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από τα Μ.Μ.Ε
- § Το 42.2% (19 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από εφημερίδες/περιοδικά/ βιβλία
- § Το 73.3% (33 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από ημερίδες
- § Το 13.3% (6 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από αρμόδιους φορείς
- § Το 55.5% (25 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από όλα τα παραπάνω
- § Το 2.2% (1 φοιτητής), θεωρεί ότι προέρχεται από άλλο

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13. Καταγράψτε την άποψή σας για τις ακόλουθες αιτίες που πιθανόν οδηγούν το θύτη στην κακοποίηση της συζύγου:

13 α. Το άγχος

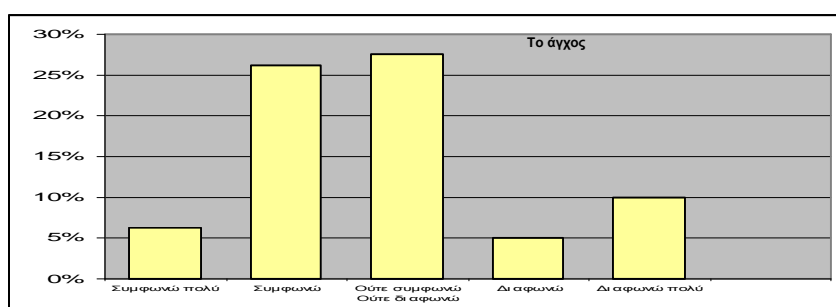
Πίνακας 18:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς το άγχος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	5	6.25%	8.33%	8.33%
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	43.33%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	22	27.5%	36.67%	80%
	Διαφωνώ	4	5%	6.67%	86.67%
	Διαφωνώ πολύ	8	10%	13.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν το άγχος οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 8.33% (5 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 35% (21φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 36.67% (22 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 6.67% (4 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

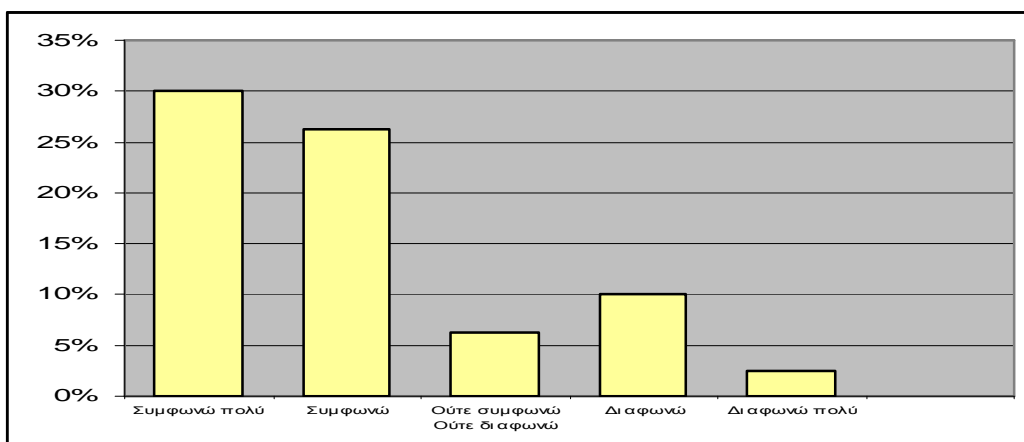
13 β. Η συναισθηματική ανασφάλεια

Πίνακας 19:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τη συναισθηματική ανασφάλεια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	24	30%	40%	40%
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	75%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	5	6.25%	8.34%	83.34%
	Διαφωνώ	8	10%	13.33%	96.67%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η συναισθηματική ανασφάλεια οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 40% (24 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 35% (21 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 8.34% (5 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

13 γ. Ο οξύθυμος χαρακτήρας του (έλλειψη αυτοελέγχου)

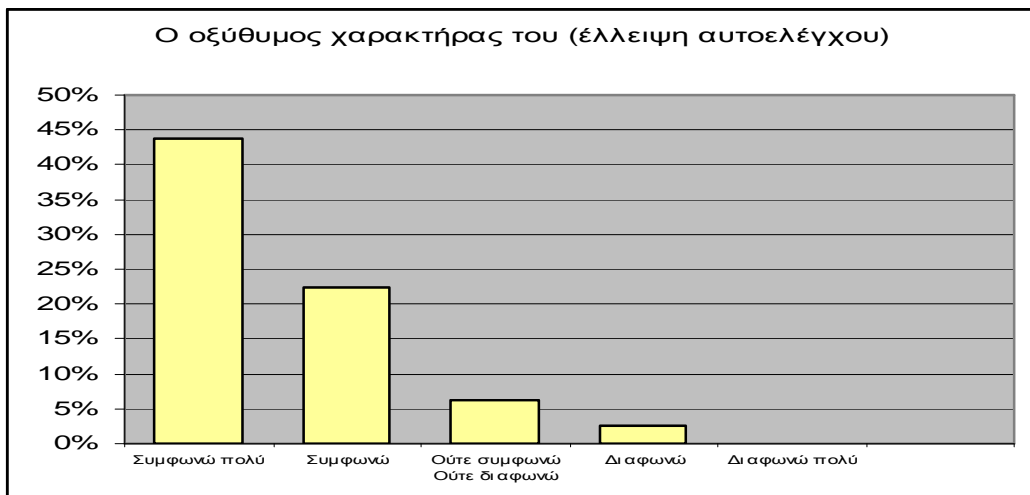
Πίνακας 20:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τον οξύθυμο χαρακτήρα του θύτη (έλλειψη αυτοελέγχου)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	35	43.75%	58.34%	58.34%
	Συμφωνώ	18	22.5%	30%	88.34%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	5	6.25%	8.33%	96.67%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.33%	96.67%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν ο οξύθυμος χαρακτήρας του θύτη (έλλειψη αυτοελέγχου), οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 58.34% (35 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 30% (18 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 8.33% (5 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13 δ. Ο φόβος μήπως εγκαταλειφθεί

Πίνακας 21:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς το φόβο του θύτη μήπως εγκαταλειφθεί

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	12	15%	20%	20%
	Συμφωνώ	25	31.25%	41.67%	61.67%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	16	20%	26.67%	88.34%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.33%	96.67%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν ο φόβος του θύτη μήπως εγκαταλειφθεί, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 20% (12 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 41.67%(25 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 26.67% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.33% (5 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

13 ε. Η ζήλεια

Πίνακας 22:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τη ζήλεια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	33	41.25%	55%	55%
	Συμφωνώ	20	25%	33.3%	88.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	7	8.75%	11.7%	88.3%
	Διαφωνώ	=	=	=	88.3%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

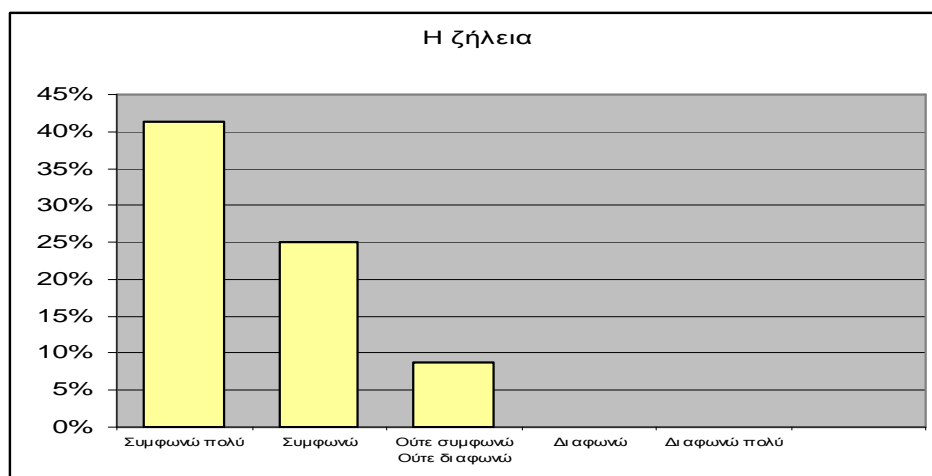
Στην ερώτηση για το αν η ζήλεια, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

§ Το 55% (33 φοιτητές) συμφωνεί πολύ

§ Το 33.3% (20 φοιτητές), συμφωνεί

§ Το 11.7% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13 ζ. Η αποξένωση

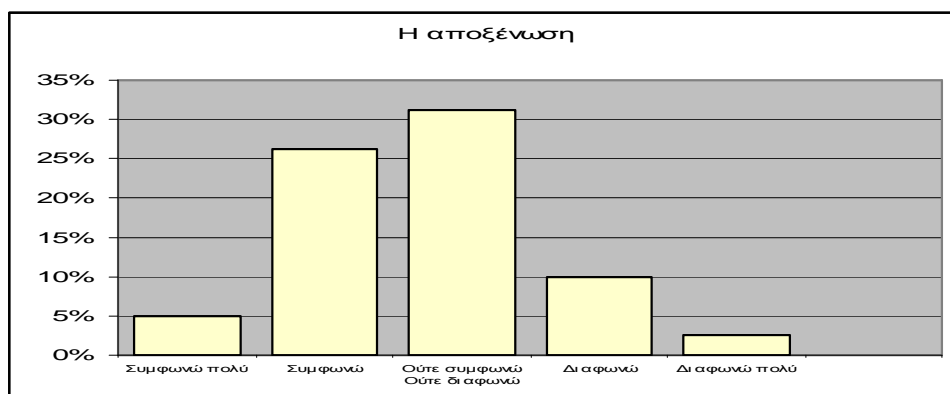
Πίνακας 23:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς την αποξένωση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	4	5%	6.67%	6.67%
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	41.67%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	25	31.25%	41.67%	83.34%
	Διαφωνώ	8	10%	13.33%	96.67%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η αποξένωση, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 6.67% (4 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 35% (21 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 41.67% (25 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13 η. Η σεξουαλική επιθετικότητα

Πίνακας 24:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τη σεξουαλική επιθετικότητα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	15	18.75%	25%	25%
	Συμφωνώ	25	31.25%	41.67%	66.67%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	16	20%	26.67%	93.34%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.33%	96.67%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.33%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η σεξουαλική επιθετικότητα, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 25% (15 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 41.67% (25 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 26.67% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

13 θ. Η κατάχρηση ουσιών

Πίνακας 25:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς την κατάχρηση ουσιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	41	51.25%	68.3%	68.3%
	Συμφωνώ	13	16.25%	21.7%	90%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	4	5%	6.7%	96.7%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η κατάχρηση ουσιών, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 68.3% (41 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13ι. Η φτώχεια

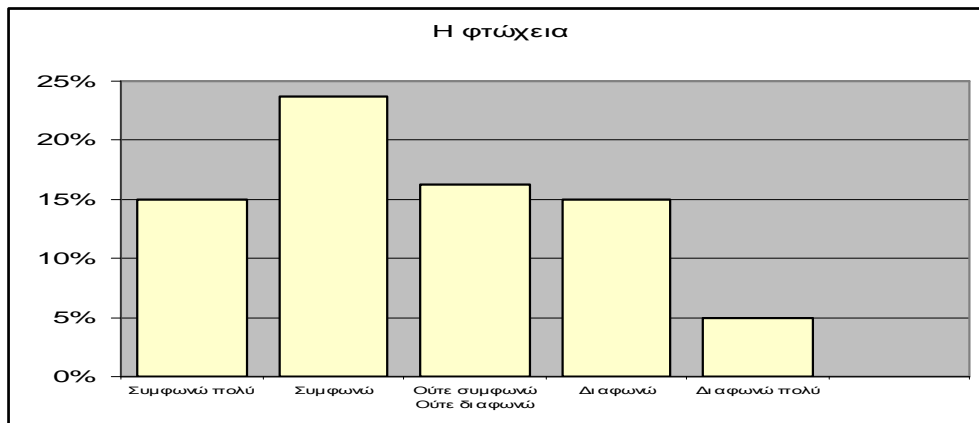
Πίνακας 25:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τη φτώχεια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	12	15	20%	20%
	Συμφωνώ	19	23.75%	31.60%	51.60%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	13	16.25%	21.7%	73.3%
	Διαφωνώ	12	15%	20%	93.3%
	Διαφωνώ πολύ	4	5%	6.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η φτώχεια, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 20% (12 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 31.6% (19 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 20% (12 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13 κ. Η αδυναμία ελέγχου άλλων τομέων της ζωής του

Πίνακας 25:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς την αδυναμία ελέγχου άλλων τομέων της ζωής του

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	16	20%	26.67%	26.67%
	Συμφωνώ	22	27.5%	36.67%	63.34%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	17	21.25%	28.33%	91.67%
	Διαφωνώ	4	5%	6.66%	98.33%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.67%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η αδυναμία ελέγχου άλλων τομέων της ζωής του, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 26.67% (16 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 36.67% (22 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 28.33% (17 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 6.66% (4 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

13 λ. Η διαταραγμένη προσωπικότητα(ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ.λ.π)

Πίνακας 26:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας ως προς τη διαταραγμένη προσωπικότητα (ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ. λ. π)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	35	43.75%	58.4%	58.4%
	Συμφωνώ	15	18.75%	25%	83.4%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	6	7.5%	10%	93.4%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση για το αν η διαταραγμένη προσωπικότητα(ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ. λ. π), οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 58.4% (35 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 25% (15 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 7.5% (6 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 2.5% (2 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 2.5% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

14.Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν την εμπειρία του θύτη:

14.α Ο άντρας που κακοποιεί έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία

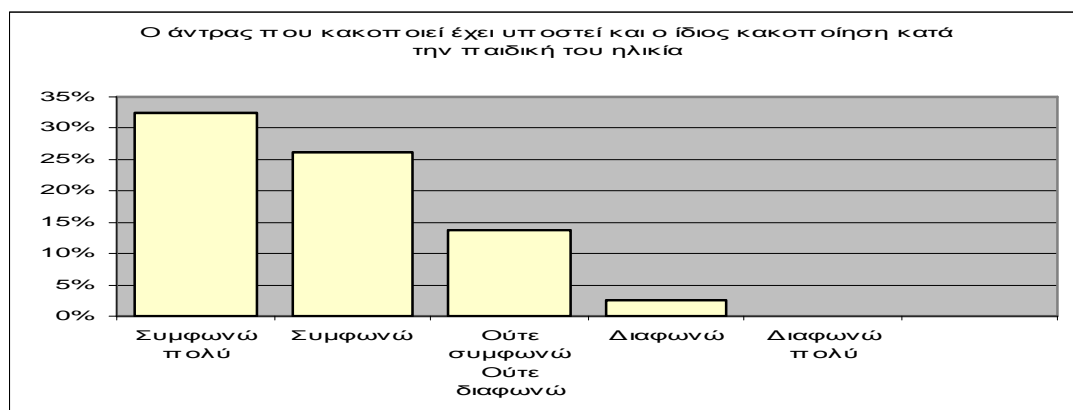
Πίνακας 27: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν ο άντρας που κακοποιεί έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	26	32.5%	43.3%	43.3%
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	78.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	11	13.75%	18.4%	96.7%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, ο άντρας που κακοποιεί έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία, παρατηρήθηκε ότι:

- § Το 43.3% (26 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 35% (21 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.3 % (2 φοιτητές) διαφωνεί

Διαγραμματικά απεικονίζονται και τα αποτελέσματα στα οποία ενέχεται και το ποσοστό των αναπάντητων ερωτηματολογίων

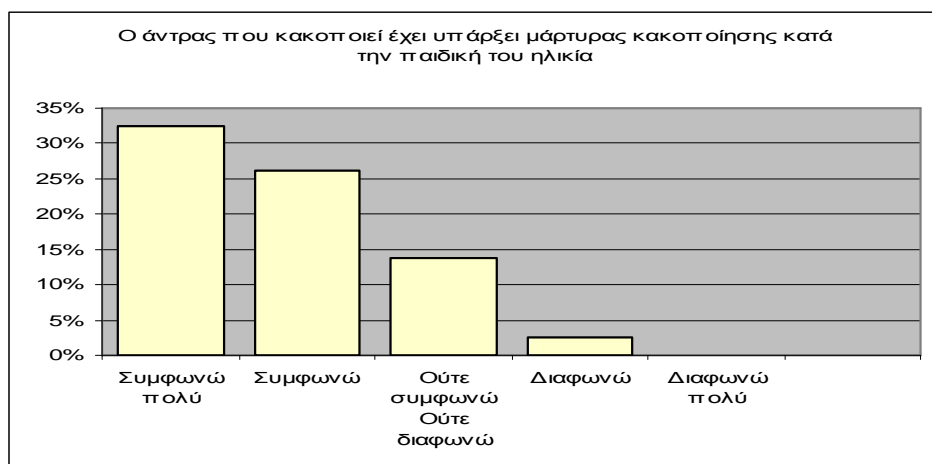
14.β Ο άντρας που κακοποιεί έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία

Πίνακας 28: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν ο άντρας που κακοποιεί έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	26	32.5%	43.3%	43.3%
	Συμφωνώ	21	26.25%	35%	78.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	11	13.75%	18.4%	96.7%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
	Total	80	100%		

Στην διατύπωση, ο άντρας που κακοποιεί έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία, παρατηρήθηκε ότι:

- § Το 43.3% (φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 35% (φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 18.4% (φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.3% (φοιτητές) διαφωνεί

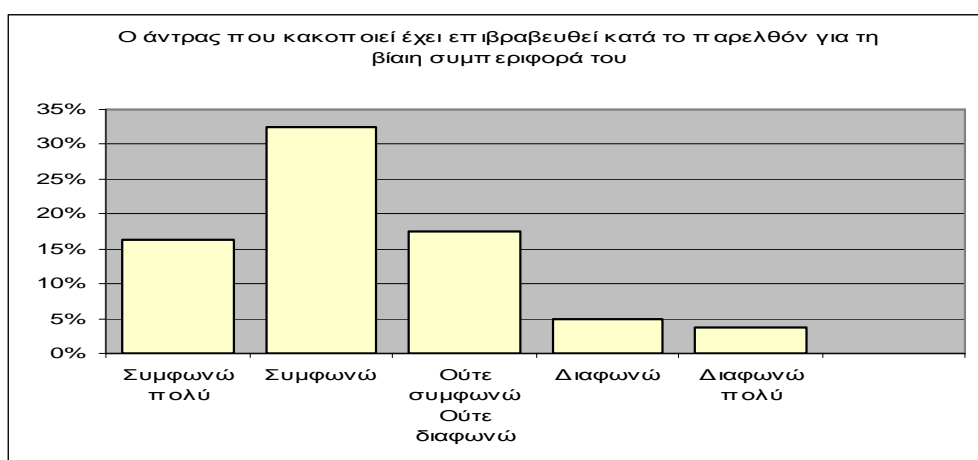
14.γ Ο άντρας που κακοποιεί έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του

Πίνακας 29: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν ο άντρας που κακοποιεί έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	13	16.25%	21.7%	21.7%
	Συμφωνώ	26	32.5%	43.3%	65%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	14	17.5%	23.3%	88.3%
	Διαφωνώ	4	5%	6.7%	95%
	Διαφωνώ πολύ	3	3.75%	5%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, ο άντρας που κακοποιεί έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του, παρατηρήθηκε ότι:

- § Το 21.7 % (13 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 43.3% (26 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

15. Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν τα οικονομικά αίτια της κακοποίησης:

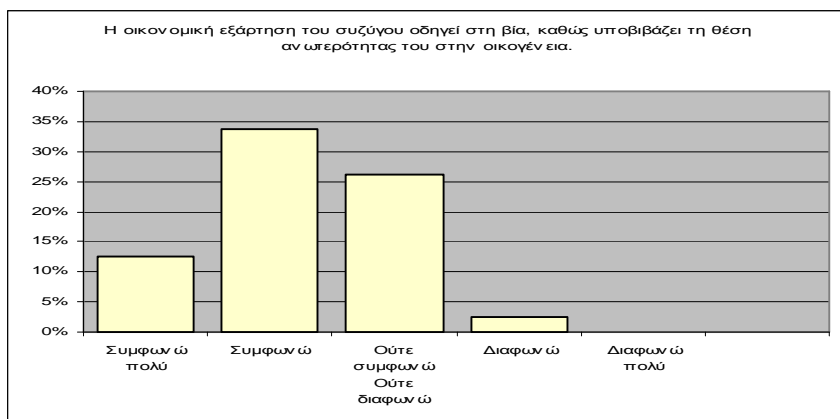
15.α Η οικονομική εξάρτηση του συζύγου οδηγεί στη βία, καθώς υποβιβάζει τη θέση ανωτερότητας του στην οικογένεια.

Πίνακας 30: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η οικονομική εξάρτηση του συζύγου οδηγεί στη βία, καθώς υποβιβάζει τη θέση ανωτερότητας του στην οικογένεια.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	10	12.5%	16.7%	16.7%
	Συμφωνώ	27	33.75%	45%	61.7%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	21	26.25%	35%	96.7%
	Διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, η οικονομική εξάρτηση του συζύγου οδηγεί στη βία, καθώς υποβιβάζει τη θέση ανωτερότητας του στην οικογένεια, παρατηρούμε ότι:

- § Το 16.7% (φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 45% (φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 35% (φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.3% (φοιτητές) διαφωνεί

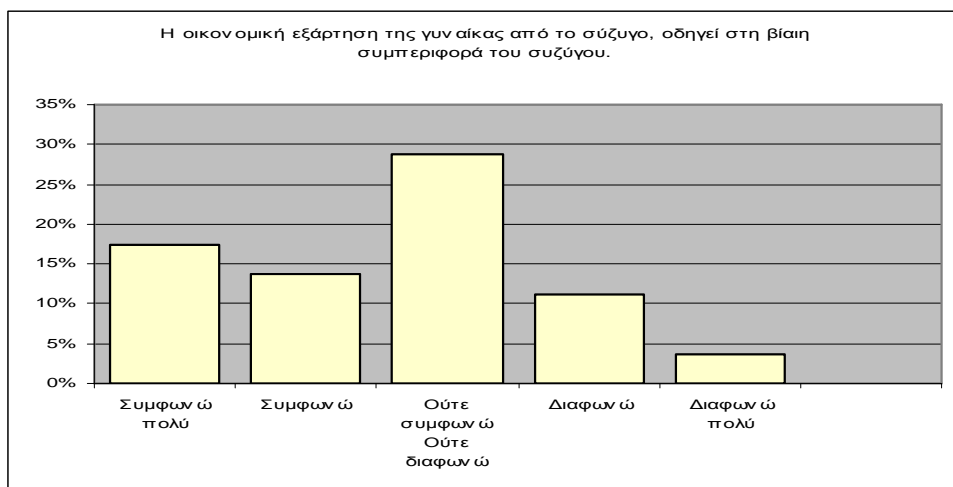
15.β Η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο, οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου.

Πίνακας 31: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο, οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	14	17.5%	23.3%	23.3%
	Συμφωνώ	11	13.75%	18.4%	41.7%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	23	28.75%	38.3%	80%
	Διαφωνώ	9	11.25%	15%	95%
	Διαφωνώ πολύ	3	3.75%	5%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο, οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου, παρατηρούμε ότι:

- § Το 23.3% (14 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 18.4% (11 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 38.3% (23 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

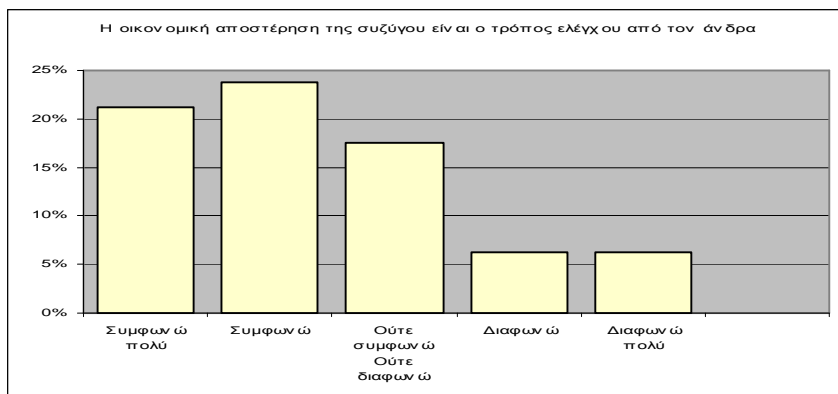
15.γ Η οικονομική αποστέρηση της συζύγου είναι ο τρόπος ελέγχου από τον άνδρα

Πίνακας 32: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η οικονομική αποστέρηση της συζύγου είναι ο τρόπος ελέγχου από τον άνδρα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	17	21.25%	28.3%	28.3%
	Συμφωνώ	19	23.75%	31.7%	60%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	14	17.5%	23.4%	83.4%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.3%	91.7%
	Διαφωνώ πολύ	5	6.25%	8.3%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, η οικονομική αποστέρηση της συζύγου είναι ο τρόπος ελέγχου από τον άνδρα, παρατηρούμε ότι:

- § Το 28.3% (17 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 31.7% (19 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 23.4% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

16.Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν τα κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια της κακοποίησης:

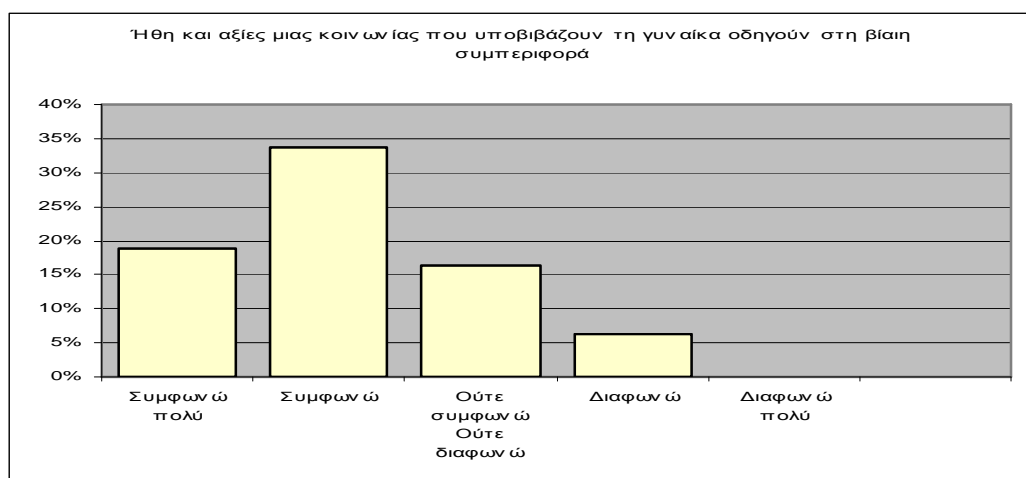
16.α Ήθη και αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά

Πίνακας 33: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν τα ήθη και αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	15	18.75%	25%	25%
	Συμφωνώ	27	33.75%	45%	70%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	13	16.25%	21.7%	91.7%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.3%	91.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, τα ήθη και αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά, παρατηρούμε ότι:

- § Το 25% (15 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 45% (27 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί

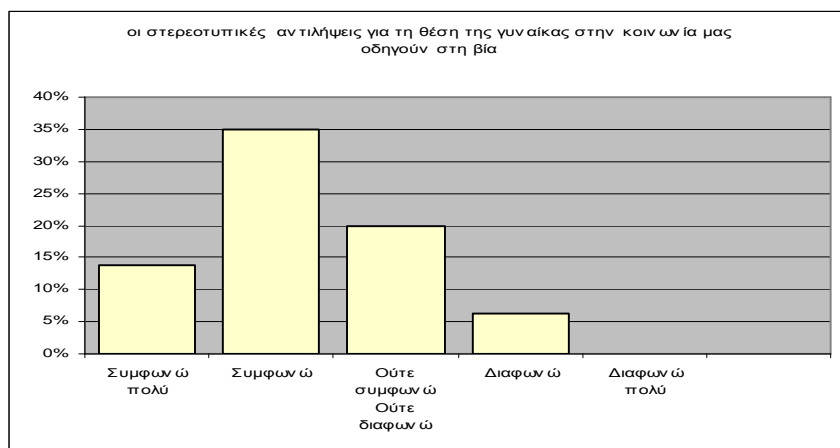
16.β οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας οδηγούν στη βία

Πίνακας 34: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας οδηγούν στη βία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	11	13.75%	18.4%	18.4%
	Συμφωνώ	28	35%	46.7%	65.1%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	16	20%	26.6%	91.7%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.3%	91.7%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην διατύπωση, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας οδηγούν στη βία, παρατηρούμε ότι:

- § Το 18.4% (11 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 46.7% (28 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 26.6% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί

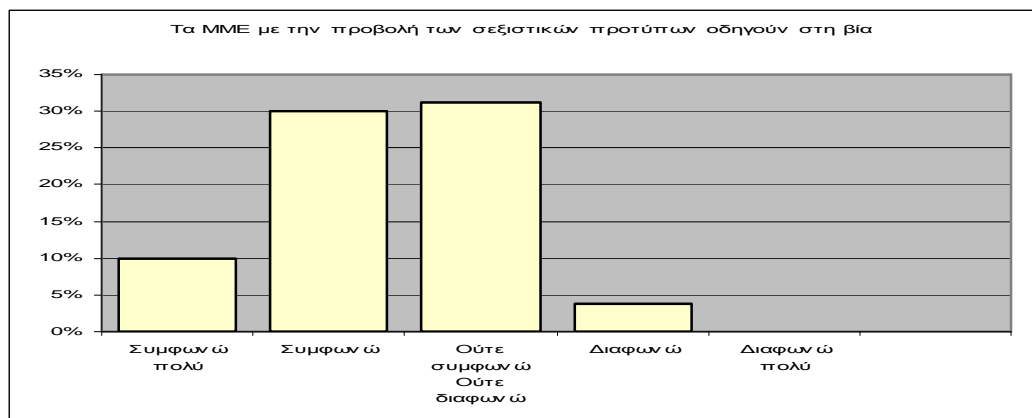
16.γ Τα ΜΜΕ με την προβολή των σεξιστικών προτύπων οδηγούν στη βία

Πίνακας 35: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν τα ΜΜΕ με την προβολή των σεξιστικών προτύπων οδηγούν στη βία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	8	10	13.3%	13.3%
	Συμφωνώ	24	30	40%	53.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	25	31.25%	41.7%	95%
	Διαφωνώ	3	3.75%	5%	95%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στη διατύπωση, τα ΜΜΕ με την προβολή των σεξιστικών προτύπων οδηγούν στη βία, παρατηρούμε ότι:

- § Το 13.3% (8 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 40% (24 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 41.7% (25 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί

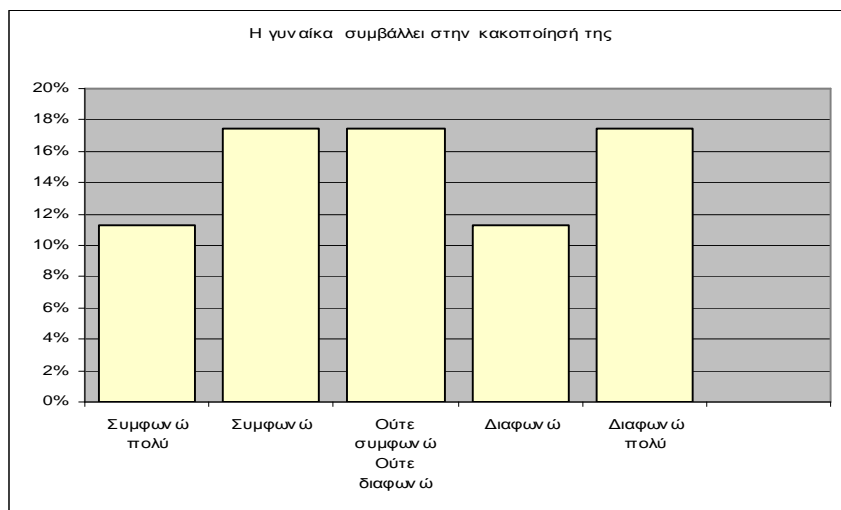
16δ. Η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της

Πίνακας 36: Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	9	11.25%	15%	15%
	Συμφωνώ	14	17.5%	23.3%	38.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	14	17.5%	23.3%	61.6%
	Διαφωνώ	9	11.25%	15%	76.6%
	Διαφωνώ πολύ	14	17.5%	23.3%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στη διατύπωση, η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της παρατηρούμε ότι:

- § Το 15% (9 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 23.3% (14 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 23.3% (14 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

17.ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

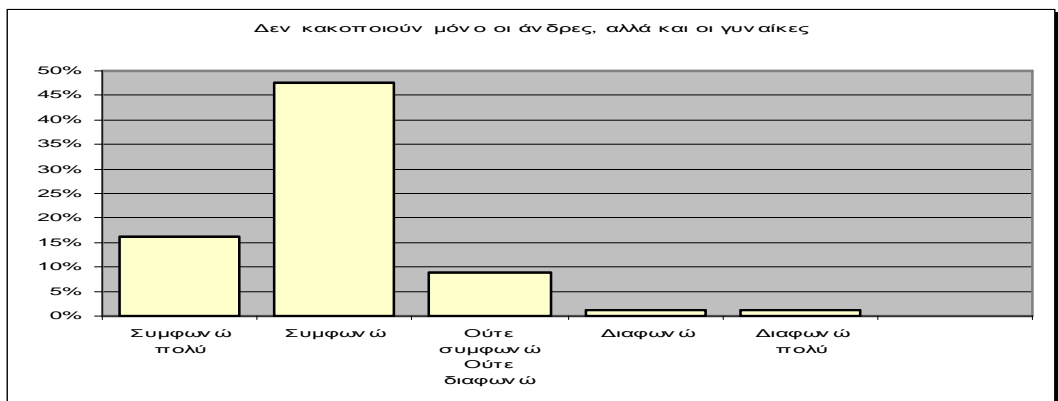
17.α Δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες

Πίνακας 37:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν κακοποιούν και οι άνδρες αλλά και οι γυναίκες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	13	16.25%	21.7%	21.7%
	Συμφωνώ	38	47.5%	63.3%	85%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	7	8.75%	11.6%	96.6%
	Διαφωνώ	1	1.25%	1.7%	98.3%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες:

- § Το 21.7% (13 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 63.3% (38 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 11.6% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

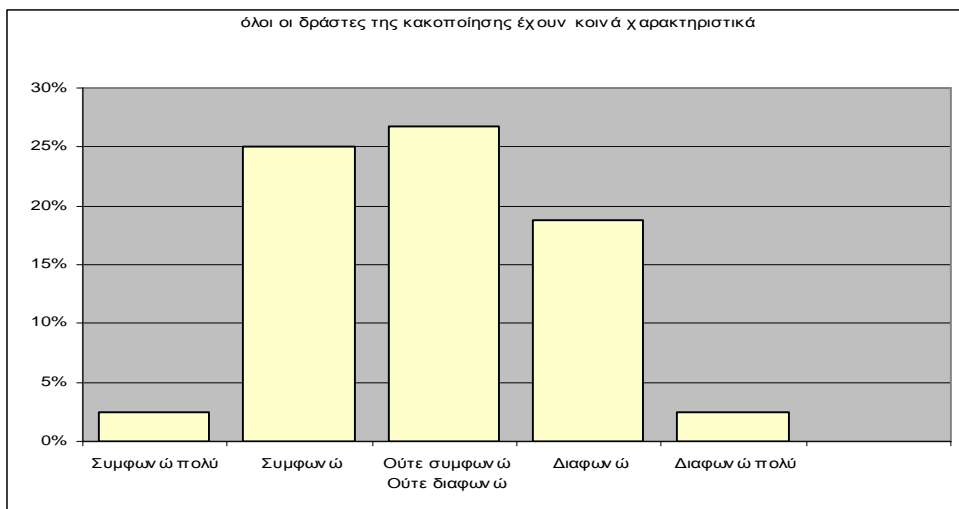
17.β. όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά

Πίνακας 38:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	3.3%
	Συμφωνώ	20	25%	33.4%	36.7%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	21	26.75%	35%	71.7%
	Διαφωνώ	15	18.75%	25%	96.7%
	Διαφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά:

- § Το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 33.4% (20 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 25% (15 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

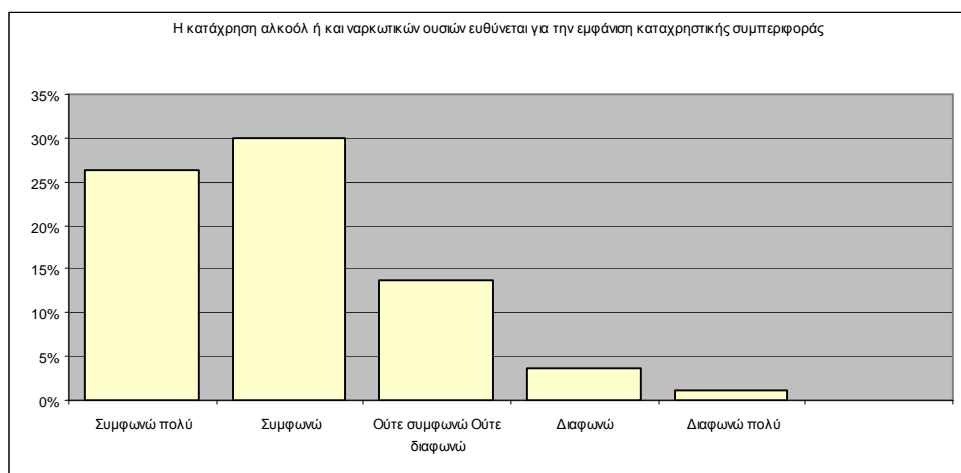
17.γ. Η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς

Πίνακας 39:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	21	26.25%	35%	35%
	Συμφωνώ	24	30%	40%	75%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	11	13.75%	18.4%	93.4%
	Διαφωνώ	3	3.75%	5%	98.4%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς:

- § Το 35% (21 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 40% (24 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.6% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

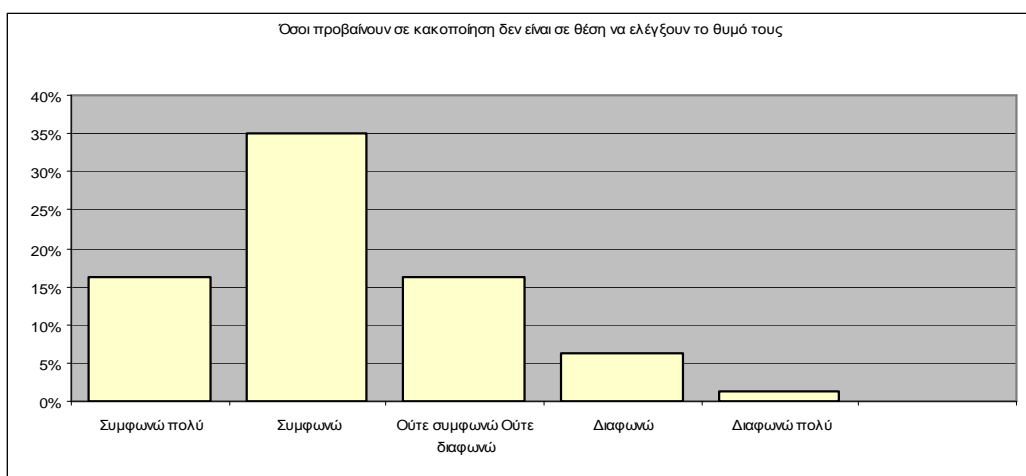
17.δ. Όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους

Πίνακας 40:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	13	16.25%	21.7%	21.7%
	Συμφωνώ	28	35%	46.6%	68.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	13	16.25%	21.7%	90%
	Διαφωνώ	5	6.25%	8.3%	98.3%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους:

- § Το 21.7% (13 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 46.6% (28 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

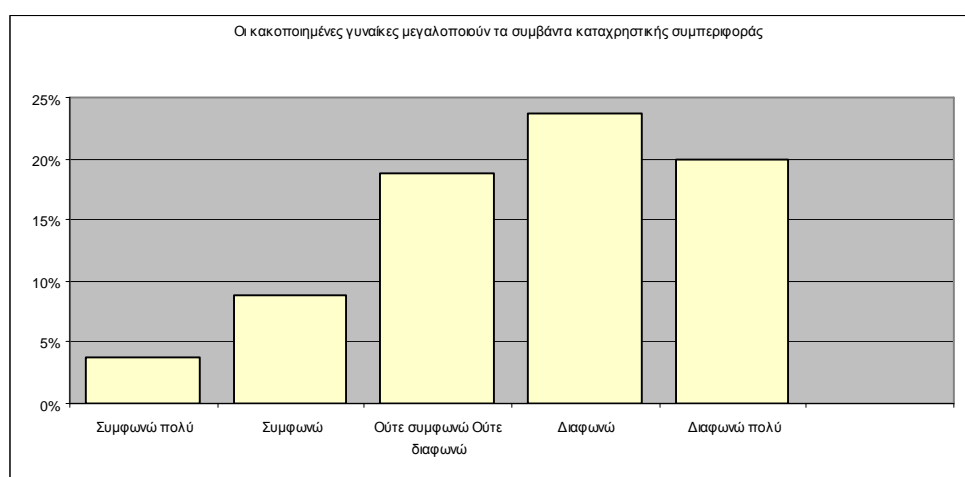
17.ε Οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα καταχρηστικής συμπεριφοράς

Πίνακας 41:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα καταχρηστικής συμπεριφοράς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	3	3.75%	5%	5%
	Συμφωνώ	7	8.75%	11.7%	16.7%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	15	18.75%	25%	41.7%
	Διαφωνώ	19	23.75%	31.6%	73.3%
	Διαφωνώ πολύ	16	20%	26.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα καταχρηστικής συμπεριφοράς:

- § Το 5% (3 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 11.7% (7 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 25% (15 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 31.6% (19 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 26.7% (16 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

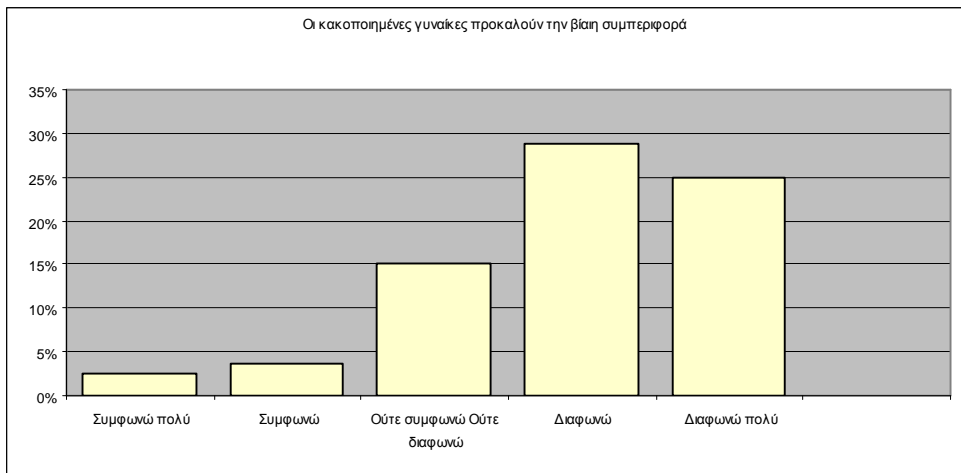
17.ζ Οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά

Πίνακας 42:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	3.3%
	Συμφωνώ	3	3.75%	5%	8.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	12	15%	20%	28.3%
	Διαφωνώ	23	28.75%	38.3%	66.6%
	Διαφωνώ πολύ	20	25%	33.4%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά:

- § Το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 5% (3 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 20% (12 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 38.3% (23 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 33.4% (20 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

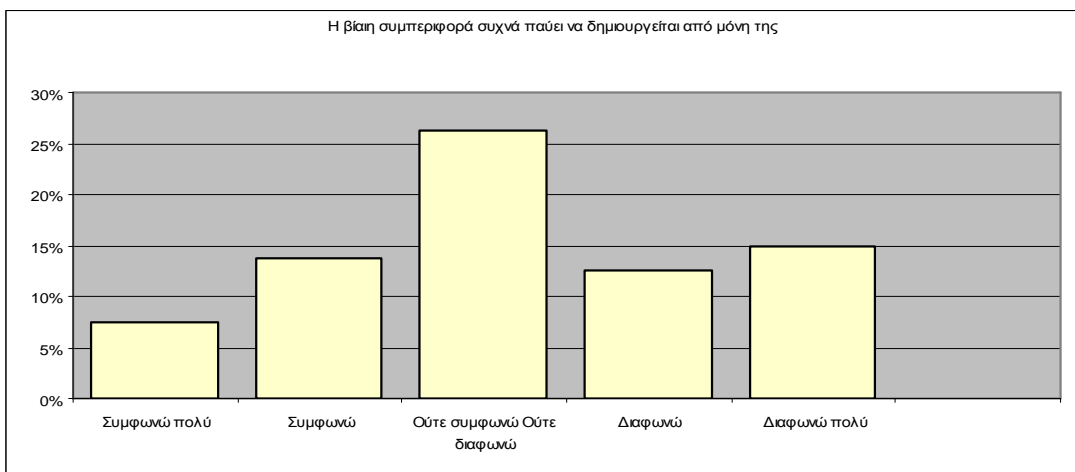
17.η Η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της

Πίνακας 43:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	6	7.5%	10%	10%
	Συμφωνώ	11	13.75%	18.4%	28.4%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	21	26.25%	35%	63.4%
	Διαφωνώ	10	12.5%	16.6%	80%
	Διαφωνώ πολύ	12	15%	20%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της:

- § Το 10% (6 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 18.4% (11 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 16.6% (10 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 20% (12 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

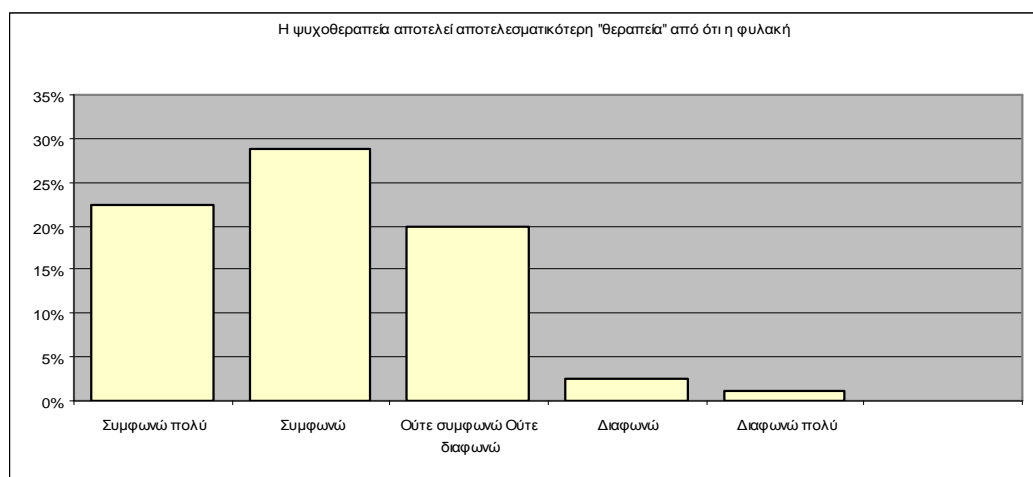
17.θ Η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη "θεραπεία" από ότι η φυλακή

Πίνακας 44:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη "θεραπεία" από ότι η φυλακή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	18	22.5%	30%	30%
	Συμφωνώ	23	28.75%	38.3%	68.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	16	20%	26.7%	95%
	Διαφωνώ	20	2.5%	3.3%	98.3%
	Διαφωνώ πολύ	1	1.25%	1.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη "θεραπεία" από ότι η φυλακή:

- § Το 30% (18 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 38.3% (23 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 26.7% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.3% (20 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ

§

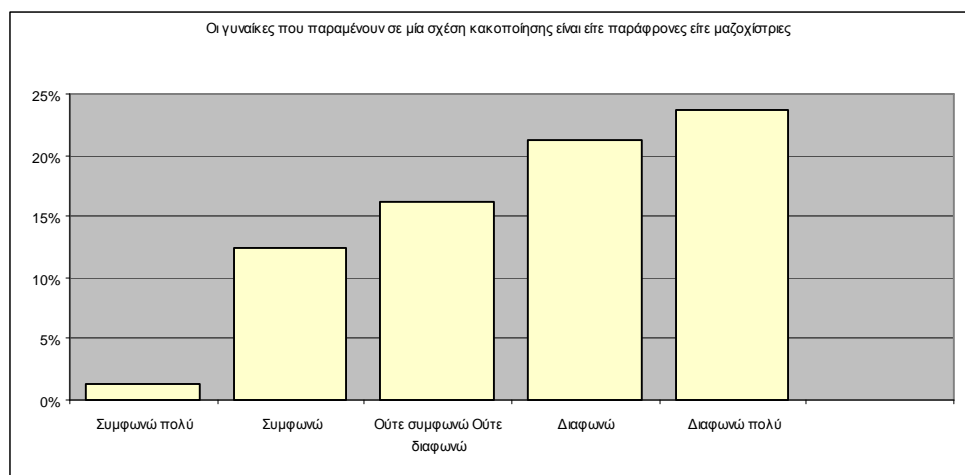
17.1 Οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες

Πίνακας 45:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Συμφωνώ	10	12.5%	16.7%	18.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	13	16.25%	21.7%	40%
	Διαφωνώ	17	21.25%	28.3%	68.3%
	Διαφωνώ πολύ	19	23.75%	31.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ
- § Το 16.7% (10 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 28.3% (17 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

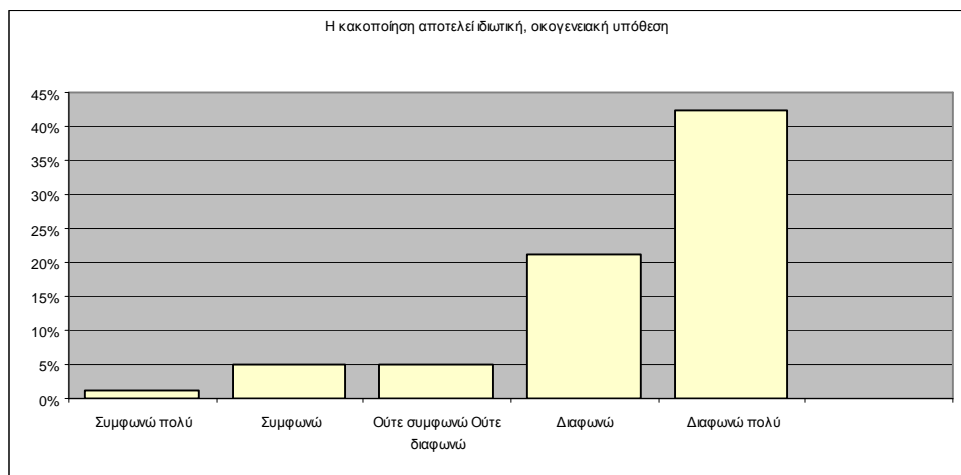
17.κ. Η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση

Πίνακας 46:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Συμφωνώ	4	5%	6.7%	8.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	4	5%	6.7%	15%
	Διαφωνώ	17	21.25%	28.3%	43.3%
	Διαφωνώ πολύ	34	42.5%	56.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ
- § Το 6.7% (4 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 28.3% (17 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 56.7% (34 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

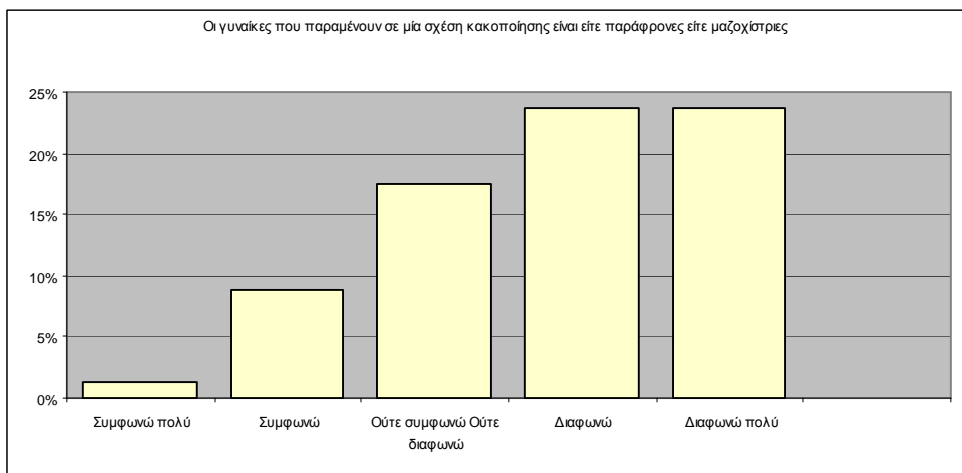
17.λ. Η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες

Πίνακας 47:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Συμφωνώ	7	8.75%	11.7%	13.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	14	17.5%	23.3%	36.6%
	Διαφωνώ	19	23.75%	31.7%	68.3%
	Διαφωνώ πολύ	19	23.75%	31.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ
- § Το 11.7% (7 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

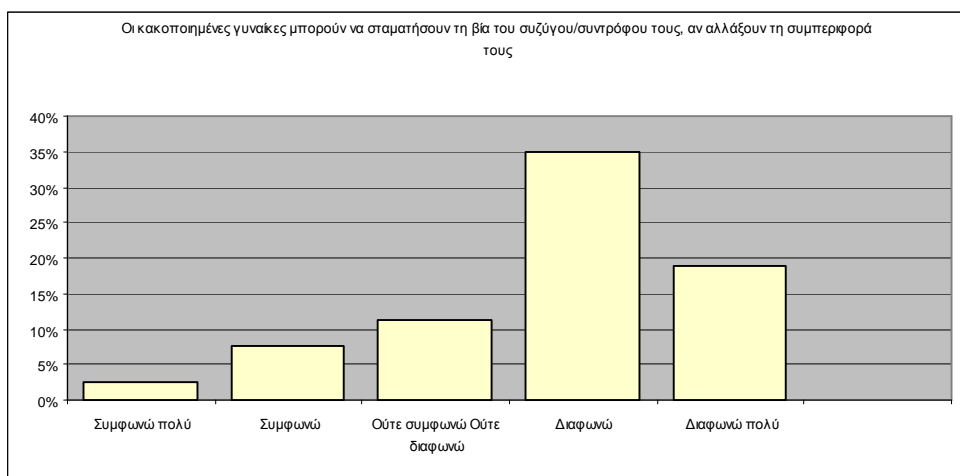
17.μ.Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους

Πίνακας 48:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	3.3%
	Συμφωνώ	6	7.5%	10%	13.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	9	11.25%	15%	28.3%
	Διαφωνώ	28	35%	46.7%	75%
	Διαφωνώ πολύ	15	18.75%	25%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους:

- § Το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 10% (6 φοιτητές),συμφωνεί
- § Το 15% (9 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 46.7% (28 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 25% (15 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

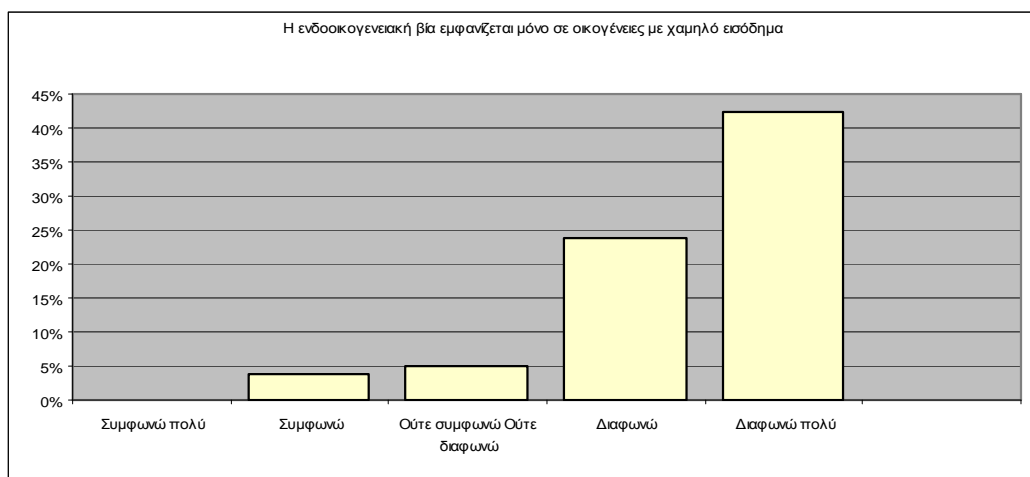
17.v. Η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα

Πίνακας 49:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	=	=	=	=
	Συμφωνώ	3	3.75%	5%	5%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	4	5%	6.7%	11.7%
	Διαφωνώ	19	23.75%	3.6%	43.3%
	Διαφωνώ πολύ	34	42.5%	56.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα:

- § Το 5 % (3 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 6.7% (4 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 3.6% (19 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 56.7% (34 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

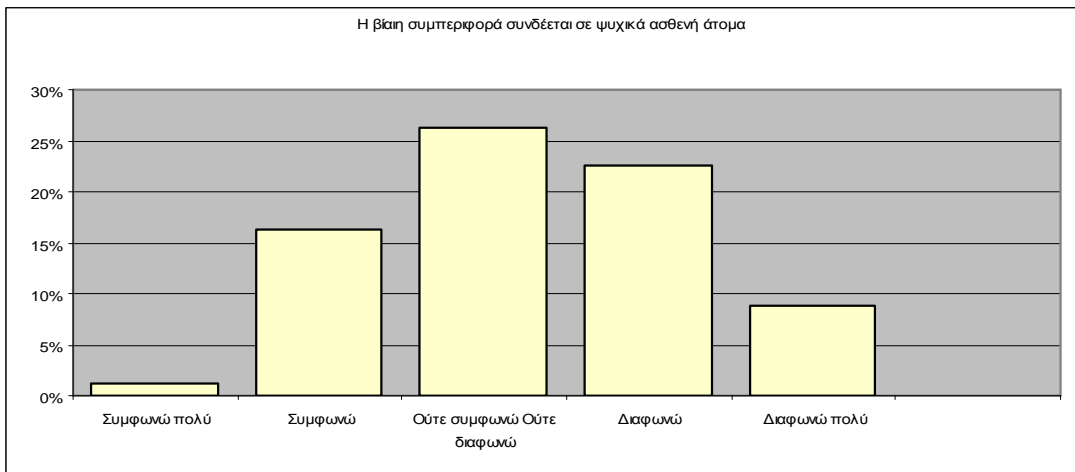
17.ξ. Η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα

Πίνακας 50:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Συμφωνώ	13	16.25%	21.7%	23.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	21	26.25%	35%	58.3%
	Διαφωνώ	18	22.5%	30%	88.3%
	Διαφωνώ πολύ	7	8.75%	11.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ
- § Το 21.7% (13 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 30% (18 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 11.7% (7 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

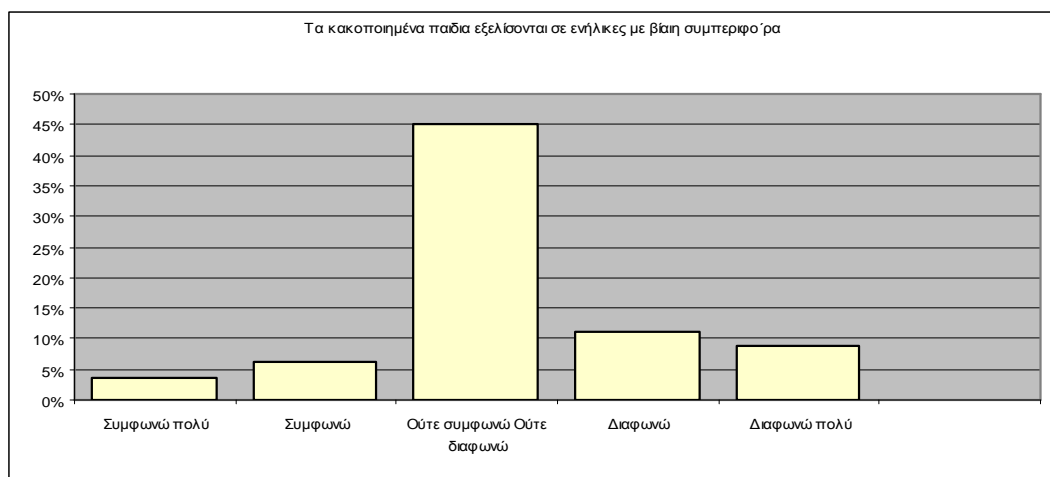
17.ο. Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά

Πίνακας 51:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	3	3.75%	5%	5%
	Συμφωνώ	5	6.25%	8.3%	13.3%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	3	45%	60%	73.3%
	Διαφωνώ	9	11.25%	15%	88.3%
	Διαφωνώ πολύ	7	8.75%	11.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά:

- § Το 5% (3 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 8.3% (5 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 60% (3 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 11.7% (7 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

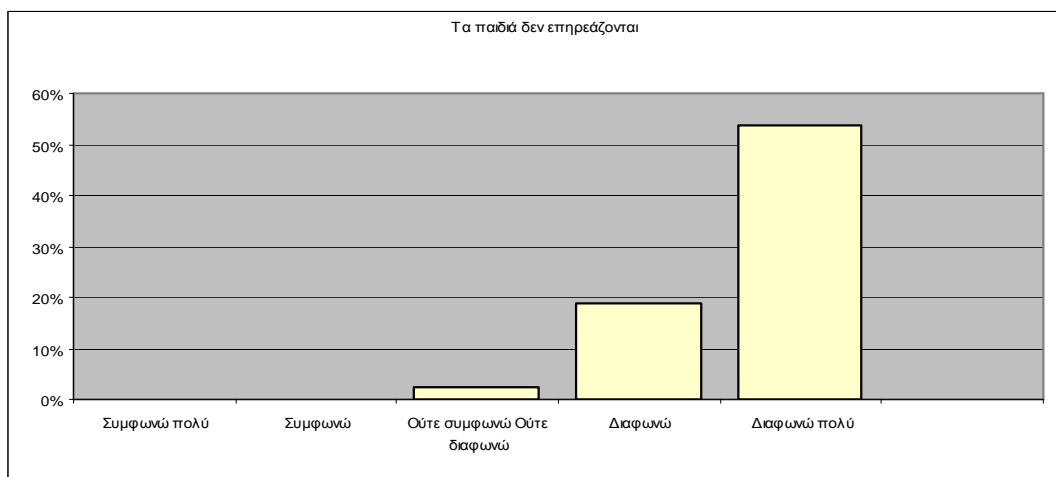
17.π. Τα παιδιά δεν επηρεάζονται

Πίνακας 52:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν τα παιδιά δεν επηρεάζονται από την κακοποίηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	=	=	=	=
	Συμφωνώ	=	=	=	=
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	3.3%
	Διαφωνώ	15	18.75%	25%	28.3%
	Διαφωνώ πολύ	43	53.75%	21.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, τα παιδιά δεν επηρεάζονται:

- § Το 3.3% (φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 25% (φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 21.7% (φοιτητές) διαφωνεί πολύ

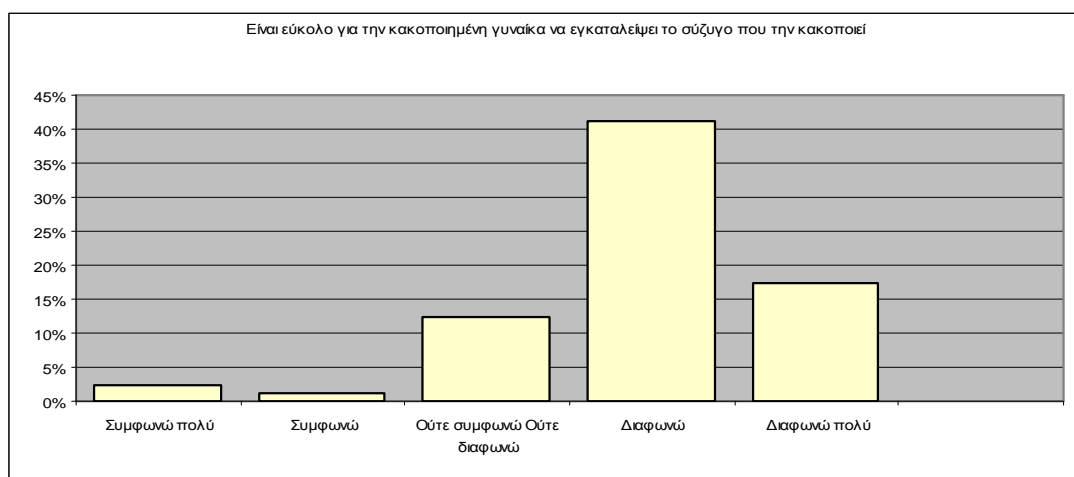
17.ρ.Είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να εγκαταλείψει το σύζυγο που την κακοποιεί

Πίνακας 53:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να εγκαταλείψει το σύζυγο που την κακοποιεί

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	2	2.5%	3.3%	3.4%
	Συμφωνώ	1	1.25%	1.7%	5%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	10	12.5%	16.6%	21.6%
	Διαφωνώ	33	41.25%	55%	76.6%
	Διαφωνώ πολύ	14	17.5%	23.4%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να εγκαταλείψει το σύζυγο που την κακοποιεί:

- § Το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 1.7% (1φοιτητής),συμφωνεί
- § Το 16.6% (10 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 55% (33 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 23.4% (14 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

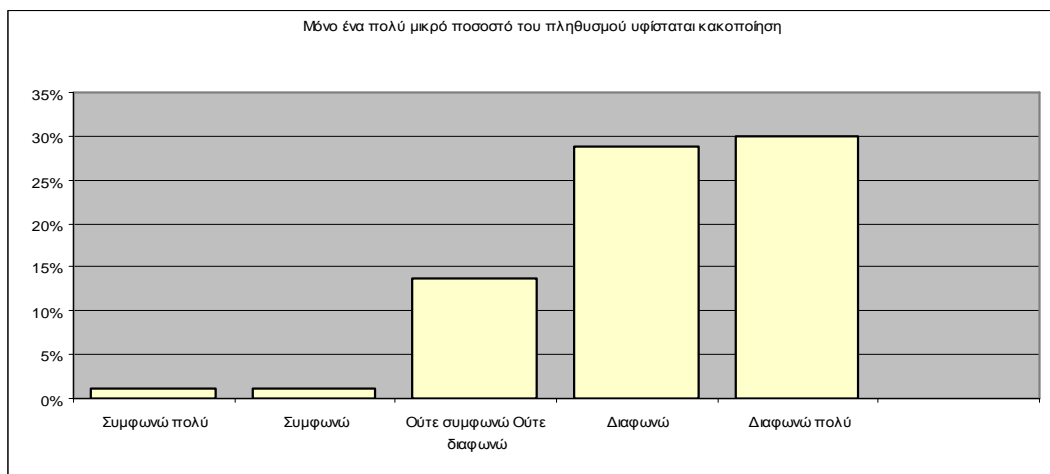
17.σ. Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση

Πίνακας 54:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Συμφωνώ	1	1.25%	1.6%	3.2%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	11	13.75%	18.4%	21.6%
	Διαφωνώ	23	28.75%	38.4%	60%
	Διαφωνώ πολύ	24	30%	40%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ
- § Το 1.6% (1 φοιτητής), συμφωνεί
- § Το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 38.4% (23 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 40% (24 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

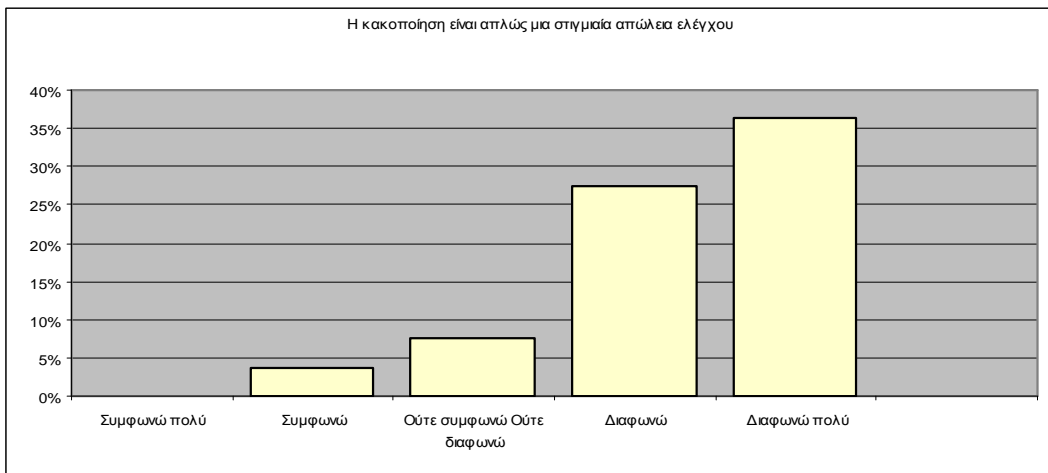
17.τ. Η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου

Πίνακας 55:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	=	=	=	=
	Συμφωνώ	3	3.75%	5%	5%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	6	7.5%	10%	15%
	Διαφωνώ	22	27.5%	36.7%	51.7%
	Διαφωνώ πολύ	29	36.25%	48.3%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Ως προς τη διατύπωση, η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου:

- § Το 5% (3 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 10% (6 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 36.7% (22 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 48.3% (29 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

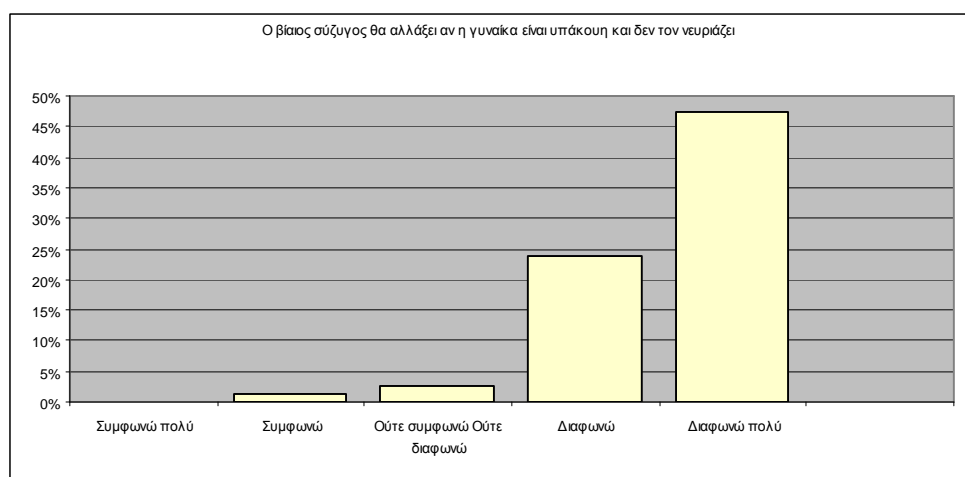
17.Υ. Ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει

Πίνακας 56:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για το αν ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	=	=	=	=
	Συμφωνώ	1	1.25%	1.6%	1.6%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	2	2.5%	3.3%	4.9%
	Διαφωνώ	19	23.75%	31.7%	36.6%
	Διαφωνώ πολύ	38	47.5%	63.4%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στη διατύπωση, για το αν ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει, καταγράφηκε ότι:

- § Το 1.6% (1 φοιτητής), συμφωνεί
- § Το 3.3% (2 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί
- § Το 63.4% (38 φοιτητές) διαφωνεί πολύ

18. Έχετε βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον σας;

Πίνακας 57:Βιώματα κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	18	22.5%	30%	30%
	Όχι	42	52.5%	70%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση, αν έχουν βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον τους:

- § Το 30% (18 φοιτητές) απάντησαν Ναι και
- § Το 70% (42 φοιτητές) απάντησαν Όχι

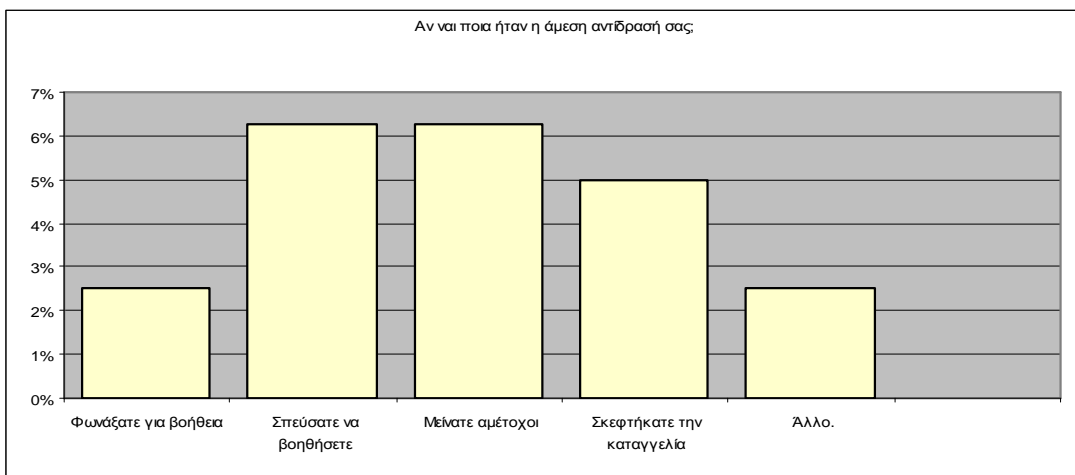
19. Αν ναι ποια ήταν η άμεση αντίδρασή σας;

Πίνακας 58:Αντίδρασή του δείγματος που βίωσε περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγο στο άμεσο περιβάλλον του.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Φωνάξατε για βοήθεια	2	2.5%	11.1%	11.1%
	Σπεύσατε να βοηθήσετε	5	6.25%	27.8%	38.9%
	Μείνατε αμέτοχοι	5	6.25%	27.8%	66.7%
	Σκεφτήκατε την καταγγελία	4	5%	22.2%	88.9%
	Άλλο.	2	2.5%	11.1%	100%
	Total	18	75%	100%	
Missing	System	62	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση αν ναι ποια ήταν η αντίδρασή σας , από αυτούς που έχουν βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγο στο άμεσο περιβάλλον τους, διαπιστώθηκε ότι:

- § Το 11.1% (2 φοιτητές) ,φώναξε για βοήθεια.
- § Το 27.8% (5 φοιτητές) ,έσπευσε να βοηθήσει
- § Το 27.8%% (5 φοιτητές) ,έμεινε αμέτοχο
- § Το 22.2% (4 φοιτητές), σκέφτηκε την καταγγελία
- § Το 11.1% (2 φοιτητές), απάντησε άλλο

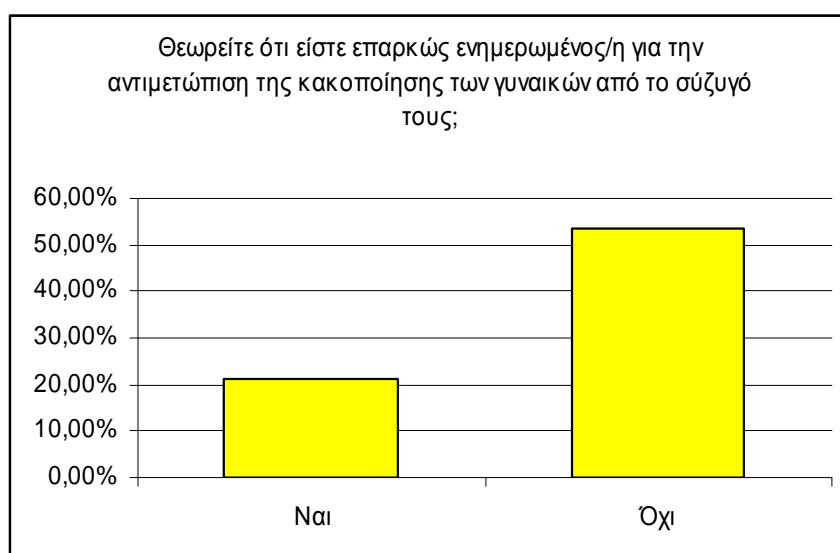
20.Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς ενημερωμένος/η για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους;

Πίνακας 59:Ενημέρωση ως προς την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	17	21.25%	28.3%	28.3%
	Όχι	43	53.75%	71.7%	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
Total		80	100%		

Στην ερώτηση, για το αν είναι επαρκώς ενημερωμένος/η για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους:

- § Το 28.3% (17 φοιτητές) απάντησε Ναι ενώ
- § Το 71.7% (43 φοιτητές) απάντησε Όχι

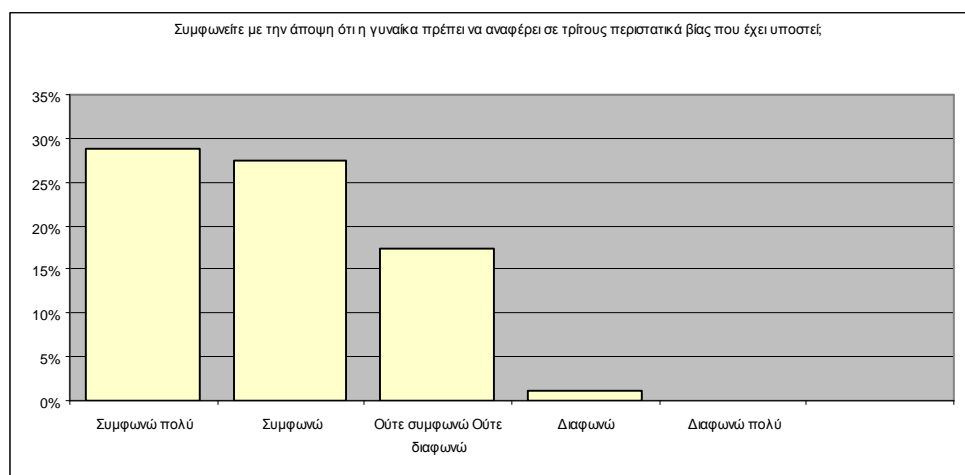
21. Συμφωνείτε με την άποψη ότι η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί;

Πίνακας 60:Κλίμακες συμφωνίας και διαφωνίας για κατά πόσο η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Συμφωνώ πολύ	23	28.75%	38.3%	38.3%
	Συμφωνώ	22	27.5%	36.7%	75%
	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	14	17.5%	23.3%	98.3%
	Διαφωνώ	1	1.25%	1.7%	98.3%
	Διαφωνώ πολύ	=	=	=	100%
	Total	60	75%	100%	
Missing	System	20	25%		
	Total	80	100%		

Στην ερώτηση για το αν συμφωνούν με την άποψη ότι η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί;

- § Το 38.3% (23 φοιτητές) συμφωνεί πολύ
- § Το 36.7% (22 φοιτητές), συμφωνεί
- § Το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί
- § Το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί

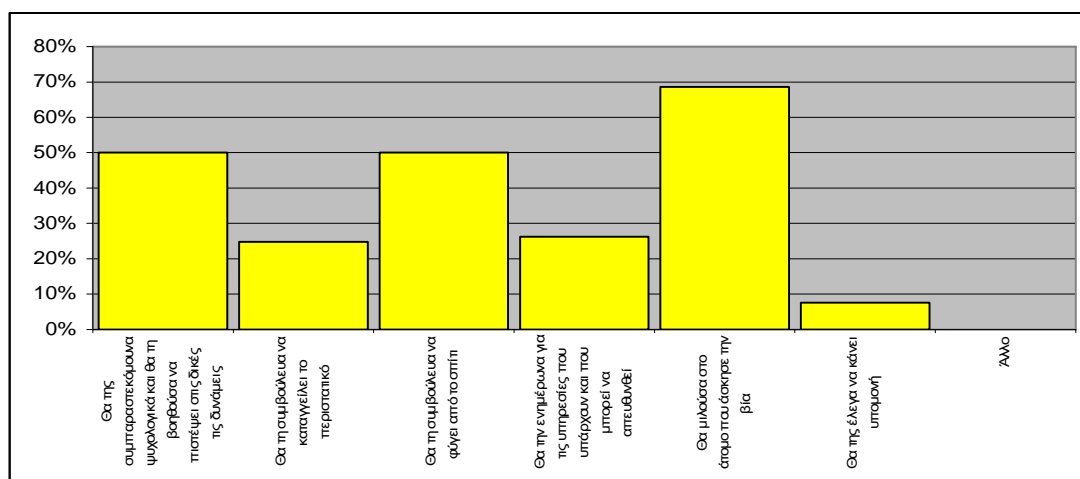
22. Πως θα βοηθούσατε μια τέτοια γυναίκα;

Πίνακας 61: Παροχή βοήθειας απέναντι σε μια κακοποιημένη γυναίκα

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Θα της συμπαραστεκόμωνα ψυχολογικά και θα τη βοηθούσα να πιστέψει στις δικές τις δυνάμεις	40	50%	66.7%
	Θα τη συμβούλευα να καταγγείλει το περιστατικό	20	25%	33.3%
	Θα τη συμβούλευα να φύγει από το σπίτι	40	50%	66.7%
	Θα την ενημέρωνα για τις υπηρεσίες που υπάρχουν και που μπορεί να απευθυνθεί	21	26.25%	35%
	Θα μιλούσα στο άτομο που άσκησε την βία	55	68.75%	91.6%
	Θα της έλεγα να κάνει υπομονή	6	7.5%	10%
	Άλλο	=	=	
Total		60		
Missing	System	20		
Total		80		

Στην ερώτηση πως θα βοηθούσατε μια τέτοια γυναίκα, απάντησαν τα εξής:

- § Το 66.7% (40 φοιτητές), Θα της συμπαραστεκόταν ψυχολογικά και θα τη βοηθούσε να πιστέψει στις δικές τις δυνάμεις.
- § Το 33.3% (20 φοιτητές), Θα τη συμβούλευε να καταγγείλει το περιστατικό
- § Το 66.7% (40 φοιτητές), Θα τη συμβούλευε να φύγει από το σπίτι
- § Το 35% (21 φοιτητές), Θα την ενημέρωνε για τις υπηρεσίες που υπάρχουν και που μπορεί να απευθυνθεί
- § Το 91.6% (55 φοιτητές), Θα μιλούσε στο άτομο που άσκησε την βία
- § Το 10% (6 φοιτητές), Θα της έλεγε να κάνει υπομονή

3.2 Συζήτηση

Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι το 85% του δείγματος (51 άτομα) είναι γυναίκες, σε αντίθεση με το 15% (9 άτομα) που είναι άντρες. Το 80% των φοιτητών (48 φοιτητές) είναι μεταξύ 20 και 22 ετών, το 13.3% (8 φοιτητές) είναι μεταξύ 23 και 25 ετών και το 6.7% (4 φοιτητές) είναι άνω των 26 ετών. Επίσης το 33.3% (20 φοιτητές) φοιτά στο ΣΤ' εξάμηνο, το 51.7% (31 φοιτητές) στο Ζ' εξάμηνο και το 15% (9 φοιτητές) στο Η' εξάμηνο. Ως προς την οικογενειακή τους κατάσταση το 15% του δείγματος (9 φοιτητές) είναι άγαμοι και το υπόλοιπο 85% (51 φοιτητές) είναι έγγαμοι.

Όσον αφορά στο **πρώτο ερευνητικό ερώτημα** *Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, μπορούν να αναγνωρίσουν τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους*, από τα αποτελέσματα της έρευνας, προέκυψε ότι το 8.33% (5 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι το άγχος οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 35% (21 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 6.67% (4 φοιτητές) διαφωνεί, το 36.67% (22 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Επίσης το 40% (24 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η συναισθηματική ανασφάλεια οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 35% (21 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 8.34% (5 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ακόμη ότι το 58.34% (35 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι ο οξύθυμος χαρακτήρας του θύτη (έλλειψη αυτοελέγχου), τον οδηγεί στην κακοποίηση, το 30% (18 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 8.33% (5 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί. Επίσης το 20% (12 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι ο φόβος του θύτη μήπως εγκαταλειφθεί, τον οδηγεί στην κακοποίηση, το 41.67% (25 φοιτητές) συμφωνεί, το 26.67% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 8.33% (5 φοιτητές) διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Αναφορικά με τη ζήλια και την κακοποίηση το 55% (33 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η ζήλια, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 33.3% (20 φοιτητές) συμφωνεί και το υπόλοιπο 11.7% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. Το 6.67% (4 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η αποξένωση, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 35% (21 φοιτητές) συμφωνεί, το 41.67% (25 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Επίσης το 25% (15 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η σεξουαλική επιθετικότητα, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 41.67% (25 φοιτητές) συμφωνεί, το 26.67% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Στην ερώτηση για το αν η κατάχρηση ουσιών, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 68.3% (41 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 21.7% (13 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 6.7% (4 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί. Στο αν η φτώχεια, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 20% (12 φοιτητές) δήλωσε ότι συμφωνεί πολύ, το 31.6% (19 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 20% (12 φοιτητές) διαφωνεί και το 6.7%

(4 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με το ότι η αδυναμία ελέγχου άλλων τομέων της ζωής του, οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, συμφωνεί πολύ το 26.67% (16 φοιτητές), το 36.67% (22 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 28.33% (17 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 6.66% (4 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Στην ερώτηση για το αν η διαταραγμένη προσωπικότητα(ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ. λ. π), οδηγεί το θύτη στη κακοποίηση, το 58.4% (35 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 25% (15 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 7.5% (6 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 2.5% (2 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 2.5% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Αναφορικά με τις εμπειρίες του δράστη και συγκεκριμένα για την άποψη, ότι ο άντρας που κακοποιεί έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία, το 43.3% (26 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 35% (21 φοιτητές) συμφωνεί απλά, το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί. Με την άποψη ότι ο άντρας που κακοποιεί έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία, συμφωνεί πολύ το 43.3% (φοιτητές), απλά συμφωνεί το 35% (φοιτητές), το 18.4% (φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 3.3% (φοιτητές) διαφωνεί. Στη διατύπωση ότι ο άντρας που κακοποιεί έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του, το 21.7% (13 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 43.3% (26 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 6.7% (4 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι η οικονομική εξάρτηση του συζύγου οδηγεί στη βία, καθώς υποβιβάζει τη θέση ανωτερότητας του στην οικογένεια, συμφωνεί πολύ το 16.7% (φοιτητές), το 45% (φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 35% (φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.3% (φοιτητές) διαφωνεί. Με το ότι η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο, οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου συμφωνεί πολύ το 23.3% (14 φοιτητές), το 18.4% (11 φοιτητές) συμφωνεί, το 38.3% (23 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί και το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί πολύ.

Επίσης για το ότι η οικονομική αποστέρηση της συζύγου είναι ο τρόπος ελέγχου από τον άνδρα, το 28.3% (17 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 31.7% (19 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 23.4% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Αναφορικά με τα ήθη και τις αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα το 25% (15 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει στη βίαιη συμπεριφορά, το 45% (27 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί. Επίσης το 18.4% (11 φοιτητές) συμφωνεί πολύ στο ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας οδηγούν στη βία, το 46.7% (28 φοιτητές) συμφωνεί, το 26.6% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 8.3% (5 φοιτητές) διαφωνεί. Στη διατύπωση, ότι τα ΜΜΕ με την προβολή των σεξιστικών προτύπων οδηγούν στη βία, συμφωνεί πολύ το 13.3% (8 φοιτητές), το 40% (24 φοιτητές) συμφωνεί, το 41.7% (25 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί. Τέλος στο ότι η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της το 15% (9 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 23.3% (14 φοιτητές) συμφωνεί, το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί και το 23.3% (14 φοιτητές) διαφωνεί

πολύ.

Αναφορικά με το **δεύτερο ερευνητικό ερώτημα** *Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, είναι ενήμεροι για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και για τους τρόπους αντιμετώπισής του*, από τα αποτελέσματα της έρευνας, προέκυψε ότι το 11.7% του δείγματος (7 φοιτητές) είναι λίγο ενημερωμένοι για το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους στο γάμο, το 35% του δείγματος (21 φοιτητές) είναι μέτρια ενημερωμένοι, το 41.6% του δείγματος (25 φοιτητές) είναι αρκετά ενημερωμένοι και τέλος το 11.7% του δείγματος (7 φοιτητές) είναι πολύ ενημερωμένοι. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι κανένας φοιτητής δε δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου ενημερωμένος για το φαινόμενο της κακοποίησης. Επίσης το 53.4% (32 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 20% έως 50%, το 35% (21 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 50% έως 75%, το 8.3% (5 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 0% έως 20% και το υπόλοιπο 3.3% (2 φοιτητές) θεωρεί ότι το φαινόμενο της κακοποίησης εκδηλώνεται σε ποσοστό 75% έως 100%. Μάλιστα το 75% (45 φοιτητές) πιστεύει ότι υπάρχει υποστήριξη στις κακοποιημένες γυναίκες σήμερα ενώ το 25% (15 φοιτητές) θεωρεί ότι δεν υπάρχει καμία υποστήριξη. Το 83.33% (50 φοιτητές) γνωρίζει συγκεκριμένους φορείς υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών ενώ το 16.67% (10 φοιτητές) δεν γνωρίζει κάποιον φορέα υποστήριξης. Αναφορικά με το αν υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών το 35% (21 φοιτητές) θεωρεί ότι υπάρχει, το 56.7% (34 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 8.3% (5 φοιτητές) υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει. Όσον αφορά στην ενημέρωση για την κακοποίηση το 75% (45 φοιτητές) θεωρεί ότι υπάρχει ενημέρωση ενώ το 25% (15 φοιτητές) ότι δεν υπάρχει. Το 62.2% (28 φοιτητές), θεωρεί ότι η ενημέρωση προέρχεται από τα Μ.Μ.Ε, το 42.2% (19 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από εφημερίδες/ περιοδικά/ βιβλία, το 73.3% (33 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από ημερίδες, το 13.3% (6 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από αρμόδιους φορείς, το 55.5% (25 φοιτητές), θεωρεί ότι προέρχεται από όλα τα παραπάνω και μόνο το 2.2% (1 φοιτητής), θεωρεί ότι προέρχεται από κάπου αλλού, χωρίς όμως να διευκρινίζει από πού.

Αναφορικά με τις μορφές της κακοποίησης το 76.7% (46 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η σωματική βία είναι μορφή κακοποίησης, το 16.7% (10 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 1.6% (1 φοιτητής), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Κανένας φοιτητής δε βρέθηκε που να δηλώνει ότι «διαφωνεί απλά». Επίσης το 75% (45 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η ψυχολογική βία είναι μορφή κακοποίησης, το 20% (12 φοιτητές) συμφωνεί απλά, το 1.67% (1 φοιτητής), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και το 3.33% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Αναφορικά με την οικονομική αποστέρηση ως μορφή κακοποίησης, το 30% (18 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 28.3% (17 φοιτητές) συμφωνεί, το 33.3% (20 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 6.7% (4 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Το 70% (42 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η σεξουαλική βία είναι μορφή κακοποίησης, το 15% (9 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 11.66% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί και το υπόλοιπο 1.67% (1

φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Για τον θρησκευτικό εξαναγκασμό ως μορφή κακοποίησης, το 31.67% (19 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 23.33% (14 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 30% (18 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 13.33% (8 φοιτητές) διαφωνεί και το 1.67% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Τέλος το 66.7% (40 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι η λεκτική βία αποτελεί μορφή κακοποίησης, το 23.3% (14 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 5% (3 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ.

Επίσης τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 30% (18 φοιτητές) έχουν βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον τους ενώ το 70% (42 φοιτητές) δεν έχουν βιώσει κάτι ανάλογο. Από τους φοιτητές που βίωσαν περιστατικό κακοποίησης γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον τους, το 11.1% (2 φοιτητές) φώναξε για βοήθεια, το 27.8% (5 φοιτητές) έσπευσε να βοηθήσει, το 27.8% (5 φοιτητές) έμεινε αμέτοχο, το 22.2% (4 φοιτητές) σκέφτηκε την καταγγελία και το 11.1% (2 φοιτητές) απάντησε άλλο, χωρίς να διευκρινίσει ποια ήταν η άμεση αντίδρασή του. Στην ερώτηση, για το αν είναι επαρκώς ενημερωμένος/η για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους το 28.3% (17 φοιτητές) δήλωσε πως είναι ενώ το 71.7% (43 φοιτητές) δήλωσε πως δεν είναι. Αναφορικά με το αν συμφωνούν με την άποψη ότι η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί, το 38.3% (23 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 36.7% (22 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί και τέλος ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί. Τέλος το 66.7% (40 φοιτητές), δήλωσε πως θα συμπαραστεκόταν ψυχολογικά σε μια κακοποιημένη γυναίκα και θα τη βοηθούσε να πιστέψει στις δικές τις δυνάμεις, το 33.3% (20 φοιτητές), θα τη συμβούλευε να καταγγείλει το περιστατικό, το 66.7% (40 φοιτητές), θα τη συμβούλευε να φύγει από το σπίτι, το 35% (21 φοιτητές), θα την ενημέρωνε για τις υπηρεσίες που υπάρχουν και που μπορεί να απευθυνθεί, το 91.6% (55 φοιτητές), θα μιλούσε στο άτομο που άσκησε την βία και το 10% (6 φοιτητές), θα της έλεγε να κάνει υπομονή.

Αναφορικά με το **τρίτο ερευνητικό ερώτημα** *Οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, είναι ενήμεροι για τη μυθολογία της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών*, από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι το 21.7% (13 φοιτητές) συμφωνεί πολύ ότι δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες, το 63.3% (38 φοιτητές) συμφωνεί, το 11.6% (7 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί και το υπόλοιπο 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Ως προς τη διατύπωση, ότι όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά, το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 33.4% (20 φοιτητές) συμφωνεί, το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 25% (15 φοιτητές) διαφωνεί και το υπόλοιπο 3.3% (2 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Όσον αφορά στην κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ως βασικές αιτίες για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς, το 35% (21 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 40% (24 φοιτητές) συμφωνεί, το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 5% (3 φοιτητές) διαφωνεί και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1.6% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους, συμφωνεί πολύ το 21.7% (13 φοιτητές), απλά συμφωνεί το 46.6% (28

φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί το 21.7% (13 φοιτητές), διαφωνεί απλά το 8.3% (5 φοιτητές) ενώ διαφωνεί πολύ το 1.7%. Ως προς τη διατύπωση, ότι οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα της καταχρηστικής συμπεριφοράς το 5% (3 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 11.7% (7 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 25% (15 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 31.6% (19 φοιτητές) διαφωνεί και το 26.7% (16 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά συμφωνεί πολύ το 3.3% (2 φοιτητές), απλά συμφωνεί το 5% (3 φοιτητές), το 20% (12 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 38.3% (23 φοιτητές) διαφωνεί και το 33.4% (20 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Ως προς τη διατύπωση, ότι η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της, το 10% (6 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 18.4% (11 φοιτητές) συμφωνεί, το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 16.6% (10 φοιτητές) διαφωνεί και το 20% (12 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη "θεραπεία" από ότι η φυλακή, συμφωνεί πολύ το 30% (18 φοιτητές), απλά συμφωνεί το 38.3% (23 φοιτητές), το 26.7% (16 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 3.3% (20 φοιτητές) διαφωνεί και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1.7% (1 φοιτητής) διαφωνεί πολύ. Ως προς τη διατύπωση, ότι οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες, ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί πολύ, το 16.7% (10 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 21.7% (13 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 28.3% (17 φοιτητές) διαφωνεί και το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση συμφωνεί πολύ ένα μικρό ποσοστό και συγκεκριμένα το 1.6% (1 φοιτητής), το 6.7% (4 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 6.7% (4 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 28.3% (17 φοιτητές) διαφωνεί και το 56.7% (34 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Η άποψη ότι η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες, βρίσκει πολύ σύμφωνους μόνο το 1.6% (1 φοιτητής), σύμφωνους το 11.7% (7 φοιτητές), ενώ το 23.3% (14 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί με την άποψη αυτή. Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί και το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Ως προς τη διατύπωση, ότι οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους, το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 10% (6 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 15% (9 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 46.7% (28 φοιτητές) διαφωνεί και το 25% (15 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την άποψη ότι η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα συμφωνεί το 5 % (3 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί το 6.7% (4 φοιτητές), διαφωνεί το 3.6% (19 φοιτητές) και τέλος το 56.7% (34 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Η άποψη ότι η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα, βρίσκει πολύ σύμφωνους το 1.6% (1 φοιτητής), απλά σύμφωνους το 21.7% (13 φοιτητές) ενώ το 35% (21 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. Το 30% (18 φοιτητές) διαφωνεί και το 11.7% (7 φοιτητές) διαφωνεί πολύ με την άποψη αυτή. Με τη διατύπωση ότι τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά, το 5% (3 φοιτητές) συμφωνεί πολύ, το 8.3% (5 φοιτητές) απλά συμφωνεί, το 60% (3 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 15% (9 φοιτητές) διαφωνεί και το 11.7% (7 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Με την

άποψη ότι τα παιδιά δεν επηρεάζονται από την κακοποίηση μόνο το 3.3% (2 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 25% (43 φοιτητές) διαφωνεί και το 21.7% (15 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Ως προς τη διατύπωση, ότι είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να εγκαταλείψει το σύζυγο που την κακοποιεί μόνο το 3.3% (2 φοιτητές) συμφωνεί πολύ και το 1.7% (1φοιτητής),συμφωνεί. Το 16.6% (10 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί, το 55% (33 φοιτητές) διαφωνεί και το 23.4% (14 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Η άποψη ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση βρίσκει πολύ σύμφωνους μόνο το 1.6% (1 φοιτητής), απλά σύμφωνους επίσης το 1.6% (1 φοιτητής) ενώ το 18.4% (11 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί με την παραπάνω άποψη. Το 38.4% (23 φοιτητές) διαφωνεί και το 40% (24 φοιτητές) διαφωνεί πολύ με την άποψη αυτή. Με την άποψη ότι η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου συμφωνεί μόνο το 5% (3 φοιτητές) ενώ το 10% (6 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. Αντίθετα το 36.7% (22 φοιτητές) διαφωνεί με την άποψη αυτή και μάλιστα το 48.3% (29 φοιτητές) διαφωνεί πολύ. Στη διατύπωση, για το αν ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει, μόνο το 1.6% (1 φοιτητής) συμφωνεί και το 3.3% (2 φοιτητές), ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί. Το 31.7% (19 φοιτητές) διαφωνεί και το 63.4% (38 φοιτητές) διαφωνεί πολύ με την παραπάνω διατύπωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Συμπεράσματα

Από το σύνολο της παρούσης έρευνας συμπεραίνουμε ότι η πλειονότητα των φοιτητών – ερωτώμενων, θεωρούν ως αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους, τη συναισθηματική ανασφάλεια του δράστη, τον οξύθυμο χαρακτήρα του, το φόβο του μήπως εγκαταλειφθεί, τη ζήλια του απέναντι στη γυναίκα του, τη σεξουαλική του επιθετικότητα, την κατάχρηση ουσιών, τη φτώχεια, την αδυναμία του να ελέγξει άλλους τομείς της ζωής του, αλλά και τη διαταραγμένη προσωπικότητά του (ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ.λπ). Επίσης θεωρούν την οικονομική εξάρτηση του συζύγου ως αίτιο της κακοποίησης, διότι με την εξάρτηση αυτή υποβιβάζεται η θέση ανωτερότητάς του στην οικογένεια. Από την άλλη, οι περισσότεροι φοιτητές θεωρούν την οικονομική αποστέρηση της συζύγου ως τρόπο ελέγχου της από τον άνδρα. Άλλα αίτια της κακοποίησης, οι φοιτητές αναγνωρίζουν τα ήθη και τις αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα αλλά και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας. Αναφορικά με τις εμπειρίες του δράστη σε σχέση με την κακοποίηση, η πλειονότητα των φοιτητών συμφωνεί ότι ο δράστης της κακοποίησης έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία, ή έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία. Επίσης ο δράστης κακοποίησης μπορεί να έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του.

Οι περισσότεροι φοιτητές ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη ότι το άγχος αποτελεί αίτιο της κακοποίησης, καθώς επίσης ούτε και η αποξένωση ή οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο. Επίσης ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη ότι αίτιο της κακοποίησης είναι η προβολή σεξιστικών προτύπων από τα ΜΜΕ.

Τέλος μη ενθαρρυντικό είναι το εύρημα αναφορικά με το ότι η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της, δεδομένου ότι τα αποτελέσματα ποικίλουν. 14 φοιτητές συμφωνούν, 14 ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή ενώ 14 διαφωνούν πολύ.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι επιβεβαιώνεται μερικώς η πρώτη ερευνητική μας υπόθεση βάσει της οποίας οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, μπορούν να αναγνωρίσουν τα αίτια της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους τους. Επιβεβαιώνεται μερικώς λόγω της τελευταίας διαπίστωσης αναφορικά με το ότι η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της, θέμα για το οποίο οι φοιτητές οφείλουν να ενημερωθούν καλύτερα σχετικά με τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων.

Επίσης από την παρούσα έρευνα συμπεραίνουμε ότι η πλειονότητα των ερωτώμενων είναι αρκετά ενημερωμένοι σε θέματα κακοποίησης των γυναικών. Μάλιστα θεωρούν ότι η κακοποίηση συμβαίνει σε ένα ποσοστό 30-60%. Επίσης η πλειονότητα θεωρεί ότι υπάρχουν φορείς υποστήριξης, τους οποίους και γνωρίζουν. Αναφορικά με την ενημέρωση, η πλειονότητα των ερωτώμενων θεωρεί ότι υπάρχει και προέρχεται από τα ΜΜΕ, από

εφημερίδες/ περιοδικά, από βιβλία, αλλά και από αρμόδιους φορείς. Τέλος η πλειονότητα των ερωτώμενων ούτε συμφωνεί αλλά ούτε και διαφωνεί με το ότι υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών.

Αναφορικά με τις μορφές κακοποίησης η πλειονότητα των ερωτώμενων συμφωνεί ότι η σωματική, η ψυχολογική, η σεξουαλική και η λεκτική βία, αλλά και ο θρησκευτικός εξαναγκασμός, αποτελούν μορφές κακοποίησης κατά των γυναικών. Για την οικονομική αποστέρηση η πλειονότητα των ερωτώμενων, ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί ότι αποτελεί μορφή κακοποίησης.

Όσον αφορά στις προσωπικές τους εμπειρίες, μόνο 18 φοιτητές έχουν βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον τους, από τους οποίους κάποιιοι έσπευσαν για βοήθεια (5) ενώ άλλοι έμειναν αμέτοχοι (5). Συμφωνούν όμως στο ότι η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί.

Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι επιβεβαιώνεται η δεύτερη ερευνητική μας υπόθεση σύμφωνα με την οποία «οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας ενήμεροι για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και για τους τρόπους αντιμετώπισής του». Το παραπάνω διαπιστώνεται και από τον τρόπο με τον οποίο οι φοιτητές δήλωσαν ότι θα αντιμετώπιζαν μια κακοποιημένη γυναίκα. Συγκεκριμένα δήλωσαν ότι θα της συμπαραστεκόταν ψυχολογικά και θα τη βοηθούσαν να πιστέψει στις δικές τις δυνάμεις, θα τη συμβούλευαν να καταγγείλει το περιστατικό, ή να φύγει από το σπίτι, θα την ενημέρωναν για τις υπηρεσίες που υπάρχουν και που μπορεί να απευθυνθεί, ή θα μιλούσαν στο άτομο που άσκησε την βία. Μόνο ένα μικρό ποσοστό (6 φοιτητές), θα της έλεγαν να κάνει υπομονή.

Τέλος από την παρούσα έρευνα διαπιστώνεται ότι οι φοιτητές είναι σε μεγάλο βαθμό ενήμεροι σχετικά με τη μυθολογία της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, όχι όμως απόλυτα ενημερωμένοι. Συγκεκριμένα οι φοιτητές αναγνωρίζουν τους περισσότερους μύθους για την κακοποίηση κατά των γυναικών όπως είναι ο μύθος ότι «δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες», ότι «οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα της καταχρηστικής συμπεριφοράς», ότι «οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά». Επίσης ότι η «ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη «θεραπεία» από ότι η φυλακή», αν και κάποιες έρευνες, όπως τονίστηκε και στο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας, αποδεικνύουν ότι τα προγράμματα ψυχοθεραπείας δεν είναι αποτελεσματικά για την ολοκληρωτική εξάλειψη τέτοιων φαινομένων. Διαφωνούν επίσης με το μύθο ότι «οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες», ότι «η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση», ότι «η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες» ή ότι «η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα». Επίσης διαφωνούν με το μύθο ότι οι «κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους», ότι «τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά», ότι «τα παιδιά δεν επηρεάζονται από την κακοποίηση». Ακόμη οι περισσότεροι φοιτητές διαφωνούν με την άποψη ότι «είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να

εγκαταλείπει το σύζυγο που την κακοποιεί», ότι «ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση» και ότι «η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου». Τέλος διαφωνούν με το μύθο ότι «ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει».

Ωστόσο οι φοιτητές παρασύρονται και δεν έχουν ξεκάθαρη άποψη για κάποιους από τους μύθους της κακοποίησης. Συγκεκριμένα οι περισσότεροι φοιτητές ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με το ότι όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με το θεωρητικό μας κομμάτι υπάρχει πληθώρα ξεχωριστών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των ατόμων που κακοποιούν αλλά και διαφορετικές εμπειρίες (οικογενειακό ιστορικό, ποινικό μητρώο, κ.α.). Επομένως στην ερώτηση αυτή οι φοιτητές θα έπρεπε να διαφωνήσουν. (Βέργου, 2004)

Άλλη σύγχυση είναι η άποψη ότι η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών αποτελούν βασικές αιτίες για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς. Έχει αποδειχθεί ότι και άτομα που δεν είναι εθισμένα μπορούν να κακοποιήσουν και ότι η κατάχρηση ουσιών αποτελεί περισσότερο δικαιολογία για την κακοποίηση και όχι την αιτία για την άσκησή της. Επίσης οι περισσότεροι φοιτητές συμφωνούν με το όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους, άποψη πλήρως λανθασμένη δεδομένου ότι σύμφωνα με τον Παπαμιχαήλ (2008) η καταχρηστική συμπεριφορά είναι εκούσια και ως τέτοια μπορεί να αποφευχθεί, αν το άτομο το θελήσει. Επίσης λανθασμένη είναι η απάντηση των φοιτητών ότι η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της, με την οποία ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν. Όπως επισημαίνει η Βέργου (2004) η *καταχρηστική συμπεριφορά* μπορεί να ελαχιστοποιηθεί, αλλά όχι να παύσει τελείως. Τέλος οι φοιτητές ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη ότι η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα. Βάσει του θεωρητικού μέρους της μελέτης μας λιγότερο από το 10% των περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας συνδέεται με κάποια ψυχική νόσο του δράστη ή του θύματος. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις τα αίτια είναι κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά και άλλα. (Βέργου, 2004)

Επομένως και η τρίτη ερευνητική μας υπόθεση επιβεβαιώνεται μερικώς εφόσον οι φοιτητές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας, είναι εν μέρει ενήμεροι για τη μυθολογία της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών.

4.2 Προτάσεις

Έχοντας παρουσιάσει τα συμπεράσματα της παρούσης μελέτης οφείλουμε να κάνουμε κάποιες προτάσεις αναφορικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών προκειμένου να ελαττωθούν στο ελάχιστο τέτοιες βίαιες συμπεριφορές. Οι προτάσεις αφορούν πρωτίστως στην πρόληψη και την ενημέρωση της κακοποίησης των γυναικών και στη συνέχεια για τη θεραπεία και την ευαισθητοποίηση του φαινομένου. Συγκεκριμένα επιβάλλεται η θεσμοθέτηση της διδασκαλίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των φύλων και της ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων στις σχέσεις των δύο φύλων. Επιπλέον

προτείνεται να παρέχονται στους φοιτητές της κοινωνικής εργασίας εξειδικευμένες γνώσεις γύρω από το θέμα της κακοποίησης των γυναικών, αλλά και γνώσεις γύρω από τη μυθολογία της κακοποίησης.

Πρέπει να υπάρχει ουσιαστική ενημέρωση σχετικά με τις παροχές που διατίθενται για τις κακοποιημένες γυναίκες (όπως ενημερωτικά φυλλάδια, ΜΜΕ και άλλα) καθώς επίσης η κοινωνία πρέπει να ενημερωθεί για την έκταση του φαινομένου της βίας ώστε να υπάρχει ολοκληρωμένος τρόπος αντιμετώπισης αυτού.

Θα ήταν λάθος να παραλείψουμε ότι οι φοιτητές της κοινωνικής εργασίας οφείλουν να ενημερωθούν περαιτέρω για τις μονάδες που φιλοξενούνται ή για τις μονάδες όπου μπορούν να απευθυνθούν οι κακοποιημένες γυναίκες και να δημιουργηθούν προγράμματα οικονομικής υποστήριξης αυτών των γυναικών.

Τέλος απαραίτητο θα ήταν να γνωστοποιηθεί και στους φοιτητές καθώς και στο κοινό η ποινή των θυτών σε τέτοιες περιπτώσεις με σκοπό την προστασία των κακοποιημένων γυναικών νομικά καθώς και των ανηλίκων παιδιών σε περιπτώσεις που υπάρχουν.

Αναφορικά με τη θεραπεία και την ευαισθητοποίηση προτείνεται να διεξαχθούν κοινωνικές έρευνες για την εκτίμηση της έντασης και της έκτασης του προβλήματος σε κάθε γεωγραφική περιοχή ώστε να εκτιμηθεί η πιο κατάλληλη διυπηρεσιακή προσέγγιση.

Επιπλέον να καθοριστούν οι στόχοι δράσης μέσα σε κάθε υπηρεσία αλλά και μεταξύ των υπηρεσιών που ασχολούνται με το πρόβλημα ώστε να δημιουργηθεί ένα σύστημα εποπτείας και συνεργασίας με τις γυναικείες οργανώσεις της χώρας.

Επιπρόσθετα να εκπαιδευθούν κατάλληλα οι δημόσιοι λειτουργοί, στους οποίους απευθύνονται τα θύματα βίας για να ζητήσουν βοήθεια (αστυνομικοί, επαγγελματίες δημόσιας υγείας και κοινωνικής μέριμνας εισαγγελείς, δικαστές κλπ), ώστε να αντιμετωπίζουν ορθότερα και με ευαισθησία όσους εμπλέκονται σε πράξεις βίας κατά των γυναικών.

Απαραίτητο επίσης είναι να εκπαιδευθούν κατάλληλα τα στελέχη των συμβουλευτικών κέντρων και των ξενώνων (κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, κλπ), ώστε να μπορούν να εφαρμόζουν σύγχρονες προσεγγίσεις στα θύματα και στους θύτες των περιστατικών βίας και να μπορούν να αντιμετωπίζουν με επάρκεια τα προβλήματα που θα παρουσιαστούν, ενώ τέλος να χρηματοδοτηθούν και να διεξαχθούν καμπάνιες ενημέρωσης της κοινής γνώμης για τις μορφές βίας.

Όσον αφορά την ευαισθητοποίηση του κοινού κατά των στερεοτύπων είναι εξίσου σημαντική. Η γυναίκα δεν πρέπει να στιγματίζεται και με αυτόν τον τρόπο θα είναι εύκολη η δημοσιοποίηση του προβλήματός της. Σε αυτό, καθοριστικό ρόλο μπορούν να παίξουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπως και ο έντυπος τύπος, δείχνοντας το πραγματικό πρόσωπο των δραστών και την στήριξη των θυμάτων.

Τέλος, όλοι πρέπει να συμβάλλουμε στην βελτίωση εφαρμογής του νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Να συμβάλλουμε στην δημιουργία οργανωμένων χώρων υποδοχής και στήριξης γυναικών που έχουν υποστεί βία, την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων για τον τρόπο υποδοχής και αντιμετώπισης των γυναικών αυτών και την δημιουργία κατάλληλων προγραμμάτων για τα θέματα ανθρώπινων δικαιωμάτων και βίας κατά των γυναικών. Όλοι μας

πρέπει να επιβραβεύσουμε τις γυναίκες που τολμούν να καταγγείλουν την βία και να μην επιτρέψουμε την ενοχοποίηση και την περιθωριοποίηση τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bandura, A. (1983). *Psychological Mechanisms of Aggression*, in: *Aggression: Theoretical and Empirical Reviews*, RG Geen, EI Donnerstein (ed.), 1, 1-40, NY: Academic.
2. Barnett O. W. & Hamberger L. K. (1992). The Assessment of Maritally Violent Men on the California Psychological Inventory, *Violence and Victims*, 7, σελ. 15-28.
3. Begun Audrey L. (1999). Intimate partner violence: an HBSE perspective, Journal article by *Journal of Social Work Education*, Vol. 35
4. Bergen, R. K. (1996). *Wife Rape. Understanding the Response of Survivors and Service Providers*. U.S.A.: Sage Publications.
5. Bowlby J. (1977). The making and breaking of affectional bonds. II. Some principles of psychotherapy. The fiftieth Maudsley Lecture. *Br J Psychiatry*.
6. Bowlby J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*, London, Tavistock
7. Boysan M., Besiroglu L., Kara H., Kayri M., Keskin S. (2008). Associations between the levels of depression and the sense of limitedness: a psychometric analysis *Anatolian Journal of Psychiatry* 2008; 9:191-196
8. Breton, M. (1994). Relating competence-promotion and empowerment. *Journal of Progressive Human. Services*, 5, 27–44
9. Breton, Margot (1990) "Learning From Social Work Traditions". *Social Work with Groups*,. 13(3), 21-34.
10. Burgess A. & Crowell N, (1997). *Understanding Violence Against Women*, (National Research Council), Washington, National Academies Press.
11. Chatzifotiou S., Dobash, R E. (2001). "Seeking Informal Support: Marital Violence Against Women in Greece." *Violence Against Women* Vol 7, No. 9: 1024-1050
12. De Benedictus, T. & Jaffe, J. (2004). *Domestic violence and abuse: Types, signs, symptoms, causes, and effects*. Helpguide: Mental Health Issues.
13. Department of Justice Canada. (2004). *A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment*. Ottawa , Ontario.
14. Department of Public Health, Community Health Education Section. (2006). *Intimate Partner Violence Strategic Plan, 2003-2008*, San Francisco Στο Συλλογικό έργο, *Σεξουαλική κακοποίηση Μουσικό; όχι πια*, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
15. Donat, P., & D'Emilio, J. (1992). A Feminist Re-definition of Rape and Sexual Assault: Historical Foundations and Change. *J. Social Issues*, 48: 9-22

16. Dutton Donald G. (1994). Patriarchy and Wife Assault: The ecological fallacy. *Violence & Victims* 1994,9, (2)
17. Edward S. (1995). A socio-legal evaluation of gender ideologies in domestic violence. *Assault and spousal homicides, Victimology*, 10, 4 pp 186-205
18. Fereti I., Stavrianaki M. (1997). The Use of Physical Punishment in the Greek Family: Selected Socio demographic Aspects, *International Journal of Child and Family Welfare*, 3: 206- 216.
19. Finkelhor, D. and Yllo, K. (1995). Types of Marital Rape. In Searles, P. & Bergen R. J. (Eds), *Rape & Society. Reading on the Problem of Sexual Assault* (pp 152-159). U.S.A.: Westview Press. Στο Συλλογικό έργο, 2006, *Σεξουαλική κακοποίηση Μυστικό; όχι πια*, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
20. Follingstad, D.R. and DeHart, D.D. (2006). *Defining Psychological Abuse of Husbands Towards Wives*, in *Journal of Interpersonal Violence*, Vol 15, No 9, pp891-920 στο Αρτινοπούλου Β., *Ενδοοικογενειακή κακοποίηση γυναικών*, Νομική Βιβλιοθήκη
21. Gelles R. J. & Cornell C. P. (1985). *Intimate Violence in Families*, Newbury Park, Sage Pub.
22. Gelles R. J. (2006). *Intimate Violence in Families*, 3d ed., εκδ. Sage Publications, Newbury Park, London, New Delhi, στο Συλλογικό έργο, *Σεξουαλική κακοποίηση Μυστικό; όχι πια*, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
23. Gelles, R. J. (1997). *Intimate Violence In Families*. Third Edition. U.S.A.: Sage Publications.
24. Ghez, M. (2001) Getting the Message Out: Using media to change social norms on abuse. In. *Sourcebook on Violence Against Women*. California:Sage, pp 89-112
25. Gibelman M. (1995). *What social workers do*. Washington, DC:NASW
26. Goode W., (1971). *Force and Violence in the family*, *Journal of Marriage and the family*, 33, ανακτημένο από: <http://family.jrank.org/pages/1629/Spouse-Abuse-THEORETICAL-EXPLANATIONS.html>
27. Goroll, A. & Mulley A. (2009). *Primary Care Medicine: Office Evaluation and Management of the Adult Patient*, Philadelphia, Lippincott Williams and Wilkins.
28. Gosset D., Hedouin V. et al. (2006). *Maltraitance a enfants*, Paris:Masson στο Ρήγα Α.Β., *Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για την οικογένεια σήμερα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
29. Gottlieb, BH (1983). *Social support strategies: Guidelines for mental health practices*. Beverly Hills, CA: Sage
30. Hart, B. (1993). Battered women and the criminal justice system. *American Behavioral Scientist*,. 83, pp. 73–119
31. Hirigoyen, M. F. (2005). *Η κακοποιημένη γυναίκα. Η βία μέσα στο ζευγάρι*, Αθήνα, Πατάκης.

32. Hornung C. A., McCulloch B. C. & Sugimoto T. (1981). Status Relationships in Marriage: Risk Factors in Spouse Abuse, *Journal of Marriage and Family*, 43, 3, σελ. 675-691.
33. Kurst-Swanger K. & Jacqueline P. (2003). *Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives*, New York, Oxford University Press.
34. Levin D. (1994). Building a peacable classroom : Helping young children feel safe in violent times". *Childhood Education Annual Theme*, 267-270
35. Liebschutz J. (2003). *Violence against women: A Physician's Guide to Identification and Management*, Philadelphia, American College of Physicians.
36. Loseke Donileen R. (2004). Through a Sociological Lens *The Complexities of Family Violence*
37. Mc Daniel, C & Gates, R. (1995) "Marketing Research Essentials", West Publishing Company
38. McCue M. (2007). *Domestic Violence: A Reference Handbook*, Second Edition, United States of America, Abc-Clio.
39. Mignon, S.I., Larson, C.J. & Holmes, W.M. (2002) *Family abuse: Consequences, theories, and responses*. Boston: Allyn and Bacon
40. Miller, J. B. (1991). The development of women's sense of self. In Jordan et al. (Eds.), *Women's growth in connections*. New York: Guilford Press
41. Mullender, A. (2002) 'Persistent Oppressions: the Example of Domestic Violence', in R. Adams, L. Dominelli and M. Payne (eds) *Critical Practice in Social Work*. New York: Palgrave, pp 63-72
42. O'Leary, K. D., & Jouriles, E. N. (2006). *Psychological abuse between adult partners: Prevalence and impact on partners and children*, στο *I L' Abate (επιμ). Handbook of developmental family psychology and psychopathology* (pp. 330-349). New York: John Wiley στο *Αρτινοπούλου Β., Ενδοοικογενειακή κακοποίηση γυναικών*, Νομική Βιβλιοθήκη.
43. Parker B., McFarlane J., Soeken K., Torres T. & Campbell D. (1993). Physical and Emotional Abuse in Pregnancy: A Comparison of Adult and Teenage Women, *Nursing Research*, 42, σελ. 173-177.
44. Rapp, C. A. (1992). The strengths perspective of case management with persons suffering from severe mental illness. In D. Saleebey (Ed.), *The strengths perspective in social work practice* (pp. 45-58). New York: Longman.
45. Riger, S. and Gordon, M.T. (1981). The fear of rape: A study in social control. *Journal of Social Issues* 37, pp. 71–92
46. Russell, D. (2006). *Rape in Marriage*. U.S.A.: Indiana University Press στο *Συλλογικό έργο, Σεξουαλική κακοποίηση Μυστικό; όχι πια*, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

47. Sgarzi J.M., McDevitt J., (2003). *Victimology – A study of Crime Victims and their Roles*, New Jersey, Prentice Hall, pp 117-158
48. Solomon J. (1992). *Child Sexual Abuse by Family Members: A Radical Feminist Perspective*, *Sex Roles*, Vol. 27
49. Star B., (1978). *Psychological Aspects of wife Battering* (Paper presented at the American Orthopsychiatry Association Annual Meeting) San Francisco, CA
50. Strauss M.A. (2005). *Social Stratification, social bonds and wife beating in the US* in Smith L.J.F. *Domestic violence : An overview of the literature*, Home Office Research Study 107 London: HMSO στο Χατζηφωτίου Σ., *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών*, Αθήνα: Τζιόλα,
51. Sullivan, W. P. (1992). *Reconsidering the environment as a helping resource*. In D. Saleebey (Ed.), *The strengths perspective in social work practice*. New York: Longman
52. Sushma K. (2002). *Domestic Violence against Women and Girls*, Italy, Unicef Innocenti Research Centre
53. Taylor J. (1986). *Κακοποίηση: Θεραπευτική συζύγων* (μτφ. Παπαϊωάννου Καλλιόπη), Εκλογή
54. Thornton, D. (1987). *Moral Development Theory*. In B. McGurk, D. Thornton, and M. Williams (Eds.) *Applying Psychology to Imprisonment: Theory and Practice*, (pp. 130-150) London: HMSO.
55. Tift L. L. (1993). *Battering of Women: The failure of Intervention and the Case of Prevention*, Westview Press
56. Tull, D. & Hawkins, D. (1987) "Marketing research: Measurements and Method", 4th Edition, McMillian Publishing
57. Walker E. L. (1989). *Η κακοποιημένη γυναίκα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
58. Walker L. (1997). *Όταν η αγάπη σκοτώνει*, (μτφρ. Μοσχοπούλου Π.), Αθήνα: Φυτράκη..
59. Wallace H. (2002). *Family violence: Legal, medical and social perspectives*. Boston: Allyn and Bacon
60. Yick, Alice (2001). *Feminist Theory and Status Inconsistency Theory: Application to Domestic Violence in Chinese Immigrant Families*. *Violence Against Women*
61. Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, Ε. (1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα,
62. Αθανασίου Λ. (2000). *Μέθοδοι και Τεχνικές Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής*, Ιωάννινα
63. Αρτινοπούλου Β. (2006). *Ενδοοικογενειακή κακοποίηση γυναικών*, Νομική Βιβλιοθήκη

64. Αρτινοπούλου, Β., και Φαρσεδάκη, Ι., (2003). Πρώτη Πανελλαδική Επιδημιολογική Έρευνα, για την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών, με πρωτοβουλία του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), Αθήνα διαθέσιμο στο http://143.233.127.5/attachments/111_ENDO-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ_ΒΙΑ_ΚΑΤΑ_GYNAIKWN.pdf, (ανάκτηση 24-10-09)
65. Αρχηγείο Ελληνικής αστυνομίας (2009). *Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας*, διαθέσιμο από: <http://www.femnetsalonica.gr/egxiridio-ELAS.htm> στις 24-10-09 (ανάκτηση 15-2-2011)
66. Βέργου Ντάνι (2010), «Ενδοοικογενειακή βία-Κλειστά στόματα», Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, διαθέσιμο στο www.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=06.11.2004,id=27840252,33772668,50052604,557064927060 (ανάκτηση 15-2-2011)
67. Βουϊδάσκη Β. (1987). Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο , Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1987, σελ. 107
68. Γερούκη Α. (2006). Κλειτοριδεκτομή: το έγκλημα συνεχίζεται. Στο Γιωτάκος Ο., Πρακατέ Β. Σεξουαλική Κακοποίηση. Μυστικό; Όχι πια! Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
69. Γιωτάκος Ο., Πρακατέ Β. (επιμ.) (2007) *Σεξουαλική κακοποίηση: Μυστικό, όχι πια*, Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
70. Δρούγα Κ., Παπαθανασίου Μ., Τσονίδης Α. (2001), *Θύμα ή επιζώσα; Η ρητορική κατασκευή ταυτοτήτων στη συμβουλευτική για την κακοποίηση γυναικών : Μια ανάλυση περίπτωσης*, ΚΕΘΙ: Θεσσαλονίκη
71. Ζαϊμάκης, Γ. (2002). Κοινωνική εργασία και τοπικές κοινωνίες: Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
72. Ζαραφώνιτου Χ. (1995). Εμπειρική εγκληματολογία >>, Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 135
73. Ινστιτούτο υγείας του παιδιού (1998). Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού >>, Επιμέλεια, Αγάθωνος – Γεωργοπούλου Ε., Αθήνα, σελ. 19 – 21
74. ΚΕΘΙ (2000). Σπάστε τη σιωπή. Αθήνα: ΚΕΘΙ
75. Κεφαλοπούλου Μ., Μπούρη Γ. (2006). Συντροφική βία και προγράμματα πρόληψης. Στο Γιωτάκος Ο., Πρακατέ Β. Σεξουαλική Κακοποίηση. Μυστικό; Όχι πια! Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
76. Κρασανάκης Γ. Ε. (1999). Η τιμωρία ως μορφή επιθετικής συμπεριφοράς των ελλήνων πατέρων προς τα παιδιά τους από το Η επιθετικότητα στην οικογένεια στο σχολείο και στην κοινωνία Επιμέλεια Ι. Νέστορος, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, σελ. 154
77. Κυριαζή Ν. (2005). *Η κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
78. Μουζακίτης Χ. (1989). συζυγική Βία, Αιτιολογία, Επιπτώσεις, Παρέμβαση, *Κοινωνική εργασία*, 16

79. Παπαδομαρκάκη Ε. (2006). Κακοποίηση γυναικών από το σύζυγο: το φαινόμενο του συζυγικού βιασμού στο Συλλογικό έργο, 2006, Σεξουαλική κακοποίηση Μυστικό; όχι πια, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
80. Παπαμιχαήλ Σ. (2008). Σχέσεις των δύο φύλων Οικογένεια-συντροφικότητα. Πάτρα
81. Παρασκευόπουλος Δ. (1985), Εξελικτική Ψυχολογία, τόμος 1^{ος}, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών
82. Παρασκευόπουλος Ι. (1993), Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας, Τόμος 1, Αθήνα.
83. Πενταράκη Μ. (2003). Έκταση, μορφές και συνέπειες της βίας που υφίστανται έφηβες, μαθήτριες λυκείου, στις συντροφικές τους σχέσεις, Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
84. Πενταράκη Μ. (2004). «Η σχέση της ανεργίας των γυναικών με την άσκηση συντροφικής βίας κατά των γυναικών: Η περίπτωση των αρχηγών μονογονεϊκών οικογενειών», Κοινωνική Εργασία, τ.76.
85. Πενταράκη Μ., (1997). Αίτια της βίας κατά των γυναικών στο Προστασία από τη Βία: Οδηγός Επιμόρφωσης Αστυνομικών, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αριάδνη
86. Ποταμιάνου Α. (1988). Τα παιδιά της τρέλας, η βία στις ταυτίσεις >>, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, σελ 13
87. Ρήγα Α.Β. (2006). Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για την οικογένεια σήμερα, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
88. Σαμαρτζή Μ. (1996). Γυναίκες στο χορό τα οργής, Αθήνα, Άδωνις
89. Σιμώνη, Λιόλου Μ. (2006). Βία, κακοποίηση, εγκλήματα, σεξουαλική εκμετάλλευση και εμπορία χωρίς τιμωρία γυναικών και ανήλικων παιδιών. Αθήνα: Κηφισιά
90. Σπύρου Σ., Αντωνίου Λ., Αγαθοκλέους Γ., Ψύλλου Μ. (2007) Οικογενειακή βία: Προσδιορισμός των βασικών προβλημάτων και εισηγήσεις για πρόληψη του φαινομένου μέσω πλαισίων και μέτρων πολιτικής. Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας
91. Στασινοπούλου, Ο. (1992) Άτυπα Δίκτυα Φροντίδας, Εκλογή, 2, σελ. 109-122
92. Στρατίκη Λ. (2007). Εμπειρίες γυναικών θυμάτων οικογενειακής βίας και οι επιπτώσεις στη ζωή τους. Μια ποιοτική μελέτη. Κοινωνική Εργασία τεύχος 88, σελ 217
93. Συλλογικό έργο (2006). Σεξουαλική κακοποίηση Μυστικό; όχι πια, Αθήνα, Ελληνικά γράμματα
94. Τριανταφυλλίδου Τ. (1986). Κακοποιημένες γυναίκες. Μια σύγχρονη αντιμετώπιση, Κοινωνική εργασία 4
95. Τσίρου Κ. (2011). Συνέντευξη προσωπική. Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής μέριμνας. Πύργος

96. Φαρμάκη Δ. (2011). Κακοποίηση της γυναίκας: Χαρακτηριστικά θύτη και θύματος και η διαδικασία της αλλαγής, Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Ιωαννίνων
97. Χατζηφωτίου Σ. (2006). Ο κύκλος της βίας: Βία κατά των γυναικών και παιδιών στην οικογένεια *Ημερίδα με θέμα Ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα σήμερα - Προβληματισμοί και κοινωνική πολιτική.*
98. Χατζηφωτίου Σ. (2005). *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών*, Αθήνα, Τζιόλα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε από τις Παναγιώτου Ειρήνη και Νότη Αλεξάνδρα, προκειμένου να μελετήσουν τις απόψεις των σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας αναφορικά με τα αίτια που ωθούν τους συζύγους να κακοποιήσουν τις γυναίκες τους. Οι ειλικρινείς σας απαντήσεις, θα μας βοηθήσουν στη σχετική έρευνα που κάνουμε, στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας για το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας. Σας διαβεβαιώνουμε ότι το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Ευχαριστούμε που ανταποκριθήκατε στην πρόσκλησή μας για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις.

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ποιο είναι το φύλο σας;

Αντρας

Γυναίκα

2. Ποια είναι ηλικία σας;

20- 22 ετών

23 – 25 ετών

Άνω των 25 ετών

3. Ποιο είναι το εξάμηνο φοίτησής σας;

ΣΤ

Ζ΄

Η΄

4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Άγαμος

Έγγαμος

B. ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

1. Πόσο ενημερωμένος/η εκτιμάτε ότι είστε σχετικά με το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους στο γάμο;

- Καθόλου:
Λίγο
Μέτρια
Αρκετά
Πολύ

2. Καταγράψτε την άποψή σας σχετικά με ποια από τα παρακάτω συμφωνείτε ή όχι ότι είναι μορφή κακοποίησης των γυναικών;

	Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ Ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ
Σωματική					
Ψυχολογική					
Οικονομική αποστέρηση					
Σεξουαλική					
Θρησκευτικός εξαναγκασμός					
Λεκτική					

Άλλο

.....

3. Γνωρίζετε ποια είναι η έκταση του φαινομένου;

- 0% – 20%
20% – 50%
50%-75%
75%-100%

4. Πιστεύετε ότι παρέχεται υποστήριξη στις κακοποιημένες γυναίκες σήμερα;

Ναι

Όχι

5. Γνωρίζετε φορείς υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών;

Ναι

Όχι

6. Αν ναι ποιους γνωρίζετε;

.....
.....
.....

7. Πιστεύετε ότι υπάρχει υποστήριξη από τις υπεύθυνες αρχές (αστυνομία, δικαστήρια) στο θέμα της κακοποίησης των γυναικών;

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

8. Θεωρείτε ότι υπάρχει σήμερα ενημέρωση για την κακοποίηση;

Ναι

Όχι

9. Αν θεωρείτε ότι υπάρχει από πού προέρχεται;

MME

Εφημερίδες / περιοδικά/ βιβλία:

Ημερίδες

Συγγενικό περιβάλλον

Αρμόδιοι φορείς

Άλλο (προσδιορίστε).....

10. Αν θεωρείτε ότι δεν υπάρχει, τι προτείνετε;

.....
.....

.....

Γ. ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. Καταγράψτε την άποψή σας για τις ακόλουθες αιτίες που πιθανόν οδηγούν τον θύτη στην κακοποίηση της συζύγου:

Σημειώστε από το 1 έως το 5, πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις κάτωθι προτάσεις:

1=συμφωνώ πολύ,

2=συμφωνώ

3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4=διαφωνώ

5=διαφωνώ πολύ

	1	2	3	4	5
Το άγχος					
Η συναισθηματική ανασφάλεια					
Ο οξύθυμος χαρακτήρας του (έλλειψη αυτοελέγχου)					
Ο φόβος μήπως εγκαταλειφθεί					
Η ζήλεια					
Η αποξένωση					
Η σεξουαλική επιθετικότητα					
Η κατάχρηση ουσιών					
Η φτώχεια					
Η αδυναμία ελέγχου άλλων τομέων της ζωής του					
Η διαταραγμένη προσωπικότητα (ψυχικά νοσήματα, σχιζοφρένεια κ.λ.π.)					

2. Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν την εμπειρία του θύτη:

Σημειώστε από το 1 έως το 5, πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις κάτωθι προτάσεις:

1=συμφωνώ πολύ,

2=συμφωνώ

3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4=διαφωνώ

5=διαφωνώ πολύ

	1	2	3	4	5
Ο άντρας που κακοποιεί έχει υποστεί και ο ίδιος κακοποίηση κατά την παιδική του ηλικία					
Ο άντρας που κακοποιεί έχει υπάρξει μάρτυρας κακοποίησης κατά την παιδική του ηλικία					
Ο άντρας που κακοποιεί έχει επιβραβευθεί κατά το παρελθόν για τη βίαιη συμπεριφορά του					

3. Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν τα οικονομικά αίτια της κακοποίησης:

Σημειώστε από το 1 έως το 5, πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις κάτωθι προτάσεις:

1=συμφωνώ πολύ,

2=συμφωνώ

3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4=διαφωνώ

5=διαφωνώ πολύ

	1	2	3	4	5
Η οικονομική εξάρτηση του συζύγου οδηγεί στη βία καθώς υποβιβάζει τη θέση ανωτερότητας του στην οικογένεια					
Η οικονομική εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγο οδηγεί στη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου					
Η οικονομική αποστέρηση της συζύγου είναι ο τρόπος ελέγχου από τον άνδρα					

4. Καταγράψτε την άποψή σας στα ακόλουθα θέματα που αφορούν τα κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια της κακοποίησης:

Σημειώστε από το 1 έως το 5, πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις κάτωθι προτάσεις:

1=συμφωνώ πολύ,

2=συμφωνώ

3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4=διαφωνώ

5=διαφωνώ πολύ

	1	2	3	4	5
Έθνη και αξίες μιας κοινωνίας που υποβιβάζουν τη γυναίκα οδηγούν στη βίαιη συμπεριφορά					
Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μας οδηγούν στη βία					
Τα ΜΜΕ με την προβολή των σεξιστικών προτύπων οδηγούν στη βία					
Η γυναίκα συμβάλλει στην κακοποίησή της					

Δ. ΜΥΘΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

1. Σημειώστε από το 1 έως το 5, πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις κάτωθι προτάσεις:

1=συμφωνώ πολύ,

2=συμφωνώ

3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4=διαφωνώ

5=διαφωνώ πολύ

ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ	1	2	3	4	5
Δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες					
Όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά					
Η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς					
Οι κακοποιημένες γυναίκες μεγαλοποιούν τα συμβάντα καταχρηστικής συμπεριφοράς					
Οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν την βίαιη συμπεριφορά					
Η βίαιη συμπεριφορά συχνά παύει να δημιουργείται από μόνη της					
Η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη «θεραπεία» από ότι η φυλακή					
Οι γυναίκες που παραμένουν σε μία σχέση κακοποίησης είναι είτε παράφρονες είτε μαζοχίστριες					
Η κακοποίηση αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση					
Η βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες					
Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να σταματήσουν τη βία του συζύγου/συντρόφου τους, αν αλλάξουν τη συμπεριφορά τους					
Η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα					
Η βίαιη συμπεριφορά συνδέεται σε ψυχικά ασθενή άτομα					
Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση θα εξελιχθούν σε ενήλικες με βίαιη συμπεριφορά					
Τα παιδιά δεν επηρεάζονται					
Είναι εύκολο για την κακοποιημένη γυναίκα να εγκαταλείψει το σύζυγο που την κακοποιεί					
Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση					
Η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου					
Ο βίαιος σύζυγος θα αλλάξει αν η γυναίκα είναι υπάκουη και δεν τον νευριάζει					

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

1. Έχετε βιώσει περιστατικό κακοποίησης της γυναίκας από το σύζυγό της στο άμεσο περιβάλλον σας;

Ναι

Όχι

2. Αν ναι ποια ήταν η άμεση αντίδρασή σας;

Φωνάξατε για βοήθεια

Σπεύσατε να βοηθήσετε

Μείνατε αμέτοχοι

Σκεφτήκατε την καταγγελία

Άλλο.....

.....

.....

.....

3. Αν τώρα βρισκόσασταν μάρτυρας ενός τέτοιου περιστατικού τι θα κάνατε;

.....

.....

.....

4. Θεωρείτε ότι είστε επαρκώς ενημερωμένος/η για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών από το σύζυγό τους;

Ναι

Όχι

5. Συμφωνείτε με την άποψη ότι η γυναίκα πρέπει να αναφέρει σε τρίτους περιστατικά βίας που έχει υποστεί;

Συμφωνώ πολύ	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ πολύ

6. Πως θα βοηθούσατε μια τέτοια γυναίκα;

Θα της συμπαραστεκόμουν ψυχολογικά και θα τη βοηθούσα να πιστέψει στις δικές της δυνάμεις

Θα τη συμβούλευα να καταγγείλει το περιστατικό

Θα τη συμβούλευα να φύγει από το σπίτι

Θα την ενημέρωνα για τις υπηρεσίες που υπάρχουν και που μπορεί να απευθυνθεί

Θα μιλούσα στο άτομο που άσκησε την βία

Θα της έλεγα να κάνει υπομονή

Άλλο.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΝΟΜΟΣ 3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006

Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Ορισμοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.

2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους.

3. θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Απαγόρευση χρήσης βίας.

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

Άρθρο 3

Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.»

Άρθρο 4

Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων
Επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Χρηματική ικανοποίηση

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

Άρθρο 6

Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β' της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής

μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 7

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 8

Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής: «1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη.»

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής: «1. Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητας του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.»

Άρθρο 9

Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 10

Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης

Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειας του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

Άρθρο 11

Προϋποθέσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό - θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησης του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού - θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 12

Διαδικασία

1. Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως,

β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και

γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνήγορο του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξη του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

Άρθρο 13

Ποινικές συνέπειες

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενόσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσεως της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσεως της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή δικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ', το οποίο έχει ως εξής:

«γ) η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.»

Άρθρο 14

Αστικές συνέπειες

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ ουιουδήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

Άρθρο 15

Προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής:

«Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας.»

Άρθρο 16

Παραγραφή

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλίκου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του.

Άρθρο 17

Ποινική δίωξη

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

Περιοριστικοί όροι

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσης του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής απόφασεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.

2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

Άρθρο 19

Εξέταση μαρτύρων

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.

2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεση τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέταση τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

Άρθρο 20

Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητα τους.

2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

Άρθρο 21

Κοινωνική συμπαράσταση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.

Άρθρο 22

Ευεργέτημα πενίας

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

Άρθρο 23

Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 342.

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασελγείς πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών,

β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη.

2. Συνιστά επιβαρυντική περίπτωση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου:

α) από οικείο,

β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του,

γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο,

δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου,

ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση,

στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επιστήμονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο.

3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς ανηλίκου, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με

φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές.

4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδω του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»

Άρθρο 25

Οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Για την πλήρωση των θέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 διορίζονται Έλληνες πολίτες, απόφοιτοι λυκείου ή άλλης ισότιμης σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Οι υποψήφιοι δεν πρέπει να έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, πρέπει να είναι αρτιμελείς, να έχουν ανάστημα (χωρίς υποδήματα) τουλάχιστον ενός μέτρου και εβδομήντα εκατοστών (1,70) και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Για την επιλογή τους εφαρμόζονται τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια:

(α) Η εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις με το βαθμό του εφέδρου αξιωματικού ή στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή η προϋπηρεσία ως εθελοντών πενταετούς θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

(β) Ο βαθμός του απολυτηρίου τίτλου σπουδών.

(γ) Η μόνιμη κατοικία και η εγγραφή στα δημοτολόγια δήμων ή κοινοτήτων του νομού όπου εδρεύουν τα Καταστήματα Κράτησης, για δύο τουλάχιστον χρόνια έως την έκδοση της προκήρυξης. Υποψήφιοι οι οποίοι λαμβάνουν μόρια με βάση το κριτήριο αυτό υποχρεούνται να υπηρετήσουν στο νομό για τον οποίο έλαβαν τα μόρια τουλάχιστον επί δέκα χρόνια, εκτός αν, λόγω βαθμολογικής προαγωγής τους ή υπηρεσιακών αναγκών, καταστεί αναγκαία η μετάθεση ή η απόσπασή τους σε Κατάστημα άλλου νομού.

(δ) Η κατοχή άδειας ικανότητας οδηγού Γ' ή Δ' κατηγορίας.

(ε) Η κατοχή διπλώματος μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης, με ειδικότητα «Στέλεχος Υπηρεσιών Ασφαλείας».»

Άρθρο 27

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος της αποζημίωσης, που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι στις ανωτέρω Σχολές. Η αποζημίωση υπόκειται σε κράτηση υγειονομικής περίθαλψης, όπως αυτή προβλέπεται εκάστοτε για τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων. Η κράτηση αυτή περιέρχεται στο Δημόσιο. Οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εκπαιδευομένων και μόνο καλύπτονται από τον Ο.Π.Α.Δ., ο οποίος επιχορηγείται προς τούτο κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 του ν. 2768/1999 (ΦΕΚ 273 Α'). Το χρονικό διάστημα φοίτησης των ανωτέρω στη Σχολή αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, εφόσον διορισθούν. Εάν με υπαιτιότητα τους διακοπεί η εκπαίδευση στη Σχολή ή δεν αποδεχθούν το διορισμό τους, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να επιστρέψουν την αποζημίωση, καθώς και τις δαπάνες για την εκπαίδευσή τους, όπως καθορίζονται με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 8 του παρόντος.»

Άρθρο 28

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεση του ως νόμου του Κράτους.

